

Міністерство освіти і науки України
Рівненський державний гуманітарний університет
Факультет документальних комунікацій та менеджменту
Кафедра документальних комунікацій і бібліотечної справи

**ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ДОКУМЕНТАЛЬНО-ІНФОРМАЦІЙНИХ
СИСТЕМ У СУЧАСНОМУ ІНФОРМАЦІЙНО-
КОМУНІКАЦІЙНОМУ СЕРЕДОВИЩІ**

Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції

(м. Рівне, 10 лютого 2016 р.)

Рівне — 2016

Рекомендовано до опублікування кафедрою документальних
комунікацій і бібліотечної справи РДГУ
(протокол № 2 від 28 лютого 2016 р.)

Редакційна колегія: Г. В. Сілкова, Ж. В. Бабенко, М. С. Костенко,
Р. М. Крет

Загальна редакція М. С. Костенко
Науковий консультант Г. М. Швецова-Водка

УДК 002+01+02

П 78

Проблеми розвитку документально-інформаційних систем у сучасному інформаційно-комунікаційному середовищі : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Рівне, 10 лют. 2016 р.) / ред. кол.: Г. В. Сілкова, Ж. В. Бабенко, М. С. Костенко, Р. М. Крет ; за заг. ред. М. С. Костенко ; наук. консультант Г. М. Швецова-Водка ; Рівнен. держ. гуманітар. ун-т, каф. докум. комунікацій і бібл. справи. — Рівне : РДГУ, 2016. — 200 с.

Видання містить тези доповідей та повідомлення, подані на Всеукраїнську науково-практичну інтернет-конференцію «Проблеми розвитку документально-інформаційних систем у сучасному інформаційно-комунікаційному середовищі», організовану кафедрою документальних комунікацій і бібліотечної справи Рівненського державного гуманітарного університету. Матеріали збірника охоплюють широке коло проблем інформаційної сфери і суміжних галузей наукових знань.

Призначене для фахівців у сфері інформаційної діяльності.

Опубліковані матеріали відбивають точку зору авторів, яка не завжди збігається з думкою редакційної колегії. Відповідальність за наведені в публікаціях дані і точність цитувань несуть автори.

© Рівненський державний гуманітарний університет,
кафедра документальних комунікацій і бібліотечної справи, 2016

© Редакційна колегія збірника (укладання), 2016

© Автори статей, 2016

ПЕРЕДНЄ СЛОВО

Участь у роботі Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції взяли викладачі навчальних закладів, керівники та провідні спеціалісти вітчизняних бібліотек різних типів і студенти, що активно займаються науковою роботою. До обговорення були запропоновані доповіді, які стосувалися широкого кола актуальних проблем документально-інформаційної сфери і були репрезентовані в межах п'яти секцій конференції — «Інформаційно-комунікаційні технології як фактор трансформації процесів діяльності інформаційних установ»; «Розвиток інформаційних ресурсів бібліотек в умовах веб-середовища»; «Управління документацією у сучасному інформаційно-комунікаційному просторі»; «Фахова підготовка інформаційних та бібліотечних працівників в умовах змін інформаційної сфери суспільства»; «Соціально-комунікаційні аспекти інформаційної діяльності»

Серед авторів представлені як добре знані у фахових колах науковці, так і дослідники-початківці. Це засвідчує значущість наукового спілкування між представниками різних генерацій дослідників і наукових шкіл країни.

Збірник вирізняється широким географічним представницьким діапазоном і різноманітністю навчальних закладів та інформаційних установ, репрезентованих учасниками конференції. Це — Дніпропетровський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти, Донецький національний університет (м. Вінниця), Дубенська філія Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна», Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу, Київський національний університет культури і мистецтв, Київський університет імені Бориса Грінченка, Львівський національний університет імені Івана Франка, Навчально-науковий Гуманітарний інститут Національного авіаційного університету, Національний аерокосмічний університет імені М. С. Жуковського «Харківський авіаційний інститут», Одеський національний політехнічний університет, Рівненський державний гуманітарний університет, Східноєвропейський Національний університет імені Лесі Українки, Харківська державна академія культури, Харківський державний університет харчування та торгівлі, Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка. Участь у роботі інтернет-конференції взяли також викладачі кількох училищ культури — Дубенського коледжу культури і мистецтв Рівненського державного гуманітарного університету, Тербовлянського вищого училища культури, Тульчинського училища культури. Важлива фахова інформація подана в публікаціях представників бібліотечно-інформаційних установ

країни — Книжкової палати України, Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського, Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського, Харківської державної наукової бібліотеки імені В. Г. Короленка; обласних універсальних наукових бібліотек (Волинської державної обласної універсальної наукової бібліотеки імені Олени Пчілки та Рівненської) та наукових бібліотек вищих навчальних закладів (Дніпропетровського національного університету залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна, Київського національного університету культури і мистецтв, Криворізького педагогічного інституту, Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова, Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка і Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича).

СЕКЦІЯ 1
ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ
ЯК ФАКТОР ТРАНСФОРМАЦІЇ
ПРОЦЕСІВ ДІЯЛЬНОСТІ ІНФОРМАЦІЙНИХ УСТАНОВ

ТРАНСФОРМАЦІЯ ПРОЦЕСІВ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У СУЧАСНОМУ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Динамічний розвиток сучасного інформаційно-комунікаційного середовища актуалізує проблему розробки модернізаційних моделей функціонування системи соціальних комунікацій. Для означення інформаційної інфраструктури сучасного глобального соціуму, що являє собою сукупність інформаційних каналів, середовищ, технологій та інформаційних ресурсів, які пронизують світовий соціальний простір, Н. Сляднева пропонує використовувати термін «глобальна інформаційно-комунікаційна система (ГІКС) [1]. Її важливим компонентом є інформаційні установи (ІУ). Постійне вдосконалення засобів та механізмів продукування, зберігання та поширення інформації зумовлюють необхідність дослідження проблем адаптації інформаційної діяльності (ІД) вищевказаних складових системи соціальних комунікацій до сучасних умов.

Прискорені темпи інформатизації усіх сфер життя суспільства сприяли активізації досліджень у сфері модернізації діяльності ІУ. Цікавими з погляду розробки питань трансформації окремих процесів ІД у сучасному інформаційно-комунікаційному середовищі, на нашу думку, є публікації Н. Автономової, Н. Адріанової, В. Бондаренко, А. Вітушка, Т. Гранчак, Т. Добко, О. Жабко, О. Ісаєнка, Н. Каліберди, Л. Костенка, С. Кулицького, В. Медведєвої, М. Нещерет, О. Порхун, Д. Соловяненка, В. Степанова, Л. Чуприни, Н. Танатар та інших. Оскільки на сьогодні відсутні праці, у яких комплексно досліджуються вектори розвитку основних напрямків ІД, метою даної публікації є аналіз особливостей та визначення перспектив подальшого вдосконалення реалізації процесів ІД у сучасному інформаційно-комунікаційному середовищі в умовах ГІКС.

Конкурентне середовище зумовлює поступову трансформацію ІУ в документно-комунікаційні комплекси глобального електронного простору, діяльність яких спрямована на формування комфортного інформаційного середовища з високим рівнем концентрації якісних інформаційних продуктів та послуг. Характерними рисами сучасного етапу розвитку всіх типів ІУ є розширення комунікації з користувачами та диверсифікація інформаційних продуктів і послуг.

Основними процесами ІД є виробництво інформаційних продуктів та інформаційне обслуговування користувачів (інформаційний сервіс). Трансформація

означених напрямків діяльності ІУ зумовлена не тільки розвитком інформаційно-комунікаційного середовища, а й зміною потреб споживачів інформації. На сьогодні найбільш затребуваними є відомості, що надають користувачам можливість вирішувати конкретні завдання їх базової діяльності. Це рівень так званого концептографічного обслуговування, що ґрунтується на використанні інформаційних продуктів, які є результатом інформаційно-аналітичних досліджень і містять у своєму складі вивідне знання. Отже, характерними рисами сучасних інформаційних документів є посилення когнітивної складової. Забезпечити підготовку таких документів дозволяють сучасні інформаційно-аналітичні системи (ІАС). Традиційно найскладнішим етапом виробництва інформаційних документів є перетворення інформації. В основі обробки фактографічних даних ІАС найчастіше використовують методи OLAP-аналізу та Data Mining (виявлення послідовностей, асоціацій, дерева рішень тощо). Подальше вдосконалення процесів виробництва інформаційних продуктів пов'язане з використанням можливостей так званих систем інтелектуальної обробки текстів, що забезпечували б опрацювання, виробництво та керування знаннями.

Підготовка сучасних інформаційних документів, що базується на застосуванні наукоємних технологій опрацювання даних, зумовлює трансформацію підходів до процесу інформаційного обслуговування користувачів. На сьогодні набувають поширення інформаційні послуги комплексного характеру, у яких поєднуються різні види інформації. Найбільш активно даний напрям інформаційного забезпечення користувачів розвиває у нашій державі Нацна бібліотека України ім. В. І. Вернадського, яка запровадила інтегрований технологічний цикл обробки масивів інформації, що передбачає бібліографування, реферування, накопичення повнотекстових електронних зібрань, підготовку інформаційно-аналітичних і прогностичних матеріалів, проведення бібліометричних і наукометричних досліджень як бази для екстракції з інформаційних масивів нових знань [2].

Сучасне інформаційно-комунікаційне середовище стало основним чинником розвитку дистантних інформаційних послуг як складової інформаційного сервісу. В якості основних комунікаційних каналів, якими послуговуються на сьогодні ІУ для реалізації послуг віддаленим користувачам, виступають веб-сайти або корпоративні портали, електронна пошта, соціальні мережі, блоги, мобільні телефони. Означені засоби забезпечують можливість оперативного доступу користувачів до сукупних ресурсів всіх суб'єктів інформаційного ринку.

Вдосконалення інформаційного обслуговування користувачів пов'язане з подальшою індивідуалізацією інформаційних послуг та забезпеченням користувачам

можливостей управління послугами (розвиток послуг типу особистий кабінет користувача). На сьогодні ІУ повинні надавати можливість налаштування власного сайту під потреби споживачів. Зареєстровані користувачі таким чином зможуть зібрати на одній сторінці сайту блоки інформації та потоки даних з різних розділів і надалі стежити за їхнім оновленням, відвідуючи лише дану сторінку — «особистий кабінет». Таким чином, створення на веб-представництвах ІУ персонального інформаційного середовища для користувачів є перспективним напрямком інформаційного сервісу.

Отже, активне впровадження сучасних технологій обробки та поширення інформації, розвиток інноваційних каналів комунікації створюють для ІУ можливості трансформуватися синхронно із соціумом.

Подальший розвиток процесів ІД у сучасному інформаційно-комунікаційному середовищі вбачається у:

- використанні наукоємних технологій обробки інформації;
- спрямуванні ІД на виробництво персоніфікованих інформаційних продуктів та послуг;
- розширенні асортименту електронної інформаційної продукції за рахунок виробництва інтегрованих інформаційних документів, що поєднують у своєму складі різні види інформації;
- запровадженні інформаційних послуг комплексного характеру, що базуються на використанні методів інформаційно-аналітичних досліджень;
- вдосконаленні організаційної структури ІД, що пов'язане з перетворенням провідних ІУ держави на інфополіси — центри, діяльність яких спрямована на розробку та впровадження інновацій.

Список використаної літератури

1. Сляднева Н. А. Информационные ресурсы в информационном обществе: онтологический статус и методология / Н. А. Сляднева // Информ. ресурсы России. — 2009. — № 1. — С. 8—13.

2. Жабін О. Технологічні трансформації в бібліотеці: від бібліографування до наукометрії [Електронний ресурс] / О. Жабін // Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського. — Київ, 2015. — Вип. 41. — Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua> (дата звернення: 23.01.16). — Назва з екрана.

ОРГАНІЗАЦІЙНА СТРУКТУРА ПУБЛІЧНИХ БІБЛІОТЕК УКРАЇНИ В УМОВАХ ІНФОРМАТИЗАЦІЇ

XXI століття ознаменувалося прямуванням світового співтовариства до відкритого інформаційного простору. Цей процес супроводжується значними змінами в усіх сферах людської діяльності, бібліотечна — не виняток. Так, інформатизація, як визначальна умова переходу до інформаційного суспільства, не лише надає додаткові можливості бібліотечним установам, а й суттєво трансформує традиційну організаційну структуру бібліотеки й уявлення про саму сутність бібліотеки.

За історію свого існування змінювалось суспільне призначення бібліотек: від сховища суспільно корисних текстів та забезпечення ними еліти, до забезпечення доступності зосереджених у бібліотеці скарбів усьому населенню через систему публічних бібліотек [1]. Відповідно з цим, зі змінами у функціях бібліотек змінювалась також їх організаційна структура.

Необхідно зазначити, що формування організаційної структури бібліотеки є процесом виявлення і групування споріднених і функціонально пов'язаних між собою видів праці, розподіл їх за відповідними структурними підрозділами. Найбільше поширення в практиці роботи масових бібліотек отримала функціонально-технологічна структура. Її основу складають три головних цикли бібліотечної праці: комплектування фондів, організація обслуговування читачів і бібліографічна діяльність. Персонал бібліотеки, об'єднується за цими напрямками роботи у відділи. У великих бібліотеках поєднується декілька видів функціональних структур [2].

Відомий науковець А. Чандлер наголошував, що структура організації визначається її стратегією, а в разі, якщо структура не узгоджується зі стратегією, то підприємство діє неефективно. Тобто, якщо структура бібліотеки не відповідає визначеним векторам розвитку, то діяльність бібліотеки не принесе очікуваних результатів [3].

Функцією сучасної бібліотеки є забезпечення всім членам суспільства доступу до зафіксованих знань, встановлення комунікацій із зовнішнім світом. Це зумовлено суттєвим посиленням значення знань і можливістю їх мобільного поширення в інтерактивному режимі. Публічні бібліотеки, не залишаючись у стороні змінюють свою сталу організаційну структуру, щоб мати змогу реалізувати нові напрями діяльності [1].

Логічним кроком на цьому шляху є утворення нових структурних підрозділів, на кшталт відділів автоматизації. За даними Української бібліотечної асоціації в кожній

області України мінімум одна обласна бібліотека має такий відділ: із 72 обласних бібліотек (ОУНБ, ОДБ, ОЮБ) мають 34 бібліотеки (47%). Загальна кількість відділів автоматизації в книгозбірнях України — 84 (0,5 % від усіх публічних бібліотек України) [4, с. 84].

За результатами дослідження сайтів обласних бібліотек (ОУНБ, ОДБ, ОЮБ), 11,5 % з них мають у своїй структурі відділ маркетингу, а 7,6 % — відділ реклами. В свою чергу структурні підрозділи, які займаються соціокультурною діяльністю, мають 17,3 % обласних бібліотек. Необхідно відмітити, що у Рівненській ОУНБ працює Інтернет-центр для слабоворих та незрячих людей.

Разом із утворенням нових структурних підрозділів, з урахуванням потреб сучасної бібліотеки, повинні вводитися нові штатні посади, що необхідні в умовах інформатизації бібліотечної діяльності. Наприклад, системний адміністратор, веб-дизайнер, контент-менеджер. За даними опитування кількість бібліотек, що мають у штаті посади пов'язані з інформаційними технологіями — 340 (з числа всіх публічних бібліотек України), що становить 2%. За цими показниками лідирує Миколаївська область та м. Київ — 10%, а найменші показники у Львівській, Харківській і Одеській областях — менше 0,4% [4, с. 85]. На основі дослідження сайтів обласних бібліотек (ОУНБ, ОДБ, ОЮБ) слід додати, що в Харківській обласній юнацькій бібліотеці є штатні посади соціолога, психолога та юрисконсульта, а у Львівській обласній бібліотеці для дітей консультацію психолога можна отримати як у самій бібліотеці, так і через її веб-сайт.

На основі статистичних даних видно, що показники публічних бібліотек України не відповідають тим вимогам, які до них висуває інформаційне суспільство, бо організаційна структура бібліотеки повинна бути орієнтована на стратегію розвитку цієї бібліотеки. Перегляд сталої організаційної структури та введення сучасних штатних посад значно пришвидшить темпи інформатизації публічних бібліотек України, підвищить ефективність роботи, а також приверне увагу молодих спеціалістів при пошуку роботи.

Список використаної літератури

1. *Матвійчук О. Є. Бібліотека як соціокультурний інститут: освітньо-виховна місія [Електронний ресурс] / О. Є. Матвійчук // Вісн. Нац. авіац. ун-ту. Серія : Філософія. Культурологія. — 2010. — № 2. — С. 155—160. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnau_f_2010_2_34(дата звернення: 08.02.16). — Назва з екрана.*

2. *Карташов Н. С. Общее библиотековедение : учебник / Н. С. Карташов, В. В. Скворцов : В 2 ч. Ч. 2. Карташов Н. С. Общая теория библиотечного дела / Н. С. Карташов. — Москва : Изд-во Моск. гос. ун-та культуры, 1997. — 256 с.*
3. *Chandler A. Strategy and Structure /A. Chandler. — Boston, 1961.*
4. *Публічні бібліотеки як місце доступу громадян до інформаційних технологій та Інтернету : матеріали дослідження / В. С. Пащикова, І. О. Шевченко, Я. О. Хімич ; Укр.бібл. асоц. — Київ : Міленіум, 2008. — 122 с.*

УДК [017.11:908]:004

Г. Г. Біловус

КРАЄЗНАВЧИЙ ДОВІДКОВО-БІБЛІОГРАФІЧНИЙ АПАРАТ: ТРАДИЦІЇ ТА ІННОВАЦІЇ (ЗА МАТЕРІАЛАМИ ФАХОВОЇ ПЕРІОДИКИ 2000—2014 рр.)

Система бібліографічного інформування й обслуговування з краєзнавства, яка створювалась упродовж багатьох десятиліть, не втратила своєї актуальності й досі. Активне запровадження новітніх інформаційних технологій, які роблять краєзнавчу діяльність бібліотеки доступнішою, вимагають розробки нових форм, методів і підходів до організації краєзнавчої діяльності бібліотек, важливим напрямом якої є «формування та використання краєзнавчого довідково-бібліографічного апарату (КДБА)» [1, с. 258], що акумулює інформацію про документи, пов'язані з краєм за своїм змістом, походженням та авторською належністю. Зазначене питання висвітлюється в низці наукових досліджень, зафіксованих упродовж останніх п'ятнадцяти років на сторінках фахових періодичних і продовжуваних видань, як-от: «Бібліотечна планета», «Вісник Книжкової палати», «Наукові праці Кам'янець-Подільського Національного університету імені Івана Огієнка. Серія: Бібліотекознавство. Книгознавство» та «Наукові праці Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського».

Загальновідомо, що від якості КДБА залежить повнота розкриття складу та змісту краєзнавчого фонду у різноманітних аспектах. Зважаючи на сучасні вимоги щодо методики ведення КДБА, І. Мілясевич звернула увагу на проблему ведення зведеного краєзнавчого каталогу (ЗвКК) та зведеного каталогу місцевих видань. У статті дослідниці «Зведений краєзнавчий каталог обласних універсальних наукових бібліотек: проблемні питання методики ведення» [2] розглядається специфіка складу КДБА ОУНБ України, необхідність удосконалення цієї частини довідково-бібліографічного апарату. Науковець констатує, що відсутність єдиних підходів до

методики ведення ЗвКК позначається на якості краєзнавчого бібліографічного обслуговування користувачів бібліотек. На думку І. Мілясевич, дискусійним видається і питання щодо правильності формулювання назви каталогу, оскільки цей каталог відображає краєзнавчу літературу незалежно від її місцезнаходження і складається з трьох частин: систематичної, топографічної, персональної, то використання назви тільки однієї його частини є недоречним. Аналізуючи різні схеми класифікації краєзнавчої літератури, дослідниця подає пропозиції щодо структури каталогу, зокрема наголошує на проблемі організації матеріалу в систематичній частині ЗвКК, обґрунтовує необхідність збереження топографічної та персональної (біобібліографічної) частин ЗвКК та й загалом — спільного обговорення цих питань із теоретиками і практиками. Об'єктом студій І. Мілясевич був картковий ЗвКК, тому питання електронного краєзнавчого каталогу, методики його ведення залишається актуальним і сьогодні, особливо у зв'язку із активним впровадженням новітніх технологій у краєзнавчу бібліографічну діяльність бібліотек.

З означеними питаннями пов'язані й наступні праці авторки, в яких розглядаються проблеми термінологічного інструментарію, структури зведеного каталогу місцевих видань (ЗвКМВ) та організації матеріалу в ньому [3; 4].

Створення та перспективи розвитку ЗвКК на прикладі роботи наукової бібліотеки Кам'янець-Подільського Нац. університету імені Івана Огієнка висвітлює О. Веселовська у статті «Зведений краєзнавчий каталог наукової бібліотеки Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка» [5]. Дослідниця зазначає, що основою сучасного ЗвКК бібліотеки стала «Краєзнавча картотека» літератури з історії Поділля (уклад. О. І. Зуськова), започаткована у 1955 р. [5, с. 564]. Подальша краєзнавча діяльність заанонсованої бібліотеки характеризувалася систематичним поповненням каталогів бібліографіями загального і тематичного краєзнавства, матеріалами про історію та культуру Поділля, Хмельницької області, видатних постатей краю тощо. На сьогодні, враховуючи появу діаспорної літератури, відкриття доступу до раніше забороненої літератури, преси часів окупації 1941—1944 рр., потужний потенціал краєзнавчих досліджень [5, с. 565], КДБА бібліотеки потребує значних змін. На цьому й акцентує О. Веселовська, вбачаючи основні завдання краєзнавчого каталогу бібліотеки в наданні допомоги викладачам і студентам університету у всебічному вивченні і науковому дослідженні Поділля, здійсненні ефективного бібліографічного інформування з питань краєзнавства і максимальному відображенні всіх видів краєзнавчих видань у ЗвКК. У праці також наголошено, що

перспективою подальшого розвитку ЗвКК є створення електронного краєзнавчого каталогу для повноцінного розкриття краєзнавчої бібліографічної інформації [5, с. 566].

Зведеної краєзнавчій картотеці як унікальній джерельній базі для істориків-краєзнавців присвятили свою працю В. Кисельова та С. Смілянець. У статті «Зведена картотека матеріалів з історії міст і сіл України» [6] проаналізовано основні бібліографічні джерела і довідники, що суцільно опрацьовувались задля виявлення матеріалів про поляків на Волині. Це, передусім, описи документів про територіальні комплекси (Волинь), за адміністративно-територіальним поділом України до 1917 р. і межами сучасного устрою Волинської, Житомирської, Рівненської областей [6, с. 19]. У статті подано коротку характеристику окремих частин зазначеної зведеної картотеки.

Не менш актуальними є практичні аспекти створення автоматизованих бібліографічних баз даних краєзнавчого спрямування, які репрезентували В. Кисельова та О. Михайлова у праці «Формування краєзнавчих баз даних як перспективний напрям розвитку інформаційного забезпечення краєзнавства» [7]. Автори дослідження подали узагальнені в електронних базах даних ДІБ України результати аналітико-синтетичної обробки інформації з питань краєзнавчої діяльності бібліотек, наголошуючи при цьому, що аналіз кількісних і якісних параметрів однієї з наявних електронних версій ЗвКК продемонстрував певні недоліки, як-от: «вибіркове відображення інформації про краєзнавчий фонд ОУНБ, обмежені можливості ретроспективного пошуку і т. ін., тобто цей каталог швидше можна назвати електронною картотекою статей» [7, с. 98].

Отож, представлені публікації фахових періодичних видань періоду 2000—2014 рр. розкривають найважливіші аспекти краєзнавчих досліджень щодо КДБА, містять аналітичні узагальнення з ефективного впровадження інформаційних технологій та їх ролі в довідково-бібліографічному обслуговуванні користувачів, окреслюючи нові тенденції розвитку краєзнавчої бібліографічної діяльності бібліотек.

Список використаної літератури

1. Кушнарєнко Н. М. *Бібліотечне краєзнавство : підручник / Н. М. Кушнарєнко. — Київ : Знання, 2007. — 502 с. — (Вища освіта XXI століття).*
2. Мілясєвич І. *Зведений краєзнавчий каталог обласних універсальних наукових бібліотек: проблемні питання методики ведення / І. Мілясєвич // Вісн. Кн. палати. — 2009. — № 2. — С. 13—19.*
3. Мілясєвич І. *До питання про дефініцію назви «каталог місцевих видань» та відбір матеріалу до нього / І. Мілясєвич // Вісн. Кн. палати. — 2010. — № 6. — С. 13—16.*

4. Мілясевич І. Зведений каталог місцевих видань: проблемні питання методики ведення / І. Мілясевич // *Бібл. планета.*— 2013.— № 1.— С. 19—23.
5. Веселовська О. В. Зведений краєзнавчий каталог наукової бібліотеки Кам'янець-Подільського Національного університету імені Івана Огієнка / О. В. Веселовська // *Наук. пр. Кам'янець-Подільського Нац. ун-ту ім. Івана Огієнка. Серія: Бібліотекознавство. Книгознавство.* — 2010. — Вип. 2. — С. 563—567.
6. Кисельова В. Зведена картотека матеріалів з історії міст і сіл України / В. Кисельова, С. Смілянець // *Вісн. Кн. палати.*— 2003.— № 12.— С. 19—20.
7. Кисельова В. Формування краєзнавчих баз даних як перспективний напрям розвитку інформаційного забезпечення краєзнавства / В. Кисельова, О. Михайлова // *Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського.* — Київ, 2007. — Вип. 19. — С. 94—99.

УДК 025.5:004.738.5

О. Ю. Мар'їна

ВІРТУАЛІЗАЦІЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ПРОДУКТІВ БІБЛІОТЕК

Головним трендом розвитку медіапростору є розширення свободи доступу до інформації через створення віртуальних середовищ, які дозволяють поєднувати різноманітні інформаційні об'єкти для відображення більш цілісної та багатовимірної картини реальності. Розгортання цих процесів стає потужним стимулом для розвитку веб-орієнтованої концепції бібліотек, яка характеризується зміною ключових підходів до основних процесів пошуку, обробки, консолідації, зберігання, надання та трансляції інформації й продукування на їх основі віртуальних інформаційних продуктів.

Віртуалізація інформаційних продуктів бібліотек обумовлена тенденціями розвитку медіапростору, які нині однаково широко використовуються та, навіть, експлуатуються в соціокомунікаційній, соціокультурній і соціоекономічній сферах суспільства. Це перш за все: зникнення бар'єрів на шляху поширення інформації внаслідок еволюції інформаційно-комунікаційних та веб-технологій; конвергенція каналів: double play (інтернет — телебачення) і triple play (інтернет — телебачення — телефон, пирингові мережі); збільшення темпів та об'ємів поширення інформації; зниження потенціалу продукування ідей; інтерактивність; підвищення попиту на візуальний контент; мінімізація вербального компоненту в комунікації; зміна моделі споживання контенту з орієнтацією на індивідуальний вибір конкретного споживача; створення необмеженої кількості інтерактивних середовищ (так званої «доповненої реальності»); розвиток інтелектуальних веб-сервісів; підвищення зворотного зв'язку з

користувацькою аудиторією; включення користувачів в процеси виробництва та надання інформаційних продуктів і послуг на основі запровадження краудсорсінг-технологій тощо.

Все це формує модель сучасного інформаційного продукту бібліотеки, яка складається з інформаційної складової та сервісної компоненти: набору програм або інтерактивних застосунків, кросплатформових рішень, мультимедійних і мобільних додатків, інтелектуальних та хмарних інформаційних сервісів, систем наукового пошуку, автоматизованого перекладу та інтерпретації, за допомогою яких споживач самостійно обирає формат, канал та час отримання кінцевого результату.

У віртуальному просторі інформаційні продукти реалізуються в різноманітних форматах та масштабах: у вигляді QR-кодів, текстів, інтерактивних документів, інфографіки, фотозображень, 2D- та 3D-моделей інформаційних об'єктів, аудіо- та відеоматеріалів, анімаційних об'єктів, банерів, слайдерів, геоінформаційних систем тощо. Virізняються віртуальні інформаційні продукти бібліотек і за жанром: презентації; віртуальні виставки та полиці; віртуальні екскурсії, тури та панорами; буктрейлери та блогтрейлери; мультимедійні енциклопедії; віртуальні музеї книги, інтерактивні вікторини та квести; браузерні ігри, інтерактивні віртуальні лабораторії, аудіокниги та аудіоспектаклі та ін.

Новітні інформаційні продукти бібліотек, що реалізуються в віртуальному середовищі дозволяють більш ефективно задовольняти інформаційні потреби окремих користувачів та формувати нові «інтелектуальні» інтереси соціуму. Їх створення, з одного боку, відбувається на основі принципово нового техніко-технологічного середовища, з іншого — враховує соціокомунікаційні, соціокультурні та ціннісні умови споживання.

Проблемними моментами сучасних комунікативних практик бібліотек щодо створення та просування інформаційних продуктів постають негативні прояви віртуалізації соціальних комунікацій: подання фрагментарної інформації та переважання візуального контенту; постійний та неконтрольований обмін інформацією, її дублювання при поширенні; транслявання недостовірної інформації, спаму; рутинізація процесів обміну інформацією через публікацію, нагадування, визнання (рейтинги, оцінки), посилення, коментування; поширення тенденції інформаційного «самообслуговування» та зниження аналітичної складової у процесах споживання інформації; зміна інформаційної поведінки користувацької аудиторії та її інформаційної культури, ціннісних орієнтацій та мотивацій; невирішеність питань добросовісного використання та вільного доступу до інформації; невизначеність змісту

та правової природи концептів авторства й власності в цифровому середовищі; необхідність пошуку збалансованості між вільним доступом до інформації та захистом прав інтелектуальної власності; відсутність механізмів правового забезпечення інформаційної безпеки людини, країни, соціуму в цілому; перерозподіл ролей та стирання меж між користувальницьким та професійним контентом; витіснення з сучасного простору соціально та культурнозалежних контекстів; усування бібліотечних установ та інших соціокомунікаційних структур з монополії оперування інформаційними об'єктами тощо. На тлі цього новими викликами для бібліотек у процесах віртуалізації є пошук інструментів впливу на користувацьку аудиторію та формування стратегії подальшої медіатизації; вивчення існуючих форм взаємодії книгозбірень і суспільства в віртуальному просторі; збільшення значущості мережевої комунікації бібліотек на основі використання новітніх технологій.

УДК 025.5:004.738.5

Н. І. Моторна

ПРОСУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ПРОДУКТІВ ТА ПОСЛУГ У СУЧАСНОМУ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНОМУ ПРОСТОРИ

Динамічний поступ сучасного суспільства може бути забезпечений лише за умови формування і розвитку ринку інформаційних продуктів та послуг, оскільки саме через його функціонування можна максимально адекватно визначити суспільно-економічні потреби, рівень освіти та інформаційної культури населення.

Існуючі принципи інформатизації суспільства, переорієнтація на ринкові засади виробничих відносин, в яких **інтелектуальні інформаційні продукти** та послуги відіграють визначальну роль, обґрунтовують об'єктивну необхідність та створюють умови для розвитку та функціонування ринку інформаційних продуктів та послуг, конкурентного інформаційного середовища.

Це продукція інформаційної діяльності, яка називається **інтелектуальними інформаційними продуктами і послугами**.

Офіційне тлумачення цих термінів наведене в Законі України «Про інформацію» (ст. 40, 41), де вказано, що:

«Інформаційна послуга — це здійснення інформаційної діяльності у визначений час і визначеній законом формі по доведенню інформаційної продукції до споживачів з метою задоволення їхніх інформаційних потреб».

«Інформаційний продукт — це сукупність даних, сформована виробником для поширення в матеріальній або нематеріальній формі».

Інформаційний продукт можна поширювати (просувати) в такі ж способи, що й будь-який інший матеріальний продукт — за допомогою послуг.

Залежно від характеру інформації у базах даних і поставлених маркетингових завдань розрізняють такі види інтелектуальних інформаційних послуг: **видання інформаційних матеріалів, ретроспективний пошук інформації, проведення маркетингових досліджень, дистанційний доступ до віддалених баз даних і пошук у них інформації, послуги зв'язку, підготовка і надання інформаційних послуг.**

Постачальниками інформаційних послуг в сучасному інформаційно-комунікаційному просторі є: галузеві та регіональні центри науково-технічної інформації, інформаційні структури урядових установ, інформаційно-видавничі фірми, регіональні інформаційно-довідкові системи, бібліотеки, рекламні агенції та ін.

Сучасний маркетинг потребує набагато більшого, ніж просто виробити продукт, надати послугу, установити на них привабливу ціну і забезпечити доступність його для цільових споживачів. Інформаційні установи ще повинні здійснювати комунікації зі своїми споживачами, просувати інформаційні продукти та послуги в сучасному інформаційно-комунікаційному просторі. Системою маркетингових комунікацій називають різні специфічні заходи та прийоми, безпосереднім завданням і цілями яких є формування взаємовідносин із цільовими аудиторіями. Засоби та прийоми маркетингових комунікацій дуже різноманітні. Можна виділити такі основні засоби: **реклама в її різноманітних проявах і формах; особисті ділові контакти з конкретними споживачами інформації або їх невеликою групою; презентації; участь у виставках; спонсорство.**

Ці основні засоби маркетингових комунікацій реалізуються у формуванні фірмового стилю інформаційної установи, презентації, експозиціях, рекламі за допомогою сувенірів, спеціалізованих виставках, каталогах, рекламній продукції, рекламно-інформаційних добірках для преси, плакатах, конкурсах, преміях та ін.

При просуванні продукції на ринок активно використовується такий інструмент маркетингу, як **паблік рілейшнз**, інакше кажучи — зв'язок із громадськістю. Його метою є встановлення взаєморозуміння і двостороннього спілкування між виробником і особистістю, групою людей, організаціями, суспільством у цілому на основі повної інформованості про діяльність. Це досягається через організацію і підтримку зв'язків зі ЗМІ, проведення рекламних кампаній, прес-конференцій, презентацій, брифінгів, виставок видань і ярмарків.

Надзвичайно важливим каналом просування інформації, особливо у підприємстві, є консультативні послуги, або **консалтинг**. Останній являє собою забезпечення клієнта спеціалізованими знаннями, професійними навичками та іншими ресурсами, що дають змогу оптимізувати фінансово-економічне становище клієнта в межах чинного законодавства.

Стрімке скорочення витрат на обробку та передачу інформації та зростання доходів підприємців і населення сприяло розвитку різноманітних **баз даних** (БД), які функціонують на комерційній основі і призначені для задоволення інформаційних потреб комерційних і некомерційних організацій, органів державної та місцевої влади, населення.

Центральне місце в системі маркетингових комунікацій посідає **реклама**. Для реклами використовуються засоби масової інформації, спеціальні друковані видання (проспекти, буклети, плакати, зовнішня реклама, інформаційні продукти з рекламною інформацією тощо); організуються виставки, презентації, конференції, симпозіуми, ділові зустрічі, рекламні кампанії, створення спеціальних демонстраційних версій інформаційних і програмних продуктів, розповсюджуваних безкоштовно. Сучасна реклама неможлива без використання комп'ютерної техніки, телекомунікаційних технологій, Інтернету. В цьому разі краще обрати фахове комп'ютерне видання. Новітні інформаційні продукти і послуги слід рекламувати також у спеціалізованих професійних виданнях галузі.

Оскільки відомості про інформаційні продукти/послуги покупці знаходять не тільки в рекламних матеріалах, то деякий мінімальний рівень збуту буде досягнутий без рекламних заходів.

Презентація — це публічне представлення чогось нового будь-кому. На відміну від теле-, радіо-, зовнішньої та іншої реклами, що привертає до себе увагу потенційного споживача незалежно від його бажання, презентація передбачає початкову зацікавленість в отриманні інформації, добровільне відвідування місця проведення акції, живе спілкування в режимі діалогу, можливість швидкого зворотного зв'язку, аналізу статистики, проведення опитувань, анкетування.

Для створення у запрошених «святкового» настрою та приємних спогадів використовуються такі засоби: вручення безкоштовних зразків, роздавання проспектів або брошур, фуршет, демонстрація товарів у дії, сувеніри з нанесеними на них логотипом і адресою фірми. Презентації бувають декількох видів: презентація-брифінг, презентація-ексклюзив, презентація-конференція, презентація-шоу, презентація результатів.

Спонсорство. Це система взаємовигідних договірних відносин між спонсором і стороною, якій надається субсидія. Спонсорство не є тотожним благодійності, оскільки фінансуючи якийсь проект, спонсор переслідує власні маркетингові цілі.

Телебачення є достатньо ефективним джерелом надання інформаційних послуг. По-перше, телебачення має одну перевагу, що значно відрізняє його від інших джерел, — наочність. Відеокадри, зняті під час мітингів, презентацій, виступів досить повно характеризують ситуацію, подію, обставини.

На відміну від телебачення **газети і журнали** є менш оперативним джерелом інформації, несуть менше інформації, мають більший ризик просунення інформації, що не відповідає дійсності. Однак газетні та журнальні статті частіше за телебачення несуть інформацію, що становить інтерес для інформаційної аналітики.

Місцева преса, подібно до відеосюжетів про економічне та соціальне становище певного регіону, області чи підприємства, найчастіше висвітлює питання регіонального масштабу.

Радіомовлення є найдешевшим засобом масової інформації. Втім радіопередачі несуть більший інформаційний масив, а ніж інші засоби масової інформації. Крім того, вони не потребують часу на пересилку інформації, а також, є більш мобільними. Отож радіостанції мають майже виняткову можливість висвітлювати події у режимі реального часу, хоча й не мають змогу відтворити об'єктивну картину того, що відбувається.

Домінуючим і найбільш розвинутим елементом інформаційної системи суспільства є **глобальний інформаційний ресурс Інтернет** — електронне інформаційне джерело, яке і буде залишатися найближчим часом провідним засобом інформування, засобом просування інформаційних інтелектуальних продуктів та послуг, забезпечення швидкого доступу до великих масивів документів із різних джерел.

Створення **електронних баз даних, веб-сайтів, дайджестів, віртуальних путівників** і представлення їх в локальній чи глобальній мережі, що надає вільний доступ користувачам, теж сприяє просуванню інформаційних продуктів і послуг.

Блоги, тематичні сайти, інформаційні портали дають можливість просувати інформаційні продукти та послуги, стають популярним інструментом поширення інформації. Просувають інформаційні продукти і послуги і **в соціальних мережах Facebook, «ВКонтакте»**.

Поява повнотекстових електронних документів та Інтернету призвела до формування інших можливостей у наданні доступу широкому загалу користувачів до

ресурсів, до використання в інтерактивному режимі не лише власних, а й «запозичених» ресурсів, продуктів і послуг, до очевидної ліквідації часового розриву між віднаходженням інформації про документ і його отриманням.

З ростом мережі буде зростати й рекламний ринок Інтернет, що надає найширші можливості для просування будь-якого виду товарів і послуг. Інформаційні особливості мережі Інтернет, а також розвиток усе нових форм інтернет-реклами, дозволяють досягти максимально тісного контакту між рекламодавцями й кінцевими споживачами при мінімальних витратах.

Отже, електронне середовище дає змогу досягти одночасної презентації документів, інформації і результатів діяльності інформаційної установи. А основна місія інформаційних установ полягає в тому, щоби сприяти творчому розвитку особистості, надавати вільний доступ до широкого кола інформаційних ресурсів всім, хто потребує цього, впроваджуючи інноваційні форми роботи.

Список використаної літератури

1. *Аналіз маркетингового середовища діяльності підприємства : конспект лекцій для студентів ФГХГГіТ усіх форм навчання, дисципліна «Маркетинг» / Київ. держ. торг.-економ. ун-т ; [уклад. Л. М. Шульгіна]. — Київ, 2008. — 98 с.: іл., табл.*
2. *Афонін А. А. Маркетинг : конспект лекцій / А. А. Афонін ; Міжрегіон. акад. упр. персоналом ; [ред. С. С. Литвин]. — [2-ге вид.]. — Київ, 1996. — 87, [1]с.: іл., табл.*
3. *Василишин Р. Д. Розробка стратегії маркетингової діяльності підприємства / Р. Д. Василишин ; Сум. держ. аграр. ун-т. — Суми : Козац. вал, 2007. — 25, [1]с.*
4. *Герасимчук В. Г. Маркетинг: теорія і практика : [навч. посіб. для студентів вузів, які вивчають дисципліни: «Маркетинг», «Основи маркетингу»] / В. Г. Герасимчук ; [ред. П. М. Гвоздецький]. — Київ : Вища шк., 1994. — 326, [1] с. : ил., табл.*
5. *Дайновський Ю. А. Маркетингові прийоми : [навч. посіб. для студентів економ. спец.] / Ю. А. Дайновський. — Київ : А.С.К., 2008. — 110, [1] с. — (Економіка. Фінанси. Право).*
6. *Котлер Ф. Основы маркетинга/ Ф. Котлер ; пер. с англ. В. Б. Боброва. — Москва : Бизнес-кн. ; Има-Кросс Плюс, 1995. — 699 с.: ил., табл.*
7. *Маркетинг / [сост., авт. вступ. ст. и слов. А. И. Кредисов]. — Київ : Україна, 1995. — 399 с.*

МАСОВА РОБОТА БІБЛІОТЕКИ У СУЧАСНОМУ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

В умовах сучасного інформаційно-комунікаційного середовища відбувається формування нових тенденцій у масовій роботі бібліотек. Масова робота бібліотеки набуває нового змісту й форм практичного втілення. Масові заходи, які відбуваються нині у бібліотеках, вражають своєю інформаційною насиченістю, інноваційністю, креативністю, різноманіттям форм, нестандартними підходами до їхньої організації та проведення [1]. Будучи одним із провідних виробників і постачальників інформаційних послуг, бібліотека активніше впроваджує в свою практику рекламу, паблік рилейшнз [2].

Зміст масової роботи сьогодні полягає в забезпеченні фронтального (масового) та групового обслуговування користувачів бібліотеки і населення, спрямованого на задоволення, формування та розвиток їхніх культурно-інформаційних потреб [3, с. 22].

Характерні особливості масової роботи бібліотеки в умовах інформаційно-комунікаційного середовища: інноваційний характер масової роботи; трансформація форм, методів та способів подачі інформації; рекламне та маркетингове спрямування масової роботи [4].

Сьогодні ні в кого не виникає сумніву, що специфіка кожної сучасної бібліотеки полягає в інноваційному характері її діяльності, а це в першу чергу — відповідність вимогам інформаційного суспільства [5]. В організації масової роботи інноватика є головною тенденцією і виявляється в кількох основних аспектах: застосуванні новітніх технологій підготовки та донесення інформації до масової аудиторії; модернізації традиційних форм роботи та впровадження новітніх; креативному мисленні професіоналів, нестандартному підході до організації бібліотечних заходів; віртуалізації масової роботи.

Насамперед, не можна оминати увагою вплив інноваційних технологій на створення і передавання інформації під час проведення масових заходів, зокрема застосування мультимедійних ресурсів [6]. Крім того, фахівці книгозбірень застосовують сучасні технології для виготовлення наочних матеріалів: інформаційних буклетів, закладок, пам'яток, рекомендаційних листівок, бібліографічних посібників, що потребує від них володіння програмним забезпеченням, комп'ютерною та оргтехнікою. Бібліотечні інформаційно-комп'ютерні технології в поєднанні з можливостями Інтернету на сьогодні також є дієвим інструментом для створення

віртуальної інформації, яка все частіше використовується у процесі масового обслуговування користувачів [7].

Віртуалізація масово-комунікаційного простору, в структурі якого активно функціонує бібліотека, виступає також важливим чинником визначення пріоритетних форм подавання інформації. Ними насамперед стають електронні презентації та різноманітні за внутрішньою структурою і призначенням віртуальні виставки.

Для багатьох бібліотек віртуальний комунікаційний простір є засобом реклами закладу і його послуг, а також своєрідною ареною для проведення масових заходів інтелектуального та інформаційно-пізнавального характеру — віртуальних екскурсій і подорожей країнами світу, тематичних вікторин, які можуть відбуватись як у стінах бібліотеки, так і за її межами в режимі on-line [8]. Сучасні бібліотеки віртуалізують також проведення літературних диспутів, читацьких конференцій, обговорень книг, використовуючи традиційну методику організації масових заходів у бібліотечних блогах, форумах, на веб-сайтах.

Однією з найпоширеніших традиційних наочних форм бібліотечної масової роботи, що проходять період модернізації, є віртуальні виставки. Цим поняттям позначаються: презентації в електронному форматі PowerPoint, тематичні комплекси електронних оцифрованих текстів, у тому числі авторські колекції творів.

Виходячи з аналізу основних сучасних тенденцій і напрямів розвитку масової роботи бібліотек, можна зробити висновок: трансформація бібліотечної масової роботи відбувається в умовах інтенсивного розвитку інформаційно-комунікаційних та комп'ютерних технологій, сучасна бібліотека поряд із традиційними формами масової роботи активно впроваджує в свою практику інформаційні технології, які розкривають інформаційно-культурний потенціал закладу, розширюють поле його діяльності.

Таким чином, сьогодні масова робота бібліотеки стає цілісною системою просування інформації у сучасному інформаційно-комунікаційному середовищі.

Список використаної літератури

1. Герасюта Т. Проект «Бібліотека згуртовує громаду» / Т. Герасюта // Бібл. планета. — № 4. — 2012. — С. 26—28.

2. Багрова И. Ю. Тенденции, состояние и перспективы обслуживания в национальных библиотеках мира : (по материалам зарубежной печати) / И. Ю. Багрова // Мир библиотек сегодня. — 1996. — Вып. 3. — С. 13—27.

3. Кондрашкина Е. В. Массовое библиотечное обслуживание : учеб.-практ. пособ. / Е. В. Кондрашкина. — Москва : Литера, 2012. — 176 с.

4. Печена А. В. До становлення масової роботи вітчизняних бібліотек: суспільно-історичний аспект / А. В. Печена // Вісн. Харків. держ. акад. культури. — 2011. — Вип. 34. — С. 156—163.

5. Давидова І. О. Інноваційна політика бібліотек України: зміст та стратегії розвитку в інформаційному суспільстві : автореф. дис. ... д-ра наук із соц. комунікацій / Давидова Ірина Олександрівна ; Харків. держ. акад. культури. — Харків, 2008. — 51 с.

6. Риб'янцева І. Комфортний простір — підґрунтя для якісного бібліотечнообслуговування / І. Риб'янцева // Бібл. планета. — № 2. — 2012. — С. 10—11.

7. Дворкина М. Я. Библиотечное обслуживание: новая реальность : лекции / М. Я. Дворкина ; Моск. гос. ун-т культуры и искусств. — Москва : Изд-во МГУКИ ; Профиздат, 2000. — 48 с.

8. Кондрашкина Е. В. Массовое библиотечное обслуживание : учеб.-практ. пособие / Е. В. Кондрашкина. — Москва : Литера, 2012. — 176 с.

УДК 016(085)

Л. П. Пасічник

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ ОБЛІК І ПОШУК ПРОМИСЛОВИХ КАТАЛОГІВ

Важливою складовою інформаційних ресурсів науково-технічної інформації є такі документи, як промислові каталоги (ПК). Однак у порівнянні з іншими видами документів, промисловим каталогам приділяється менше уваги і з боку теоретиків документознавчої науки, і з боку бібліографів-практиків. Це зумовлено, насамперед, специфічними особливостями та призначенням ПК як спецвидів технічних документів, їх нечисленністю в системі документних ресурсів. Промислова документація вивчається та характеризується здебільшого фахівцями тих бібліотечно-інформаційних установ, які безпосередньо комплектуються цим видом документів. В Україні це Державна науково-технічна бібліотека України (ДНТБ України), фонд промислової документації якої є найбільшим в Україні і нараховує понад 630 тис. вітчизняних і зарубіжних документів; регіональні центри науки, інновацій та інформатизації (ЦНІ); наукові бібліотеки деяких науково-дослідних установ та підприємств. Але навіть фонди цих установ часто обмежені хронологічними рамками, оскільки комплектування їх промисловими каталогами завершилося після розпаду СРСР.

Вимоги до структури, змісту, порядок підготовки та видання ПК встановлює міждержавний стандарт ДСТУ ГОСТ 7.22:2004 «Система стандартів з інформації, бібліотечної та видавничої справи. Промислові каталоги. Загальні вимоги» [1].

В цьому стандарті зазначається, що «промислові каталоги повинні містити відомості про вироби, що серійно випускаються, рекомендовані до серійного виробництва, вилучаються з виробництва, а також відомості про зміни параметрів, технічних та експлуатаційних (споживчих) характеристик, котрі вносяться в процесі виробництва виробів, а також забезпечувати достовірність, повноту та оперативність інформації» [1, с. 1].

Стандарт визначає такі види ПК: номенклатурний, лист-каталог, проспект, преїскурант.

Важливим напрямком роботи з ПК є їх бібліографування. Тривалий час в системі державного бібліографічного обліку існувала велика лакуна: відсутність джерела, яке б облікувало всі ПК, видані в Україні.

З 1961 року і до моменту розпаду СРСР вітчизняні ПК (поряд з російськими та інших республік СРСР) облікувалися у багатогалузевому бібліографічному покажчику (БП) «Новые промышленные каталоги», який видавався Російським науково-дослідним інститутом проблем машинобудування.

Понад десяток років в Україні як незалежній державі був відсутній облік ПК в спеціальному бібліографічному виданні. І лише 2002 року у вирішенні питання бібліографічного обліку ПК відбулися позитивні зрушення: ДНТБ України розпочала видання БП «Надходження промислової документації у фонд ДНТБ України». Зазначений БП виходив до 2005 р. щоквартально в 11-ти галузевих серіях.

Активне впровадження в бібліотечну практику інноваційних технологій дало змогу здійснювати бібліографічний облік і пошук ПК, що надійшли до ДНТБ, в автоматизованому режимі, зокрема, у «Базі даних промислових каталогів». Ця база даних представлена на сайті ДНТБ України (розділ «Електронні ресурси», підрозділ «Спеціалізовані каталоги»). В ній можна здійснювати пошук ПК за їх щомісячними надходженнями у фонд бібліотеки, використовуючи такі пошукові критерії: ключові слова, автор, назва, рік видання. Крім того, система ІРБІС 64 забезпечує додаткові можливості пошуку ПК: стандартний, розширений, професійний, розподілений, за словником, за ДРНТІ-навігатором, УДК-навігатором, ББК-навігатором та тематичним навігатором. Нижня хронологічна межа пошуку в базі даних — 2007 рік.

Бібліографічну інформацію про ПК за попередні роки, у разі потреби, можна знайти за іншими базами даних: «Каталогом книг і періодики ДНТБ України» та «Алфавітним імідж-каталогом».

Пошук у фонді промислової документації ДНТБ України забезпечують також карткові каталоги: алфавітний каталог зарубіжних фірм, систематичний каталог зарубіжних фірм, предметний каталог до фонду промислової документації.

Отже, використовуючи можливості традиційного та електронного довідково-бібліографічного апарату ДНТБ України, споживачі мають можливість отримати бібліографічну та фактографічну інформацію про вітчизняні й зарубіжні підприємства, їх продукцію.

Однак найбільш повну та регулярно актуалізовану інформацію промислового призначення можна отримати безпосередньо з сайтів підприємств-виробників (здебільшого у розділах «Каталог продукції» або «Продукція»). Підприємства, номенклатура виробів котрих є надзвичайно великою, представляють на своїх сайтах низку ПК, систематизуючи їх за спеціальними галузевими рубриками.

Інформація в самих ПК, як правило, представлена за розділами: призначення, сфера застосування, технічні характеристики та дані виробів, структура умовного позначення, конструкція та принцип дії, відомості про умови експлуатації, комплектність постачання, формулювання замовлення, умови транспортування та зберігання тощо.

Зазначимо, що згадані електронні ресурси окремих підприємств мають досить високий рівень технічної розробки, інформаційно-бібліографічну вичерпність, широкі сервісні можливості, що дає можливість використовувати їх як спеціалістам промислових галузей, так і бібліотечним фахівцям у процесі інформаційного обслуговування.

Список використаної літератури

1. Система стандартів з інформації, бібліотечної та видавничої справи. Промислові каталоги. Загальні вимоги (ГОСТ 7.22—2003, IDT) : ДСТУ ГОСТ 7.22:2004. — [Чинний від 01.01.2005]. — Київ, 2004. — 4 с. — (Держспоживстандарт України).

УДК 021.8:004.738.5

С. С. Пересунько

БІБЛІОТЕКА ЯК СКЛАДОВА ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНОГО ПРОСТОРУ

Світове співтовариство у третьому тисячолітті вступило у фазу формування єдиного інформаційного простору як інформаційно-комунікаційного середовища, що дозволяє забезпечувати необхідною інформацією окремих громадян, їх об'єднання, органи влади і управління, окремі регіони й суспільство в цілому.

Створення єдиного інформаційно-комунікаційного простору України як частини світового інформаційного простору є нині особливо необхідним. адже це забезпечить повноправну участь України у процесах інформаційної й економічної інтеграції регіонів, країн і народів [5].

Не лише в окремих країнах, а й в усьому світі інформаційні ресурси (сукупність документів в інформаційних системах — бібліотеках, архівах, банках даних тощо) перетворилися на предмет виробництва, купівлі-продажу. Інформація є надзвичайно важливою компонентою, що забезпечує повноцінну життєдіяльність як її окремих користувачів — громадян, так і держави в цілому. Глобальна тенденція переходу від індустріального суспільства до інформаційного сприяла формуванню єдиного інформаційного простору й створенню умов для інтеграції України у світовий економічний і правовий простір.

Головною умовою існування та розвитку суспільства є соціально-комунікативна діяльність. Сучасні зміни, які відбуваються у сфері соціальних комунікацій, найбільшою мірою пов'язані з розвитком нового етапу існування людства — глобальним інформаційним суспільством.

Найважливішою підсистемою соціальних комунікацій є документна комунікація, яка виникла на певному етапі соціального прогресу людства і нині охоплює всі сфери суспільного життя. В період формування інформаційно-комунікаційного простору документні структури видозмінюють, уточнюють, розширюють свої функції [7].

Одним із напрямів розвитку інформаційного суспільства в Україні є розвиток загальнодоступної інформаційної інфраструктури, в якій важливу роль відіграють бібліотеки. Як складова інформаційно-комунікаційної інфраструктури, володіючи величезними інформаційними ресурсами, вони активно впливають на процеси розвитку економіки, науки, освіти, культури й неухильно підвищують свою значущість для суспільства [6].

Процес модернізації українських бібліотек й нова соціально-культурна парадигма їхнього розвитку є головними стимулами інноваційних змін у бібліотечній справі і впливають на функції бібліотек, трансформують їхню соціальну роль у суспільстві. Бібліотеки поступово стають системною складовою соціокультурної інфраструктури, формуючи навколо себе особливе культурне й інформаційно-комунікативне середовище.

Інформаційне суспільство пред'являє до бібліотеки, як інформаційного інституту, вимоги забезпечення вільного доступу до національних і світових

інформаційних ресурсів, міжнародних інформаційних систем, надання кваліфікованої допомоги в розшуку і отриманні інформації в світовому інформаційному просторі та ін. Сучасні бібліотеки виступають як навігатори в національних і світових інформаційних ресурсах. У складних соціально-економічних умовах бібліотеки не тільки залишаються стабільними закладами культури, а й ініціюють створення соціокомунікаційного простору в регіонах, державі [4].

Адаптуючись до вимог інформаційного суспільства бібліотеки трансформуються в одну з базових соціально-комунікаційних структур сьогодення та об'єктивно сприяють перетворенню інформації в цінний національний ресурс, від якого залежить сталий розвиток суспільства [3].

Список використаної літератури

1. Дубас О. *Інформаційно-комунікаційний простір: поняття, сутність, структура* / О. Дубас // *Сучасна українська політика. Політики і політологи про неї*. — Київ, 2010. — Вип. 19. — С. 223—232.

2. Кушнарєнко Н. Н. *Документоведение : учебник* / Н. Н. Кушнарєнко. — 2-е изд., перераб. и доп. [або інші стереотип. вид.]. — Киев : Знання, 2000. — 459 с.

3. Ковальчук Л. *Роль публічних бібліотек м. Києва у створенні єдиного інформаційного простору* / Л. Ковальчук // *Бібл. планета*. — 2006. — № 1. — С. 22—24.

4. Давидова І. *Соціально-комунікаційна теорія бібліотечної діяльності: становлення та шляхи розвитку* / І. Давидова // *Бібл. вісн.* — 2014. — № 6. — С. 8—13.

5. Гарагуля С. *Бібліотеки в інформаційному суспільстві: орієнтація на користувача* / С. Гарагуля // *Бібл. вісн.* — 2014. — № 6. — С. 17—23.

УДК 929(03):004:027.53(477.81)

О. Л. Промська

ЕЛЕКТРОННІ БІОГРАФІЧНІ РЕСУРСИ РІВНЕНСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ УНІВЕРСАЛЬНОЇ НАУКОВОЇ БІБЛІОТЕКИ

Нові технології докорінно змінили життя бібліотек. Зокрема, значно еволюціонувала діяльність вітчизняних бібліотек зі створення інформаційних ресурсів. Тепер це не лише бібліографічні матеріали. Бібліотеки продукують різноманітні електронні бази даних, створюють та підтримують сайти, формують електронні колекції документів, акумулюють тематичну інформацію в соціальних мережах тощо. Одними з найцінніших серед нових бібліотечних продуктів є *електронні біографічні ресурси, присвячені відомим діячам історії та культури*. Нові підходи у формуванні таких ресурсів, їхнє вільне представлення в Інтернеті, поєднання текстової, графічної,

аудіо-, відеоінформації дозволяють більш широко представити особистість, її життєві віхи, професійну діяльність, творчі здобутки тощо.

Значний досвід у формуванні електронних ресурсів має Рівненська обласна універсальна наукова бібліотека (ОУНБ). Бібліотека підтримує роботу 5 сайтів та формує понад 10 бібліографічних та повнотекстових баз даних. У 2011—2013 рр. бібліотека стала учасником міжнародного проекту «Віртуальна реконструкція спадщини Юзефа-Ігнація Крашевського» за підтримки Національної комісії Білорусі у справах ЮНЕСКО. В результаті співпраці бібліотек, музеїв, архівів України, Польщі, Білорусі було створено комплект з 2-х дисків «Юзеф-Ігнацій Крашевський» (Мінськ, 2013). Електронний ресурс комплексно презентує відомості про життєвий та творчий шлях одного з найунікальніших творців XIX ст. — Ю.-І. Крашевського — польського письменника, історика, художника, редактора, видавця. Майже 20 років він прожив на Волині; бував у с. Городець, нині Володимирецького району Рівненської області. До електронного видання увійшли: наукова монографія, бібліографічні матеріали, присвячені життю та діяльності Ю.-І. Крашевського, а також електронна колекція його літературних, музичних, графічних і живописних творів. Для ресурсу було відібрано понад 2000 бібліографічних записів літературних творів письменника та публікацій про нього польською, українською, білоруською, російською та іншими мовами (з них більше 200 українською), оцифровано понад 200 книг мовою оригіналу та в перекладі різними мовами (у тому числі 11 творів у перекладі українською), створено галерею графічних і живописних робіт (на запит бібліотеки отримано електронні копії художніх робіт Ю.-І. Крашевського з Львівської Національної галереї мистецтв, Інституту літератури імені Т. Г. Шевченка). В перспективі ресурс буде повністю опублікований в Інтернеті.

Отриманий досвід був використаний Рівненською ОУНБ у 2015 р., коли було розпочато реалізацію проекту «Відомі люди Рівненщини. Цифрові колекції». У рамках проекту передбачено створення електронних біографічних ресурсів, присвячених відомим вченим, письменникам, художникам, композиторам Рівненщини тощо; тим діячам, чиє життя й творчість були пов'язані з краєм від найдавніших часів до сьогодення, які мають вагомі здобутки у своїй діяльності.

Перша колекція — «Талант із Божою іскрою: Лаворик О. Р. — художник, іконописець Рівненщини» — оприлюднена на сайті Рівненської ОУНБ (<http://libr.rv.ua>) у розділі «Читачам». Її створення та презентація були приурочені до 60-річчя від дня народження художника Рівненщини, іконописця Олександра Лаворика. Були

використані власні ресурси бібліотеки, особистий архів художника та фонди Рівненського обласного краєзнавчого музею.

Матеріали колекції згруповані за такими розділами: «Хроніка життя й творчості О. Лаворика», «Каталоги художніх робіт та публікації про О. Лаворика», «Фотогалерея художніх робіт О. Лаворика», «Сакральна тематика у творчості О. Лаворика».

Під час створення ресурсу були створені електронні копії нагород та посвідчень О. Лаворика, упорядковано фотоархів художника та фотогалерею його художніх робіт (близько 200 зображень). Віднайдено та оцифровано 19 каталогів робіт О. Лаворика та більше 100 публікацій про його творчі здобутки в періодичних і продовжуваних виданнях.

Окрему увагу приділено сакральній тематиці у творчості митця. Укладено каталог ікон-списків, виконаних О. Лавориком, подано їхнє зображення та окремі фрагменти, фото- та відеоматеріали освячення ікон.

Створення електронних біографічних ресурсів Рівненською ОУНБ триває й надалі — на 2016 р. вже заплановано упорядкування 3 колекцій.

Роль особистості в історії є беззаперечною. Інтерес до відомих діячів, які залишили свій слід в історії, завжди був і є. Володіючи потужними ресурсами та маючи значний досвід їх формування, бібліотеки можуть і мають брати активну участь у створенні електронних біографічних ресурсів, налагоджуючи нові партнерства та відкриваючи нові або маловідомі факти для майбутніх поколінь.

УДК 341.123:027.54:004

О. М. Степко

ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ БІБЛІОТЕКОЮ ООН ІМЕНІ ДАГА ХАММАРШЕЛЬДА

Для розвитку інформаційного суспільства велике значення має діяльність ООН. Основних цілей організації неможливо досягти без інформаційного забезпечення. Однією з головних ланок інформаційної діяльності ООН є Бібліотека ім. Дага Хаммаршельда. Бібліотека прагне сприяти підвищенню рівня обізнаності про роботу ООН і вирішувати нею проблеми, а також поглибленню їх розуміння в усьому світі шляхом поширення точної, об'єктивної, повної, своєчасної та значимої інформації. Отже, **актуальність** зазначеної теми впливає із необхідності дослідження використання інформаційних технологій Бібліотекою ім. Дага Хаммаршельда, що є важливим інструментом для поширення в світі інформації про ідеали і роботу ООН.

Мета статті — проаналізувати використання інформаційних технологій бібліотекою ООН ім. Дага Хаммаршельда.

Бібліотечна система ООН є дуже великою і розгалуженою. Велика кількість установ системи ООН має свої бібліотеки, документацію, публікації, бази даних, каталоги та ін. Головною бібліотекою всієї системи ООН є Бібліотека ООН ім. Дага Хаммаршельда. Вона є найважливішою частиною інформаційно-довідкового механізму ООН.

Особливого значення набувають зараз електронні джерела інформації про документацію ООН. Система бібліографічної інформації ООН (ЮНБІС) являє собою інформаційну систему з оперативним доступом. Доступ до файлів і їхнє складання здійснюються Обчислювальним центром в Нью-Йорку. ЮНБІС складається з 11 баз даних з оперативним доступом [1]. Файли ЮНБІС можуть бути отримані на компакт-дисках, крім того, зовнішні користувачі мають доступ до ЮНБІС за допомогою інформаційної мережі науково-дослідних бібліотек. Бібліотека ООН запропонувала користувачам варіант ЮНБІС плюс на компакт-дисках. Ця база даних містить у собі усі файли ЮНБІС і забезпечує простий перехресний пошук інформації у файлах.

ЮНБІС надає інформацію про документи і офіційні видання ООН, а також про публікації комерційних видавництв придбаних Бібліотекою ім. Дага Хаммаршельда або бібліотекою Відділення ООН у Женеві. Записи переважно з 1979 року по теперішній час, хоча деякі записи відносяться до більш ранніх матеріалів. Вільний доступ до баз даних ЮНБІС відкритий для користувачів Інтернету через ЮНБІСНЕТ. Вона є інформаційно-бібліографічною системою ООН в електронному вигляді. ЮНБІСНЕТ включає: Бібліографічні записи, тобто Каталог публікацій і документів ООН, що містяться в Бібліотеці ім. Дага Хаммаршельда і в Бібліотеці Відділення ООН у Женеві, а також видань, що вийшли в світ поза системою ООН, власником яких є Бібліотека ім. Дага Хаммаршельда.

Крім того, існує багатомовний Тезаурус ЮНБІС, що містить термінологію, яка використовується в якості дескрипторів при аналізі документів та інших матеріалів, що відносяться до програм і діяльності ООН.

Важливим видом діяльності Бібліотеки є створення зручного інструментарію (файлів, списків) для задоволення запитів користувачів, тому співробітники приступили до обробки і перекладу цих файлів на сторінку Бібліотеки в Інтернет. Прикладом може служити база даних UN-I-QUE («Пошук інформації про ООН»). Це електронний інформаційно-пошуковий інструмент, який представляє собою зручний для користування довідник умовних позначень і номерів для продажу, містить десятки

тисяч окремих видань і публікацій за період з 1946 року по теперішній час. UN-I-QUE містить інформацію про такі періодичні документи і публікації, як: щорічні та сесійні доповіді комітетів і комісій; щорічні публікації; регулярні і нерегулярні доповіді; доповіді основних конференцій ООН; виступи в загальних дебатах у Генеральній Асамблеї і т.п. Для зручності користування інформація в кожному записі представлена у зворотному хронологічному порядку, тобто остання інформація розташовується першою. Ця база даних одержала позитивні відгуки, що підтверджують її корисність.

Наступний приклад використання інформаційних технологій — це Система на оптичних дисках ООН (СОД), що являє собою систему збереження і пошуку інформації у відношенні документів, розглянутих і прийнятих органами ООН. Вона дозволяє здійснювати введення документів у текстовій формі і у виді зображень (за допомогою оптичного сканування). З жовтня 1993 р. в Женеві і Нью-Йорку є робочі документи, Журнал і Щоденний список документів, записані в СОД.

В цілому, до системи інформаційно-довідкових матеріалів ООН входять: Тезаурус; Довідник по документації ООН; База даних UN-I-QUE; UN Pulse; Історичні документи ГА ООН; Центр документації ООН; а також Бібліотеки системи ООН.

Основним завданням ООН є оцифрування всіх аудіовізуальних матеріалів при збереженні унікальної спадщини для майбутніх поколінь і забезпечення більш легкого доступу для громадськості. В цьому зв'язку Бібліотека завершила здійснення програми інвентаризації, оцінки та підбору всієї колекції аудіовізуальних матеріалів, що охоплює історію Організації з часів Ліги Націй. Історична колекція аудіовізуальних матеріалів налічує майже 86 тис. одиниць загальною тривалістю близько 93 тис. годин [2, с. 12].

Отже, одна з головних цілей Бібліотеки полягає в тому, щоб у максимально можливому ступені скористатися мультимедійним потенціалом Інтернету. Використання Інтернету і електронних засобів для рекламування і розподілу видань для продажу є одним із результативних напрямів роботи бібліотечної системи ООН.

Список використаної літератури

1. *Бібліотека ім. Дага Хаммаршельда [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.un.org/depts/dhl/dhlrus> (дата обращения: 26.01.16). — Загл. с экрана.*

2. *Доклад Генерального Секретаря. Деятельность Департамента общественной информации. Информационно-просветительная работа. А/АС.198/2012/4. — ДООИ. — Нью-Йорк, 2012.*

КОРИСТУВАЧІ ЯК СПІВТВОРЦІ ЕЛЕКТРОННИХ БІБЛІОТЕК: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

У всьому світі розробники електронних бібліотек активно використовують можливості сучасних технологій (зокрема, сервісів Веб 2.0) для залучення користувачів до процесів формування та удосконалення електронних бібліотек. Активна участь користувачів у їх формуванні дозволяє говорити про суб'єкт-суб'єктні відносини в цих інформаційних системах і є невід'ємною частиною їх розвитку.

Організаційна політика формування зарубіжних електронних бібліотек часто базується на краудсорсингу. Краудсорсинг — це передача певних виробничих функцій невизначеному колу осіб (на підставі публічної оферти, без укладання трудового договору). Під час краудсорсингу організація чи особа пропонують конкретну роботу різним за досвідом і кількістю групам осіб, у вигляді відкритого заклику до вирішення якогось завдання силами волонтерів. Реалізація цього завдання може здійснюватися волонтерами через певну діяльність, кошти, досвід і завжди є взаємовигідною [1]. Американський економіст Ерік фон Хіппель називає краудсорсинг «інновацією, яка спирається на користувача» [2], коли установа, організація розраховують на користувача не тільки в питанні формулювання потреб, але і у визначенні тих продуктів і послуг чи їх удосконалення, які б задовольняли ці потреби.

Прикладами реалізації краудсорсингових проектів, пов'язаних з оцифруванням книг, журналів, рукописів чи архівів є проект Національної бібліотеки Австралії «Австралійські історичні газети» та проект «Цифрова колекція газет Каліфорнії» (участь користувачів в обох випадках полягала в коригуванні тексту архівних газет за допомогою безкоштовної програми розпізнавання символів сканованого тексту OCR), сайт «Розподілені коректори» в проекті «Гутенберг» (користувачі-волонтери додають відкореговані тексти, які знаходяться в суспільній власності), проект «Розшифровуючи Бентама», який використовує краудсорсинг для онлайнного транскрибування оригінальних і недосліджених рукописів англійського філософа і правознавця Дж. Бентама та ін. [1, с. 77; 79].

Бібліотека Конгресу США, у співпраці з фотосервісом Flickr 2007 року започаткувала проект «TheCommons», мета якого — зробити державні архіви фотографій з усього світу доступними для всіх безкоштовно і дати громадськості можливість додавати інформацію і знання в задіяні в проекті сховища даних. Сьогодні у проекті бере участь більше 105 колекцій фотографій з різних країн світу, на березень

2015 року проект містив більше 4 мільйонів зображень, а користувачі Flickr додали 53 млн. тегів та 220000 коментарів, які допомогли ідентифікувати людей, події тощо [3].

Останнім часом в середовищі електронних бібліотек з'явився ще один термін — «публічне архівування». Воно передбачає залучення суспільства до створення архівних колекцій через Інтернет, покращення чи додавання матеріалів до вже існуючих онлайн-колекцій — будь-яка людина, використовуючи спеціальну панель, може написати текст, розмістити теги і фотографії, завантажити зображення [4, с. 90].

Інноваційний потенціал сучасних користуваче/клієнтоорієнтованих технологій, які базуються на застосуванні сервісів Веб 2.0, можуть використати і українські бібліотеки, відкривши користувачам доступ до активної перетворюючої діяльності. Такі проекти мають велику суспільну цінність, адже дають можливість волонтерам-користувачам бути творцями інформаційного продукту, а не тільки споживачами, відчувати, що їх творча діяльність приносить користь іншим людям.

Список використаної літератури

1. Зарндт Ф. *Размещение в Интернете мирового культурного наследия методом краудсорсинга* / Ф. Зарндт // *Библиотекосведение*. — 2013. — № 1. — С. 76—84.

2. Hippel Ericvon. *The Age of the Consumer-Innovator [Electronic resource]* / Ericvon Hippel, Susumu Ogawa, Jeroen P. J. De Jong // *MIT Sloan Management Review / Massachusetts Institute of Technology*. — 2011. — September 21. — URL: <http://sloanreview.mit.edu/article/the-age-of-the-consumer-innovator/> (19.01.16).

3. *The Commons. Help us catalog the world's public photo archives [Electronic resource]*. — URL: <https://www.flickr.com/commons> (19.01.16).

4. *Размещение мирового культурного наследия в Интернете методом краудсорсинга* / Ф. Зарндт, Б. Грейгер, А. Пейси, С. Боди // *Библиотекосведение*. — 2014. — № 2. — С. 88—91.

УДК 027.7:025.5

Т. Н. Шитикова, Е. В. Матвеева, В. В. Юнаковская

УНИВЕРСИТЕТСКАЯ БИБЛИОТЕКА: НОВЫЙ ЭТАП В ИНФОРМАЦИОННОМ ОБСЛУЖИВАНИИ ПОЛЬЗОВАТЕЛЕЙ

На протяжении последних десятилетий человечество продолжает развиваться по пути к созданию «информационного общества». «Информация и знания стали ключевым фактором производства, а область информационных и коммуникационных технологий — важным инструментом, который дает государствам шанс не оказаться на

обочине социального прогресса» [1]. Новый этап в информационном обслуживании пользователей связан с перемещением взаимодействия в пространство виртуальных коммуникаций.

Научно-техническая библиотека (НТБ) Днепропетровского национального университета железнодорожного транспорта (ДНУЖТ) предлагает широкий спектр услуг по поддержке обучения и научных исследований. Веб-сайт библиотеки (<http://library.diit.edu.ua/main-ru.html>) предоставляет сведения о библиотечных услугах на 3-х языках, в режиме 24/7 и обеспечивает доступ к электронным ресурсам. Библиотека способствовала созданию системы сайтов научной периодики ДНУЖТ (7 изданий, <http://ejournals.diit.edu.ua/>) и является соиздателем научных журналов «Антропологічні виміри філософських досліджень» (<http://ampr.diit.edu.ua/>) и «Наука та прогрес транспорту» (<http://stp.diit.edu.ua/>). Эти издания зарегистрированы в международных регистрационных каталогах (Ulrichs web TM Global Serials Directory, OCLC-WorldCat и др.), наукометрических системах (Google Scholar, РИНЦ, Index Copernicus и др). Журнал «Антропологічні виміри філософських досліджень» включен в базу Emerging Sources Citation Index на платформе Web of Science.

Отдел обслуживания научной литературой продолжает работу по наполнению БД «Залізнична Україніка» (<http://ecat.diit.edu.ua:81/zu/>), где представлены оцифрованные тексты изданий XIX — нач. XX в. по развитию железнодорожного транспорта. В АБИС ИРБИС 64 представлены в авторизованном доступе полнотекстовые БД «Методические указания» (<http://ecat.diit.edu.ua:81/>) и БД «BOOKS». Поддерживается БД локальных электронных документов и фонд изданий, предоставленных сторонними авторами (<http://ecat.diit.edu.ua:81/ft/>), с заключением лицензионных соглашений.

Институциональный репозиторий eaDNURT (<http://eadnurt.diit.edu.ua/>), поддерживаемый библиотекой, позволяет интегрировать результаты научных исследований в мировое информационное пространство. Это направление деятельности в библиотеке получило название «Ответственность за сохранение и распространение результатов научной деятельности ученых университета» [2, с. 144]. Цифровой архив eaDNURT зарегистрирован в реестрах репозитариев открытого доступа ROAR, Open DOAR, а также в национальной системе Simple Search Metadata in open Ukraine archives. Документы, включенные в репозиторий, автоматически индексируются Google Scholar. Созданные с участием сотрудников отдела библиографический указатель «Сергій Віталійович Мямлін: до 50-річчя від дня народження», онлайн-словник ключових

слів за темою «Залізничний транспорт» за відомостями міжнародних баз даних науково-технічної інформації» пользуются высоким спросом у посетителей сайта.

Сотрудники НТБ занимаются интеграцией публикаций (и метаданных о них) учених университета в международные БД научно-технической информации, в том числе в наукометрические системы различного уровня (DOAJ, Index Copernicus, CiteFactor, e-LIBRARY и др.), занимаются информационно-аналитической работой, предоставляя услуги по определению цитируемости, осуществлению поиска журналов с высоким импакт-фактором и т.д. [3].

По материалам зарубежных исследований, библиотекари в среднем чаще размещают свои статьи в открытом доступе, чем это делают исследователи в других отраслях [4]. Для специалистов информационно-библиотечных технологий сотрудниками отдела обслуживания научной литературой были определены наиболее авторитетные журналы открытого доступа (по статьям из БД Web of Science «Core Collection» за 5 лет в категории «Information and Library Science»). Наиболее высокий импакт-фактор оказался у журналов «College & Research Libraries» (1,206 в 2014 г.) и «La Revista Española de Documentación Científica» (0,636). Оба издания находятся во втором квартиле [5] в категории «Information and Library Science».

По определению Президента НАН Украины, академика Б. Патона, библиотека является передовым базовым звеном информатизации, отправной точкой продвижения в информационное общество [6]. Библиотека ДНУЖТ сегодня является информационно-образовательным и социокультурным центром вуза [7], активным участником формирующейся новой инфраструктуры научных коммуникаций.

Список использованной литературы

1. Пожуєв В. *Інформатизація як ресурс розвитку сучасного українського суспільства [Електронний ресурс] / В. Пожуєв. — Режим доступу: http://www.zgia.zp.ua/gazeta/VISNIK_38_1.pdf (дата звернення: 01.02.16). — Назва з екрана.*

2. Колесникова Т. О. *Стратегія розвитку бібліотек вищих шкіл України на 2013—2015 рр.: бачення професіонала / Т. О. Колесникова // Вісн. Львів. ун-ту. Серія: Книгознавство, бібліотекознавство та інформаційні технології. — Львів, 2013. — Вип. 8. — С. 142—148.*

3. Колесникова Т. О. *Цифрові сервіси бібліотек ВНЗ із забезпечення розвитку науки / Т. О. Колесникова // Бібліотеки ВНЗ України у процесі імплементації Закону «Про вищу освіту» та інформатизації суспільства : матеріали Всеукр. наук.-практ.*

конф., Івано-Франківськ, 16—19 черв. 2015 р. — Івано-Франківськ : НТБ ІФНТУНГ, 2015. — С. 147—160.

4. Mercer H. *An Analysis of the Open Access Behaviors of Academic Librarians* / Holly Mercer // *College & Research Libraries*. — September 2011. — P. 443—453. — Accessmode: <http://crl.acrl.org/content/72/5/443.full.pdf+htm>.

5. *Как определять квартили журналов и конференций [Электронный ресурс]* // Нац. исслед. ун-т Высш. школа экономики. — Режим доступа: <https://cs.hse.ru/tmsyst/quartiles> (дата обращения: 01.02.16). — Загл. с экрана.

6. З виступу Президента НАН України, академіка НАН України Б. Є. Патона на засіданні Президії НАН України при обговоренні питання «Про стан та завдання розвитку в НАН України бібліотечно-інформаційної справи» // *Бібл. вісн.* — 2002. — № 5. — С. 8.

7. Шитикова Т. Н. *Библиотека и информационно-образовательное пространство университета* / Т. Н. Шитикова // *Библиотека высшей школы на новом этапе развития социальных коммуникаций : материалы междунар. науч.-практ. конф., 24—25 окт. 2013 г.* / М-во образования и науки Украины, Днепрпетр. нац. ун-т ж.-д. трансп. им. акад. В. Лазаряна. — Днепрпетровск, 2013. — С. 235—239.

СЕКЦІЯ 2
РОЗВИТОК ІНФОРМАЦІЙНИХ РЕСУРСІВ БІБЛІОТЕК
В УМОВАХ ВЕБ-СЕРЕДОВИЩА

САЙТИ ОБЛАСНИХ УНІВЕРСАЛЬНИХ НАУКОВИХ БІБЛІОТЕК ЗАХІДНОГО РЕГІОНУ УКРАЇНИ В СИСТЕМІ ЗАСОБІВ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КУЛЬТУРИ І МИСТЕЦТВА

В Україні історично склалося, що провідним сегментом системи інформаційного забезпечення культури і мистецтва (КіМ) є обласні універсальні наукові бібліотеки (ОУНБ). Інформація з проблем КіМ, що пропонується на сайтах ОУНБ Західного регіону України, доволі одноманітна за формами представлення. Зокрема, традиційно як ресурс забезпечення галузевих потреб фахівців КіМ використовуються електронні каталоги (ЕК) бібліотек. Всіма розглянутими ОУНБ (Волинською імені Олени Пчілки, Закарпатською, Івано-Франківською імені І. Франка, Рівненською обласною універсальною науковою бібліотекою, Тернопільською, Хмельницькою імені М. Островського, Чернівецькою імені В. Івасюка) надається доступ до ЕК. Натомість визначальні характеристики ЕК зазначених ОУНБ різняться (від програмного середовища до пропонованих користувачам можливостей пошуку). На жаль, розширений пошук можливий не у всіх каталогах, для деяких з них існують обмеження стандартним пошуком лише за такими параметрами, як автор, назва, предметна рубрика, рік видання. Дієвим, на нашу думку, кроком щодо підвищення ефективності інформаційного пошуку в ЕК ОУНБ є відображення на відповідних сторінках сайтів довідкової інформації про методику пошуку в каталозі.

Не менш розповсюдженими ресурсами на веб-сайтах бібліотек є універсальні бюлетені нових надходжень (матеріал в яких може групуватися за галузевою ознакою або датою надходження документа до фонду бібліотеки) і каталоги періодики (різновидом яких є зведені каталоги періодики регіону). Фахівцями ОУНБ Західного регіону України також здійснюються кроки щодо формування електронних аналогів систематичних і тематичних картотек статей (подібні ресурси представлені на сайтах Закарпатської і Тернопільської ОУНБ). Збільшується кількість електронних аналогів універсальних та комплексних друкованих бібліографічних посібників (БП), переважно краєзнавчого спрямування, в тому числі «Календарів знаменних і пам'ятних дат». Івано-Франківська ОУНБ імені І. Я. Франка презентує на своєму сайті галузевий «Літературно-мистецький календар Івано-Франківської області на 200... рік». Закарпатська ОУНБ пропонує користувачам у розділі «Наші публікації» щомісячну оглядову довідку «Хроніка культурного життя Закарпаття», анотований каталог «Книги

Закарпаття», щоквартальний БП «Закарпаття на сторінках преси» (робота з яким, на відміну від інших в онлайн-режимі не передбачалась). Цікавим є досвід Тернопільської ОУНБ, яка представила на сайті «Календар знаменних і пам'ятних дат Тернопільщини» як бібліографічну БД, де в межах календарного місяця подається перелік дат з гіперпосиланнями на осіб або події, до яких пропонується історична довідка та власне бібліографічний список, і щоквартальний інформаційний бюлетень «Культура Тернопільщини».

Певний позитивний досвід накопичений окремими ОУНБ Західного регіону України щодо бібліографування власної бібліографічної продукції та відображення подібної інформації на сайтах книгозбірень. Наприклад, на сайті Чернівецької ОУНБ імені В. Івасюка представлено список власних БП із посиланнями на повний заархівований текст цих джерел. На сайті Тернопільської ОУНБ можна переглянути тексти всіх електронних посібників, створених у книгозбірні. Важливе місце в інформаційному забезпеченні галузевих інформаційних потреб користувачів посідають сформовані службами віртуальних довідок (СВД), що працюють при кожній із розглянутих ОУНБ, архіви відповідей на запити.

Аналізуючи виробництво репродуктивної інформації з проблем КіМ бібліотеками Західного регіону України, констатуємо обмежену кількість оцифрованих текстових ресурсів взагалі і майже повну відсутність оцифрованих галузевих ресурсів з КіМ. Хоча не можна не відмітити деякий позитивний досвід Тернопільської та Закарпатської ОУНБ, що пропонують на своїх сайтах твори (у тому числі з КіМ) місцевих авторів та рідкісні (у тому числі мистецтвознавчі) видання. Крім того, Закарпатською ОУНБ розроблена нова рубрика розділу «Публікації» — «Бібліо-клас», де представлені тексти методико-бібліографічних видань бібліотеки, зокрема до визначних дат України та області.

Окремої уваги потребує функціонування на сайтах ОУНБ Західного регіону України СВД. Згідно з представленими більшістю бібліотек правилами надання послуги книгозбірнями виконуються бібліографічні (з рекомендацією друкованих та електронних ресурсів) і фактографічні довідки на основі традиційного ДБА та ЕК. У переважній більшості випадків обслуговування користувачів здійснюється в інтерактивному режимі. Лише СВД Хмельницької ОУНБ виконує письмові бібліографічні довідки на замовлення (з передплатою за преїскурантом) при безпосередньому зверненні користувача до бібліотеки. Час виконання довідок для різних ОУНБ коливається від 1 до 3 діб. Архіви виконаних довідок представлені на сайтах всіх ОУНБ Західного регіону .

Підсумовуючи вищевикладене, можна констатувати існування ряду проблем, пов'язаних, у першу чергу, із неповною відповідністю контенту та якісного наповнення сайтів ОУНБ Західного регіону України інформаційним потребам у сфері КіМ, що змінюються, й сучасним тенденціям сайтобудування. Шляхи вирішення зазначених проблем вбачаються нами у налагодженні моніторингу структури та наповненості бібліотечних веб-сайтів за такими параметрами, як наповненість сайту матеріалами галузевої проблематики; введення нових рубрик та розділів, що містять галузеву інформацію; запровадження нових форм і методів подання інформації тощо. Не менш важливим є також відстеження так званої «авторитетності» сайту з урахуванням якісної характеристики посилань на нього з інших сайтів.

УДК 002:004+94(37+38)

К. Ю. Нефедов

ЕЛЕКТРОННІ БАЗИ ДАНИХ АНТИЧНИХ ТЕКСТІВ ЯК ІНФОРМАЦІЙНИЙ РЕСУРС

Важливою проблемою для українських дослідників Стародавньої Греції та Риму завжди був доступ до автентичних античних текстів. Професійні антикознавці під час дослідження мають використовувати давньогрецькі та латинські джерела мовою оригіналу, але відповідні публікації представлені в нашій країні лише у нечисленних виданнях, як правило, позаминулого століття, що зберігаються у бібліотеках кількох класичних університетів. В останнє десятиліття цю проблему вдалося вирішити завдяки широкому використанню в антикознавстві інформаційних ресурсів сучасного типу. Перед усім це повнотекстові електронні бази даних античних письмових джерел.

Початок створенню подібних баз було покладено ще 1971 року, коли випускниця Каліфорнійського університету в місті Ірвін М. МакДоналд запропонувала створити комп'ютерний банк даних давньогрецької літератури, пожертвувавши на це 1 млн. доларів з родинних коштів. Вже наступного року інтернаціональною групою фахівців у Каліфорнійському університеті було започатковано проект ThesaurusLinguaeGraecae (TLG), який мав на меті перевести в електронний вигляд усі давньогрецькі літературні твори з часів Гомера [1]. Для відображення давньогрецької мови на комп'ютері було розроблено спеціальне кодування латинської абетки, що згодом отримало назву бета-коду. Відцифровані за допомогою спеціально створеного комп'ютерного обладнання тексти зберігали на магнітних плівках, які були в змозі використовувати дослідники. Загалом було піддано цифруванню праці більш ніж 1800

давньогрецьких авторів. У 80-ті роки бібліотеку античних текстів почали видавати на компакт-дисках. Наприкінці 90-х років автори проекту вирішили відмовитися від стаціонарного комп'ютерного обладнання і статичного зберігання текстів, створивши так звану «домашню версію» TLG для Windows. Уся база даних розміщувалася на одному CD-ROM, який можна було використовувати на персональних комп'ютерах за допомогою спеціальних програм. Першою такою програмою стала розроблена Д. Дюмоном і Р. Смитом програма Musaios. Зручність у використанні й широкі пошукові можливості цієї програми сприяли масовому поширенню бази TLG серед антикознавців світу [2]. На додаток до неї на початку нового століття Гуманітарним Інститутом Паккарда було створено базу давньоримських літературних творів (PHI 5.3) і базу давньогрецьких написів і папірусів (PHI 7). Загалом ці три бази охопили переважну кількість автентичних письмових джерел з історії Стародавньої Греції та Риму, значно спростивши антикознавчі дослідження. Вони разом з програмою Musaios у форматі CD-ROM набули поширення й в Україні, що суттєво сприяло розвитку вітчизняного антикознавства. Ще й сьогодні вказані бази даних залишаються основними для дослідників античності. Їх використовують за допомогою новітніх програм Diogenes та Antiquarium, які переважають Musaios за функціональними можливостями.

Новим кроком у спрощенні доступу до античних текстів стало розміщення відповідних баз даних у мережі Інтернет. Спочатку публікації автентичних джерел стали з'являтися на сайтах окремих університетів та електронних антикознавчих бібліотек, наприклад, The Perseus Digital Library [3]. Згодом у всесвітній мережі був відкритий майже повний доступ до баз PHI 5.3, PHI 7 і TLG [1; 4]. З'явилися також нові, вже виключно інтернет-БД — латинських написів, документальних папірусів тощо [2]. Отже, сьогодні доступ до публікацій переважної кількості античних джерел можливий без будь-якого додаткового обладнання або програмного забезпечення — через звичайний користувальницький браузер, що значно полегшує роботу дослідників.

Подальший розвиток повнотекстових баз даних з історії античності полягає у доданні до оригінальних текстів сучасного критичного апарату і фотографій джерел в автентичному вигляді, а також у більш швидкому поповненні баз написів і папірусів новими матеріалами, які щорічно з'являються завдяки археологічним дослідженням і розшукам у музеях.

Отже, залучення до однієї з найстарших дисциплін історичної науки — антикознавства — досягнень сучасних інформаційних технологій сприяло дотриманню її класичної основи — досліджень на основі принципу adfontes.

Список використаної літератури

1. *TheHistoryoftheTLG* [Електронний ресурс]. — Електронні дані. — Режим доступу: <http://stephanus.tlg.uci.edu/history.php> (дата звернення: 08.02.16). — Назва з екрана.
2. *Афонасин Е. В. Новые технологии для антиковедов. Базы данных TLG, РНІ 5.3, РНІ 7, электронные словари классических языкови средства работы с ними* [Електронний ресурс] / Е. В. Афонасин. — Електронні дані. — Режим доступу: www.nsu.ru/classics/tlg.pdf (дата звернення: 08.02.16). — Назва з екрана.
3. *PerseusCollection. GreekandRomanMaterials* [Електронний ресурс]. — Електронні дані. — Режим доступу: <http://www.perseus.tufts.edu/hopper/collection> (дата звернення: 08.02.16). — Назва з екрана.
4. *SearchableGreekInscriptions. ThePackardHumanitiesInstitute* [Електронний ресурс]. — Електронні дані. — Режим доступу: <http://epigraphy.packhum.org/> (дата звернення: 08.02.16). — Назва з екрана.

УДК 001.89:004

Т. В. Польова

АВТОМАТИЗОВАНІ ТЕХНОЛОГІЇ ОТРИМАННЯ НАУКОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ

Складний рівень організації науки пов'язаний із циркуляцією величезних потоків інформації, обсяги і швидкість поширення якої безупинно зростають. Цей процес вимагає трансформації інформаційної роботи та впровадження відповідних автоматизованих технологій. Стрімкий розвиток веб-ресурсів ускладнює пошук необхідної інформації. Чим більше даних, тим складніше знайти необхідні. Для цього в Інтернеті створена система інструментальних засобів навігації, які бувають двох основних різновидів: спеціальні інформаційно-пошукові системи і каталоги Web-ресурсів.

Інформаційно-пошукові системи (ІПС) — це різновид автоматизованих інформаційних систем, які призначені для пошуку документів, фактографічних записів у базах даних за формальними характеристиками [1, с. 148].

Основними видами ІПС є:

- 1) пошукові машини, які сканують заголовки зареєстрованих сайтів на предмет наявності в них критерію пошуку — набору ключових слів, які вводить користувач;
- 2) веб-директорії — періодично сканують заголовки зареєстрованих сайтів і розміщують результати по своїм каталогам;

3) системи паралельного пошуку, які здійснюють пошук одночасно на декількох серверах, що збільшує ймовірність знаходження потрібної інформації.

ПС відрізняються багатьма ознаками, але при вирішенні завдань збору, зберігання і видачі інформації мають такі спільні процедури:

- 1) аналіз документів і їх підбір;
- 2) створення пошукового образу документів;
- 3) запис документів і їх пошукових образів на носії;
- 4) зберігання документів;
- 5) аналіз запитів;
- 6) видача документів користувачам.

Крім того, ПС можна класифікувати за такими ознаками:

- 1) характер операцій, що виконуються;
- 2) режим пошуку;
- 3) тип інформаційно-пошукової мови;
- 4) тип критерію відповідності;
- 5) ступінь автоматизації [2, с. 168].

Нині існує багато автоматизованих систем пошуку інформації, які відрізняються певними особливостями, проте їх об'єднує принцип пошуку за алфавітом, тематикою, за ключовими термінами.

Накопичення і зберігання великих інформаційних масивів — баз даних дозволяє систематизувати документи за ознаками певної тематики, а також формувати банки даних, для оперативного багатоцільового використання відповідної інформації.

База даних — це набір даних, достатній для досягнення визначеної мети і представлений на машинному носії у вигляді, що дозволяє здійснювати автоматизовану переробку інформації, що зберігається.

Банк даних — це автоматизована інформаційна система, що складається з однієї або декількох баз даних і системи збереження, обробки і пошуку інформації [1, с. 150].

Відомо декілька великих інформаційних систем, що пропонують доступ до реферативних, бібліографічних та повнотекстових баз даних:

- 1) STN International — це міжнародна система баз даних, що заснована трьома найбільшими центрами науково-технічної інформації ФРН, США та Японії;
- 2) Academic Lexis-Nexis надає доступ до 29 тисяч джерел (у т.ч. повнотекстові наукові журнали) з бізнесу, економіки, права;
- 3) Dialog.

Архіви електронних публікацій та зібрання електронних журналів виконують дещо інші функції, ніж реферативно-бібліотечні системи. Вони пропонують доступ до повного тексту статей 500—2500 електронних журналів, починаючи з випусків 80-х років (серед них, Academic Search Premier, Business Source Premier, Regional Business News).

Незважаючи на усі переваги, вважаємо, що мережа веб-ресурсів не є універсальною заміною бібліотеки. Такі ресурси мають певні недоліки, пов'язані з мінімальною структурою інформаційних матеріалів та невідповідністю стандартам достовірності (більшість матеріалів опубліковані без рецензій і перевірки).

Список використаної літератури

1. *Економічні дослідження (методологія, інструментарій, організація, апробація) : навч. посіб. / за ред. А. А. Мазаракі. — Київ : КНТЕУ, 2011. — 296 с.*

2. *Основи наукових досліджень в економіці : навч. посіб. / Н. М. Гаркуша, Т. В. Польова ; Харків. держ. ун-т харчування та торгівлі. — Харків : Стиль Издат, 2015. — 202 с.*

УДК 027.53(477.81):004.738.5

О. М. Постельжук

ВЕБ-САЙТ ДУБЕНСЬКОЇ ЦЕНТРАЛЬНОЇ РАЙОННОЇ БІБЛІОТЕКИ У ВІРТУАЛЬНОМУ ІНФОРМАЦІЙНОМУ ПРОСТОРИ

Впровадження сучасних інформаційно-комунікативних технологій у діяльність бібліотек дозволило здійснити перехід на якісно новий рівень обслуговування користувачів, зокрема використовуючи у цьому напрямі веб-сайт. Кількість сайтів бібліотек в Україні зростає з кожним роком. Книгозбірні різного рівня прагнуть представити себе і свої інформаційні ресурси в мережі Інтернет, хоча інколи не зовсім чітко уявляють, чого власне чекає від них віддалений користувач. Інноваційною стала діяльність районних книгозбірень із створення веб-сайтів та поширення за допомогою них власних інформаційних продуктів і послуг.

Будучи ланкою в мережі бібліотечних та інформаційних установ Рівненської області, Дубенська центральна районна бібліотека (далі ЦРБ) як головна книгозбірня району здійснює бібліотечне, бібліографічне, інформаційне обслуговування користувачів і виконує функцію методичного, організаційного центру централізованої системи публічно-шкільних бібліотек. Веб-сайт книгозбірні розпочав діяти у 2007 році з метою вдосконалення інформаційно-бібліотечного обслуговування користувачів,

популяризації літератури та власної інформаційної діяльності бібліотеки. На веб-сайт бібліотеки можна зайти за електронною адресою <http://crbdubno.org.ua/index.html>.

Головна сторінка сайту пропонує користувачам ознайомитися з ієрархією розділів, що розкривають діяльність бібліотеки, її структуру, історію розвитку ЦРБ та інших бібліотек Дубенщини, презентують власні інформаційні продукти, постійно діючі книжкові тематичні виставки і започатковані проекти.

Яскравість оформлення веб-сайту, кількість розділів та їх інформаційне насичення приваблюють користувачів. Але найбільш вагомим якісним показником діяльності бібліотеки є створення та представлення власної інформаційної продукції. Зокрема, на сайті Дубенської ЦРБ створено відповідний розділ за назвою «Наші видання», що містить бібліографічні і біобібліографічні покажчики, біобібліографічний нарис, інформаційний бюлетень, буклети, брошури. Проте, розділ наповнений тільки відомостями про існування інформаційних продуктів, їх тематичне спрямування та зображення зовнішнього вигляду. Відсутність посилань на повні тексти інформаційних ресурсів вважаємо значним недоліком у роботі керівництва і адміністраторів сайту, адже у віддалених користувачів, що переглядають надану інформацію, може виникнути бажання ознайомитися із повнотекстовим варіантом й почерпнути необхідну інформацію, а це неможливо здійснити.

На сайті книгозбірні міститься незначна кількість методичних матеріалів із власного досвіду роботи, що створені в різний період часу і не завжди стануть в нагоді у вирішенні нагальних актуальних проблем сьогодення бібліотек району. Методичний розділ для бібліотечних фахівців району доречніше було б активніше наповнювати сучасними методичними порадами і використовувати для професійного консультування, що є одним із основних напрямів діяльності методичної служби бібліотек такого типу. На відміну від консультації через електронну пошту або телефоном такі консультації були б доступні всім бібліотекарям, які відвідують веб-сайт і зацікавлені у отриманні відповідної інформації.

Інформацію краєзнавчого та регіонального характеру розміщують, як правило, на сайтах обласних бібліотек. Цей позитивний досвід перейняли і працівники Дубенської ЦРБ, створивши розділи сайту «Наш край», «Культура та мистецтво Дубенщини», «Дубенщина туристична». Створені розділи подають інформацію про історичний розвиток міста та сучасний стан його розбудови, пропонують короткий екскурс по історичних та видатних місцях краю, а також надають довідкову інформацію про стан культурно-мистецької діяльності міста.

Історично цінним на сайті бібліотеки є розділ «Долі, обпалені війною», який створений до Дня Перемоги у Великій Вітчизняній війні. Тут інформація згрупована за підрозділами, що містять біобібліографічні відомості про героїв, які воювали заради мирного неба над головою рідних, близьких і всього світу.

Ще одним важливим напрямом діяльності книгозбірні є створення розділу «Аудіобібліотека», в якому містяться аудіозаписи творів літератури, записані як працівниками Дубенської бібліотеки, так і Рівненської ОУНБ. Щоправда, цей розділ ще мало насичений такими документами і перебуває в подальшій розробці й наповненні. Це рішення є альтернативою повнотекстової бази літературних джерел, оскільки створення останнього виду інформаційних ресурсів на бібліотечних веб-сайтах викликає багато труднощів. Серед них: технологічні труднощі відтворення (сканування) тексту (зокрема великого за обсягом), проблема дотримання авторських прав, плата за послуги тощо. Така робота поки що є непосильною для районної бібліотеки, адже вона не має потужної комп'ютерної і офісної техніки і відповідного трудового ресурсу. Вважаємо заміну повнотекстової бази даних «Аудіобібліотекою» досить доречною й такою, що потребує подальшого розвитку та запровадження в інших регіональних невеликих книгозбірнях.

УДК 025.4.036

Н. В. Рибачук

ШЛЯХИ ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ РЕСУРСІВ ВОЛИНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОЇ ОБЛАСНОЇ УНІВЕРСАЛЬНОЇ НАУКОВОЇ БІБЛІОТЕКИ ІМ. ОЛЕНИ ПЧІЛКИ В УМОВАХ РОЗВИТКУ ВЕБ-СЕРЕДОВИЩА

Ефективність використання інформаційних ресурсів бібліотеки в значній мірі залежить від рівня їх розкриття та поінформованості користувачів. Реалії сьогодення такі, що переважна більшість споживачів інформації надає перевагу пошуку її в ресурсах мережі Інтернет. Саме тому бібліотекам сьогодні просто необхідно шукати впроваджувати такі форми взаємодії з користувачем, які б сприяли задоволенню потреб в актуальній інформації якомога швидше і якісніше.

З появою у 2001 році в бібліотеці комп'ютерної техніки та доступу до Інтернету завдяки гранту Посольства США в Україні з'явилася можливість залучати нові технології і для популяризації інформаційних ресурсів бібліотеки. Саме в цей час створюється сайт бібліотеки, одна з веб-сторінок якого містить інформацію про кількість та склад фонду, відомості про рідкісні та цінні видання, фонд періодичних

видань. Представлений був і довідково-бібліографічний апарат, що відіграє ключову роль в пошуку інформаційних джерел. Згодом на сайті з'являються перші повнотекстові електронні видання: «Календар знаменних і пам'ятних дат Волині», який в друкованому варіанті виходить з 1991 року, довідкове видання «Волинь бібліотечна» та щоквартальний поточний бібліографічний покажчик «Література про Волинську область». Ці видання — аналоги друкованих — мали певну аудиторію з числа віддалених користувачів. Інформація, що містилася у них, користувалася попитом серед краєзнавців, викладачів, студентів — тих, хто мав доступ до Інтернету. Поступово на сайті з'явився перелік видань бібліотеки наукового, краєзнавчого характеру, методико-бібліографічні матеріали, сценарії соціокультурних заходів, який щорічно поповнюється. З метою широкого розкриття фондів бібліотеки подаються відомості про книжкові колекції, що є гордістю бібліотеки — мініатюрних видань, книг з автографами авторів, книг української діаспори, видань з власних бібліотек (Прокопа Наумчука, Юрка Покальчука). Функціонування сайту дало можливість створити службу «віртуальна довідка» і налагодити дистанційне бібліографічне обслуговування користувачів. В наданні такої послуги діють певні правила, з якими користувач знайомиться перед тим, як поставити питання.

Потужним засобом ефективного використання інформаційних ресурсів бібліотеки з 2004 р. став електронний каталог. Його створенню сприяло придбання автоматизованої інформаційно-бібліотечної системи (АІБС) ІРБІС та 5-ти комп'ютерів в рамках програми розвитку культури. Сьогодні електронний каталог налічує близько 200 тис. бібліографічних записів, його структуру складають електронні бази даних: «Каталог книг», «Каталог періодичних видань», «Література іноземними мовами», «Мистецтво», «Краєзнавство», «Історична Волинь», «Рідкісні і цінні видання». Для формування рубрик застосовується Інформаційно-пошуковий тезаурус, розроблений фахівцями Національної парламентської бібліотеки України. Система пропонує широкий пошук інформації по всіх електронних базах даних за автором, назвою, роком та місцем видання, а також ключовими словами, рубриками, персоналіями, тощо. Переваги електронного каталогу очевидні, і саме тому користувачі стали більше звертатися до його можливостей. Спочатку доступ до каталогу був організований в локальній мережі, а згодом — на сайті бібліотеки (ounb.lutsk.ua). Першою до послуг користувачів була представлена ЕБ «Книги», а з 2010 року з придбанням нової версії АІБС ІРБІС та WEB-модуля — створено доступ до всіх баз даних електронного каталогу.

З розвитком веб-технологій бібліотека постійно шукала можливості широкого інформування користувачів про наявні документальні ресурси, нові надходження, подаровані або придбані унікальні видання. З впровадженням програми «Бібліоміст» і відкриттям в її рамках регіонального тренінгового центру з сучасними комп'ютерним обладнанням більш ефективним стало навчання бібліотекарів основам комп'ютерної грамотності та роботи в мережі інтернет. В результаті з'явилися власні веб-ресурси — бібліотечні блоги. Сьогодні ці платформи бібліотекарі використовують для реклами соціокультурної діяльності та поширення інформації про документальні ресурси через презентації книжкових виставок і окремих видань. Така інформація присутня на блогах: «Бібліологи», «Життя в мистецтві», «Бібліотечна веселка», «Читальники» тощо.

Важливу роль в поширенні інформації сьогодні відіграють соціальні мережі, які стали для бібліотек засобом ефективної комунікації. Волинська ДОУНБ ім. Олени Пчілки створила власну сторінку в мережі Фейсбук, є прихильником багатьох груп та спільнот, з якими ділиться цікавою власною інформацією та дізнається про новини бібліотечного життя в інших регіонах. Повідомлення про новинки літератури чи прочитані книги в соціальних мережах мають свої переваги, оскільки швидко розповсюджуються, а користувачі мають можливість залишити коментарі та висловити власну думку.

Сьогодні бібліотека ефективно використовує веб-технології, проте продовжує шукати нові шляхи поширення інформації. На часі створення електронної бази повнотекстових видань, більш широке представлення на веб-ресурсах віртуальних виставок та ін.

Список використаної літератури

1. *Волинь бібліотечна. 2014 рік : інформ.-аналіт. огляд / Волин. держ. обл. універс. наук. б-ка ім. Олени Пчілки. — Луцьк, 2014. — 28 с.*
2. *Гришко С. Ефективність використання електронних ресурсів бібліотеки Полтавського університету економіки і торгівлі / С. Гришко // Бібл. форум України. — 2015. — № 2. — С. 17—22.*

УДК 004.738.5

С. І. Смолій

ІНТЕРНЕТ-ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ЧИННИК ТРАНСФОРМАЦІЇ ПРОЦЕСІВ ІНФОРМАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Стрімке зростання обсягів інформаційних ресурсів, розвиток інформаційно-комунікаційних технологій мають значний вплив на свідомість людини, впливають на систему цінностей сучасного суспільства.

В Україні становлення інформаційного суспільства опирається на певну нормативно-правову базу, зокрема «Стратегія розвитку інформаційного суспільства в Україні» передбачає необхідність розвитку інформаційного суспільства, орієнтованого на інтереси людей, відкритого для всіх, в якому кожна людина може створювати і накопичувати інформацію та знання, мати до них вільний доступ, користуватися і обмінюватися ними, мати можливість повною мірою реалізувати свій потенціал, сприяти суспільному і особистісному розвитку [1].

Інформаційне суспільство — це новий рівень в історії цивілізації, основою якого виступають теоретичні знання, інформація та Інтернет-технології.

Глобальній комп'ютерній мережі Інтернет належить особливе місце в процесі становлення інформаційного суспільства. Інтернет змінює життя людини та її саму. За допомогою мережі Інтернет пропагуються певні цінності, світоглядні стереотипи та моделі поведінки. В повсякденний вжиток входять поняття: «електронна послуга», «електронна культура», «електронна освіта».

Мережа Інтернет надала необмежені можливості для обміну інформацією. Зараз кожна організація, установа, заклад прагне мати власну інтернет-сторінку, веб—сайт, де розміщує інформацію про роботу, напрямки діяльності, перспективи розвитку та контактну інформацію. Сайти виконують рекламну, контактну та довідкову функції. Слід, зауважити, що вітчизняний сектор Інтернету не в повному обсязі відображає мережу установ, організацій, підприємств. Користувачеві мережі потрібно докласти багато зусиль для знаходження необхідної інформації, особливо, якщо пошуковий запит складений нечітко, як це часто буває. До того ж власні сторінки мають лише державні установи, організації, підприємства.

Сьогодні Інтернет є головним джерелом фактичної та статистичної інформації, що надає доступ до значної кількості архівів цифрових публікацій із найрізноманітніших тем. Окрім цього, можливості мережі передбачають швидкий зв'язок із традиційними виробниками інформації — видавництвами, газетами, державними установами.

В наші дні, інтернет-технології використовуються в усіх сферах життя сучасного суспільства, в першу чергу — в інформаційній сфері. Характеризуючи інформаційні технології, слід наголосити, що вони:

— дають можливість активізувати інформаційні ресурси суспільства, які сьогодні є основним чинником розвитку. Грамотне використання інформаційних ресурсів значно заощаджує час пошуку, дозволяє в повному обсязі отримати потрібну інформацію;

- дозволяють автоматизувати інформаційні процеси; обробляти, зберігати та передавати інформацію різноманітного змісту; створювати й поширювати сучасні інформаційні продукти і послуги;
- організують інформаційну взаємодію між окремими індивідами та групами людей і активно використовуються при підготовці, розповсюдженні масової інформації;
- впливають на інтелектуалізацію суспільства і економіки. В усьому світі комп'ютерна техніка, навчальні програми та файли мультимедіа є звичними атрибутами повсякденного життя;
- відіграють ключову роль в отриманні і накопиченні нових знань, використання яких підвищує ефективність економічних, освітніх процесів, як в рамках окремої організації, так і на території країни;
- сприяють підготовці професіоналів, здатних витримати конкуренцію на ринку праці, здатних вирішувати завдання, застосовувати нові знання, бути носіями духовних цінностей.

Дослідження показують: кількість користувачів Інтернету складає 3,4 мільярдів, що складає майже 45% населення усього світу. В Україні аудиторія Інтернету становить близько 20 мільйонів осіб, лівова частка аудиторії припадає на студентську молодь. Динаміка цього руху передбачає 100% охоплення людських ресурсів комунікативними сервісами [3].

З розвитком мережі Інтернет відбувається злиття аудіовізуальної та текстової інформації в єдину комунікативну систему. З'явилися мультимедіа, які поєднують усну мову, текст, відео, аудіо, телекомунікації, розважальну електроніку та комп'ютерну техніку.

Інтернет відкриває можливості комунікації он-лайн: електронна пошта, обмін інформацією з багатьма користувачами, конференції, форуми, дискусії, чати, опитування в Інтернеті та ін. Комп'ютерна мережа характеризується постійним оновленням, зникає принцип періодичності, що дає можливість отримати найновішу інформацію.

Інтернет-технології є зручним джерелом доступу до різноманітної інформації. Крім того, відкриті електронні каталоги, повнотекстові бази даних, спеціалізовані освітні портали створюють нові можливості для її отримання. З'явилися можливості для роботи з рідкісними, раніше недоступними інформаційно-освітніми ресурсами. Нові технічні можливості дозволяють забезпечити розвиток та підвищення професійної кваліфікації працівників, використовуючи нові інтерактивні форми, як он-лайн-конференції, он-лайн-курси, вебінари.

Інформаційні технології невпинно розвиваються, дають можливість отримати новітні знання та працювати продуктивніше. В сучасних умовах Інтернет набуває нових якостей. Як засіб надання інформації, спілкування значного розвитку в Україні набув блогінг. Це активна віртуальна форма посування послуг, взаємодії з аудиторією та зв'язків з громадськістю.

Розпочався подальший розвиток так званої мережі Web 2.0 — нової еволюції в Інтернеті. Сервіси Web 2.0 активно використовуються в різноманітних сферах діяльності. Завдяки постійній технологічній революції ми говоримо про нове бачення майбутньої мережі — подекуди вже впроваджуються Web 3.0, на черзі Web 4.0 [5].

Можна зробити висновок, що глобальна комп'ютерна мережа Інтернет надає доступ до інформації будь-якому користувачеві, є своєрідною «інформаційною магістраллю», та є як самостійним, так і додатковим джерелом пошуку, збору інформації.

Список використаної літератури

1. Стратегія розвитку інформаційного суспільства в Україні : від 15 травня 2013 р. № 386 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/537-16> (дата звернення: 06.02.16). — Назва з екрана.
2. Маніфест ІФЛА про Інтернет 2014 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://nbuv.gov.ua/node/1833> (дата звернення: 06.02.16). — Назва з екрана
3. Демченко І. Сучасні інформаційно-комунікаційні технології як провідний чинник глобальних світоглядних трансформацій / І. Демченко [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://oldconf.neasmo.org.ua/node/2098> (дата звернення: 06.02.16). — Назва з екрана.
4. Дзьобань О. Інформаційне суспільство як мережево-комунікативний простір управління / О. Дзьобан, О. Соснін [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.viche.info/journal/4730/> (дата звернення: 06.02.16). — Назва з екрана.
5. Медведєва В. Інформаційно-комунікаційні технології у практиці бібліотечної діяльності / В. Медведєва // Вісн. Кн. палати. — 2015. — № 10. — С. 23—25.
6. Мішакіна Ю. Використання сервісів Web 2.0 та Web 3.0 у навчальному процесі / Ю. Мішакіна // Вісн. Кн. палати. — 2012. — № 9. — С. 31—34.

ТРАНСФОРМАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В ІНФОРМАЦІЙНОМУ СЕРЕДОВИЩІ БІБЛІОТЕКИ

Інформаційне середовище сучасної бібліотеки формується на підставі явища метаморфізму світового інформаційного простору і бібліотеки [1].

У XXI столітті відбулася зміна соціальної ролі та філософії бібліотечного обслуговування під впливом сучасних соціальних, економічних, культурних обставин з'явилися нові типи користувачів, нові види і форми бібліотечних послуг. Сьогодні бібліотекар все більш усвідомлює себе посередником у світі інформації, сприяючим гуманізації цього світу.

Інформаційно-комунікаційні технології змінюють сам спосіб користування бібліотекою. Крім користувачів, які знаходяться фізично в сфері обслуговування бібліотеки, в неї «входять» через локальні мережі або за допомогою Інтернет люди, яких бібліотекар не знає особисто, а лише виявляє їх адресні дані на своїх серверах — віртуальні користувачі.

Для сучасного суспільства є характерною швидка зміна умов існування людей, поява все нових засобів інформаційних комунікацій, революційно перетворюючих економіку, політику, науку, освіту, що створюють передумови для формування у суспільстві нової системи цінностей.

Інтернет все більше стає середовищем соціалізації людини, в якому формуються її потреби та свідомість [2]. В умовах XXI століття все більшу роль у соціальному житті та соціальної адаптації відіграє інформаційно-комунікативна компетентність особистості.

У сучасному інтернетизованому інформаційному просторі безпосереднє спілкування людей все більше замінюється квазікомунікацією.

Розвиток Інтернет-сервісів, доступність інформації, дигіталізація поставили бібліотеки перед необхідністю пошуку шляхів трансформації своєї діяльності відповідно до нових потреб інформаційного суспільства.

Традиційні послуги бібліотек стають все менш затребуваними для сучасних користувачів. Тому автоматизація традиційних бібліотечних сервісів не є виходом з кризи, в котрій знаходяться зараз багато бібліотек.

Вихід із ситуації вбачається в трансформації функцій бібліотек у напрямку компенсації зменшення суб'єктивного фактора в зв'язку з розвитком опосередкованого спілкування в сучасному суспільстві.

В сучасних умовах духовної кризи і переоцінки цінностей все більшого значення набуває випереджувальна діяльність щодо формування соціально-культурних потреб у душі гуманістичних пріоритетів та сталого розвитку суспільства.

Для використання нових інформаційних технологій в цілях організації інформаційного середовища необхідно сформувати нові інформаційні потреби, дослідити стан інформаційного середовища і існуючі інформаційні потреби користувачів.

Зараз назріла необхідність стимулювати звернення користувачів до бібліотечного сегменту Інтернет-простору. Цей сегмент може служити засобом протидії агресивному наступу деструктивної інформації позабібліотечного Інтернет-простору.

Потоку неструктурованих даних Інтернет-простору бібліотека може протиставити інформаційні ресурси, структуровані відповідно до структури діяльності своїх користувачів.

Широке використання маніпулятивних технологій з метою маніпуляції свідомістю людей, ведення інформаційної війни вимагає розвитку методів протидії таким процесам [3].

Освоєння інформаційно-комп'ютерних технологій дозволяє надати діяльності бібліотек глобального характеру. Це дає можливість розвивати методи гармонізації і гуманізації інформаційного простору, протидії агресії телебачення і ЗМІ. Особливістю і перевагою бібліотек перед ЗМІ є можливість використовувати в комплексі віртуальні та безпосередні форми спілкування, розробляти нові форми комунікації з застосуванням мультимедійних, інформаційно-комп'ютерних технологій при проведенні культурно-освітніх заходів.

Список використаної літератури

1. Берестова Т. Ф. *Общедоступная библиотека как часть информационного пространства: теоретико-методологические основания* : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 05.25.03 / Берестова Т. Ф. — Москва, 2005. — 51 с.

2. Девтерова С. *Гуманістична інтенційність інтернет-комунікацій* / С. Девтерова // *Вісн. Київ. нац. торг.-економ. ун-ту.* — 2009. — № 3. — С. 130—137.

3. Sokolovskaya T. *Countering the Information War [Electronic Resource]* / T. Sokolovskaya // *International Journal of Modern Education Research.* — 2015. — Vol. 2. — No. 5. — P. 54—56. — URL: <http://www.aascit.org/journal/archive?journalId=910>

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ РЕСУРСІВ БІБЛІОТЕЧНИХ УСТАНОВ В УМОВАХ РОЗВИТКУ ВЕБ-СЕРЕДОВИЩА

Бібліотека нового типу — це віртуальна бібліотека, де читач знаходить не тільки те, що складає фонд даного сховища, але й має змогу миттєво отримати будь-яку інформацію із будь-якої бібліотеки світу. Інтернет міцно увійшов у повсякденне життя бібліотек. Тому необхідно модернізувати роботу бібліотеки, озброїти її сучасними комунікаційними технологіями, адже змінюється не тільки суспільство, а й роль самого бібліотекаря, його підхід до обслуговування користувачів. Бібліотекарі роблять все для того, щоб інформувати про ресурси і послуги бібліотеки, засосовуючи різні способи реклами книгозбірень.

Сьогодні веб-сайти та блоги стають невід'ємною частиною бібліотеки і тому сприймаються як презентація її образу в інформаційному просторі. Веб-сайт чи блог бібліотеки — це не просто спосіб розповісти про її діяльність, але й потужний інформаційний інструмент, створений для привернення уваги всіх учасників процесу до книг і читання. Сьогодні вже мало мати доступ до Інтернету для того, щоб надавати своїм користувачам можливість користуватися чужими ресурсами, потрібно ще зуміти представити власні ресурси.

Бібліотеки створюють свої веб-сайти, розроблені на основі нових інтерактивних технологій, де не тільки розповідають про себе, а і проводять популяризацію своїх ресурсів для віртуальних читачів. Основні файли сайту представляють собою типовий «бібліотечний набір»: Про бібліотеку (структура бібліотеки, розпорядок роботи, правила користування), Наша історія, Платні послуги, Нові надходження (щомісячні бюлетені та тематичні списки літератури), Періодичні видання, Електронний каталог, Інформаційні ресурси бібліотеки (перелік каталогів, картотек, баз даних, РЖ, бібліографічних покажчиків, електронних енциклопедій на CD та інформація про ресурси на нетрадиційних носіях), Ресурси Internet (перелік посилань на інші сайти), Віртуальні виставки, Методичне об'єднання.

Для успіху бібліотечного сайту необхідний гарний зміст (content) і вміння організувати та представити інформацію на його сторінках. Створення веб-сайту — це не «одноразова» акція. Це безперервний процес протягом всього часу, доки веб-сайт знаходиться в Інтернеті. Веб-сторінки повинні постійно підтримуватися та оновлюватися. Посилання (links) на інші інтернет-ресурси потребують регулярної

перевірки на предмет їх активності, а значить і актуальності інформації. Нові посилання і новий зміст повинні бути цікавими для основної маси користувачів.

Віртуальні виставки мають певні переваги: вони доступні не лише тим, хто відвідує бібліотеку під час проведення виставки, а й усім користувачам, у будь-який час, з будь-якого терміналу. Веб-версії бібліотечних виставок не пов'язані з фізичними обмеженнями, яких зазнають традиційні виставки, і з часом вносяться до електронних архівів — тобто створюються комплекси мультимедійної продукції, інтерактивні елементи якої неможливо внести до традиційного виставкового матеріалу.

Суттєво трансформуються і процеси бібліографічного інформування. Інтернет надає можливість кардинально підвищити ефективність використання науково-інформаційних матеріалів, насамперед бібліографічних покажчиків. Із ними можна ознайомитися на сайті бібліотеки і замовити їх для використання.

Закономірно, що соціальні медіа (професійні блоги, мікроблоги, різноманітні форуми, відеохостинги, соціальні мережі) не могли не використовуватися бібліотекарями. На даний час присутність бібліотеки у соціальній мережі уже не мода, а необхідність.

Можна визначити об'єктивні причини для створення бібліотечної групи в соціальних мережах: можливість заявити про себе широкій аудиторії; пряме спілкування з користувачами; можливість миттєво повідомити великій аудиторії про нові видання, конкурси чи заходи і розповсюдити цю інформацію ширше, а також миттєво отримати зворотній зв'язок; популяризація своєї бібліотеки та її послуг; бібліотека буде спілкуватися з користувачами реальними і потенційними у звичному для них режимі, (бути доступною для них навіть у мобільному телефоні тощо).

Створення групи в соціальній мережі виконує відповідні функції, тобто надання віддаленим користувачам доступу до власних електронних ресурсів бібліотеки (таких, як електронний каталог); своєчасне інформування про нові надходження; аносування різних заходів та послуг бібліотеки.

Бібліотеки застосовують технології RSS для відстеження користувачами новин та подій із сайту бібліотеки чи з її електронного каталогу, оглядів нових надходжень, інформування про нові сервіси чи заходи, зміни в режимі роботи, передплати періодики, нових коментарів на бібліотечному блозі чи сторінці бібліотеки в соціальній мережі. RSS— технологія стандартизованого автоматичного розповсюдження онлайнової інформації, яка використовується для публікації та постачання інформації на іншому сайті.

Список використаної літератури

1. Вітушко А. Веб-сервіси для підвищення комунікативності бібліотечних сайтів / А. Вітушко, А. Струнгар // Вісн. Кн. палати. — 2013. — № 3. — С. 10—11.
2. Мар'їна О. Ю. Веб-технології в бібліотеках: нові можливості розвитку комунікаційного середовища [Електронний ресурс] / О. Ю. Мар'їна. — Режим доступу: <http://www.ic.ac.kharkov.ua/RIO/v36/36-2-03.pdf> (дата звернення: 06.02.16). — Назва з екрана.
3. Нежурбіда Г. Організація бібліотечних онлайн-виставок (на прикладі бібліотечно-архівної колекції Фонду президентів України НБУВ) / Г. Нежурбіда, С. Польовик // Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського. — Київ, 2005. — Вип. 14. — С. 374—384.
4. Медведєва В. Бібліотечна діяльність у контексті розвитку електронних інформаційних технологій / В. Медведєва // Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського. — Київ, 2011. — Вип. 32. — С. 231—237.
5. Що таке RSS? [Популярно про RSS] [Електронний ресурс]. — Електрон. дані. — Режим доступу: <http://rssfeed.in.ua/> (дата звернення: 06.02.16). — Назва з екрана.

УДК 025.4.036:004.738.5

О. І. Шилюк

ВПЛИВ ВЕБ-СЕРЕДОВИЩА НА РОЗВИТОК ІНФОРМАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ БІБЛІОТЕКИ

Протягом всього історичного шляху місія бібліотек найкраще характеризується як сприяння подальшому прогресу знань і творчості на благо людства. Загально визнано, що цифрові технології спричинили революцію наших уявлень стосовно інформації в цілому, документів і поширення їх, принаймні таку ж велику, як і винайдення книгодрукування. Бібліотеки створюють доступні цифрові колекції, продовжують розвивати цифрові стратегії, які відбивають природу пошуку та досліджень у сучасному інформаційному просторі.

На початку XXI століття було створено багато інтернет-послуг та інструментів для формування спільного, комунікативного і дієвого інформаційного середовища. Це так звані Web 2.0, що включає в себе безліч різних додатків, таких як Skype, Wiki, блоги та мікроблоги (наприклад, Twitter), а також соціальні мережі, такі як Facebook і ResearchGate. Web 2.0 змінює не тільки приватне життя та спілкування, але також має великий вплив на наукову роботу, бізнес. Партіципаторна та інтерактивна можливості

Web 2.0 відкривають нові перспективи для співпраці та взаємодії, які, у свою чергу, впливають на процес виготовлення інформації, її поширення і розподілу у науковій спільноті. Використання Web 2.0-послуг для наукової роботи є ключовим питанням Науки 2.0, тобто, як Інтернет і веб-технології змінюють наукові й дослідницькі процеси [1]. Одним з наріжних каменів Науки 2.0 є роль інформаційних центрів, а саме Бібліотеки 2.0. Тобто, якщо використовується Web 2.0 для наукової роботи та наукових досліджень, то яким чином класичні постачальники інформації — бібліотеки, повинні розширювати й адаптувати свою роль у Web 2.0 і Науці 2.0, відповідно. Зокрема, які потреби та очікування мають дослідники, стосовно сучасних бібліотек і яка інформація чи послуги їм потрібні, щоб підтримувати свою щоденну наукову роботу.

Бібліотека повинна не тільки забезпечувати важливими документами чи послугами в області інформації та наукового пошуку, але також може бути важливим каталізатором для просування відповідних і корисних сервісів Web 2.0 в контексті Науки 2.0. У цьому сенсі, бібліотеки можуть надавати персоналізовану консультацію для окремих дослідників, з метою вибору найбільш найкращих послуг Web 2.0. Хоча це твердження може здатися спочатку банальним, насправді залишається критичною прірва між кількістю матеріалу, які доступні для дослідників і здатністю дослідників знайти, що необхідну інформацію в оцифрованих колекціях первинних матеріалів.

Слід також наголосити, що сьогодні бібліотечні ініціативи повинні включати значні елементи цифрової пропагандистської стратегії, щоб ефективно розширити сферу онлайн-користувачів. Питання, пов'язані з глобальною доступністю та зрозумілістю, адресуються бібліотекам, що займаються створенням електронної інформації, яка, через відсутність обмежень авторського права, може бути вільно доступною в глобальному масштабі. Зокрема, як бібліотеки можуть збільшити видимість ресурсу в глобальному масштабі для користувачів, що потенційно зацікавлені в ресурсі, але не знають про його існування та доступності в глобальній мережі? Або як бібліотекарі створюють шляхи, що ведуть до наявних у їхніх установах цифрових ресурсів?

Прикладом може бути розгляд використання Wikipedia бібліотеками, як можливість підвищення видимості цифрових документних активів. При додаванні посилання в наявних статтях Wikipedia на конкретні пункти своїх колекцій бібліотеки мають унікальну змогу успішно та ефективно розширити базу користувачів, значно підвищити зрозумілість активів колекції. Wikipedia сьогодні являється найбільш очевидним вибором в якості засобу для підвищення видимості цифрових матеріалів, тому що являється редагованим і надзвичайно популярним ресурсом. За

повідомленнями, підготовленими Alexa Internet Inc., яка займається аналізом трафіку глобальної мережі, Wikipedia.org є сьомим найбільш відвідуваним веб-сайтом у світі [2]. Однак, Wikipedia, поза тільки загального використання, широко використовується студентами в процесі наукової роботи. Результати дослідження [3] показують, що потенціал Wikipedia служить як шлюз доступу до інформаційних ресурсів для студентів, які розпочинають процес наукової роботи.

Також як приклад переваг спільного використання колекцій культурної спадщини, в тому числі й документальної, через сервіс Web 2.0, можна назвати Flickr-хостинг для фотографій та відеоматеріалів, їх перегляду, обговорення, оцінки та архівування.

Список використаної літератури

1. *Leibniz Research Alliance «Science 2.0»* [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.leibniz-gemeinschaft.de/en/forschung/leibniz-research-alliances/science-20/> (дата звернення: 08.02.16). — Назва з екрана.

2. *The top 500 sites on the web* [Електронний ресурс]. — Режим доступу: www.alexa.com/topsites (дата звернення: 08.02.16). — Назва з екрана.

3. *Alison J. How today's college students use Wikipedia for course-related research* [Електронний ресурс] / J. Alison, M. Eisenberg. — Режим доступу: firstmonday.org/ojs/index.php/fm/article/view/2830/2476 (дата звернення: 08.02.16). — Назва з екрана.

УДК 316.774

Т. В. Яцечко-Блаженко

ПОЛЬСЬКІ ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ З ПОШУКУ ГЕНЕАЛОГІЧНОЇ ІНФОРМАЦІЇ

В сучасних умовах вільного доступу до інформації кожен бажаючий може розпочати генеалогічні пошуки, не виходячи із дому. Світові інформаційні ресурси сьогодні є найпопулярнішим джерелом пошуку інформації з генеалогії. На віртуальних просторах ми можемо натрапити на бази даних, метричні книги, списки, спогади. Звичайно, Інтернет не замінить повністю пошук в архівах, але суттєво його спрощує. Такий пошук дозволяє зібрати потрібну інформацію за короткі терміни.

Головна мета нашого дослідження — описати основні польські інтернет-ресурси, на яких сучасні мешканці Волині зможуть віднайти генеалогічну інформацію.

Важливим джерелом є збірки Головного архіву давніх актів у Варшаві

(Archiwum Główne Akt Dawnych w Warszawie) [1]. За прямим посиланням — <http://www.agad.gov.pl/inwentarze/KMluck436x.xml> — користувач зможе знайти скановані метричні книги за XIX—поч. XX ст. Ці книги входять до збірки документів «Księgi metrykalne parafii wyznania rzymskokatolickiego z diecezji łuckiej i wileńskiej, 1799—1905». Крім того, на сайті ми зможемо знайти посилання на скани православних метричних книг населених пунктів, які відносились до навколишніх населених пунктів Волинської та Рівненської областей. Усі книги знаходяться в досить доброму стані, є читабельними, що полегшує пошук потрібних прізвищ.

Наступним розглянемо ресурс «Волинські метрики» (пол. *Metryki Wołyń*) [6]. На ньому можна за допомогою заповнення онлайн-анкети віднайти дані про окремих мешканців Волині римо-католицького віросповідання, які проживали 1811—1930 рр. Пошук можна здійснювати на польській та англійській мовах. У формуляр пошуку можна вносити ім'я, прізвище або назву населеного пункту. Цінність ресурсу полягає в тому, що окремі записи, підтвердженні копіями з метричних книг, які користувач може безкоштовно собі зберегти на носій. Сайт висвітлює результати пошуку за трьома категоріями: новонароджені, шлюби та померлі. Він є дуже зручним, адже за його допомогою можна легко прослідкувати ланцюжок по кожному, хто є в його базі. Недоліком сайту є лише те, що база даних вже кілька років не поповнюється і є сталою [6].

Наступним проаналізуємо польський інтернет-ресурс «Сторінки про Волинь» (пол. *Strony o Wołyniu*). Списки волинських родин подано в алфавітному порядку на польській мові. Інколи вказано роки народження або шлюбу. Крім того, в кінці сторінки міститься табличка, в якій є список електронних адрес родичів, що шукали ту чи іншу родину на цьому сайті. Тобто можна знайти не лише дані про померлих предків, але й контакти ймовірних родичів з теренів Польщі та України. Метричні дані охоплюють період від середини XIX до середини XX ст. Перевагою сайту є те, що його дані систематично поповнюються новою інформацією. Крім того, кожен бажаючий може заповнити формуляр і розпочати пошук своїх рідних. Адміністратори сайту дають відповідь дуже оперативно.

Генеалогічний форум «Генеалогія» (пол. *Genealogia*) — один із найпопулярніших інформаційних ресурсів Польщі. Він містить багато розділів, таких як: база даних, архів фото, бібліотека. На сайті можна знайти інформацію про родичів, їх місце поховання, фотографії, герби родин та етимологію походження прізвища. Все це ви можете здійснити через онлайн-форму, яка знаходиться на головній сторінці сайту [3]. «Генеалогія» має чотири мовні версії: польську, російську, українську та

англійську. Недоліком української версії сайту є те, що вона подає лише опис сайту, без використання усіх його можливостей. Форум українською мовою є недоступним для користувачів, зате можна відправити лист українською мовою до консультанта сайту. Працівники сайту надають платні послуги з пошуку родичів та складання генеалогічного дерева.

Другим за популярністю інтернет-форумом з генеалогії в Польщі є «Генеалогі» (пол. Genealodzy) [2]. Для перегляду інформації потрібно бути зареєстрованим користувачем. Можна здійснювати пошук за допомогою ключових слів: прізвище, місце проживання, рік народження. Увесь пошук доступний лише польською мовою. Є англійська версія сайту, яка не охоплює усі розділи форуму. Із найцікавіших розділів, хочеться виділити: 1) прізвища; 2) наші парафії; 3) метрики; 4) генетика. Одним із таких польських форумів є також «Річ Посполита» (пол. Rzecz-pospolita) [5].

Отже, можна підсумувати, що інформаційні ресурси Польщі при вмілому користуванні та знанні польської мови можуть бути надзвичайно корисними для наших вітчизняних дослідників, які цікавляться генеалогічними пошуками. У сучасних умовах потрібно користуватися здобутками прогресу і залучати ресурси Інтернету в навчальну та пошукову роботу.

Список використаної літератури

1. *Archiwum Główne Akt Dawnych w Warszawie [Електронний ресурс].* — Режим доступу: <http://agad.gov.pl/>. — Назва з екрана.
2. *Genealodzy [Електронний ресурс].* — Режим доступу: <http://genealodzy.pl>. — Назва з екрана.
3. *Genealogia [Електронний ресурс].* — Режим доступу: <http://www.genealogia.okiem.pl>. — Назва з екрана.
4. *Metryki Wołyn [Електронний ресурс].* — Режим доступу: <http://wolyn-metryki.pl>. — Назва з екрана.
5. *Rzecz-pospolita [Електронний ресурс].* — Режим доступу: <http://rzecz-pospolita.com>. — Назва з екрана.
6. *Strony o Wołyniu [Електронний ресурс].* — Режим доступу: <http://wolyn.ovh.org> — Назва з екрана.

СЕКЦІЯ 3
УПРАВЛІННЯ ДОКУМЕНТАЦІЄЮ У СУЧАСНОМУ
ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНОМУ ПРОСТОРИ

АВТОМАТИЗАЦІЯ ПОСТАНОВКИ НА КОНТРОЛЬ ПЕРІОДИЧНО ВИКОНУВАНИХ ДОКУМЕНТІВ

Демократизація системи управління проявляється перш за все у зміні системи прийняття управлінських рішень. Загальновідомо, що будь-яке управлінське рішення завжди базується на інформації, яка найчастіше відображається у службовому документі. Основним джерелом ухвалення управлінських рішень для якісної реалізації державної політики є достовірна та повна задокументована інформація про діяльність державних і недержавних органів, а однією з найпоширеніших уніфікованих систем документації в організації діяльності підприємств є організаційно-розпорядча документація (ОРД), яка застосовується для фіксування функцій управління.

На сучасному етапі процеси інституалізації документаційного забезпечення управління поступово трансформуються в управління документацією. Тому на сьогодні важливого значення набуває не тільки процес створення документів, а й організація роботи з ними. Саме облік та контроль допомагають дотримуватися програм та плану дій, які завчасно визначаються керівництвом [2, с. 231].

Державні службовці місцевого органу державної виконавчої влади не можуть ефективно керувати діями підлеглих, відмовляючись від контролю за основними показниками діяльності. Неминучим наслідком такого підходу є «управління за натхненням», яке фактично є просто спонтанною реакцією на ситуацію, що вийшла з-під контролю [1]. Саме тому особливе значення у діловодстві займає процес здійснення дієвого контролю за виконанням управлінських рішень, адже перевірка виконання документів є головною ланкою в організаційній роботі будь-якої установи. Контроль за виконанням документів виконується з метою сприяння своєчасному та правильному виконанню вказівок, завдань і доручень керівництва, забезпечення одержання інформації, необхідної для оцінки діяльності підрозділів та виконавців.

Ми рекомендуємо в процесі контролю виконання документів завжди використовувати план контролю, у якому визначаються проміжні контрольні терміни стану виконання завдань і співробітники, які здійснюють такий контроль. Систематична перевірка виконання коректно проведена відповідальним за контроль співробітником, який тактовно нагадує про те, що документ потрібно виконати у встановлений термін, підвищує загальний рівень виконавської дисципліни. Відповідальність за правильне і своєчасне вирішення поставлених на контроль питань несуть керівники структурних підрозділів та співробітники, зазначені в резолюції

керівника (виконавці). На сьогодні майже всі організації використовують автоматизовану систему контролю виконання документів, оскільки вона є найраціональнішою. Спеціальні програми автоматизованої системи контролю дають змогу виводити на екран списки документів з визначеним терміном виконання, переглядати всі поставлені на контроль завдання як по термінах їх виконання, так і за відповідальними виконавцями [3, с. 237]. В спеціалізованій системі постановка документа на контроль відбувається автоматично при заповненні його реквізитів, а саме — при заповненому полі «Термін виконання» після зберігання документа. Одночасно на оригіналі документа в лівому полі на рівні заголовка ставиться відмітка про контроль.

Ми займаємося розробкою альтернативної ІС контролю виконання ОРД, яка має не лише аналізувати всі поставлені на контроль завдання як по термінах їх виконання, так і за відповідальними виконавцями, а й автоматично (за допомогою запитів) генерувати нові завдання та ставити їх на контроль для періодично виконуваних документів. Для кожного документа, введеного в ІС, можна встановити один з періодів виконання :одноразово (по замовчуванню), щомісячно, щоквартально, раз у півріччя або щорічно. На початку кожного періоду згенеровані автоматично завдання закріплюються за посадовою особою відділу, яка виконувала це завдання раніше (а не за попереднім виконавцем). Розроблена ІС дозволяє ефективно редагувати дані обігу документів, що циркулюють в установі та здійснювати їх обробку. Реалізовані в ІС запити дозволяють у повній мірі відслідковувати процес контролю виконання кожного документа, визначати місце його знаходження, відстежувати весь перелік робіт, що виконується над документом із зазначенням виконавців цих операцій. ІС містить автоматизовані засоби сповіщення посадової особи про терміни виконання поставлених на контроль завдань, невчасно виконані чи помилково завершені документи тощо.

Отже, на сьогодні потреби оперативного отримання і обробки великих обсягів різнопланової інформації, колективної роботи з підготовки документів, створення і надання електронних адміністративних послуг визначають об'єктивну необхідність впровадження в управлінську діяльність державних органів систем комплексної автоматизації документаційних процесів загалом і контролю за виконанням документів зокрема. Впровадження таких ІС дає змогу не лише підвищити рівень виконавської дисципліни в організації, а й надає можливості автоматизації публікацій звітних матеріалів установи в Інтернеті, що підвищує рівень публічності її діяльності.

Список використаної літератури

1. Карагодін О. В. *Розвиток механізмів прийняття та реалізації управлінських рішень в системі державного управління: дис. ... канд. наук з держ. управління : 25.00.02 [Електронний ресурс] / Карагодін Олег Володимирович ; Донецьк. держ. ун-т управління (м. Маріуполь). — Режим доступу: http://dsum.edu.ua/upload/diser/009_karagodin/karagodin_dis.pdf (дата звернення: 01.02.16). — Назва з екрану.*
2. Курташова І. *Електронний документообіг і його особливості / І. Курташова // Актуальні проблеми економіки. — 2014. — № 3. — С. 231—237.*
3. Охріменко Г. В. *Реалізація функції реєстрації в системах електронного документообігу / Г. В. Охріменко // Наук. зап. [Нац. ун-ту «Острозька академія»]. — Острог : Вид-во НУ «Острозька академія», 2013. — Вип. 2. — С. 237.*

УДК 004.4:35.077 (477) (043.2)

С. В. Литвинська, Ю. В. Білоус

ФУНКЦІОНУВАННЯ АВТОМАТИЗОВАНОЇ СИСТЕМИ ДІЛОВОДСТВА ВЕРХОВНОГО СУДУ УКРАЇНИ

Відповідно до завдань, визначених Законом України «Про судоустрій і статус суддів» [1], затверджено Положення про апарат Верховного Суду України [2], в якому чітко прописані функції апарату цієї судової установи. Основними функціями усфери документального забезпечення названо ведення протоколів і стенограм судових засідань та інших заходів; належну організацію роботи з документами в апараті, правильність їх оформлення та своєчасність проходження, приймання і експедиційну обробку; опрацювання та надання службової кореспонденції адресатам; впровадження новітніх технологій організації роботи з документами в установі; ведення, забезпечення функціонування й удосконалення системи документального забезпечення Суду, розроблення Інструкції з діловодства Суду; підготовку і складання документів, їхній облік і зберігання, комплектування архіву, підготовку документів та архівних справ (нарядів) для передавання їх в установленому порядку на постійне зберігання. Базою впровадження інформаційних технологій у Верховному Суді України є локальна комп'ютерна мережа, що забезпечує функціонування автоматизованої системи документообігу Суду, автоматизованого розподілу справ між суддями.

З метою забезпечення ефективного ведення діловодства у Верховному Суді України розроблено автоматизовану систему управління «КАРС», яка охоплює весь

цикл діловодства. Вхідна кореспонденція, в тому числі процесуальні документи, приймається і опрацьовується користувачами автоматизованої системи, яким надано доступ до автоматизованої системи відповідно до їх функціональних обов'язків, і реєструється в автоматизованій системі в день її надходження. У разі неможливості з об'єктивних причин здійснити реєстрацію вхідної кореспонденції в день її надходження, така кореспонденція реєструється в автоматизованій системі в термін, визначений у розпорядженні керівника апарату суду із зазначенням причин встановлення такого терміну. На кожний вхідний, у тому числі процесуальний, документ в автоматизованій системі створюється реєстраційна картка, яка містить інформацію щодо реквізитів та руху документа. Особливості заповнення реєстраційної картки визначаються інструкцією з діловодства. Також до реєстраційної картки може додаватися копія оригіналу паперового документа у вигляді вкладеного цифрового файла. Дата реєстрації та вхідний номер документа, що складається з номера за порядком у відповідному році та року реєстрації, формуються автоматизованою системою автоматично.

Особливо ефективна робота цієї системи зі скаргами і зверненнями громадян від їх надходження, опрацювання і зберігання в архіві Верховного Суду України. З'ясовано, що завдяки системі «КАРС» вирішено завдання автоматизованого збирання статистичних даних для формування затвердженої Міністерством юстиції України статистичної звітності, а також урегульовано процес нагромадження статистичних даних у судових колегіях, на підставі процесуальних норм та інструктивних матеріалів розроблено чіткі правила занесення інформації до бази даних. Можна зазначити, що система «КАРС» автоматизує процес реєстрації скарг, який полягає у виконанні роботи з ідентифікації скарги («розмітка») та у формуванні відповідного провадження («заведення»).

Також для автоматизації роботи канцелярій з архівом розроблено ще й підсистему «Архів», яка забезпечує як щорічне передавання проваджень із канцелярій на зберігання в архів, так і щоденну взаємодію цих підрозділів. Визначено, що зазначена підсистема веде облік тих проваджень, які на момент передавання в архів знаходяться у процесі розгляду. Також за її допомогою матеріали передаються до Укрдержархіву на постійне зберігання. Оригінали електронних судових рішень, засвідчені ЕЦП, направляються до Єдиного державного реєстру судових рішень. Надсилання оригіналів електронних документів суду до державних реєстрів та інформаційних систем інших державних органів і установ здійснюється автоматизованою системою в автоматичному режимі. Важливо, що у Верховному Суді

України забезпечено захист інформаційних ресурсів автоматизованої системи діловодства від блокування інформації, несанкціонованого доступу до неї, її модифікації або спотворення.

Отже, застосування новітніх інформаційних технологій є одним із дієвих засобів підвищення ефективності роботи судової установи. Сучасні засоби комп'ютерної техніки й техніки зв'язку в поєднанні з новими технологіями вводу, збереження і оброблення інформації значно підвищили продуктивність праці та якість основних виробничих процесів.

Список використаної літератури

1. *Про судоустрій і статус суддів* : Закон України від 07 липня 2010 р. № 2453-VI [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2453-17>(дата звернення: 08.02.16). — Назва з екрана.

2. *Про апарат Верховного Суду України* : Положення від 21 січня 2011 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.scourt.gov.ua/clients/vs.nsf/0/22B14F055CFFE00EC225782200300B71?opendocument> (дата звернення:08.02.16). — Назва з екрана.

УДК 005.922.3:316.77

О. В. Прігунов, Н. В. Щєбивок

ЗБЕРІГАННЯ ДОКУМЕНТІВ У СУЧАСНОМУ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНОМУ ПРОСТОРИ

Сучасність характеризується як постіндустріальне або інформаційне суспільство. Початок третього тисячоліття — це новий етап розвитку людської цивілізації — створення глобального інформаційного суспільства [1]. Джерелом інформації та засобом соціальної комунікації є документ, що спеціально створюється із єдиною метою збереження і передачі соціальної інформації в просторі та часі. На початку ХХІ ст. величезна увага науковців приділяється вивченню соціальної комунікації. В той же час деякі, пов'язані з нею проблеми залишаються недостатньо вивченими. Найважливішими серед них є історико-культурний і соціально-комунікаційний аспекти функціонування інформаційно-комунікаційного простору.

Простір — це набір певним чином пов'язаних між собою умов, які можуть впливати на людину. Під інформаційним простором розуміють сукупність джерел інформації, баз даних, технологій і мереж, що об'єднують їх. Інформаційний простір, постійно розширюючись і відіграючи дедалі важливішу роль у житті людей, формує

новий життєвий простір у вигляді цілісного поля, усередині якого індивіди взаємодіють між собою. Інформаційні технології сприяють розширенню комунікацій і формуванню єдиного комунікативного простору, у рамках якого формуються свої особливі закони та норми поведінки й світосприйняття. Комунікаційний простір — це сфера, в якій здійснюється інформаційний обмін за допомогою комунікацій; простір, де триває комунікаційний процес [1, с. 125].

Інформаційно-комунікаційні системи, що бурхливо розвиваються, сприяють створенню всесвітнього (глобального) інформаційного простору як умови обігу інформації. Комунікаційний простір інформаційного суспільства насичений міфами, символами, ідеологами, які регулюють і нормують масову свідомість у попередні епохи. Виходячи з вищевказаних визначень, зазначимо, що інформація є своєрідним інструментом, що сприяє функціонуванню та розвитку культури. Вона забезпечує збирання, зберігання, переробку й поширення відомостей, що відтворюють культурні явища. Сучасну цивілізацію більшість дослідників називають інформаційною. Це зумовлено медіатизацією культурного простору, коли нові технології стосуються всіх сфер життя. Нові засоби інформації стали не тільки механізмами, що передаються, але й засобом виробництва сучасної культури, формуванням ціннісних структур особистості.

У сучасному світі великий обсяг інформації використовується за допомогою комп'ютерної та комунікаційної техніки, підвищує якість і швидкість опрацювання та передавання інформації, потік якої постійно зростає. Останніми роками значно виріс обсяг інформації, якою обмінюються органи державного управління (ДУ), а також потік управлінських документів. Відповідні процеси спостерігаються і в сусідніх державах [2, с. 81].

Причому інколи готується набагато більше документів і збирається інформації, ніж це потрібно для забезпечення процесів управління. Водночас відчувається нестача інформації, яка має уможливити здійснення аналізу нових тенденцій і суперечностей, що виникають у державно-управлінських відносинах у суспільстві. У багатьох галузях необхідно поліпшити недостатньо ефективне використання інформаційно-комунікаційних технологій. Подекуди останні не використовують взагалі. Інформаційно-технологічні нововведення у державному управлінні мусять мати комплексний характер, бути пов'язаними з одночасним і узгодженим використанням інформаційних, організаційних, правових, соціально-психологічних, кадрових, технічних, логіко-семантичних і багатьох інших факторів [2].

Управління документами в сучасному інформаційно-комунікаційному просторі дає можливість кращого розвитку різних сфер життя сучасного суспільства. Використання інформаційно-комунікаційних, мережевих технологій та розробка електронних проектів дозволяють зробити перші кроки у створенні нової системи управління документами.

Список використаної літератури

1. Шарков Ф. І. *Основи теорії комунікації* / Ф. І. Шарков. — Москва : Перспектива, 2003. — 248 с.

2. Брожек Л. *Інформаційні технології та ефективність державного управління* / Л. Брожек // *Персонал*. — 2007. — № 8. — С. 81—84.

УДК 005.92

О. С. Щербіна, Л. Б. Гаврилюк

АВТОМАТИЗАЦІЯ УПРАВЛІННЯ ДОКУМЕНТОВАНОЮ ІНФОРМАЦІЄЮ

Документація є необхідним джерелом інформації для прийняття управлінських рішень. В Україні у сфері управління документацією існує велика кількість невирішених проблем науково-технічного, соціально-економічного, правового, техніко-технологічного, соціального, кадрового, етичного характеру.

Інформація належить до основних ресурсів, які використовує установа поряд з людськими ресурсами, матеріалами та технологіями. В усіх країнах з високим рівнем розвитку економіки значна увага приділяється розробленню методів управління документованою інформацією з огляду на зростання її соціальної значущості. Як наслідок, актуальними є дослідження вчених та експерименти практиків у сфері управління документацією, спрямовані на перегляд технологій традиційного діловодства і перехід до створення вискоелективних систем управління усім комплексом документаційних ресурсів тобто її автоматизацію [1].

Впровадження новітніх технологій документування інформації в діловодстві відкриває принципово нові можливості для документаційного забезпечення управління, дає змогу піднести діловодну діяльність на сучасний рівень, кардинально підвищити продуктивність та якість роботи працівників служби документування.

У зв'язку з комп'ютеризацією управління виробництвом і переходом до зберігання інформації на нетрадиційних носіях сьогодні під документаційним забезпеченням управління розуміють створення документованої інформаційної бази на різних носіях для використання управлінським апаратом у процесі реалізації його

функцій [2].

Організація управління в наш час неможлива без застосування комп'ютерних технологій. Практично всі працівники сфери управління на підприємствах, в організаціях, установах, фірмах використовують у своїй діяльності персональні комп'ютери. Це спрощує та прискорює процес підготування документів, уможлиблює зберігання та опрацювання великих обсягів інформації, доступ до певної інформації з будь-якої точки земної кулі [3].

Управління документацією є невід'ємною складовою загальної системи управління установою. Вимоги до його систем мають базуватися на сучасних досягненнях науки, техніки та інформаційних технологіях, на міжнародних та національних стандартах, рекомендаціях міжнародних організацій, а також враховувати умови документування і документообігу в Україні [1].

Щоб оцінити, чи потрібна будь-якій фірмі, компанії, організації автоматизація управління документованою інформацією, тобто впровадження системи електронного документообігу, необхідно відповісти на наступні питання:

1. Наскільки співробітників влаштовує обсяг паперів, який займає місце на їхньому робочому столі і скільки часу вони витрачають на пошук потрібної інформації? Чи не дратує така ситуація?

2. Чи можуть оперативно знайти потрібний документ, отримати необхідну інформацію, наприклад, розмовляючи телефоном з важливим для компанії клієнтом або партнером, компаньйоном?

3. Чи здійснюється і як (або ким) процес реєстрації доручень, вказівок (подробіці, виконавці, терміни)?

4. Чи знає керівник, які з виданих ним доручень, документів і в якій стадії на поточний момент знаходяться: виконуються за графіком; виконані; не виконані (чому); прострочені (які причини)? Хто веде контроль за їх виконанням?

5. Чи є в організації регламенти по роботі з документами?

6. Чи проходять документи необхідні стадії (реєстрацію, розгляд, візування, узгодження, виконання), чи отримують ці документи певний статус (категорію важливості) і чи чітко контролюються строки?

7. Чи створюється позитивний імідж організації якістю роботи з документами?

Якщо співробітники п'ять разів дали негативну відповідь або не можуть відповісти на п'ять і більше питань, то компанії пора всерйоз задуматися про автоматизацію управління документованою інформацією, а саме — придбання та впровадження системи електронного документообігу [3].

Таким чином, автоматизація управління документованою інформацією в діловодстві відкриває принципово нові можливості для документаційного забезпечення управління, дає змогу піднести діловодну діяльність на сучасний рівень, кардинально підвищити продуктивність та якість роботи працівників служби документування.

Список використаної літератури

1. Добровольська В. В. *Проектування системи керування документацією у сфері культури* / В. В. Добровольська // *Моделювання регіональної економіки*. — 2011. — № 2. — С. 269—273.

2. Лысенко Н. А. *Документирование управленческой деятельности на предприятии: делопроизводство и корреспонденция : учеб. пособие* / Н. А. Лысенко, Б. Ю. Сербиновский, С. Н. Цветкова. — Ростов-на-Дону : МарТ, 2002. — 272 с.

3. Діденко А. Н. *Сучасне діловодство : навч. посіб.* / А. Н. Діденко. — 3-тє вид.— Київ : Либідь, 2001. — 384 с.

УДК 002:[658:005:330.34]

О. С. Щербіна, Н. Л. Поліщук

ВПЛИВ ІНФОРМАЦІЙНИХ РЕСУРСІВ НА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ І БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

Підприємство, як структурна складова економічної системи суспільства, піддається впливу телекомунікацій, оскільки вони є носіями трансформаційних змін, що виникають внаслідок переходу до інформаційного суспільства. Тому огляд і аналіз можливості розвитку підприємства, а також забезпечення його безпеки за рахунок ефективного та раціонального використання інформаційних ресурсів є актуальним напрямком досліджень [1].

Ідея вирішення проблем забезпечення безпеки підприємства полягає в тому, щоб припинити, скоротити або хоча б обмежити витік тих часток цінної інформації, які можуть дати конкурентам можливість наперед виявити, що саме в цей момент керівництво підприємства планує та здійснює. У співвідношенні з рівнем розвитку сучасних ринкових відносин і навколишньої ситуації в країні найбільшим попитом на ринку безпеки користуються послуги забезпечення фізичного та технічного захисту. Однак з установами ринку такого виду послуг зростає попит саме на технології і методики захисту комерційної таємниці, послуги забезпечення інформаційної безпеки, захист від ризику в комерційній діяльності та ін.

Метою забезпечення безпеки підприємства має стати комплексна протидія потенційним і реальним загрозам, усунення або ж мінімізація яких має гарантувати суб'єкту господарювання успішність функціонування в нестабільних умовах зовнішнього та внутрішнього середовища, тобто його розвиток.

Складові безпеки можна класифікувати, наприклад, за типами загроз. Безпека з боку фізичних загроз може забезпечуватися теорією і практикою виживання; безпека з боку психологічних загроз — спеціальними знаннями, консультаціями, навіть світоглядом і характером; безпека з боку загроз інформації — організаційним і технічним захистом. Але всі ці складові нероздільні.

Досягнення вищезазначеної мети забезпечення безпеки підприємства стає можливим за умови вирішення таких завдань, як: зміцнення дисципліни праці та підвищення її продуктивності; захист законних прав та інтересів керівників і персоналу підприємства; формування та захист інтелектуального потенціалу підприємства; підвищення конкурентоспроможності продукції підприємства; інформаційне забезпечення діяльності підприємства; запровадження світових стандартів у діяльності підприємства та освоєння нових технологій виробництва; недопущення або мінімізація залежності підприємства від випадкових та недобросовісних партнерів [2].

Центральною ланкою забезпечення безпеки підприємства взагалі є його економічна безпека. Економічна безпека підприємства — це такий стан господарюючого суб'єкта, при якому він при найбільш ефективному використанні наявних ресурсів досягає запобігання, послаблення або захисту від існуючих небезпек та загроз або інших непередбачуваних обставин і в основному досягає цілей бізнесу в умовах конкуренції та господарського ризику [3].

Система безпеки підприємства повинна бути комплексною. Вона покликана забезпечити безпеку економічну, науково-технічну, кадрову, інтелектуальну екологічну, інформаційну, фізичну, техногенну, пожежну, безпеку зв'язку тощо. Враховуючи перераховане, до складу системи економічної безпеки повинні входити відповідні елементи, органи, сили, засоби. Лише комплексність системи економічної безпеки може забезпечити відповідну надійність безпеки підприємства та його розвиток в подальшому.

Таким чином, одним з найбільш перспективних напрямків як розвитку, так і безпеки підприємства є використання сучасних інформаційних технологій в усіх сферах його діяльності. Оптимізація способів отримання, збереження й обробки інформації з використанням засобів обчислювальної техніки і телекомунікацій істотно підвищує ефективність управлінської діяльності на підприємствах України. Ефективне

використання інформаційних ресурсів є індикатором адаптаційної здібності і дозволяє розробляти та реалізовувати гнучку стратегію розвитку підприємства. На сьогодні сучасні інформаційні системи здатні не тільки цілком задовольнити вимоги виробничих систем, але й виступають важливою передумовою їхнього розвитку.

Список використаної літератури

1. Гончаренко А. С. Вплив телекомунікацій на ресурсозбереження / А. С. Гончаренко, Е. М. Андросов // *Економічні проблеми сталого розвитку : тези доп. наук.-техн. конф. викл., співробітників, аспірантів і студентів ф-ту економіки та менеджменту, 17—25 квіт. 2007 р. — Том 1. — Суми : Вид-во СумДУ, 2007. — 194 с.*

2. *Економічна безпека : навч. посіб. / О. Є. Користін, О. І. Барановський, Л. В. Герасименко та ін. ; за ред. О. М. Джужі. — Київ : Алерта : КНТ : Центр учбової літ., 2010. — 368 с.*

3. Грунин О. А. *Экономическая безопасность организации / О. А. Грунин, С. О. Грунин. — Санкт-Петербург. : Питер, 2002. — 160 с.*

4. Атанасов М. Вплив інформаційних технологій на розвиток підприємства / М. Атанасов, О. Йона // *Гармонізація суспільства — новітній напрямок розвитку держави : матеріали Всеукр. наук. конф. аспірантів та молодих вчених, 25 берез. 2014 р. — Одеса : ОНЕУ, 2014. — С. 54—61.*

СЕКЦІЯ 4
ФАХОВА ПІДГОТОВКА ІНФОРМАЦІЙНИХ ТА БІБЛІОТЕЧНИХ
ПРАЦІВНИКІВ В УМОВАХ ЗМІН ІНФОРМАЦІЙНОЇ СФЕРИ
СУСПІЛЬСТВА

ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ У СУЧАСНИХ ОСВІТНІХ ЗАКЛАДАХ КУЛЬТУРИ: ДОСВІД, ПРОБЛЕМИ, ПЕРСПЕКТИВИ

Серед пріоритетних напрямів державної політики щодо розвитку вищої освіти в контексті євроінтеграції України визначено проблему постійного підвищення якості освіти, модернізацію її змісту та форм організації навчально-виховного процесу; впровадження освітніх інновацій та інформаційних технологій.

Серед педагогічних інновацій значне місце займають активні форми навчання і нестандартні підходи до проблем навчального процесу. Проблема активізації навчального процесу, формування системи знань студентів зі спеціальних дисциплін є актуальними завданнями сьогодення.

Для вирішення цих завдань, викладачі циклової комісії бібліотечних дисциплін та діловодства Тульчинського училища культури спрямовують свою діяльність на розробку і застосування таких форм, методів і засобів навчання, які б сприяли підвищенню пізнавального інтересу студентів, активності, творчості в одержанні знань і навичок та подальшого їх використання на практиці. Формування знань йде тим успішніше, чим вища активність тих, кого навчають.

Першочерговими завданнями викладачів циклової комісії є: навчити студентів творчо, самостійно працювати з інформаційними матеріалами, опанувати систему знань, аналізувати та формувати своє ставлення і бачення будь-якої проблеми, давати оцінку подій і явищ щодо власного буття; навчити студентів використовувати на практиці знання та уміння, знаходити шляхи їх вдосконалення в умовах ринкової економіки.

Досвід викладачів бібліотечних дисциплін та діловодства з питань впровадження новітніх технологій в навчально-виховний процес — це використання комп'ютерних моделюючих систем, впровадження ситуаційних, так званих кейсових технологій і вирішення фахових задач за допомогою комплексного використання знань з навчальних дисциплін.

У творчих лабораторіях викладачів — інноваційні форми проведення занять: професійні тренінги, бінарні заняття, заняття-дослідження, ділові ігри, заняття на інтегрованій основі та ін. Важливого значення набуває застосування методу осмислювально-концентрованого навчання, першим етапом якого є лекція.

У практиці роботи викладачів циклової комісії бібліотечних дисциплін та діловодства використовуються нові форми проведення лекційних занять: лекції-диспути, лекції-турніри, лекції-презентації, лекції-круглі столи тощо. В навчальному

процесі використовуються і «ділові ігри». Така форма проводиться після вивчення студентами розділу, теми, для закріплення знань, отриманих під час практичних занять. Широко використовуються тестування зі спецдисциплін, які допомагають перевірити логічність мислення, навички практичного використання матеріалу, визначити реальний рівень підготовки студентів. У процесі вивчення спеціальних дисциплін найбільш ефективними є ділові ігри, які застосовуються з дослідницькою метою, навчальними цілями щодо подальшої роботи в сучасних бібліотеках.

Ділові ігри, які розроблені під конкретні ситуації, вводять студентів у сферу виробничої діяльності: виховують у них здатність оцінювати особливості роботи конкретної бібліотеки (структурного підрозділу, відділу), знаходити рішення щодо удосконалення форм та методів роботи в бібліотеці.

Під час проведення практичних занять викладачі намагаються знайомити студентів з новими проектами, інформацію про які відслідковують на сайтах, блогах провідних бібліотек. Такі рубрики із головного меню сайтів бібліотек, як «віртуальна екскурсія», «віртуальна довідка», «віртуальна виставка», «проекти бібліотек», «відеоматеріали», «електронний каталог», «краєзнавство» викладачі постійно використовують при підготовці та проведенні занять з дисциплін «Обслуговування в бібліотеці», «Бібліографічна діяльність бібліотек», «Основи документознавства», «Бібліотечне краєзнавство», «Соціальні комунікації», «Бібліотечні ППС» та інші.

Викладачі циклової комісії в практиці роботи використовують також такі форми та прийоми інноваційного навчання, як ситуаційні завдання, що є складовими практичних завдань екзаменаційних білетів з дисциплін «Обслуговування в бібліотеці», «Бібліографічна діяльність», «Управління бібліотечною справою» та дидактичні кросворди, які студенти складають самостійно по визначеній темі та використовують для активізації розумової та пізнавальної діяльності студентів.

Такі завдання, особливо з дисципліни «Основи документознавства» розвивають навички самостійної роботи з підручником, довідником, уміння систематизувати конкретний навчальний матеріал, підвищує якість знань. Для зацікавлення студентів та їх художньо-естетичного виховання на заняттях з дисципліни «Соціальні комунікації» викладач використовує екскурсії в музеї, архіви, бібліотеки з метою залучення студентів до пошуково-творчої роботи.

Широко практикується в практиці роботи викладачів циклової комісії проведення бінарних занять, під час яких викладачі можуть співпрацювати з іншими цикловими комісіями, зокрема викладачами інформатики, літератури, психології та ін.

Така робота дає можливість методично удосконалити заняття, інтегруючи його зміст: вибрати із змісту кількох дисциплін інформацію і об'єднати навколо однієї теми.

Досвід роботи викладачів бібліотечних дисциплін та діловодства з питань впровадження новітніх технологій у навчально-виховний процес відповідає таким критеріям:

- актуальності й професійній значущості досвіду;
- результативності та дієвості (викладачі забезпечують відповідний вимогам рівень організації та проведення занять і виховних заходів);
- стабільності і повторюваності (система роботи викладачів, вироблена протягом декількох років, перевірена в практиці роботи колег);
- перспективності (досвід доступний для творчого наслідування).

Поширення педагогічного досвіду викладачів відбувається в таких формах:

- усна інформація (виступи на засіданнях циклової комісії, методичних радах, педагогічних радах);
- інформація друкована (методичні рекомендації, папки з добірками матеріалів для проведення занять);
- інформація на електронних носіях (створення методичного забезпечення спецдисциплін в електронній формі, презентацій у програмі Power Point);
- практичний показ (проведення відкритих занять, масових заходів по спеціальності).

Використання різноманітних інноваційних форм та методів роботи в поєднанні з традиційними формами навчання дає можливість формувати педагогічну майстерність, підвищувати авторитет викладачів та випускати студентів з високим рівнем професійної підготовки.

Список використаної літератури

1. Дичківська І. М. *Інноваційні педагогічні технології : навч. посіб.* / І. М. Дичківська. — Київ : Академвидав, 2004. — 325 с.
2. *Інноваційні пошуки в сучасній освіті* / за заг. ред. Л. І. Даниленко, Е. Ф. Паламарчук. — Київ : Логос, 2011. — 220 с.
3. Козак Л. В. *Дослідження інноваційних моделей навчання у вищій школі* / Л. В. Козак // *Освітологічний дискурс.* — 2014. — № 1(5). — С. 95—108.
4. Піхота О. М. *Освітні технології : навч.-метод. посіб.* / О. М. Піхота. — Київ : А.С.К., 2011. — 256 с.
5. Пометун О. *Сучасний урок та інтерактивні технології навчання* / О. Пометун, Л. Пироженко. — Київ, 2010. — 304 с.

**РЕФОРМУВАННЯ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТА
БІБЛІОТЕЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ В УМОВАХ ЗМІН ІНФОРМАЦІЙНОЇ СФЕРИ
СУСПІЛЬСТВА (з досвіду роботи викладачів циклової комісії бібліотечних
дисциплін та діловодства тульчинського училища культури)**

Формування якісного висококваліфікованого персоналу бібліотек ставить нові завдання створення гнучкої, скоординованої системи підготовки бібліотечно-інформаційних фахівців, удосконалення знань, умінь, навичок у їхньому професійному зростанні.

Постановою Кабінету Міністрів України від 29 квітня 2015 р. № 266 «Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти» за переліком 2007 р. спеціальності 5.02010201 «Бібліотечна справа» та 5.02010501 «Діловодство» об'єднані в спеціальність 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» за переліком 2015 р. Тому виникла потреба у розробці нових навчальних планів.

Державний методичний центр навчальних закладів культури і мистецтв України створив робочу групу з розробки інтегрованих планів з бібліотечної справи та діловодства, до складу якої ввійшла і циклова комісія викладачів бібліотечних дисциплін та діловодства Тульчинського училища культури.

Під час засідання викладачів циклової комісії розглядалися питання реформування бібліотечно-інформаційної системи в Україні та шляхи приведення змісту освіти майбутніх фахівців до сучасних реалій. Запропоновано ряд змін щодо підготовки національних кадрів бібліотечно-інформаційної сфери та визначено перелік дисциплін циклу професійно-орієнтованої підготовки: «Основи педагогіки і психології», «Професійна етика і психологія ділового спілкування», «Безпека життєдіяльності», «Основи екології», «Комп'ютерна обробка документів», «Книгознавство», «Обчислювальна техніка та програмування», «Палітурна справа», «Організаційна техніка», «Бібліотечне краєзнавство» та циклу професійної та практичної підготовки: «Література (українська, світова, дитяча)», «Діловодство», «Аналітико-синтетична обробка документної інформації», «Соціальні комунікації», «Автоматизовані інформаційні технології», «Організація потоків та масивів документів», «Документознавство та інформаційна діяльність», «Архівознавство», «Інформаційно-пошукові системи», «Обслуговування в ДІС», «Бібліографічна діяльність в ДІС», «Діловий документ», «Методика та практика архівознавства», «Інформаційне забезпечення управління та реферування», «Охорона праці», «Бібліотечно-інформаційний менеджмент та маркетинг», «Організація та управління

інформаційними системами», «Система управління базами даних», «Інформаційні системи і мережі», «Стилістика ділового мовлення та редагування», «Проектна діяльність в ДІС».

Даний перелік дисциплін проходить узгодження з Координаційною комісією Державного методичного центру навчальних закладів культури і мистецтв України.

Навчання зорієнтоване на розширення професійної сфери підготовки і використання випускників спеціальності в інформаційній інфраструктурі та документно-комунікаційній системі України, що включає бібліотеки, органи науково-технічної інформації, інформаційно-аналітичні центри, музеї, архіви, книговидавничі та книготорговельні підприємства усіх форм власності.

Випускники спеціальності «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» зможуть працювати в бібліотечних та архівних установах, музеях, підрозділах у сфері культури, відпочинку та спорту, секретарями адміністративних органів, помічниками керівників, технічними фахівцями в галузі управління, офіс-менеджерами, документознавцями, референтами, організаторами діловодства в органах державної влади, кадрових та діловодних службах державних та комерційних організацій.

Викладачами циклової комісії бібліотечних дисциплін та діловодства розроблено пропозиції щодо модернізації організації навчальної роботи в училищі, серед яких:

- розробити програму зі стратегічного партнерства між відділами культури та Тульчинським училищем культури з підготовки фахівців галузі культури та мистецтва на регіональному рівні, в тому числі фахівців з інформаційної, бібліотечної та архівної справи;
- відділам культури Вінницької області сприяти працевлаштуванню випускників спеціальності 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа», їх кар'єрному зростанню та розкриттю творчого потенціалу;
- посилити профорієнтаційну роботу в районах області з питання престижу набуття професії бібліотечно-інформаційного працівника;
- ввести в систему фахової підготовки дистанційне навчання, дистанційне підвищення кваліфікації, в першу чергу, бібліотекарів шкільних бібліотек;
- продовжити запровадження новітніх технологій в навчально-виховний процес, використання різноманітних інноваційних форм та методів роботи в поєднанні з традиційними формами навчання з метою підвищення рівня професійної підготовки фахівців — випускників Тульчинського училища культури;

– максимально наближувати теоретичний матеріал зі спецдисциплін до практики, використовуючи методи проблемного навчання, моделювання виробничих процесів, апробації нових ідей, поглядів, інновацій тощо; впроваджувати передовий практичний досвід роботи публічних бібліотек Вінниччини у викладання фахових дисциплін;

– модифікація фахової підготовки інформаційних, бібліотечних працівників має спрямовуватись на зміни в діяльності усіх підрозділів закладів культури, бібліотек, інформаційних центрів як соціальних інститутів в системі інформаційного забезпечення суспільства;

– в основу оновлення бібліотечно-інформаційної освіти зі спеціальності 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» покласти модернізацію змісту і структури освітньо-професійної програми, розроблення нового навчального плану, удосконалення методики викладання навчальних дисциплін професійного циклу, розробку навчально-методичних комплексів дисциплін, мультимедійного супроводу навчальних занять, підготовку методичних посібників та рекомендацій у друкованій та електронній формах.

Список використаної літератури

1. Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти : постанова Каб. міністрів України № 266 від 29.04.15 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://osvita.ua/legislation/Vishya_osvita/46971/ (дата звернення: 09.02.16). — Назва з екрана.

2. Новий імпульс професії бібліотекаря-інформаціолога [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://knukim.edu.ua/novunu/noviy-impuls-profesiyi-bibliotekaryainformatsiologa/> (дата звернення: 09.02.16). — Назва з екрана.

УДК 378.147:159.9.072

В. М. Бордюк

ЕФЕКТИВНІСТЬ ТРЕНІНГУ ОФІСНОГО ПРАЦІВНИКА

Хто скаже, що він не хоче бути успішним, сильним впевненим у собі, однаково добре почувати себе і в повсякденній рутині і у непередбачуваних обставинах? Добре, якщо для втілення усіх наших бажань та цілей вистачає особистісних якостей, знань, умінь і навичок. А якщо ні?

Однак, як відомо, на будь-який запит ринок реагує дуже швидко, з космічною швидкістю пропонуючи споживачу все нові і нові способи бути досвідченим і знаючим, а значить успішним. У наш час швидкості і великої кількості інформації, що надходить щоденно, з'явився цілий напрямок, що займається навчанням стратегій і технології досягнення успіху, але не пов'язаний з базовою системою освіти. Проаналізуємо, що саме пропонує нам ринок у особі консалтингових і подібних їм агентств, тренінгових і навчальних центрів і компаній.

Дослідження, проведені тренінговим центром (США, штат Меріленд) ще в 1980-х роках, засвідчили, що інтерактивне навчання дозволяє збільшити відсоток засвоєння матеріалу, оскільки впливає не лише на процеси мислення в обробці інформації, але і на почуття людини, її волю, поведінкові алгоритми. Результати дослідження були відображені у схемі, яка має назву «Піраміда навчання» (див. рис. 1).

Рис.1. «Піраміда навчання»

Така піраміда відображає рівні засвоєння інформації при використанні різних форм навчання. Таким чином, якщо ми хочемо досягнути найкращого результату з 90%-вою гарантією пам'ятати отриману інформацію, нам необхідно почути її, побачити, обговорити і мати можливість застосувати на практиці. При цьому, щоб ефективно опрацювати інформацію, необхідно залучити як зовнішні, так і внутрішні фактори. Коли ми обговорюємо проблеми з іншими, ставимо запитання, пробуємо «програти» те чи інше рішення, наш мозок працює набагато ефективніше. Відтак, активні методи навчання не лише покращують запам'ятовування інформаційного матеріалу, але й сприяють його розподілу і реалізації у повсякденному житті.

Однією з ефективних форм інтерактивного навчання є тренінг. Тренінг — це багатофункціональний метод цілеспрямованих змін психологічних феноменів людини, групи або організації з метою гармонізації професійного та особистісного буття людини (С. Макшанов) [1]. Зазначимо, тренінг — це не урок, не лекція, не вечірка, не спортивне змагання і не терапія! Тренінг — це своєрідний комплекс інтерактивних процедур (рольові, ділові ігри, дискусії, «мозковий штурм», психотехнічні і релаксаційні вправи, навчальні завдання та програвання ситуацій тощо), які набувають змісту за умови майстерного поєднання і проведення.

Проблема ефективності є основною для застосування будь-якого з методів у будь-якій із сфер діяльності. У своїй загальній формі ефективність як соціальне явище відображає співвідношення між людською діяльністю та її наслідками. Із таким об'єктивним змістом ефективність є оціночною категорією [2, с. 93].

Про ефективність тренінгу свідчать його переваги перед іншими формами організації навчання, а саме:

- Тренінгове навчання максимально наближене до реальної практичної діяльності, тренінг є імітаційним методом.
- Тренінг є інтерактивним методом, при якому учасники виступають у тих чи інших ролях і діють відповідно до статусу своєї ролі.
- Тренінг є груповим методом, спрацьовує механізм групової динаміки, на відміну від індивідуального навчання, учасники набувають досвіду розробки та виконання колективних рішень.
- Під час тренінгу спеціальними засобами створюється певний емоційний та інтелектуально-пізнавальний настрій, що надає можливість істотно активізувати і інтенсифікувати процеси засвоєння інформації [3].

У процесі навчання офісного працівника, головною задачею будь-якого тренінгу є активізація процесу розвитку і саморозвитку людини в тому чи іншому напрямку, а також задіяти перевірені, працюючі способи отримання персонального досвіду та його переосмислення.

Ефективність тренінгу для працівників офісу визначається й тим, що він дає можливість організаційної адаптації, професійної та соціально-психологічної адаптації.

Організаційна адаптація нового працівника передбачає те, що він починає бачити, розуміти систему внутрішніх робочих взаємозв'язків підприємства. Іншими словами, офісний працівник освоює внутрішні механізми діяльності та управління організацією. При цьому тренінг дозволяє оволодіти: 1) знаннями про місію компанії та її цінності; 2) перспективні плани розвитку; 3) правила внутрішнього трудового

розпорядку; 4) корпоративний кодекс поведінки; 5) положення про підрозділи; 6) положення про оплату праці і преміювання; 7) положення про атестацію; 8) стандарти якісного обслуговування клієнтів; 9) інформаційно-рекламні матеріали; 10) прейскуранти, прайс-листи; 11) посадові інструкції; 12) систему планування і звітності, форми планів і звітів; 13) інші регламенти та стандарти.

Професійна адаптація включає активізацію наявних у працівника спеціалізованих знань та професійних умінь, а також їх удосконалення до рівня, необхідного для ефективного виконання конкретної діяльності. Те, що стосується безпосередньо роботи секретаря, діловода чи офіс-менеджера, то тренінг полегшить новому працівнику професійну адаптацію. Мова йде про систему створення документів та документообігу. Тренінг допоможе вивчити місце розташування документів, необхідних для діяльності. Крім того, у різних компаніях діловодство, планування і звітність ведуться по-різному: прийняті різні форми, встановлена неоднакова періодичність заповнення, відрізняються процедури узгодження та затвердження. Крім того, в багатьох компаній прийняті власні стандарти оформлення документів: фірмовий шрифт, розмір шрифтів, відступи і абзаци, оформлення заголовків, розташування на сторінці, оформлення таблиць тощо.

Аспект соціально-психологічної адаптації найбільш цікавий не лише самому новому працівнику, але і його оточенню. Соціально-психологічна адаптація передбачає вживання нового офісного працівника у своєрідну корпоративну культуру даного підприємства. Тому, перед тренінгом постає завдання: 1) ознайомити з формальними і неформальними правилами і традиціями, нормами поведінки тощо; 2) вплив на свідомість працівника з метою цілеспрямованого залучення до корпоративної культури; 3) адаптація до «настроїв» керівництва та працівників підприємства; 4) ефективна організація психологічного клімату офісу та спільного корпоративного відпочинку; 5) оволодіння навичками міжособистісної взаємодії, толерантності та емпатії [4].

Отже, реалізуючи основні аспекти тренінгу офісного працівника зможемо ефективно формувати необхідні знання, практичні навички та необхідні уміння офісного персоналу. Крім того, тренінг — це форма навчання, що створює позитивну емоційну атмосферу і задовольняє очікування, посилює рівень концентрації офісного працівника на проблемі та показує шляхи її вирішення ще в ході тренінгового заняття.

Список використаної літератури

1. Макшанов С. И. Психогимнастика в тренинге [Электронный ресурс] / С. И. Макшанов, Н. Ю. Хрящева. — Санкт-Петербург, 1993. — Режим доступа:

http://www.psychologos.ru/articles/view/psihologicheskiy_trening (дата обращения: 28.01.16). — Загл. с экрана.

2. Соціологія права : підручник / М. І. Панов, Н. П. Осипова, Л. М. Герасіна [та ін.] ; ред. Н. П. Осипова. — Київ : Концерн «Видавн. дім «Ін Юре», 2003. — 276 с.

3. Бордюк В. М. Навчально-психологічний тренінг як форма організації навчання управлінських кадрів / В. М. Бордюк // Актуальні проблеми практичної психології. — Херсон : ХДУ, 2010. — С. 59—61.

4. Мерзлякова Е. Л. Тренінг-навігатор для работников офиса. Тренируйтесь с умом! / Е. Л. Мерзлякова, В. Э. Петухов. — Санкт-Петербург : Речь, 2007. — 228 с.

УДК 371.3

М. Г. Ватковська

ДИСТАНЦІЙНА ОСВІТА В СУЧАСНОМУ ІНФОРМАЦІЙНОМУ ПРОСТОРИ

Швидкі темпи життя, постійне вдосконалення інформаційних технологій диктують сучасній людині свої правила гри на полі соціальної дійсності. Все поширенішим стає спілкування у віртуальному просторі, електронні платформи за інтересами та інші технічні нововведення, без яких складно уявити життя сучасної людини. Серед великого сегмента новітніх інформаційних технологій своє місце займає феномен дистанційної освіти. «Освіта стає інструментом взаємопроникнення не тільки знань та технологій, але й капіталу, інструментом боротьби за ринок, розв'язання геополітичних завдань. При цьому, дистанційні засоби навчання, що базуються на сучасних технологічних досягненнях, будуть відігравати основну роль» [1]. Так, саме дистанційній освіті, пророкують в реаліях нашого життя одну з провідних ролей. Українське законодавство визначає дистанційне навчання як: «індивідуалізований процес набуття знань, умінь, навичок і способів пізнавальної діяльності людини, який відбувається в основному за опосередкованої взаємодії віддалених один від одного учасників навчального процесу у спеціалізованому середовищі, яке функціонує на базі сучасних психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій [2]. Отже, у дистанційному процесі навчання, змінюється сама звична форма отримання знань. «Дистанційне навчання — базується на принципах відкритого навчання, широко використовує комп'ютерні навчальні програми різного призначення та сучасні телекомунікації з метою доставки навчального матеріалу та спілкування, у тому числі, в реальному часі» [1].

Дистанційна освіта, хоча і віддаляє вчителя та учня один від одного у фізичному аспекті, але разом з тим, може персоналізувати сам процес навчання за схемою: один

вчитель — один учень. Дистанційний компонент навчання в Україні реалізується у загальноосвітніх начальних закладах, професійно-технічних навчальних закладах, вищих навчальних закладах та закладах післядипломної освіти. «Метою дистанційного навчання є надання освітніх послуг шляхом застосування у навчанні сучасних інформаційно-комунікаційних технологій за певними освітніми або освітньо-кваліфікаційними рівнями» [2].

Особливості дистанційного навчання в реаліях української держави полягають у:

- Можливості роботи (навчання) в синхронному або асинхронному режимах. Так, у межах синхронного режиму дистанційного навчання виникає поняття «віртуального класу», що знаходить реалізацію у вебінарах, відеоконференціях, чатах, групах у соціальних мережах. У межах асинхронного режиму (гнучкого графіку роботи) учасники навчального процесу також можуть спілкуватися у соціальних мережах, через приватне електронне листування, форуми, відеозв'язок, але робити це у зручний для них час, без прив'язки до часу роботи інших учасників процесу навчання;

- Утворенні он-лайн освітнього середовища, в межах якого учні мають змогу ознайомитися з навчальними програмами, опрацювати лекційні матеріали, виконати практичні завдання. Освітнє середовище може мати різний ступінь доступу учасників до нього. Варто відзначити, що існує досить багато програмних пакетів для здійснення дистанційної освіти, такі як, Moodle, IBM Learning Space, Simurg тощо;

- Віддаленому режимі контролю / перевірки знань учня, що частково може вирішуватися через тестові завдання (вхідне та вихідне тестування) на певних дистанційних платформах або шляхом перевірки вчителем відправлених персонально розв'язаних учнем завдань;

- Новій ролі вчителя, що вимагає від нього нових вмінь (володіння новітніми інформаційними технологіями) та високого рівня комунікації. Одним з головних завдань стає адаптація навчального матеріалу для його сприйняття та вивчення в дистанційному форматі.

В цілому дистанційна освіта в сучасному інформаційному просторі має багато переваг, серед яких треба виділити можливість отримувати освіту у звичному для людини середовищі, розширення сегменту потенційних студентів, які не мають змоги навчатися на денній або заочній формах. Дистанційна освіта дозволяє поєднувати повсякденне життя, роботу та навчання. Окрім цього, в світі швидкого оновлення знань, швидкої зміни інформації, дистанційна освіта стає своєрідним путівником у віртуальному просторі, що сприяє відділенню інформаційних «зерен» від «полови» в Інтернеті.

Список використаної літератури

1. Меморандум створення інформаційної освітньої мережі «Українська дистанційна освіта» [Електронний ресурс]. — Режим доступу: www.osvita.org.ua/distance/ukraine/add/00/ (дата звернення: 01.02.16). — Назва з екрана.

2. Положення про дистанційне навчання : наказ Міністерства освіти і науки України № 466 від 25.04.2013 зі змінами від 14.07.2015 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/go/z0703-13> (дата звернення: 01.02.16). — Назва з екрана.

УДК 378:002

О. П. Гадомська

ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ЗАСОБИ УДОСКОНАЛЕННЯ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ДОКУМЕНТНО-ІНФОРМАЦІЙНОЇ СФЕРИ

За останні роки розвиток інформаційних технологій зробив актуальною проблему модернізації системи вищої освіти. Сучасна освіта вимагає безупинно розширювати своє сприйняття мінливості світу та формування інформаційного суспільства. Для того, щоб знання отримали конкретний зв'язок з діями, необхідно постійно «навчати себе», поповнюючи й розширюючи свою освіту кожному викладачу.

Педагогічні інформаційні технології навчання — це технології опосередкованого активного спілкування викладачів зі студентами з використанням телекомунікаційного зв'язку та методології індивідуальної роботи тих, хто навчається, із структурованим навчальним матеріалом, представленим в електронному вигляді. Зазначені технології мають яскраво виражену особистісно-орієнтовану спрямованість і здатні забезпечити активізацію пізнавальної діяльності тих, хто навчається, зворотний зв'язок, кваліфіковану допомогу та інтеграцію тих, хто навчається в спеціально створений освітній простір.

Розглядаючи особливості професійної діяльності фахівця документно-інформаційної сфери у контексті інформатизації суспільства, необхідно враховувати структурні зрушення, обумовлені розвитком і впровадженням новітніх технологій, що сприяють поширенню такого типу відносин, як інформаційні. Це вплинуло на загальний стан інформатизації суспільства. Основним її джерелом є інформаційний ресурс, темпи нарощування якого залежатимуть від подальшого технічного та економічного розвитку. Створюється і нова соціальна структура суспільства, основою якої постає інтелектуальна діяльність, пов'язана із зайнятістю в інформаційно-

комунікативних системах. Згідно з прогнозами, в сфері управління (в політиці, економіці, виробництві тощо) продовжуватиме зростати роль висококваліфікованих фахівців інформаційної сфери [2, с. 56].

Завдання вищої школи в цих умовах полягає в підвищенні якості підготовки фахівців документно-інформаційної сфери, рівня їх професіоналізму (здатність, готовність, компетентність) саме завдяки поширенню новітніх інформаційно-комунікаційних технологій. Важливим педагогічним завданням є формування загальнолюдських ціннісних орієнтацій, моральних норм. Педагогічний аспект підготовки фахівця документно-інформаційної сфери полягає в тому, щоб визначити оптимальні методи і засоби навчання [1, с. 76—77].

Завдяки розвитку інформаційних технологій викладачі мають змогу використовувати електронні ресурси в процесі своєї роботи. Сьогодні ефективно застосовуються електронні дидактичні демонстраційні матеріали — електронні матеріали (презентації, схеми, відео- й аудіозаписи тощо), призначені для супроводу навчально-виховного процесу за допомогою додатків Microsoft Office. Потім за бажанням їх використовують для розповсюдження, формування медіатек.

Ефективно використовуються комп'ютерні тести — стандартизовані завдання, представлені в електронній формі, призначені для вхідного, проміжного і підсумкового контролю рівня навчальних досягнень, а також самоконтролю, обробка результатів яких здійснюється за допомогою відповідних програм.

Під час виконання завдань студенти мають змогу користуватись електронними виданнями, електронними аналогами друкованих видань, електронними документами. Інструментами для цього можуть стати текстові та табличні процесори (в тому числі хмарні сервіси Microsoft та Googl), WikiWiki — соціальний сервіс, що дозволяє будь-якому користувачеві редагувати текст сайту (писати, вносити зміни, видаляти, створювати посилання на нові статті). Сьогодні студенти успішно користуються електронними словниками, довідниками.

Одним із факторів удосконалення підготовки фахівців документно-інформаційної сфери є забезпечення доступу студентам до електронних бібліотек. Електронні бібліотеки цифрових об'єктів — набір електронних освітніх ресурсів різних форматів, в якому передбачено можливості для їх автоматизованого створення, пошуку і використання. Наприклад, використання надбань світу <http://www.wdl.org/ru/>, <http://books.google.ru/>, а також регіональних електронних освітніх бібліотек. Електронні навчальні посібники — навчальні електронні видання, використання яких доповнює або частково замінює підручник, електронні підручники — електронні навчальні

видання з систематизованим викладом дисципліни (її розділу, частини), що відповідає навчальній програмі.

У підготовці фахівців документно-інформаційної сфери важлива роль належить використанню новітніх інформаційних технологій, що дозволяють створити комп'ютерну методологію навчання, орієнтовану на застосування в навчальному процесі; комп'ютерне моделювання навчально-пізнавальної діяльності; інформування, програмування навчальної діяльності. На практиці засвідчило свою ефективність використання в навчальному процесі таких методів, як асоціативний, ігровий метод активного навчання, методи тестування, проектів, ситуаційного моделювання.

Застосування комп'ютерної методології навчання сприяє інтеграції всіх видів навчальної роботи в підготовці документознавців до професійної діяльності в умовах інформаційного суспільства. Інформаційні технології у навчальному процесі істотно змінюють роль і місце викладача та студента в системі «викладач — інформаційні технології навчання — студент».

Список використаної літератури

1. Бездрабко В. Документознавство в Україні: інституціоналізація та сучасний розвиток: / В. Бездрабко ; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. — Київ : Четверта хвиля, 2009. — 720 с.
2. Комова М. Документознавство : навч. посіб. / М. Комова ; Нац. ун-т «Львівська політехніка». — Львів : Тріада плюс, 2007. — 294 с.
3. Лесовець Н. Документознавство: метод. рек. до виконання магістер. та курс. робіт для студентів спец. «Документознавство та інформаційна діяльність» / Н. Лесовець ; Луган. нац. пед. ун-т ім. Тараса Шевченка. — Луганськ : Альма-матер, 2006. — 36 с.

УДК 01:37.018.43

Л. В. Глазунова

ДИСТАНЦІЙНИЙ КУРС «ЕЛЕКТРОННА БІБЛІОГРАФІЯ»: МОЖЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ БІБЛІОТЕКАРІВ-БІБЛІОГРАФІВ УКРАЇНИ

Глобальні процеси інформатизації суспільства значно змінюють традиційні техніко-технологічні засади бібліотечно-бібліографічної діяльності.

Електронна та комп'ютерна бібліографія, вебліографія, онлайнграфія, технобібліографія — поняття, що описують одне й те саме явище, чи різні? І яке з них правильне? Які види бібліографічних електронних ресурсів нами генеруються та як їх

відстежувати, описувати, обліковувати? Навіщо потрібні бібліографічні менеджери, системи управління бібліографічною інформацією? Краще вступати у корпорації чи працювати самостійно? Як правильно описувати ресурси локального та віддаленого доступу? Що таке цифрові служби поточного оповіщення? Чи не відмирають віртуальні довідкові служби? До якого виду бібліографічного обслуговування належать віртуальні виставки? Хто такі буктубери, що таке лонгриди, фанбуки і яке відношення вони мають до бібліографії?

Йти у ногу з часом бібліотекарям-бібліографам дозволяють сучасні інформаційно-комунікаційні технології, зокрема можливість навчатися та підвищувати кваліфікацію через різноманітні дистанційні курси. Враховуючи вищезазначене, з 2016 року Харківська державна наукова бібліотека імені В. Г. Короленка (ХДНБ) за підтримки Дистанційної академії Видавничої групи «Основа» запропонувала колегам опанувати дистанційний курс «Електронна бібліографія». Головна мета курсу — надати слухачам сучасні уявлення про електронну бібліографію, тенденції її розвитку, проблеми та перспективи. Складена нами програма базується досвіді викладання у Харківській державній академії культури курсів «Електронна бібліографія» та «Електронні бібліографічні ресурси (ЕБР)» [1—3].

Всього до вивчення пропонується 14 тем, які будуть викладатися провідними бібліографознавцями та бібліографами-практиками. По завершенні навчання всі слухачі отримають сертифікат. Передбачається варіативна модульність курсу — тритижневі, місячні курси, а також можливість окремо прослухати цикл в режимі вебінарів.

Тематичний план курсу:

Тема 1. Сутність та специфіка електронної бібліографії.

Тема 2. Структура бібліографічної діяльності в електронному середовищі.

Тема 3. Класифікація електронних бібліографічних електронних ресурсів (БЕР).

Тема 4. Бібліографічний пошук: стратегія в електронному середовищі.

Бібліографічні браузері.

Тема 5. Генерація БЕР. Бібліографічні менеджери.

Тема 6. Корпоративна каталогізація.

Тема 7. Аналітико-синтетична обробка ресурсів локального та віддаленого доступу.

Тема 8. Авторитетний файл колективного автора.

Тема 9. Формування авторитетного файлу предметних рубрик.

Тема 10. Бібліографічне обслуговування користувачів: загальна характеристика, основні види.

Тема 11. Віртуальна виставка у бібліотеці як бібліографічний ресурс (он-лайн семінар).

Тема 12. Система підготовки БЕР в Україні. Загальні БЕР України.

Тема 13. Система підготовки БЕР в Україні. Спеціальні БЕР України.

Тема 14. Організація та управління БЕР.

Список використаної літератури

1. Глазунова Л. В. «Електронна бібліографія» для магістрів: інноваційний потенціал курсу та досвід викладання / Л. В. Глазунова // Інформаційно-культурологічна та мистецька освіта (консенсус, партнерство, стандарти) в контексті Болонського процесу : матеріали наук.-практ. конф., 13—14 груд. 2005 р. / Харків. держ. акад. культури. — Харків : ХДАК, 2005. — С. 220—222.

2. Електронні бібліографічні ресурси : програма та навч.-метод. матеріали до курсу для студентів 5 курсу спец. «Книгознавство, бібліотекознавство і бібліогр.» ; спеціалізації «Бібліографознавство та інформ. діяльність» / М-во культури України, Каф. бібліографознавства та інформ.-бібліогр. діяльності ; [уклад. : В. А. Маркова ; рецензенти: О. М. Кобелєв, Л. В. Глазунова]. — Харків, 2013. — 59 с.

3. Маркова В. А. Курс «Электронные библиографические ресурсы» в подготовке специалистов на факультете «Библиотековедения и информатики» / В. А. Маркова // Скворцовские чтения. Библиотечное дело — 2014: Библиотечно-информационная деятельность и документно-информационные коммуникации в сфере культуры и образования : материалы девятнадцатой междунар. науч. конф. (23—24 апр. 2014 г.). — Москва, 2014. — Ч. 2. — С. 161—162.

УДК 027

Н. Г. Грабар

ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ БІБЛІОТЕЧНИХ ФАХІВЦІВ У ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНУ ДОБУ

У добу інформаційно-комунікаційних технологій дослідники приділяють все більшу увагу спеціальним розробкам, які спрямовані на подальше вивчення проблем формування свідомості, творчої діяльності, творчого потенціалу молодих фахівців. Це зумовлено сучасними практичними реаліями і зростаючими науково-методичними можливостями соціально-комунікаційних наук.

Як відомо, потенціал — це сукупність можливостей, засобів, що можуть бути приведені до дії, використані для розв'язання певних задач, досягнення поставлених цілей. Творчий потенціал — це творчі можливості, котрі розкриваються в будь-якій діяльності в процесі постановки і знаходження оригінальних рішень різноманітних проблем. Творчий потенціал закладений у кожній людині з народження і розвивається по мірі її зростання. Проте можливість реалізації творчого потенціалу у всіх неоднакова, що залежить як від індивідуальних особливостей людини, так і від умов і характеру її взаємодії з іншими, особливо у професійному середовищі. Творчість — не дарунок природи, а придбана через трудову діяльність властивість.

Творчість бібліотекаря ВНЗ — це здатність створювати в процесі професійної діяльності щось нове (для самого себе, читачів, колег, бібліотекознавчої науки), комбінувати, адаптувати відоме до вікових та індивідуальних особливостей конкретного читача з метою задоволення його потреб у спілкуванні і творчій діяльності, пошук нестандартних способів розв'язання навчально-виховних завдань і конкретної психолого-педагогічної задачі, оригінальне використання засобів стимуляції творчої ініціативи і у відвідувачів бібліотеки [1].

Як зазначає О. Канюка, особиста привабливість ще не гарантує успіху спілкування, високу якість обслуговування відвідувачів. Недарма останні цінують спілкування з таким бібліотекарем, який хоче і вміє створити в бібліотеці доброзичливу атмосферу, не обмежується своїми функціональними обов'язками, поважає права користувачів, оперативно надає їм доступ до вичерпної інформації, забезпечує конфіденціальність вибору літератури і компетентне, якісне, кваліфіковане обслуговування [2].

Суттєва ознака творчості бібліотекаря ВНЗ як суб'єкта творчої активності полягає у здатності до саморозвитку, в процесі якого він реалізовує свій потенціал. Однак, у молодих бібліотекарів з'являються деякі перешкоди, які заважають розкриттю творчого потенціалу. Як встановлено досвідом, це: 1) страх; 2) психологічна інерція (ригідність) думки; 3) висока самокритичність; 4) лінь.

1. Молодого фахівця лякають зміни у трудовому житті, підривають існуюче положення, а інколи вносять дискомфорт, а страх невдачі сковує уяву та ініціативу. Будь-яка новизна претендує на певну увагу, нашу енергію. Часто бібліотекар переймається невірою у свої творчі можливості, страхом перед невизначеністю ще й тому, що не розуміє завдань колективу, а звідси — небажання витратити сили на пошук нових форм роботи. Для молодого бібліотекаря, якому не вистачає віри в себе, дуже

важливе відношення до нього всього колективу та заохочення його творчої активності з боку керівництва.

2. Психологічна інерція породжує невпевненість у своїх творчих можливостях, які блокують особистісний розвиток і реалізацію творчого потенціалу. Психологи визначають творчість як особливу форму самовираження, пов'язану з конструктивною тенденцією у розвитку особистості і активністю, спрямовану на творення. Для більшості людей жага досягти чого-небудь, можливість саморозвитку і створення нового і цікавого постають головними мотивами творчого мислення.

3. На основі неадекватно завищеної самооцінки у молодого фахівця виникає неправильна уява про себе, ідеалізований образ своєї особи і можливостей, своєї цінності для оточуючих, для загальної справи. У таких випадках він іде на ігнорування невдач заради збереження звичної високої оцінки самого себе, своїх вчинків і справ. Буває так, що є ідея, але розвивається не в тому руслі — не треба впадати в ейфорію. Не можна зупинятися на досягнутому і вважати бібліотечну справу рутиною. Слід пам'ятати, що надзвичайно прискіплива самооцінка може призвести до творчого глухого кута.

4. Небажанням проявити себе виступає ще й лінь. Для одних найважче почати, а для інших — закінчити. У цьому можна звинувачувати лінь, втрату інтересу, певну людську вдачу, темперамент. Щоб почати, потрібен першочерговий поштовх, який змусить взятися за діло. Вже потім — велика й напружена робота, яка потребує максимальної зосередженості її свідомості на предметі творчості. У процесі такої праці з'являється натхнення як певний її наслідок.

Отже, творчість — це здатність не просто до вищого рівня виконання професійної діяльності, а до її вдосконалення, перетворення та розвитку. Наявність у бібліотеці ВНЗ умов для реалізації професійних задатків має розглядатися як важливий фактор, що стримуватиме їх від переходу в інші бібліотеки чи на іншу роботу.

У добу комунікаційних технологій знання закономірностей розвитку творчості і оволодіння творчими навичками як інструментарієм продуктивної професійної діяльності та подолання перешкод на її шляху сприятиме підвищенню творчої активності не лише бібліотекаря, а й його читачів/користувачів.

Список використаної літератури

1. Грабар Н. Г. *Виховна діяльність бібліотеки ВНЗ у сучасних соціально-комунікаційних умовах* : дис. канд. наук із соц. комунікацій : 27.00.03 / Грабар Наталя Григорівна ; Харків. держ. акад. культури. — Харків, 2008. — 196 с.

2. Канюка О. *Формування комунікативної культури працівників бібліотек як важливий чинник у подоланні конфліктів з користувачами* / О. Канюка // *Бібл. планета.* — 2014. — № 3. — С. 15—19.

УДК 027.08:378.147

Л. І. Демчина

СВІТОВИЙ ДОСВІД ДОКУМЕНТОЛОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ЯК КОМПОНЕНТИ БІБЛІОТЕЧНО-ІНФОРМАЦІЙНОЇ ОСВІТИ

Інформатизація суспільства суттєво впливає на стан та перспективи розвитку бібліотечно-інформаційної практики, науки й освіти. Нині документально-комунікаційна система має сприйняти електронні документи як один із фондоутворювальних об'єктів, стати об'єднувальним чинником між традиційним та електронним сегментами документного простору. Це об'єктивно зумовлює необхідність удосконалення документологічної складової вищої бібліотечно-інформаційної освіти (далі — БІО) України. За цих умов документально-комунікаційна система підлягає значним трансформаційним перетворенням, які вимагають адекватних реагувань вищої БІО. Завдання формування документологічної складової підготовки бібліотечно-інформаційних кадрів в Україні зумовлюють доцільність порівняльного аналізу викладання дисциплін документально-комунікаційного циклу в інших країнах світу. Це набуває особливого значення у зв'язку з прагненням України приєднатись до європейського і світового освітнього простору.

Використання порівняльного підходу дозволяє, по-перше, виявити загальне і національно особливе в документологічній підготовці бібліотечно-інформаційних кадрів в Україні та світі; по-друге, визначити у світовому досвіді те позитивне, що може бути творчо запозичене українською галузевою вищою школою; по-третє, експортувати до світового освітнього простору кращі здобутки вітчизняної системи підготовки бібліотечно-інформаційних кадрів. Це сприятиме взаємозбагаченню систем галузевої освіти; налагодженню широких міжнародних контактів; підвищенню престижу і конкурентоспроможності української БІО за кордоном; розповсюдженню успішного досвіду ВНЗ України; визнанню внеску вітчизняних вузів у світовий освітній процес, розширенню їхнього впливу на світовий бібліотечно-інтелектуальний клімат.

Слід підкреслити зростання впливу документивного підходу на зміст БІО в європейських та інших країнах світу. Це виявляється в зміні назв факультетів, кафедр,

спеціальностей, спеціалізацій, кваліфікацій, курсів. Зокрема переважають такі словосполучення, як «документно-інформаційний», «документно-комунікаційний», що свідчить про базове значення документивної парадигми в змісті освіти [1; 3].

Порівняльний аналіз свідчить, що в підходах до змісту БЮ в Україні та світі є багато спільного. Загальним у вітчизняній і світовій системах вищої БЮ є те, що документологічна її складова виявляється у двох основних формах: 1) як організаційно-оформлений компонент — спеціальності, спеціалізації, навчальні дисципліни документально-комунікаційного циклу, рівні підготовки, назви факультетів, кафедр тощо; 2) як наскрізне явище, наявне в «розсіяному» вигляді в змісті загальнопрофесійних, професійно орієнтованих, спеціальних навчальних дисциплінах і курсах за вибором. Специфічним є те, що у світовій практиці широко застосовуються різні організаційні форми системного втілення документологічного змісту освіти в навчальний процес, зокрема, через уведення до навчальних планів, присвячених вивченню як усїєї сукупності існуючих джерел інформації, так і окремих типів і видів документів [2].

На основі зіставлення різних освітніх систем виявлено існуючі суттєві відмінності в змісті БЮ в Україні та світі. Найважливіша особливість полягає в тому, що в зарубіжних країнах, зазвичай, дотримуються демократичних поглядів на зміст галузевої освіти, що виявляється, перш за все, в «мирному» співіснуванні різних парадигм у змісті галузевої освіти, пріоритет яких зумовлений попитом на ринку праці випускників. У вітчизняній же традиції означені парадигми часто помилково розглядаються як конфліктні, взаємовиключні. Це стає приводом для тривалих дискусій між представниками різних наукових та освітніх шкіл, що призводить у кінцевому рахунку до парадигмальної невизначеності, порушення принципів послідовності і спадкоємності в бібліотечно-інформаційній освіті на різних освітньо-кваліфікаційних рівнях.

Позитивним у зарубіжному досвіді можна також вважати наявність галузевих (державних або регіональних) стандартів БЮ, що забезпечує спадкоємність, інваріантну єдність і варіативну специфіку змісту документологічної складової підготовки кадрів на різних рівнях освіти. В Україні такі стандарти поки що відсутні. За цих умов невизначеною залишається не лише варіативна, але й інваріантна документологічна складові вищої БЮ. Водночас існування в Україні дипломів молодшого спеціаліста, бакалавра і магістра єдиного державного зразка потребує, на наш погляд, вироблення єдиних наукових підходів до визначення пріоритетних професійних компетенцій фахівців різних кваліфікаційних рівнів, що забезпечить

системність, послідовність і спадкоємність у документологічній підготовці бібліотечно-інформаційних кадрів [4; 5; 6; 7; 8].

Результати аналізу свідчать, що у світовому досвіді підготовки бібліотечно-інформаційних кадрів переважають тенденції інтеграції, рівень якої у вітчизняному варіанті значно нижчий. Інтеграційні тенденції виявляються в об'єднанні декількох споріднених спеціальностей в один більш широкий освітній напрям — документально-комунікаційний. Загальна фундаментальна підготовка фахівців забезпечує мобільність випускників у виборі майбутньої професійної діяльності, надає переваги на ринку праці через універсальність освіти. Запозичення, на наш погляд, потребує й існуюча в більшості зарубіжних країн внутрішньодержавна координація змісту галузевої освіти, яка передбачає «закріплення» за окремими ВНЗ країни не лише певних спеціальностей, а й спеціалізацій. Тобто, система вищої БЮ в Європі та світі базується на органічному поєднанні принципів інтеграції і диференціації, що слід реалізувати в реформуванні вітчизняної освіти.

Список використаної літератури

1. Богун Н. *Перспективи розвитку бібліотечного фаху в контексті сучасних суспільних викликів та світових інтеграційних процесів: з досвіду Польщі* / Н. Богун // *Бібл. планета*. — 2007. — № 4. — С. 26—28.
2. Демчина Л. І. *Вища бібліотечно-інформаційна освіта в сучасній Україні: формування документологічної складової* : дис. ... канд. наук з соц. комунікацій : 27.00.03 / Демчина Любов Іванівна ; Харків. держ. акад. культури. — Харків, 2008. — 250 с.
3. Мар'їна О. *Соціокомунікаційні технології в європейській бібліотечній освіті* / О. Мар'їна // *Вісн. Харків. держ. акад. культури* : зб. наук. пр. — Харків, 2013. — Вип. 40. — С. 125—132.
4. Тихонова Е. В. *Система бібліотечного образования в Италии* / Е. В. Тихонова // *Библиотековедение*. — 2006. — № 6. — С. 116—119.
5. Ferrer L. V. A. *i de. Carrières de bibliothécaires en Europe* / L. V. A. i de Ferrer, K. Klijs, J.-C. Trefois // *Bulletin des bibliothèques de France*. — 2000. — Т. 45, № 1. — P. 76—81.
6. *Goethe-Institut-Deutsche Kultur im Dialog*. — Kiew, 2002. — 52 s.
7. Oval I. *Les métiers de la documentation et des bibliothèques* / I. Oval. — Paris, 2002. — 192 p.
8. Harald J. *Informationschnologien in Bibliotheken* / Harald Jele. — München; Wien : Oldenbourg, 2001. — 132 p.

УДК 81'33

Л. В. Дербеньова

ДОКУМЕНТНА ЛІНГВІСТИКА У ДОКУМЕНТНО-ІНФОРМАЦІЙНІЙ КОМУНІКАЦІЇ

Для сучасного етапу розвитку людської цивілізації притаманне подальше поглиблення й розширення знань про навколишній світ і, як наслідок, поява нових галузей практичної діяльності людини. Зокрема, інтенсифікація процесів обміну інформацією зумовила виокремлення документно-інформаційних комунікацій у самостійну пізнавальну та професійну сферу, що спричинило формування комплексу відповідних наукових і навчальних дисциплін, серед яких провідними є курси «Документознавство» та «Документологія». У той же час очевидним є те, що поява нових пізнавальних і професійних галузей людської діяльності призводить до збільшення сфер функціонування мови й розширює репертуар мовних явищ, які потребують спеціального лінгвістичного вивчення. Відзначимо, що реалізацію загальної мовної теорії у практичній людській діяльності та різноманітних професійних галузях, вивчають прикладні розділи сучасної мовознавчої науки, багато з яких ще перебуває в стадії концептуального становлення. До таких галузей лінгвістичного знання належить, на наш погляд, і документна лінгвістика. Ця дисципліна формується на перетині власне мовознавства та документознавства в його теоретичному та практичному аспектах.

Документна лінгвістика є одним із напрямків сучасного прикладного мовознавства (і відповідним навчальним курсом для спеціалістів з документознавства та інформаційної діяльності), який має на меті, по-перше, забезпечити наукову інтерпретацію мовних явищ та особливостей їхнього виявлення в сфері сучасних документно-інформаційних комунікацій, по-друге, висвітлити для фахівців-документознавців усі професійно необхідні лінгвістичні знання. Ця дисципліна вивчає особливості, закономірності й нормативність вербальної репрезентації документної інформації.

Епістемологічне підґрунтя документної лінгвістики визначають поняття сучасного теоретичного та практичного документознавства, а саме такі фундаментальні для цієї галузі знань поняття, як «документ» і «документна інформація». Зауважимо,

що, незважаючи на фундаментальність у понятійній системі документознавства, термін «документ» є багатозначним: є «кілька версій його розуміння відповідно до специфіки тих об'єктів, яким надають статус документа» [2, с. 19]. Визначення узагальненої дефініції цього поняття залишається завданням теоретичного документознавства, (документології).

Методологічне й гносеологічне підґрунтя документної лінгвістики визначають методологічний і понятійно-термінологічний апарат сучасного мовознавчої науки.

Гносеологічна спроможність документної лінгвістики як окремої пізнавальної сфери спирається на поняття про фундаментальні функції мови: комунікативну, мислетворчу й пов'язані з нею когнітивну, або гносеологічну, та акумулятивну.

Комунікативна функція мови полягає в тому, що мова є найважливішим засобом людського спілкування. У науковій літературі підкреслюється, що цю функцію виконує не тільки звукове мовлення, але й написані (друковані) тексти. Мислетворча функція формує й формулює думки: мислячи з допомогою мови, людина пізнає навколишній світ, нагромаджуючи (акумулюючи) знання про нього.

Навчальні дисципліни, які акцентують увагу на лінгвістичній складовій документознавства, посідають провідне місце у загальнофілологічній та лінгвістичній підготовці студентів спеціальностей, пов'язаних з інформаційною діяльністю. Мета полягає в тому, щоб забезпечити цілісність і завершеність знань студентів про сучасну українську мову в динамічному аспекті. Основні завдання дисципліни полягають у наступному: 1) ознайомити студентів із понятійно-термінологічним апаратом окремого розділу мовознавства, що досліджує проблеми нормалізації мови; 2) забезпечити свідоме дотримання усталених мовних норм усної та писемної літературної мови у подальшій професійній діяльності; 3) сформувати потребу у цілеспрямованому, майстерному використанні мовно-виражальних засобів української мови залежно від мети та обставин спілкування; 4) розвивати повноцінне використання професійної ділової мови.

Вагомим аспектом курсу лінгвістичних основ документознавства є, на наш погляд, ознайомлення з теоретичними й практичними засадами літературного редагування.

Поняття редагування, його сутності та практичних завдань традиційно розглядають насамперед у контексті видавничої та журналістської діяльності. Літературне редагування розуміють як професійну діяльність, спрямовану на аналіз і вдосконалення мовного твору у зв'язку з підготовкою його до друку. Підґрунтям такої діяльності є критичний аналіз тексту з метою його правильного оцінювання й допомоги

авторів в удосконаленні форми та змісту матеріалу. У зв'язку з вищезазначеним постає питання про адаптацію понять літературного редагування в контекст документознавчої діяльності.

Отже, документна лінгвістика на сьогодні, на наш погляд, потребує подальшого концептуального уточнення та адаптації вихідних понять, розроблених у традиційних напрямках лінгвістичних теоретичних і прикладних знань.

Список використаної літератури

1. Кочерган М. П. Вступ до мовознавства : підруч. для студентів філолог. спец. вищих навч. закладів освіти / М. П. Кочерган. — Київ : Видавн. центр «Академія», 2002. — 368 с.

2. Кушнарєнко Н. Н. Документоведение : учебник / Н. Н. Кушнарєнко. — 2-е изд., перераб. и доп. [або інші стереотип. видання]. — Київ : Знання, 2000. — 459 с.

УДК 023.4:331.101.3]:004

О. А. Дікунова

ІНФОРМАЦІЙНО-ТЕХНОЛОГІЧНА ПІДГОТОВКА У СИСТЕМІ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ФАХІВЦІВ БІБЛІОТЕКИ ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

Проблеми сучасного освітньо-інформаційного процесу пов'язані з новим баченням змісту інформаційно-технологічної компетентності як актуальної складової підвищення професійної кваліфікації бібліотечних фахівців, і вони потребують осмислення, теоретичного й емпіричного дослідження, розроблення нових концептуальних засад і методологічних підходів до навчання персоналу бібліотек.

Стрімке входження в бібліотечну практику інформаційних технологій, модернізація структури й змісту діяльності бібліотек потребують оновлення професійних знань. Наразі зростає потреба бібліотек у спеціалістах, озброєних не тільки ґрунтовними знаннями, ерудицією та високою комунікативною культурою, а й таких, що вміють швидко реагувати на зміни й приймати адекватні рішення та прагнуть опанувати нові актуальні знання, зокрема у сфері інформаційних технологій.

Місія бібліотеки ВНЗ як своєрідного інформаційного центру забезпечення освітньо-наукової діяльності — задовольняти інформаційні потреби користувачів та зберігати й розповсюджувати знання, відтак, чим досконалішими будуть технології, тим краще бібліотечні фахівці зможуть виконувати свою місію. Інформаційні технології потребують необхідності професійної міграції бібліотечних фахівців у нові сфери

діяльності, отже, вони виконують роль навігаторів комп'ютерних мереж, чия професійна діяльність формує нове інформаційне середовище. Комп'ютеризація і автоматизація інформаційно-бібліотечних процесів потребує від персоналу вміння працювати з АБІС, електронними базами даних, мультимедійними системами, вільно орієнтуватися в інформаційних продуктах і послугах, бути аналітиком інформаційних систем, уміти обирати ефективні стратегії пошуку інформації, виконуючи роль комунікатора і менеджера в довідково-інформаційному обслуговуванні.

Наразі постає питання відповідності бібліотечних фахівців ролі викладачів, оскільки взявши на себе відповідальність за проведення навчання користувачів з формування інформаційної культури, організації самостійної роботи користувачів через Інтернет-технології, бібліотекарі повинні досконало володіти знаннями й вміннями в галузі інформаційно-комунікаційних технологій, що є обов'язковою умовою професійної підготовки фахівців бібліотечно-інформаційної сфери.

Наш досвід переконує, що результативність інформаційної освіти фахівців бібліотеки ВНЗ є ефективною саме в системі професійного розвитку, є важливою складовою програми підвищення професійної кваліфікації. Тому інформаційно-технологічна підготовка персоналу наукової бібліотеки Криворізького педагогічного інституту ДВНЗ «Криворізький Національний університет» з 2002 року активно запроваджується в практику, зокрема завдяки таким дієвим формам навчання, як:

— *навчальні курси*: «Основи комп'ютерної грамотності» (2002), «Створення веб-сайту» (2007), «Створення електронного архіву (інституційного репозитарію)» (2013);

— *практикуми*: «Створення електронного каталогу» (2006); «Робота в АБІС УФД/Бібліотека» (2006—2012); «Формування галузевого реферативного ресурсу в загальнодержавній реферативній базі даних «Україніка наукова» (2009); «Пошук інформації в глобальному каталозі відкритого доступу DOAJ» (2015);

— *науково-практичні семінари*: «Формування єдиного галузевого інформаційного ресурсу шляхом кооперативного аналітико-синтетичного опрацювання документів галузевої тематики» (2011); «Нові можливості сучасної АБІС. Створення електронних бібліотек» (2013); «Репозитарії, електронні журнали, електронні бібліотеки — створення, використання, інтеграція в міжнародний науковий інфопростір» (2014); «Інформаційний аналіз та інфометрична діагностика наукового документального потоку ВНЗ України» (2015); «Управління електронними ресурсами в сучасній бібліотеці» (2015);

— *майстер-класи*: «Університетська наука у світовому інформаційному просторі: моніторинг, бібліометрика, аналіз» (2015); «Альтметрікс: вимірювання впливу та видимості результатів наукових досліджень» (2015);

— *консультації* з питань використання інформаційних технологій у професійній сфері, зокрема з розробниками АБІС УФД/Бібліотека та провідними фахівцями відділу інформаційно-комп'ютерних технологій університету;

— *самоосвіта* — самостійне ознайомлення з фаховими виданнями; використання інтернет-ресурсів з професійною метою; обмін професійним досвідом з колегами.

Отже, значна увага надається практичним формам і методам, особливо у сфері використання бібліотечними фахівцями інформаційних технологій для задоволення інформаційних потреб користувачів. Саме практичне навчання дозволяє набути необхідний досвід в умовах дефіциту теоретичних знань і недостатнього розвитку інформаційно-комунікаційних компетенцій. Здібності й можливості інформаційно компетентного бібліотечного фахівця будуть розкриватися під час опанування діяльності, що потребує високого фахового рівня, а ключовим принципом обслуговування, заснованого на компетенціях, буде орієнтація на результати, значущі для бібліотечно-інформаційної сфери.

УДК 372.8:021.7

В. М. Жук

РОЛЬ ДИСЦИПЛІНИ «ПАБЛІК РІЛЕЙШНЗ І БІБЛІОТЕКА» В ПІДГОТОВЦІ БІБЛІОТЕЧНИХ ФАХІВЦІВ У РІВНЕНСЬКОМУ ДЕРЖАВНОМУ ГУМАНІТАРНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ

Модель підготовки бібліотечного спеціаліста вимагає формування професійних знань і вмінь, необхідних для підвищення соціального статусу бібліотеки, встановлення успішних і довготривалих відносин бібліотеки з громадськістю. Цьому сприяє вивчення дисципліни «Паблік рілейшнз (PR) і бібліотека», яка викладається в Рівненському державному гуманітарному університеті на кафедрі документальних комунікацій і бібліотечної справи.

Дисципліна «Паблік рілейшнз (PR) і бібліотека» належить до факультативних (вибіркових) навчальних дисциплін. Вивчають дисципліну майбутні бібліотекарі на третьому курсі навчання. За змістом ця дисципліна не є абсолютно новою. Вона виокремилася з класичної фахової дисципліни «Бібліотечно-бібліографічний менеджмент і маркетинг». Проблеми PR в соціокультурній сфері, а також в бібліотеках

успішно розробляли в Україні С. Барабаш, Г. Булахова, О. Воскобойнікова-Гузєва, О. Геращенко, Є. Кияниця та ін.

Дана дисципліна розрахована на 36 год. Вивчають її студенти в 5 семестрі на лекційних (10 год.) та практичних (4 год.) заняттях; на самостійну індивідуальну роботу студентам виділено 22 год. Завершується вивчення дисципліни складанням заліку.

Програма навчальної дисципліни включає такі змістові модулі:

1. Концептуальні положення PR в бібліотечно-інформаційній сфері.
2. Практична реалізація технологій PR бібліотекою.

Метою викладання навчальної дисципліни «Паблік рилейшнз і бібліотека» є розкриття сутності, напрямків і засобів паблік рилейшнз, особливостей їх використання бібліотекою. Основними завданнями вивчення дисципліни є отримання знань з проблем теорії комунікацій з громадськістю; знайомство з методикою та практикою реалізації бібліотечними працівниками технологій PR.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти-майбутні бібліотекарі повинні знати: теоретичні засади бібліотечних PR-технологій; методику реалізації заходів PR бібліотекою. Крім того, вони повинні вміти: забезпечувати зовнішні зв'язки бібліотеки з громадськістю; використовувати засоби PR для формування позиційного іміджу бібліотеки; використовувати в бібліотеці новітні інформаційні технології PR, форми і методи PR в реалізації бібліотечних проєктів (програм).

На лекційних заняттях студентам пояснюється, що знання та творче практичне використання PR як одного з напрямків менеджменту необхідні для бібліотек, тому що сприяють спілкуванню, співробітництву між бібліотеками та громадськістю, збільшують ступінь довіри до бібліотек, забезпечують стабільність звернення користувачів до бібліотек, успіх та результативність їх роботи.

На практичних заняттях студенти опановують технології PR, які використовуються в бібліотечно-бібліографічній діяльності, зокрема щодо створення та реалізації бібліотечної реклами, фірмового стилю бібліотеки та ін.

На кафедрі документальних комунікацій і бібліотечної справи постійно поповнюється комплекс програмно-методичних та навчально-практичних матеріалів, які базуються на бібліотекознавчих концепціях та досягненнях бібліотечно-інформаційної практики з питань PR, що, в свою чергу, дозволяє підвищити рівень професійної освіти майбутніх бібліотекарів.

Засвоєння студентами матеріалів дисципліни «Паблік релейшнз (PR) і бібліотека» допоможе майбутнім працівникам бібліотек активно та цілеспрямовано формувати позитивний імідж бібліотек, збільшити їх популярність та залучити до бібліотек меценатів, спонсорів та інвесторів.

УДК 339.138

М. О. Зацерківна

МАРКЕТИНГОВИЙ КОНСАЛТИНГ: СУТНІСТЬ ТА ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА

Здатність навчальних закладів адаптуватися до ситуації, що стрімко розвивається, є однією з головних умов їх успішного функціонування на ринку освітніх послуг. Для збереження своєї життєздатності навчальні заклади повинні бути готовими постійно змінюватися, удосконалюватися, адаптуватися, що вимагає значних зусиль, знань і умінь, які в наш час є основним джерелом конкурентної переваги. Крім того, зміна природи менеджменту та якісне ускладнення управлінських технологій за рахунок актуалізації їх соціальної складової зумовило необхідність все більшої спеціалізації та професіоналізації в цій сфері. Керівник-практик не може охопити всі сторони управлінського процесу і змушений звертатися за допомогою до професійних консультантів в сфері автоматизації управління, економіки і фінансів, управління персоналом, врегулювання конфліктів, реінжинірингу тощо. Саме ці чинники сприяли утворенню національних і міжнародних ринків консалтингових послуг у різних галузях, у тому числі й у сфері освіти.

На Заході професійне управлінське консультування відоме протягом багатьох десятиліть і в даний час являє собою сформовану інституціональну систему, галузь економіки з багатомільярдними доходами. Зарубіжними практиками вироблено технології взаємин консультантів і клієнтів, інтенсивно розвивається теорія консалтингу, під яким в широкому смислі розуміється надання професійних послуг з боку незалежних експертів різним фізичним і юридичним особам у вирішенні їхніх проблем. Процес консультування складається з ряду операцій, що включають підготовку, діагноз, планування дій і завершення, тому він поділяється на безліч складових, внаслідок чого хоча б на одному з етапів прийняття рішень даються ознаки специфічні особливості конкретного клієнта.

Консалтингові послуги характеризуються специфічними ознаками, що відрізняють їх від матеріальних благ, зокрема, невідчутність і неможливість

накопичення та активна участь керівництва навчального закладу в процесі вироблення, прийняття і впровадження рішення. При цьому однією з найбільш характерних ознак консалтингових послуг є їхня персоніфікованість, тобто неможливість надання однакових порад двом однотипним навчальним закладам. Ця ознака пояснюється також неповторністю кожного конкретного випадку, з яким стикається консультант.

Незважаючи на те, що ринок консалтингу у світі, у тому числі й в Україні, в останнє десятиліття стрімко розвивається, він залишається маловивченим. Досі відсутнє єдине загальноприйняте визначення даного поняття, не розкриті й такі специфічні питання, як: сутність і напрями консультування, можливості зростання попиту на послуги консультантів, особливості та зміст маркетингу в консалтингу, зокрема консалтинг на ринку освітніх послуг тощо. Однією з проблем, що обмежують розвиток консалтингу, є недостатність теоретичної бази, відсутність науково-дослідницьких і практичних розробок, необхідних консалтинговим компаніям для організації і розвитку своєї діяльності на ринку. Також потребують уваги питання, пов'язані з удосконаленням механізмів взаємодії держави і науки для підвищення професійної активності навчальних закладів. У цьому контексті варто звернути увагу й на важливість комунікаційних процесів, що відбуваються на ринку консалтингових послуг, і зрозуміти їхню роль у досягненні цілей і завдань усіх учасників консалтингової діяльності.

В Україні відставання консалтингу на ринку освітніх послуг від міжнародного досвіду пов'язане з кількома причинами, по-перше, керівники багатьох навчальних закладів не бачать сенсу у співпраці з консультантами, вважають власні знання і досвід достатніми для вирішення завдань освітніх установ; по-друге, багато консалтингових фірм не можуть забезпечити належного рівня якості своїх послуг; по-третє, відсутність у навчальних закладів коштів на оплату консультаційних послуг. Однак ці причини мають суб'єктивний характер. Нерозуміння корисності консалтингу з боку керівників навчальних закладів пояснюється їх недостатньою управлінською культурою і, по суті, нестачею професіоналізму. У свою чергу, недостатня кваліфікація консультантів частково пояснюється молодістю цієї галузі в Україні, частково відсутністю попиту: немає замовлень — немає і досвіду роботи. Думка про оплату консультаційних послуг як непродуктивних витрат є помилковою, оскільки хороший консультант може заощадити організації значно більше грошей, ніж коштують його послуги. Є підстави вважати, особливо враховуючи рівень консалтингових послуг у сфері ІТ, що в найближчому майбутньому попит на консалтингові послуги в Україні зросте.

Список використаної літератури

1. Белоусова Е. В. *Маркетинговое управление в сфере оказания образовательных услуг* / Е. В. Белоусова, С. А. Клименко // *Университетское управление*. — 2005. — № 2(35). — С. 76—81.
2. Гончарук В. А. *Маркетинговое консультирование* / В. А. Гончарук. — Москва : Дело, 1998. — 170 с.
3. Франк Э. *Консультационные фирмы и отбор человеческого капитала* / Э. Франк // *Проблемы теории и практики управления*. — 2001. — № 1. — С. 101—122.

УДК 023.4:005.336.5:001.4

С. М. Зозуля

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ БІБЛІОТЕЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ У КОНТЕКСТІ МОДЕРНІЗАЦІЇ НАУКОВО-ІНФОРМАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ КНИГОЗБІРЕНЬ

В умовах модернізації науково-інформаційної діяльності сучасних бібліотек, що полягає передусім у вдосконаленні системи інформаційного забезпечення різних галузей знань, відчутним стало підвищення кваліфікаційних вимог до бібліотечних працівників. Освітні трансформації дозволяють виходити за межі вузькопрофесійних навичок та спонукають до саморозвитку, підвищення власного інтелектуального потенціалу. Це передбачає переосмислення фахових компетентностей, **СПРИЯЄ ВИРОБЛЕННЮ ПРОФЕСІЙНОГО САМОУСВІДОМЛЕННЯ**. Тож нині потреба в кваліфікованих, компетентних в усіх аспектах професійної діяльності бібліотечних працівників стає особливо значущою.

Підкреслимо, що в умовах компетентнісно орієнтованої освіти все більшої актуальності набуває саме компетентнісний підхід до кваліфікаційних характеристик працівників бібліотек. Питання розвитку бібліотечної освіти, покращення іміджу бібліотекарів, формування комунікаційних, термінологічних та інших ключових компетентностей працівників бібліотечно-інформаційної сфери вивчали такі відомі українські дослідники, як І. Давидова, В. Загуменна, В. Ільганаєва, Н. Кушнарєнко, А. Соляник, А. Чачко та ін. Більш детальний аналіз наукової думки щодо зазначеної теми засвідчив, що проблема формування професійних компетентностей бібліотекарів досліджується здебільшого в контексті використання в професійній діяльності інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ), набуття навичок наукової діяльності, розвитку інформаційної культури тощо.

Розгляд семантики терміна «професійна компетентність», здійснений автором у попередніх дослідженнях [1—6], підтвердив, що він є багатоконпонентним і передбачає цілісне поєднання знань, умінь, навичок, досвіду та особистісних якостей. На наш погляд, узагальненою ознакою прояву фахової компетентності можна вважати здатність особистості успішно адаптуватися в професійному середовищі відповідно до сучасних реалій, що супроводжуються постійними інноваціями та модернізацією, а також спроможністю реалізувати власний творчий потенціал. Дослідження сутності професійної компетентності працівників бібліотечно-інформаційної сфери як соціально-особистісного феномену допомогло осмислити важливість модернізації науково-інформаційної діяльності бібліотек, потреби розвитку позитивних професійно ціннісних орієнтирів у бібліотечних працівників.

Тож узагальнимо, що сучасні кваліфікаційні вимоги до працівників бібліотечно-інформаційної сфери полягають насамперед в оволодінні інтелектуальним інструментарієм, що передбачає здатність до опанування ІКТ; умінні встановлювати та підтримувати необхідні контакти, взаємодіяти з іншими людьми, що передбачає наявність комунікативних компетентностей; готовності та здатності успішно адаптуватися до сучасних умов інформаційного суспільства, що швидко змінюються; оволодінні галузевою термінологічною лексикою на належному рівні; наявності аналітичного мислення, що передбачає спроможність аналізувати, синтезувати нову інформацію; умінні самостійно й компетентно вирішувати поставлені завдання; орієнтованості на позитивний результат та перспективу.

Нині одним із ключових завдань галузі є розвиток професійних об'єднань і асоціацій, розроблення державної програми щодо престижу бібліотеки та бібліотечної професії. Водночас перспективні напрями підвищення фахової компетентності працівників бібліотечно-інформаційної сфери вбачаємо в наступному: розвиток кадрового потенціалу шляхом удосконалення системи атестації бібліотечних працівників, здатних до виконання складних наукових завдань, що сприятиме активізації та поглибленню теоретичних досліджень, вивченню міжнародного досвіду, розширенню міждисциплінарних зв'язків тощо; застосування інноваційних тренінгових технологій у професійній підготовці та перепідготовці фахівців бібліотечно-інформаційної сфери, що розвиватиме комунікативну компетентність, креативне мислення, формуватиме навички самостійного прийняття рішень тощо; систематичний моніторинг із питань модернізації науково-інформаційної діяльності бібліотек України на засадах упровадження інновацій та передового зарубіжного досвіду; створення

державою умов для зацікавлення закладами освіти в підготовці висококваліфікованих, компетентних фахівців у бібліотечно-інформаційній сфері. Відповідно до цього, не втрачає ваги потреба актуалізація уваги відповідних управлінських органів держави, наукової громадськості на важливості розроблення урядової програми щодо розвитку бібліотеки як інформаційного центру й формування престижу бібліотечної професії.

Список використаної літератури

1. Зозуля С. Професійна компетентність працівників бібліотечно-інформаційної сфери: до проблеми визначення поняття / С. Зозуля // Термінологія документознавства та суміжних галузей знань : зб. наук. пр. / Київ.нац. ун-т культури і мистецтв; Ін-т державного управління і права ; [за заг. ред. В. В. Бездрабко]. — Київ : Четверта хвиля, 2014. — Вип. 8. — С. 218—230.

2. Зозуля С. Формування професійних компетентностей працівників бібліотечно-інформаційної сфери в умовах розвитку інформаційного суспільства [Електронний ресурс] / С. Зозуля // Зб. матеріалів Всеукр. наук.-практ. конф. до 75-річчя заснування Нац. іст. б-ки України (м. Київ, 2—3 жовт. 2014 р.) / Нац. іст. б-ка України ; ред. кол. : А. В. Скорохватава [та ін.]. — Київ, 2014. — С. 54—63. — Електрон. текст. дані. — Режим доступу: http://www.nibu.kiev.ua/index.php?option=com_content&task=blogcategory&id=32&Itemid=1616 (дата звернення: 01.02.16). — Назва з екрана.

3. Зозуля С. М. Професійна компетентність: дослідження сутності поняття в контексті бібліотечної професіології / С. М. Зозуля // Сучасна бібліотека в інноваційному освітньому просторі : матеріали II Всеукр. наук.-практ. конф. (14—15 берез. 2013 року, м. Луганськ) / ред. кол.: Ж. В. Марфіна [та ін.]. — Луганськ : Вид-во ДЗ «ЛНУ ім. Тараса Шевченка», 2013. — С. 144—153.

4. Зозуля С. М. Термінологічна компетентність як важливий чинник становлення фахівця в інформаційному середовищі / С. М. Зозуля // Від XIX до XXI ст.: трансформація бібліотек у контексті розвитку суспільства : до 125-річчя Харківської державної наукової бібліотеки ім. В. Г. Короленка : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., Харків, 12—14 жовт. 2011 р. / Держ. закл. «Харків. держ. наук. б-ка ім. В. Г. Короленка»; [уклад. О. П. Куніч; ред. кол. : В. Д. Ракитянська та ін.]. — Харків : РА «ІРІС», 2011. — С. 230—235.

5. Зозуля С. М. Формування термінологічної компетентності бібліотечних фахівців у контексті інноваційного розвитку галузевої освіти / С. М. Зозуля // Наук. пр. Держ. наук.-пед. б-ки України імені В. О. Сухомлинського. Вип. 3. Науково-методичні та організаційні засади інформаційно-аналітичного забезпечення педагогічної науки,

освіти і практики України: стан та перспективи / НАПН України, Держ. наук.-пед. б-ка України ім. В. О. Сухомлинського ; [редкол.: Т. І. Ківшар та ін.]. — Київ : Нілан-ЛТД, 2012. — С. 254—262.

6. Інформаційна діяльність Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського: перспективи розвитку [Електронний ресурс] : монографія / НАПН України, ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського ; [авт. : Воскобойнікова-Гузєва О. В., Заліток Л. М., Зозуля С. М. та ін. ; наук. ред. : Воскобойнікова-Гузєва О. В. ; літ. ред. Деревянко Т. М.]. — Київ, 2015. — 245 с.— Режим доступу: http://lib.iitta.gov.ua/11099/1/DNPBU-monografia_2015.pdf (дата звернення: 08.02.16). — Назва з екрана.

УДК 37.018.43:023.5

І. А. Карнаух

БІБЛІОТЕЧНІ ПРАЦІВНИКИ НА ДИСТАНЦІЙНИХ КУРСАХ НАЦІОНАЛЬНОГО ТЕХНІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ «ХАРКІВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ» «КУРАТОР ЗМІСТУ»

Удосконалення інформаційних технологій потребує постійного навчання. Практики навіть визначили своєрідну одиницю старіння знань як «напіврозпад компетентності» (термін з ядерної фізики), «коли в результаті появи нової інформації, компетентність фахівців знижується на 5%» [1, с. 3]. Бібліотекарі-практики публічних бібліотек використовують можливості тренінгових центрів при обласних бібліотеках та дистанційної освіти навіть непрофільних організацій для професійного розвитку. Дистанційна освіта — це освіта без кордонів. І тут мається на увазі не тільки відсутність територіальних меж, але й можливість фахівцям різного рівня освіти, з різних галузей знання співпрацювати. Це — також можливість поглянути на проблеми своєї галузі, свого фаху під іншим кутом зору.

Четвертий рік поспіль на базі Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» (НТУ «ХПІ»), у межах реалізації грантової програми «Нарощування цифрового потенціалу громадянського суспільства» Відділу преси, освіти та культури Посольства США в Україні, успішно функціонують відкриті дистанційні курси «Куратор змісту (Мережевий інформаційний аналітик)» (<http://dl.khpi.edu.ua/>). Організатори та автори курсів — провідні науковці і фахівці НТУ «ХПІ»: керівник проблемної лабораторії дистанційного навчання НТУ «ХПІ», керівник лабораторії інноваційних технологій в освіті Харківського національного

автомобільно-дорожнього університету, кандидат технічних наук, професор В. М. Кухаренко та заступник директора науково-технічної бібліотеки (НТБ) НТУ «ХПІ» Ю. М. Главчева. За 8 тижнів (з 12 жовтня по 13 грудня 2015 р.) головні бібліотекарі Харківської державної наукової бібліотеки ім. В. Г. Короленка (ХДНБ) Н. О. Стрілець, кандидат наук із соціальних комунікацій, та І. А. Карнаух опрацювали величезний масив, в основному англomовний, з питань методики пошуку, систематизації та аналізу мережевої інформації. Усі завдання курсу виконувалися в межах обраної кожним учасником теми курирування за допомогою персонального віртуального навчального середовища Moodle.

Під час навчання було прослухано сім навчальних вебінарів т'юторів курсу (підключення віртуальних класів WizIQ, BigBlueButton), а також вебінари вчителя-дослідника Анатолія Шперха «Кейси для аналізу текстів» та провідних фахівців НТУ «ХПІ» з маркетингу та журналістики «Контент маркетинг». Відбулися зустрічі на вебінарах з директором польської фірми StrikePlagiarism.com Алі Тахмазовим, під час яких обговорювалися особливості використання антиплагіатної системи Test StrikePlagiarism, з викладачем дистанційних курсів Харківського національного університету внутрішніх справ, кандидатом юридичних наук, доцентом К. Л. Бугайчуком.

Виконані завдання за власними темами курирування («науково-дослідна робота (діяльність) бібліотек», «Research Libraries», «бібліотечний репозитарій») публікувались в блогах учнів («Наукоїд. Наукоед» <http://darmoedka.blogspot.com>, «Бібліотечний репозитарій» <http://bibliorepository.blogspot.com>), в мікроблозі Twitter, в соціальних мережах Facebook, Google+, LinkedIn, соціальних інтернет-сервісах (Pinterest, DIIGO). На підсумковому вебінарі захищались проекти-презентації («Вмонтований український бібліотекар (embedded librarian)»: роздуми над результатами навчання на дистанційних курсах НТУ «ХПІ» «Куратор змісту» або було представлено відеопрезентації у мережі на власних каналах в YouTube. Випускники курсів отримали сертифікат куратора та мали можливість поспілкуватись з кураторами минулих випусків на педагогічній майстерні професора В. М. Кухаренка «Деякі питання методичного забезпечення якості навчання» в межах XIII Міжнародної зимової школи-семінару «Сучасні педагогічні технології в освіті» (26—28 січня 2016 р.) на базі НТБ НТУ «ХПІ».

Які основні навички, інструменти та сервіси куратора змогли об'єднати різних фахівців: бібліотекарів (з Сум, Кіровограда, Харкова, Лисичанська тощо), педагогів, фахівців з технічною освітою? Мабуть, неможливо назвати професіоналом спеціаліста,

якому не була б потрібна достовірна мережева інформація та спілкування з однодумцями з різних країн світу. «Куратор змісту» (content curator) або «майстер новин» (master news) — це користувач, експерт мережі, який постійно контролює стан мережі, збирає, фільтрує, обробляє інформацію із заданої теми, структурує, організує її зберігання і коментує для інших користувачів Інтернету.

Слухачам курсу було запропоновано опанувати сервіси аналітики та статистики: Twitter — TweetDeck, Commun.it, Topsy; Google — система оповіщення за необхідними темами Google Alerts; визначити власний ступінь впливу в соціальних мережах за допомогою Klout.

Необхідним для учасників навчання стало оволодіння практичними навичками організації роботи з електронними посиланнями та документами за допомогою Symbaloo, mindmeister.com, сервісів блокноту Evernote, хмарного сховища Dropbox, агрегаторами інформації — Netvibes, Regator.com; програмами зі створення відео Jing, Camtasia Studio тощо.

За власними темами, які наповнювались контентом із соціальних мереж, сформовано інформаційні продукти в The Tweeted Times <http://tweetedtimes.com/v/9243>, на видавничій платформі Rebelmouse.com, в Storifree. Започатковано видання щоденної газети «The Libraries Daily: For librarians and researchers» (сервіс paper.li), журналу «Research Libraries» (сервіс Scoop.it).

Важливим моментом навчання стало освоєння методики пошуку необхідної безкоштовної публічної інформації в мережі за ліцензією Creative Commons, у відкритих освітніх ресурсах Open Access (електронних архівах, репозиторіях), у наукометричних базах даних та використання вільнодоступних індексів наукового цитування (Eigen factor ® та Article Influence ® (аналог IF), індекси SJR, SNIP для журналів Scopus видавництва Elsevier). Виконувались завдання з формування бібліографічного списку за різними міжнародними стилями оформлення в програмі ENDNOTE Basic від компанії Thomson Reuters. Вивчалися матеріали діяльності мережевого наукового співтовариства Edge. У Google Академії створено власний профіль вченого <http://bit.ly/1GRu5du> та відкрито «Мою бібліотеку» з книжковою полицею «НИР бібліотек».

Приділялась увага й медіаграмотності майбутнього куратора. Було запропоновано знайти та довести недостовірність та ненадійність текстів, фотографій в мережі за темою курування (за допомогою контент-аналізу, сервісів та сайтів: Findexif.com, FotoForensics, TinEye).

Щорічна конференція ХДНБ ім. В. Г. Короленка в 2016 р. буде присвячена інтеграції до світового наукового та історико-культурного простору бібліотек, архівів, музеїв. Початок змін завжди починається із самовдосконалення, із саморозвитку персоналу. Завдяки креативним професіоналам бібліотека стає закладом європейського типу цікавою владі, громаді, окремому читачу. Маємо надію, що багатьом колегам буде цікавим наш досвід дистанційного навчання, і він спонукає фахівців створювати нові дистанційні курси, навчатись на них онлайн.

Список використаної літератури

1. *Бібліотечна професія: безперервне навчання / Нац. парлам. б-ка України ; [матеріал підгот. С. Кравченко ; пер. з англ. Л. Горбунової]. — Київ, 2007. — 51 с. — (Публічні бібліотеки).*

UDC 021.8:37.09

О. О. Karpenko

LIBRARIES AS LEARNING ORGANIZATIONS FOR IMPROVING THE EFFECTIVENESS OF THE LIBRARY MANAGEMENT

Modern tendencies of library transformation in the contemporary information environment world make actual the problem of library's innovation development. In this context the study of improving the effectiveness of the library management thanks to transforming libraries into learning organizations becomes urgent.

The rapid change from library traditional collections to e-resources requires a flexible attitude in library management and it's the learning organization that meets contemporary requirements as for improving library services.

The concept «learning organization» is defined in various ways, but the best definition reflects its essence as an organization skilled at creating, acquiring, and transferring knowledge and at modifying its behavior to reflect new knowledge and insights [1].

Nowadays transforming libraries as centers for supporting peoples' learning and education in the information society into learning organizations provides the following:

- modeling a learning environment;
- defining organizational capacity of staff and managers; cutting bureaucracy and streamlining structures;
- rewarding all kinds of learning; implementing new technologies and learning to work with them, etc.

The main component of libraries as learning organizations is continuous professional learning of employees which provides adaptation of libraries to rapidly changing environments. The library staff can benefit from individual, team, and organizational levels of learning. It's necessary to create an appropriate learning environment that is the first step of library managing as for transforming a library into a learning organization. Important tools on the way of it are also new technologies which are aimed at creating special portals, sites, and hypertext links by librarians who are involved in improving tools and procedures to enhance an access to library resources [2].

A flexibility becomes the core value of the learning organization as library staff accepts and adapts new ideas and seeks ways to enhance services for improving their effectiveness because library as a learning organization provides staff's rewards and encouragement for their skills, values, and a highly-qualified work. Such stimulation motivates managers and staff both to be creative, and to take risks, as well as to reach new levels of expertise, etc.

Transforming libraries into a learning organization must be well coordinated, adaptable and controlled. It's necessary to fix the culture of such a learning organization as appropriate requirements in a special library ethical core.

There are a lot of advantages of transforming libraries into learning organizations. Among them are the following:

- 1) implementing new technologies in all library processes;
- 2) increasing digital resources for providing access to information heritage and unique copies;
- 3) using e-learning for both customers and library staff;
- 4) increasing a library's information market competitiveness;
- 5) realizing library users' expectations as for their quality servicing.

New type of the leadership in a library management of transforming libraries into learning organizations provides considering library leaders as moderators and inspirers instead of usual supervisors without an appropriate high professional competence including appropriate organizational and technical skills.

Thus, the intellectual capacity of library employees and their abilities to adapt according to rapidly changing environment contribute to the prosperity of libraries as learning organizations. Besides, libraries as learning organizations provide the absence of a rigid hierarchy which could prevent progressive changes as all challenges must be solved quickly. The first priority of libraries as learning organizations is library customers and their quality services.

Contemporary libraries as learning organizations must provide global access to global knowledge taking into consideration the purpose of any learning organization which is aimed at generating continuous changes and self-transformation.

References

1. Garvin, David A. *Building a learning organization // Harvard Business Review*. – 1993. – Vol. 71, Nr. 4 (July-August). – PP. 78–91.

2. Giesecke, Joan. *Transitioning to the Learning Organization / Joan Giesecke, Beth McNeil // Libraries at University of Nebraska-Lincoln*. – 2004. – N 1. – PP. 1–30.

УДК 378.12

М. М. Кондратюк

ПІДВИЩЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-ТЕХНОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ ВИКЛАДАЧА ДИСЦИПЛІН ДОКУМЕНТНО-КОМУНІКАЦІЙНОГО ЦИКЛУ

Головною тенденцією сьогодення у сфері надання освітніх послуг стає впровадження нових педагогічних та інформаційних технологій навчання з використанням мультимедійних засобів, комп'ютерних технологій, мережі Інтернет, прикладних програм тощо. Враховуючи особливості підготовки фахівців документно-інформаційної сфери та її динамічний характер, набуває актуальності питання формування у викладачів інформаційно-технологічної компетентності.

Розглядаючи поняття «інформаційно-технологічна компетентність» (ІТК), звернемося до трактування його В. П. Беспаловим як інтегративного утворення, що характеризує зрілу особистість людини сучасного суспільства й такого, що охоплює три основні підструктури особистості: мотивацію (до засвоєння і застосування комп'ютерних інформаційних технологій); здатності (до сприйняття, розумової переробки й обміну з іншими людьми інформацією за допомогою комп'ютерних інформаційних технологій); досвід (знання про комп'ютерні технології й уміння їх застосовувати) [1]. Проектуючи дане визначення на освітню діяльність, ІТК можна розглядати як складову професійної компетентності викладача. З огляду на це, постає завдання безперервного перебування педагога у процесі моніторингу та впровадження нових інформаційно-комунікаційних технологій у навчальний процес.

Як зазначає О. В. Крапівіна, використовуючи інформаційні комп'ютерні технології у системі методичної роботи, викладач вчиться здійснювати пошукову та інформаційно-аналітичну діяльність; прогнозувати організаційні та педагогічні

можливості інноваційних освітніх засобів; оцінювати якість освітніх сайтів у мережі Internet; проектувати навчально-виховний процес з використанням ресурсів мережі; розробляти конкретні методичні рекомендації з їх застосуванням у фаховій діяльності; використовувати ресурси Internet для методичного забезпечення навчального процесу; послуговуватися можливостями мережі для підвищення своєї кваліфікації викладача у системі дистанційного навчання; використовувати передовий педагогічний досвід використання сучасних інформаційних технологій та ін. [2, с. 222].

На сьогодні найбільш популярними та перспективними напрямками педагогічних розробок є веб-підтримка навчального процесу та інтерактивні технології. Вони стають затребуваними на фоні впровадження дистанційного навчання, а також максимально розширюють можливості студентства як під час традиційного аудиторного навчання, так і при забезпеченні семінарських, практичних та лабораторних занять. З огляду на це, викладач повинен повністю розкрити для себе потенціал можливостей глобальної мережі Інтернет та її ресурсів.

Варто звернути увагу на перспективу використання у навчальному процесі сервісів Веб 2.0. Важливим при цьому стає розуміння викладачем доцільності використання мереж, правильності генерування та публікацій цінного контенту для своїх студентів, і зрештою організації спільного використання ресурсів онлайн. Такий спосіб поширення знань серед студентів не лише додає мобільності у навчальний процес, створює умови комфортного використання наданих відомостей, а й формує умови зворотного зв'язку студента з викладачем через можливості ресурсів. Найбільш поширені соціальні мережеві сервіси, що використовуються у навчальному процесі: блоги — живі журнали (LiveJournal), соціальні мережі (В Контакте, Facebook, Twitter), Вікі-спільноти, соціальні пошукові системи, народні класифікатори ((<http://bobrdobr.ru>), (<http://del.icio.us>), (<http://memori.ru>), багатофункціональні портали (Google, Mail та ін.) тощо [3].

Разом з тим, популярними стають так звані «хмарні технології» у навчанні, які надають користувачам Інтернету доступ до комп'ютерних ресурсів сервера і використання програмного забезпечення як онлайн-сервісу, що також вимагає відповідної теоретичної та практичної підготовки викладача до їх використання. Прикладами використання хмарних технологій у ВНЗ є: використання Office Web Apps-додатків, електронні журнали, он лайн сервіси для навчального процесу, спілкування, тестування, системи дистанційного навчання, електронні бібліотеки, медіатеки, сервіси GoogleApps, спільний доступ до сховища файлів (Dropbox, SkyDrive), відео конференції та ін.

Враховуючи модернізаційні процеси та новітні тенденції у сфері вищої освіти, перед викладачами, що здійснюють підготовку фахівців документно-інформаційної сфери, постає нове завдання: не просто давати своїм студентам нові знання, а вміти представити новий тип оволодіння інформацією та навички роботи з нею. Це вимагає від освітян як постійної самоосвіти, так і професійного підвищення кваліфікації, проведення семінарів та тренінгів.

Список використаної літератури

1. Беспалов В. П. *Аксиологический подход к формированию и развитию информационно-технологической компетентности государственных служащих [Электронный ресурс] / В. П. Беспалов // Информационные технологии в образовании — 2003 : материалы конф. — Режим доступа: <http://ito.edu.ru/2003/II-3-2414.html> (дата обращения: 27.01.16).* — Загл. с экрана.

2. Крапівіна О. В. *Підготовка студентів педагогічних спеціальностей до розвитку творчих здібностей молодших школярів засобами інформаційних комп'ютерних технологій / О. В. Крапівіна // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми: зб. наук. пр. : у 2 ч. — Вінниця : ДОВ Вінниця, 2002. — Ч. 1. — Вип. 2. — С. 220—226.*

3. Кречетников К. Г. *Социальные сетевые сервисы в образовании [Электронный ресурс] / К. Г. Кречетников, И. В. Кречетникова // Тихоокеанский военно-морской институт имени С. О. Макарова. — Режим доступа: [http://ido.tsu.ru/other_res/pdf/3\(39\)_45.pdf](http://ido.tsu.ru/other_res/pdf/3(39)_45.pdf) (дата обращения: 27.06.16).* — Загл. с экрана.

УДК 027

А. Л. Кухаренко

БІБЛІОТЕКА ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ — ГЕНЕРАТОР СВІТОГЛЯДНИХ ЦІННОСТЕЙ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

Сучасні бібліотеки вищого навчального закладу (ВНЗ) виконуючи подвійну функцію — академічної книгозбірні й головної складової освітянської галузі України, — створюють міцний ресурсний фундамент педагогічної науки й освіти і є доступним джерелом пізнавальних потреб для забезпечення якості надання інформаційно-комунікативних послуг, орієнтованих на особистість користувача: студента, педагога, науковця, батьківської громадськості.

Безпрецедентне збільшення швидкості інформації зумовлює трансформаційні процеси складових інформаційно-комунікаційного простору освіти до якого належать бібліотеки вишів, що відповідають за створення необхідних умов доступу і використання інформаційних і когнітивних ресурсів суспільства. У своїй діяльності бібліотеки використовують системи обробки інформації, інформаційно-комунікаційні технології, що надає змогу задовольняти сучасні потреби користувачів бібліотек на основі мережевих комунікацій.

Людина, яка здобуває освіту, має вільно орієнтуватися в системі пропонованої інформації, бачити її конструктивний контекст, поступово створюючи позитивні традиції повнокровного фактологічного й концептуального забезпечення інтерпретації знань, які вона отримує під час навчання. У даному контексті важливим, на нашу думку, є ціннісний (аксіологічний) статус інтегрованої єдності сучасного інформаційно-освітнього простору, що має забезпечуватися завдяки контентному ресурсу світоглядно-методологічної складової бібліотечної діяльності.

В умовах переходу до когнітивно-насичених соціальних комунікацій книгозбірні ВНЗ постають однією із важливіших ланок у модернізації системи освіти й покликані максимально розширити створене ними особливе інтелектуально-емоційне середовище, перетворитися на центри культури й виховання молоді, водночас виступити джерелом і носієм гуманістичного сенсу інформаційної культури — фундаментом майбутнього суспільства знань.

Системно-інтеграційні ознаки в процесах інформатизації бібліотек призвели не тільки до актуалізації соціокультурного оновлення їх ролі в системі стратегічних ресурсів ВНЗ, але й висунули книгозбірні в число найбільш значущих джерел формування ціннісного контенту документально-інформаційної складової освітнього, наукового і педагогічного процесів інформаційно-комунікаційного простору. В інтересах інтеграції важливим є формування певного рівня односторонності у площині стратегічних культурно-просвітницьких цілей, ідей освіти і бібліотек ВНЗ, оскільки вони є найзгуртованішими, централізованими та дисциплінованими суспільними соціально-культурними інститутами, які покликані забезпечити реалізацію Національної ідеології (Національної ідеї) на загальнолюдських засадах.

Бібліотеки ВНЗ повинні сприяти корпоративності навчального закладу, спрямовуючи свою діяльність на інтеграцію інформаційно-комунікаційних процесів освітнього простору, в яких зближення відбувається через виховання і навчання, на основі презентації гуманістичного контенту, а також допомагати у великому обсязі

інформації знаходити ціннісні орієнтири і водночас, не втрачати зв'язок з традиціями, духовними надбаннями попередніх поколінь.

Особливо важливим, на нашу думку, є зворотний зв'язок «користувач — бібліотека» як підґрунтя для встановлення творчих та ділових контактів, залучення до співробітництва, як колективів, так і окремих осіб, котрі виступають повноправними співавторами проектів бібліотеки і разом із нею вибудовують гармонійний соціокультурний простір. Саме в розрізі даної проблеми має приділятися увага активізації вивчення потреб, інтересів до отримання інформації, спрямованої на інтелектуальний розвиток й духовне збагачення особистості, популяризації читацької культури всього суспільства.

Визначені риси нового, створеного образу бібліотеки, наголошують на самоцінності бібліотеки як соціального інституту, гуманістичному спрямуванні її діяльності, демократичності та розмаїтті організаційних форм бібліотечного обслуговування, самостійності установ у проведенні бібліотечної політики, націленої на визначення ціннісної домінанти бібліотечних процесів, їх гуманістичного призначення у плані зростання прогресивно-творчої орієнтації запроваджених інновацій. Важливим є те, що гуманістичні цінності, які завжди склали підґрунтя щодо формування контенту бібліотечної діяльності, спрямовували вектор зусиль орієнтаційного характеру для того, щоб протягом багатьох століть розглядати книгозбірню як символ культури, ідеальне духовне начало суспільства, що забезпечує збереження і трансляцію культурної спадщини людства.

УДК 37.091.12:005.963[02]

О. Є. Матвійчук

ПІДГОТОВКА ТА ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ФАХІВЦІВ БІБЛІОТЕЧНОЇ СФЕРИ В КИЇВСЬКОМУ УНІВЕРСИТЕТІ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА

Літопис Київського університету імені Бориса Грінченка ведеться з 1874 року, коли були відкриті перші педагогічні курси вдосконалення вчителів початкових народних училищ Київського навчального округу, створені відповідно до наказу Міністерства Народної освіти. Свою сучасну назву Університет отримав у 2009 році.

Наш університет — єдиний університет, що належить територіальній громаді міста Києва (тому його ще називають столичним університетом), входить до десятка найкращих київських вишів. Університет носить ім'я Бориса Дмитровича Грінченка —

українського просвітителя та громадського діяча, педагога, письменника, вченого мовознавця, фольклориста, етнографа, людини, яка високо цінувала Книгу.

У Київському університеті імені Бориса Грінченка навчається понад 8 тисяч студентів більш як за 40 спеціальностями. Структура університету складається з коледжу та 6 інститутів: гуманітарного, інституту мистецтв, інституту людини, педагогічного інституту, інституту суспільства, інституту післядипломної освіти.

Університетський коледж здійснює професійну підготовку відповідно до ОКР «молодший спеціаліст» у поєднанні з наданням повної загальної середньої освіти, серед напрямів підготовки: бібліотечна справа. У гуманітарному інституті виділено окремий напрям: книгознавство, бібліотекознавство і бібліографія з додатковою спеціалізацією «Видавнича справа та редагування».

Навчання студентів проводиться на базі сучасних бібліотечно-інформаційних технологій із проходженням практики в національних бібліотеках. Серед пропонованих місць роботи — провідні бібліотеки України, навчальні заклади м. Києва.

Студенти отримують знання із спеціальностей: бібліотекар, бібліограф, комплектатор, маркетолог, агент з послуг у книжковій і бібліотечній справі, агент, торговельний брокер у книжковій справі, зберігач фондів, консультант-книгознавець. В Інституті післядипломної освіти проходять курси підвищення кваліфікації бібліотекарі ЗНЗ (загальноосвітніх навчальних закладів, ПТНЗ, позашкільних навчальних закладів м. Києва).

В університетському коледжі підготовкою фахівців з бібліотечної справи опікується команда викладачів, які ставлять за мету формувати особисту зацікавленість студентів в обраній спеціальності, розвивати їх професійні знання; проводити аналіз досягнень світового бібліотекознавства, писемної та книжної спадщини України; здійснювати дослідження в галузі бібліотекознавства та їх введення у науково-інформаційний простір; вивчати історичну ретроспекцію, сучасний стан, перспективи розвитку вітчизняних та зарубіжних бібліотек; сприяти участі студентів у фахових науково-практичних вебінарах, конференціях, семінарах.

Після завершення навчання в коледжі зацікавлені студенти можуть продовжувати своє навчання в гуманітарному інституті на ОКР «бакалавр», зокрема, на кафедрі реклами та зв'язків з громадськістю. Крім загальних дисциплін студентам читаються наступні курси: фондознавство, державна інформаційна політика, комп'ютерні видавничі технології, фінансово-підприємницька та комерційна діяльність, документознавство, бібліографічна діяльність, історія видавничої справи, історія книги, організація книгорозповсюдження та багато інших.

В інституті післядипломної педагогічної освіти бібліотекарям-практикам для ознайомлення пропонуються модулі: безперервна освіта та професійна компетентність бібліотекаря, індивідуальна та масова робота бібліотеки, проектна діяльність шкільного бібліотекаря, ведення довідково-бібліографічного апарату в шкільній бібліотеці, інформаційно-бібліографічне забезпечення вчителів загальноосвітніх шкіл, бібліографічна діяльність бібліотекаря, бібліотечне краєзнавство, бібліотечна педагогіка та інші.

Значну роль у підготовці та підвищення кваліфікації студентів та бібліотекарів-практиків відіграє університетська бібліотека з усіма її філіями. Документний фонд бібліотеки становить більше 300 тис. прим., повнотекстова колекція рідкісних видань, повнотекстова колекція творів Бориса Грінченка. Бібліотекарі займаються поповненням інституційного репозиторію, пропонують студентам та викладачам ресурси відкритого доступу. На базі університетської бібліотеки досить часто відбуваються спільні заходи: всеукраїнські конференції, міські семінари, майстер-класи, тренінги з питань бібліотечно-інформаційної освіти, зустрічі з письменниками, діячами освіти, культури.

Така спільна співпраця усіх підрозділів Університету позитивно впливає на підготовку та підвищення кваліфікації фахівців бібліотечної сфери. Якісний рівень підготовки студентів та підвищення кваліфікації забезпечується «камерністю» груп (до 25 осіб), що дозволяє здійснювати індивідуальний підхід до кожного студента та бібліотекаря-практика.

Модель «коледж — інститут — заклад післядипломної освіти» — найоптимальніший варіант фахової підготовки інформаційних та бібліотечних працівників в умовах змін інформаційної сфери суспільства. Взаємонавчання, безперервність освіти, постійний обмін досвідом роботи — показники сучасної системи освіти досить вдало реалізуються саме в такому варіанті. В перспективі підготовки фахівців бібліотечної справи — посилення міжнародних зв'язків з провідними бібліотеками світу, участь студентів та бібліотечних практиків в міжнародних бібліотечних проектах.

УДК 174:651 (045)

С. М. Мельник

ЭТИЧЕСКАЯ СОСТАВЛЯЮЩАЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ СОВРЕМЕННОГО СПЕЦИАЛИСТА-ДОКУМЕНТОВЕДА

Особенностью современного этапа развития общества является стремление привести критерий этической оценки в самые разнообразные сферы человеческой

жизнедеятельности, и, в первую очередь, в сферу профессиональную. Такое положение дел обусловлено повышением степени влияния профессиональной деятельности на функционирование общества и человечества в целом, увеличением количества видов профессиональной деятельности, прямо или косвенно затрагивающих интересы всего социума. Не только различные профессиональные ассоциации и сообщества дискутируют этот вопрос и принимают разногорода профессиональные этические кодексы или стандарты в соответствии со спецификой своего рода деятельности, но и общественное мнение постоянно обращается к проблеме этической регламентации поведения специалистов во всех сферах деятельности, предъявляя определенные требования к личности работника.

Исследования в области профессиональной этики активно проводятся в нашей стране и за рубежом в основном с середины 60-х годов прошлого века. Общетеоретические проблемы профессиональной этики (в основном без учета специфики конкретных видов профессиональной деятельности) в этот период были рассмотрены в работах отечественных учениях И. Беха, В. Бралатан, И. Васильева, П. Гуревича, Л. Гуцаленко, В. Заболотной, Н. Здирко, И. Зязюна, Ю. Палехи, М. Сапрыкиной, В. Сопронюк, Е. Федоренко и многих других.

В работах, посвященных исследованиям в этой области, подчеркивалось, что этика — одна из важнейших форм регламентации профессиональной деятельности, оказывающая существенное влияние на ее структурные элементы и личность специалиста, в связи с чем признавались необходимыми изучение этических основ различных видов профессиональной деятельности, систематизация этических норм и разработка профессионально-этических кодексов. При этом каждый вид профессиональной деятельности имеет определенную специфику, что и обуславливает необходимость разработки и обоснования учеными, специалистами специфических этических норм и правил.

Еще совсем недавно заинтересованность специалистов-документоведов в решении этических вопросов профессиональной деятельности казалась исключением из правил [1, с. 15]. Однако сейчас все чаще можно услышать об актуальности этики в их сфере, важности ценностно-нормативной регуляции вопросов научной честности в работе с документами, сохранения документов культурного наследия в архивах, ответственности за правдивость предоставленной информации, добросовестности в составлении аналитических отчетов, недопущения фальсификаций, халатности и т.п. (исследования Н. Гайсинюк, Т. Ивановой, Н. Кушнарченко, Г. Малик, О. Матвиенко, Н. Назаренко, Ю. Палехи, Е. Попчук, Л. Филиповой и др.).

Ориентируясь на вышеупомянутые исследования, профессиональную этику документоведа рассматриваем не только как совокупность моральных норм, утвердившихся в данной профессии, но и как специальную рефлексию относительно принципиальных и нормативных оснований профессиональной деятельности. В качестве существенных этических характеристик профессии предлагаем следующие: а) приверженность высоким моральным стандартам; б) альтруистическую ориентацию; в) обязательную образовательную подготовку; г) обязательное продолжающееся образование; д) наличие формальной ассоциации или сообщества (например, Ассоциация документоведов Украины); е) относительную независимость; ж) общественное признание, т.е. стремление достичь высоких профессиональных показателей без нарушения этических принципов и ценностей, произведенных обществом и профессиональной сферой. Альтруистическая ориентация, как и приверженность высоким моральным принципам, могут быть присущи индивиду вне зависимости от его принадлежности к профессии, но в практике профессиональной деятельности они могут в значительной мере быть обеспечены профессиональной этикой как в процессе профессиональной практики, так и в процессе обучения.

Формирование этических принципов возможно посредством введения в учебные планы подготовки документоведов специального курса, например «Профессиональная культура документоведа» (опыт преподавания спецкурса раскрыт Е. Попчук в одноименном учебно-методическом пособии) [2]. В рамках дисциплины профессионалы смогут дать студенту знания должного и недолжного поведения в рамках профессии, научить принимать правильные профессиональные решения в морально неоднозначных вопросах, осознанно делать моральный выбор, решать дилеммные ситуации в соответствии с четкими ценностно-нормативными алгоритмами, на основании внятных критериев.

Список использованной литературы

1. Калакура Я. С. *Професійна етика архівіста та запобігання конфліктів: контекст менеджменту* / Я. С. Калакура // *Архіви України*. — 2012. — Вип. 4 (280). — С. 15—32.

2. Попчук О. В. *Професійна культура документознавця: навч.-метод. посіб.* / О. В. Попчук ; Рівнен. держ. гуманітар. ун-т . — Рівне : РДГУ, 2013. — 80 с.

ОСОБЛИВОСТІ ВІДДАЛЕНОГО ДОСТУПУ ДО ЗНАТЬ

На наш погляд, масова звичайна середня школа не повинна піддаватися прискореному перетворенню у віртуальну дистанційну інтернет-школу. Слід підкреслити, що при цьому йдеться тільки про навчання основного масиву звичайних школярів, для яких регулярна звичайна очна шкільна освіта не може бути замінена заочною, навіть сучасною дистанційною. Зовсім інше — освіта додаткова, яка покликана допомогти тим, хто дійсно хоче і може перевершити рівень середньої освіти. Саме тим учням, хто здатний швидко засвоювати знання в об'ємах, що помітно перевищують середні. В цій справі Інтернет — чудовий і функціонально дуже зручний інструмент, який дозволяє подолати межі місця знаходження та часу і дати учням можливість одержати освіту незалежно від їхнього соціального статусу й матеріального становища. Інформаційні технології, які застосовуються в дистанційній освіті, дозволяють розширити географію навчання.

Важливе місце в системі дистанційної освіти посідають мережеві олімпіади. Учні вирішують завдання і відправляють їх через веб-форму, як, наприклад, це відбувається у Центрі підтримки та проведення олімпіад школярів з використанням можливостей INTERNET міжнародної Вінницької інтернет-олімпіади (<http://www.olymp.vinnica.ua>). Система автоматизованої перевірки виставляє набрані бали, враховує кількість успішно пройдених тестів. Таким чином учень, працюючи без безпосереднього контролю вчителя, може точно знати, наскільки добре він впорався із розв'язанням завдань та водночас оцінити свої досягнення на тлі успіхів інших учасників так званого off-line етапу змагання.

Дистанційне навчання представляє собою таку нову організацію освіти, що ґрунтується на використанні як кращих традиційних методів отримання знань, так і нових інформаційних та телекомунікаційних технологій, а також на принципах самоосвіти.

В той же час неможливо «конвеєрним» методом готувати обдарованих дітей. Зокрема тому, що вони занадто різні: за початковим рівнем знань, темпераментом, розвитком логічних підходів [1, с. 334]. Вчитель може лише знайти потенційно талановитих працездатних учнів та допомогти їм проявити свої здібності, зокрема, багато та плідно працювати додатково та понаднормово. Вчитель, керуючись власним досвідом, може підказати теми затребуваних завдань та авторів підручників, в яких ці теми добре розібрані та доведені на конкретних прикладах. Допомогу як вчителю, так і

учням надають такі сайти: «Дніпропетровські олімпіади з інформатики» (<http://oi.dp.ua/>), «Дистанційна підготовка з інформатики» (<http://informatics.mccme.ru/moodle/>) з матеріалами з теорії і декількома тисячами завдань, «Школа програміста» (<http://acmp.ru/>), на якому відмінно організовано змагання між учнями і який є вдалим «подразником» для учнів, стимулюючи їх рухатися далі.

Успіх змагання на цих сайтах потенційно обдарованої особи визначає здатність до невинної і тривалої розумової праці. Дистанційні технології виявляються потужним засобом виявлення таких дітей, передусім за ознакою працездатності та цілеспрямованості. Одночасно це є засіб їх стимулюючої підтримки, що дозволяє учням власноруч простежувати власний розвиток в часі у порівнянні з іншими учасниками змагання з класу чи групи. Це ще раз доводить, що інформація є такою «сировиною», головною особливістю та властивістю якої є невичерпність.

Подібні змагальні форми виділення здібної молоді є прекрасним засобом комплектування інтелектуальної еліти. Але цей корисний метод має бути доповнений спокійною та копіткою ретельною повсякденною роботою з уважною, індивідуальною, тривалою підготовки талановитих учнів. Як конкретний приклад виконання такої роботи можна привести «Інтернет-портал організаційно-методичного забезпечення дистанційних олімпіад з програмування для обдарованої молоді учбових закладів України» (<http://www.e-olimp.com.ua/>). Цей вітчизняний сайт, на якому використовується система перевірки завдань на Всеукраїнських олімпіадах, надає можливість досвідченому вчителю-тренеру самостійно формувати групи тих, що змагаються і одночасно вчать, з наочно видимою мірою просування вперед до поставленої мети кожного учня.

Важливо і те, що Інтернет не лише служить невичерпним джерелом знання, що відповідає практично на будь-яке запитання, але і учить правильно ставити саме це питання за ключовими словами. Пошук, виявлення, підтримка, розвиток і навчання здібних дітей вимагають точкової індивідуалізованої роботи.

Але Інтернету внутрішньо властиво підтримувати прояви однобокості, однобічності розвитку, які завжди присутні в психіці обдарованого підлітка. Часто ці прояви приймають такі форми, що може стати небезпечним для самого учня.

Список використаної літератури

1. Ракитов А. А. Выступление на семинаре центра «ИСТИНА» по дистанционному образованию / А. А. Ракитов, А. Д. Иванников, А. О. Кривошеев // Вестник РАН. — 1998. — Т. 68. — № 6. — С. 520—524.

ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНІ ПРАКТИКИ ЯК СКЛАДОВА ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТА БІБЛІОТЕЧНИХ СПЕЦІАЛІСТІВ

В умовах інформаційного суспільства інформація — стратегічний ресурс діяльності держави, ефективне використання якого дає можливість заощаджувати інші види ресурсів (сировинні, енергетичні, трудові). Інформаційна сфера є базовою для розвитку всіх інших сфер суспільства: економічної, політичної, військової, дипломатичної. Задоволення багатьох важливих потреб індивіда, соціальних груп, держави залежить від стану інформаційних ресурсів, якими вони володіють.

Одним із найважливіших чинників поступального розвитку інформаційного суспільства в Україні, яке не можливо уявити без сучасних інформаційних технологій, комп'ютерної техніки, програмного забезпечення, без використання інтернет-ресурсів, фондів і масивів різноманітних документів, є наявність висококваліфікованих фахівців, що працюють в сучасних документно-інформаційних структурах. Розповсюдження нових інформаційних технологій та їхнє проникнення в усі сфери людської діяльності визначає необхідність пошуку нового підходу до підготовки спеціалістів, які працюють з інформацією. Кваліфікована робота з документами та інформацією вимагає спеціальної підготовки, високого рівня професійних знань, умінь і навичок. Підготовка спеціалістів у вищих навчальних закладах повинна відповідати вимогам часу, щоб вони були затребуваними та конкурентоспроможними на ринку праці. Це стосується і підготовки інформаційних та бібліотечних спеціалістів.

У сучасному українському суспільстві, яке зіштовхується зі все новими і новими викликами та загрозами, зростає роль і значення інформаційно-аналітичної діяльності. Вона спрямована на забезпечення ефективності діяльності осіб, які приймають рішення в управлінській, політичній, економічній та інших сферах, в умовах дефіциту часу та зростання потоків необхідної для прийняття управлінських рішень інформації. Інформаційно-аналітична діяльність діагностує, прогнозує, убезпечує управлінців від ризиків і небезпек, допомагає вирішити нові, нестандартні завдання, уникнути кризових ситуацій в економічній та політичній сферах. Якісно й своєчасно підготовлені інформаційно-аналітичні документи дозволяють управлінцям адекватно оцінити ситуацію, спрямовувати свої дії на ефективне досягнення поставлених цілей, визначити очікувані результати. Цінність інформаційно-аналітичних документів зростає в тих випадках, коли в них містяться елементи прогностичної інформації. Гостра потреба в прогностно-аналітичних дослідженнях обумовлена практичними потребами розвитку

країни. Вони дають можливість передбачити події, підготуватися до них, враховувати позитивні та негативні наслідки, втручатися в процес їх розгортання, контролювати його, цілеспрямовано працювати над втіленням у життя однієї з виявлених альтернатив майбутнього.

Важливе місце в підготовці інформаційних та бібліотечних працівників посідає навчальна дисципліна «Інформаційно-аналітична діяльність», яка дає ґрунтовні знання теоретичних, організаційних, методологічних основ інформаційно-аналітичної діяльності. Вона знайомить студентів з інформаційно-аналітичними технологіями, організацією інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності органів державного управління, організацій, підприємств, установ, методикою підготовки інформаційно-аналітичних документів.

У Національному аерокосмічному університеті ім. М. Є. Жуковського навчальна дисципліна «Інформаційно-аналітична діяльність», що читається студентам спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність» (з 2016 р. спеціальність «Інформаційна, бібліотечна, архівна справа»), складається з двох модулів: «Теоретичні та методологічні засади інформаційно-аналітичної діяльності» та «Практичні аспекти інформаційно-аналітичної діяльності». Висококваліфікований фахівець повинен володіти не лише знаннями теоретичних основ інформаційно-аналітичної діяльності, але й мати практичні навички прогностичної роботи, розв'язання проблемних ситуацій, розробки альтернативних варіантів їх вирішення, створення різноманітних інформаційно-аналітичних документів. На семінарських заняттях студенти виконують практичні завдання з пошуку та опрацювання інформації, здійснюють підготовку різноманітних інформаційних документів. Формуванню самостійності студентів і засвоєнню ними сукупності знань, умінь, навичок сприяє самостійна робота, яка передбачає різноманітні практичні завдання; а також написання курсової роботи.

Спеціалісти, які працюють в інформаційній та бібліотечній сфері, повинні добре володіти методами і принципами пошуку, переробки, збирання, збереження документів та інформації, використовувати інформаційно-аналітичні технології опрацювання інформації, створювати різноманітну інформаційну продукцію.

Завдання вищої школи — забезпечити державу кваліфікованими, ініціативними спеціалістами, в тому числі й інформаційними та бібліотечними працівниками, які мають ґрунтовну теоретичну й практичну підготовку з фаху, прагнуть до неперервної самоосвіти, можуть самостійно приймати рішення, пов'язані з майбутньою професійною діяльністю, швидко адаптуватися до змін у суспільстві та коригувати професійну діяльність.

СУЧАСНІ ПРИНЦИПИ ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

За сучасних умов, коли темпи накопичення і передачі інформації зростають, виникло протиріччя між виробництвом інформації та можливостями її споживання, переробки і використання. Потрібні відповідні методики орієнтації наукових працівників на найбільш продуктивний пошук і використання відповідних інформаційних матеріалів. Зв'язок дослідницької та інформаційної діяльності у процесі виконання наукового дослідження наведено на рис. 1 [1, с. 65].

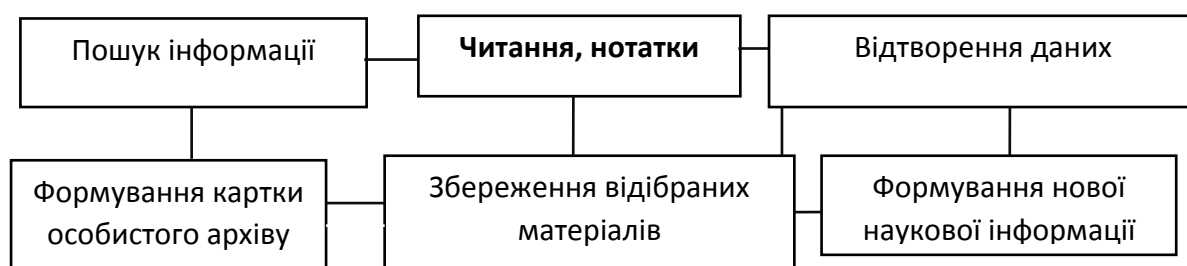

Рис. 1. Зв'язок дослідницької та інформаційної діяльності у процесі виконання досліджень

Характерною рисою розвитку сучасної науки є бурхливий потік нових наукових даних, які є результатом досліджень. Сучасна наука дає досліднику шквал інформації. За даними Інституту науково-технічної інформації, всесвітній фонд наукових видань перевищує 40 млн назв, а фонд патентів нараховує 15 млн документів. Щорічно у світі видається більше 500 тис. книг, публікується близько 800 тис. звітів із НДР, 85 тис. оригінальних статей. На 60 мовах світу видається близько 100 тис. науково-технічних журналів, а кількість публікацій в них зростає і подвоюється кожні 10 років, реєструється більше 250 тис. наукових дисертацій. Щохвилини у світі публікується 3000 сторінок матеріалів, що містять наукову інформацію. Кількість публікацій щорічно зростає на 8—10% [2, с. 158].

Інформація має властивість «застарівати», чому сприяє поява нової друкованої і неопублікованої інформації чи відсутність потреби у ній. Так, наукова інформація втрачає практичну корисність для споживачів внаслідок кумулятивної формації або зміни самого об'єкта дослідження. За статистичними даними інтенсивність зменшення цінності інформації орієнтовно складає 10 % у день для газет, 10 % на місяць для журналів і 10 % на рік для книг [2, с. 158]. Тому відшукати нове і передове є складним завданням науковця.

За сучасних умов джерела інформації можуть надати 95—98% усіх необхідних вченому відомостей. При цьому підраховано, що приблизно 50 % свого часу науковець витрачає на пошук інформації, а 30—40 % літературних джерел, спочатку відібраних за їх назвою, виявляються некорисними для роботи над темою.

Під час формування інформаційного забезпечення наукового дослідження слід керуватися такими правилами:

1) інформаційні матеріали повинні збиратися цілеспрямовано, залежно від мети і завдань наукового дослідження;

2) склад і структура цих інформаційних матеріалів має відповідати структурі дослідження. Отже, у процесі збору інформації її доцільно групувати за розділами відповідно до плану роботи. Деякі матеріали можуть мати не одиничне, а множинне значення, тобто виявитися необхідними для підготовки різних розділів роботи;

3) процес збору інформаційних матеріалів складається з двох стадій: спочатку матеріал накопичується без оцінки його значення, а потім здійснюється фільтрація і відбір істотних, необхідних елементів.

Методика пошуку необхідної інформації складається з декількох етапів та передбачає пошук відповідей на такі основні питання дослідника: «що?», «де?», «яким чином шукати?», «як опрацювати?». На першому етапі (що шукати?) визначається основна проблема, завдання, тема дослідження та ключові поняття. Другий етап (де шукати?) передбачає визначення переліку джерел, у яких може висвітлюватися інформація щодо виділених проблемних питань. На третьому етапі (як шукати?) здійснюють вибір прийомів, за допомогою яких виконуватиметься робота з обраними джерелами (опрацювання каталогів бібліотек, робота у мережі Інтернет, робота з інформаційною базою тощо). Четвертий етап (як опрацювати?) — це одержання текстів та їх безпосередня обробка [2, с. 159].

Отже, робота з джерелами інформації передбачає такі етапи: загальне ознайомлення зі змістом і швидкий перегляд джерела; уважне читання за розділами; вибіркоче читання тексту (перечитування найважливішого); складання плану прочитаного матеріалу; виписка з прочитаного (цитата і бібліографічний опис із зазначенням тих сторінок, звідки взято цитату); критична оцінка прочитаного і запис зауважень.

Список використаної літератури

1. *Методологія наукових досліджень* : навч. посіб. / Н. М. Гаркуша, Т. В. Польова. — 2-ге вид., випр. і доповн. — Харків : ХДУХТ, 2013. — 162 с.

2. *Основи наукових досліджень в економіці* : навч. посіб. / Н. М. Гаркуша,

**ПОЄДНАННЯ ТЕОРЕТИЧНОГО ТА ПРАКТИЧНОГО АСПЕКТІВ У
ФОРМУВАННІ ПРОФЕСІЙНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ
ДОКУМЕНТОЗНАВЦІВ**

Взаємодія освіти і культури, що є сьогодні «необхідним загальним фоном та в той же час змістом освіти» [1, с. 20], передбачає формування особистості майбутнього фахівця як людини культури, і отже, як зазначає В. Гриньова, духовно багатой, гуманної, творчої, незалежної особистості [2, с. 2]. Це завдання є актуальним і для професійної підготовки майбутніх документознавців, які мають оволодіти методами пошуку, переробки, збирання, збереження і використання інформації, створення документів та забезпечення документообігу в умовах будь-якого соціокультурного середовища.

Розв'язання зазначеної проблеми базується на глибоко розробленій теоретичній основі, представленій у численних працях стосовно сутності культури, професійної культури як загальнонаукової проблеми, професійної культури представників різних сфер трудової діяльності, у тому числі — сфери документознавства. Проте, незважаючи на досить широку розробленість проблеми формування професійної культури в науковій літературі, досі недостатньо висвітленим є питання щодо оптимального її формування під час професійної підготовки майбутніх документознавців, зокрема.

Не викликає сумнівів, що процес та результат формування цього феномена в особистісному контексті залежать від рівня сформованості загальної культури студента. У такому співвідношенні загальна культура особистості є тим базовим утворенням, що визначає основний зміст професійної культури та культурні засади діяльності в межах майбутньої професії, тоді як професійна культура характеризується ступенем оволодіння специфічним видом професійної діяльності, в якій реалізується культурний потенціал особистості фахівця.

Обґрунтовуючи необхідність формування професійної культури майбутніх фахівців гуманітарного профілю, О. Хмельницька підкреслює той факт, що у розгляді можливостей успішної реалізації цього процесу дослідники зосереджують основну увагу на розширенні обсягу необхідних знань, зосередженого у змісті освіти [3]. Саме в

цьому напрямі здійснюються пошуки можливостей вдосконалення професійної підготовки.

Водночас варто погодитися з висловленою автором думкою про те, що відносно невисокий рівень професійної культури випускників вищих навчальних закладів зумовлений передусім недостатнім рівнем їхньої практичної підготовки. Як цілком слушно стверджує дослідниця: «Студентів у більшій мірі навчають знанням, навички та вміння залишаються невідпрацьованими, а останні найбільше цікавлять роботодавців. Знання, здобуті в процесі навчання, швидко застарівають. З'являються нові вимоги: навчання впродовж життя, яке має поєднуватись з творчістю, вмінням працювати у колективі і особистою відповідальністю за результати праці» [3, с. 164].

На нашу думку, рівень сформованості професійної культури залежить передусім від того, що людина знає про свою професію, на які цінності орієнтується, якими знаннями і вміннями вона володіє у контексті виконання професійної діяльності.

Відтак формування професійної культури має забезпечуватися як теоретичною, так і практичною підготовкою, базуватися на міждисциплінарних, інтегрованих вимогах до результату освітньої діяльності. Це, як стверджує О. Власенко, «вимагає від учасників навчального і виховного процесів кардинально змінювати як мету, так і вектор змісту вищої освіти: від передання знань і вмінь предметного змісту до формування всебічно розвиненої особистості із життєвими та професійними компетентностями» [1, с. 21].

Удосконалення цієї складової професійної підготовки майбутніх документознавців може, на наш погляд, відбутися за умов:

— збагачення змісту навчання інформацією про означений феномен (наприклад, шляхом упровадження відповідного спецкурсу);

— посилення зорієнтованості навчального процесу на розв'язання практичних завдань, використання педагогічних ситуацій, спрямовуючих на досягнення змісту й сутності обраної професійної діяльності;

— удосконалення методичної складової навчального процесу вищого навчального закладу через упровадження ефективних форм і методів навчання (наприклад, рольових та ділових ігор, дискусій, кейс-методів, методу інциденту тощо), що сприятиме розвитку інтелекту та професійного мислення студентів, професійних здібностей та умінь.

За таких умов, на наш погляд, можна забезпечити не тільки обізнаність майбутніх документознавців з теоретичними основами майбутньої професійної діяльності, але й сприяти досягненню й прийняттю адекватних ціннісних еталонів та

регулятивів щодо обраної професії, досягненню належного ступеня професійної майстерності, сформуванню готовності до розв'язання професійних завдань.

Список використаної літератури

1. Власенко О. Роль освіти і культури у формуванні професійної особистості / О. Власенко // Формування загальнокультурної компетентності майбутніх фахівців : зб. наук. пр. / за ред. О. І. Березюк, О. М. Власенко. — Житомир, 2013. — С. 2—21.

2. Гриньова В. М. Формування педагогічної культури майбутнього вчителя (теоретичний і методичний аспекти) : автореф. дис. ... докт. пед. наук : 13.00.04 — теорія і методика професійної освіти / В. М. Гриньова. — Київ, 2001. — 45 с.

3. Хмельницька О. І. Актуальні проблеми формування професійної культури студентів гуманітарних факультетів / О. І. Хмельницька // Духовність особистості: методологія, теорія, практика. — 2011. — № 6 (47). — С. 162—168.

УДК 004.9:005:378.14

Н. М. Попчук

ЕЛЕКТРОННА БАЗА ДАНИХ ЩОДО ЯКОСТІ ОСВІТИ У ВИЩОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ

Якість вищої освіти відіграє ключову роль у створенні єдиного Європейського освітнього простору, тому вона стає центральною в освітній політиці України. Якість освіти визначається не тільки обсягом знань, але й параметрами особистісного, світоглядного, громадянського розвитку. Саме ці чинники актуалізують проблему управління якістю освіти у вищому навчальному закладі (ВНЗ). Моніторинг є складовою управління якістю освіти.

Моніторинг можна визначити як «постійне спостереження за яким-небудь процесом з метою виявлення його відповідності бажаному результату або вихідним пропозиціям — спостереження, оцінка і прогноз стану навколишнього середовища у зв'язку з діяльністю людини». Він застосовується у різних сферах і з різноманітними цілями, але при цьому має загальні характеристики, властивості, риси, хоч існує і розвивається досить ізольовано в межах тієї чи іншої науки або галузі управління. Ступінь вивченості й інтенсивність використання його в різних сферах діяльності не рівнозначні [2].

З метою забезпечення моніторингу якості освіти у ВНЗ України почали створювати спеціальні структурні підрозділи — центри моніторингу якості освіти. Зокрема, у Рівненському державному гуманітарному університеті (РДГУ) функціонує

такий науково-методичний структурний підрозділ, який здійснює моніторинг якості освіти у даному ВНЗ.

Основними завданнями цього центру є забезпечення науково-методичного керівництва дослідженнями та іншими видами робіт, пов'язаними з проведенням моніторингу якості освіти в університеті, сприяння належній якості підготовки майбутніх фахівців [1].

Для підвищення ефективності роботи центру було розроблено електронну базу даних, завдяки якій дані про студентів, викладачів, результати якості навчання вводяться та зберігаються в електронному вигляді. Це дає змогу швидко та якісно знайти потрібну інформацію, застосовуючи ключові слова в пошуку. Також за введеними даними можна автоматично готувати звіти, що полегшує роботу Центру.

Вхід у базу здійснюється за допомогою головної кнопкової форми «Інформаційно-пошукова система Центру моніторингу якості освіти РДГУ», де вводяться всі потрібні дані. Вміст такої кнопкової форми складається із закладок та відповідних кнопок із переходами на форми для введення даних, серед них:

1. Суб'єкти: науково-педагогічний склад, студенти.
2. Об'єкти: спеціальності та напрями підготовки (назва спеціальності, шифр, ОКР, назва спеціалізації); дисципліни (назва дисципліни, кафедра, за якою закріплена дисципліна, спеціальність, для якої читається дисципліна, ОКР, цикл); кафедри; групи; факультети).
3. Облік діяльності: якість навчання студентів (ПІБ студента, спеціальність, група, форма навчання, форма фінансування, результати вступу, результати контрольних робіт, результати державних атестацій, результати сесій, результати проходження практики, державні іспити, заліки), стан практичної підготовки (назва спеціальності, журнал практики, база проведення практики), організація навчальної роботи та методичне забезпечення спеціальностей, організація навчальної роботи та методичне забезпечення дисциплін, результати ректорських контрольних робіт.
4. Звіти (на цій закладці розташовують звіти, які створюються по запитах, згідно існуючих даних).

Така база даних уможливорює ефективне представлення структури даних та маніпулювання ними.

У підсумку зазначимо, що перебудова системи освіти зумовлює необхідність модернізації змісту і структури діяльності всіх її ланок. Отже, важливо впроваджувати моніторинг, розробляти та обґрунтовувати систему показників для оцінювання якості

освіти у ВНЗ, створювати науково-методичні підрозділи, ефективність діяльності яких залежатиме від функціонування досконалої електронної бази даних.

Список використаної літератури

1. Про Центр моніторингу якості освіти Рівненського державного гуманітарного університету : положення від 25.01.2012 / Рівнен. держ. гуманітар. ун-т. — Рівне, 2012. — 5 с.

2. Анненкова А. П. Моніторинг якості освіти у ВНЗ [Електронний ресурс] / А. П. Анненкова. — Режим доступу: <http://e-learning.onu.edu.ua/stati/pedagog-ka-vishoshkoli/an-nkova-p-mon-toring-jakost-osv-ti-u-vnz.html> (дата звернення: 22.01.16). — Назва з екрана.

УДК 378.147:023.5

Г. В. Сілкова

ІНФОРМАЦІЙНА, БІБЛІОТЕЧНА ТА АРХІВНА СПРАВА: НОВА СПЕЦІАЛЬНІСТЬ ЧИ МОДИФІКАЦІЯ ІСНУЮЧИХ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНЦІЙ?

Інформаційна діяльність кожного року зазнає суттєвих змін. В практику впроваджуються новітні інформаційні технології, комп'ютерні мережі з різноманітними базами даних стають найпоширенішим каналом комунікації між суб'єктами інформаційних процесів. Тому не втрачає своєї актуальності проблема підготовки фахівців з інформаційної діяльності, які здатні застосовувати інформаційні технології для опрацювання інформаційних потоків, створювати системи інформаційного забезпечення, організувати використання документних інформаційних ресурсів.

Процеси інформаційної діяльності здійснюють представники різних професій, пов'язаних з опрацюванням інформаційних масивів та потоків. Метою інформаційної діяльності можна вважати створення системи інформаційного забезпечення базової діяльності споживача інформації, яка передбачає пошук та виявлення вихідної інформації, проведення спеціальних досліджень для виявлення такої інформації, аналітико-синтетичне опрацювання інформації, створення інформаційних документів, впорядкування інформаційних масивів, накопичення інформації у вигляді БД, доведення інформації до споживача.

Новий перелік галузей та спеціальностей, за якими готуватимуть фахівців в Україні, затверджений МОНУ, не тільки не розв'язав проблему професійної підготовки

бакалавра та магістра документознавства та інформаційної діяльності, але й ще більше ускладнив її. Залишаються дискусійними такі аспекти:

- якими мають бути спеціалізації нової спеціальності «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа»;

- які складові мають формувати зміст підготовки за новою спеціальністю та визначеними спеціалізаціями;

- як зіставити у фаховій підготовці документологічну, діловодну, аналітичну та організаторсько-управлінську складові;

- яким має бути перелік нормативних дисциплін фундаментальної та професійно-орієнтованої підготовки за новою спеціальністю та чи має він бути обов'язковим для всіх ВНЗ;

- які освітньо-кваліфікаційні рівні варто зберегти у підготовців фахівців і яке місце у цій системі мають посісти училища (коледжі);

- як зіставити теоретичний, технологічний, методичний та організаторський аспекти підготовки бакалаврів та магістрів нової спеціальності у навчальних дисциплінах.

Окреслені питання не вичерпують всіх освітніх проблем, це лише верхівка айсбергу модифікації інноваційних процесів підготовки фахівців в Україні.

Навряд чи можна дати пропозиції щодо всіх поставлених проблем, тому зупинимося на пріоритетних складових професійних компетенцій фахівця документно-інформаційної сфери різних освітньо-кваліфікаційних рівнів та спробуємо визначити орієнтований перелік навчальних дисциплін, які їх формуватимуть.

Документологічна складова, як теоретичне підґрунття всієї фахової підготовки документознавців та інформаційних посередників, забезпечується, передусім, усталеними навчальними дисциплінами «Документознавство», «Лінгвістичні основи документознавства», «Документне фондознавство».

Діловодна складова є змістом таких навчальних дисциплін як «Діловодство», «Комп'ютерні технології в діловодстві та електронний документообіг», «Ділове архівознавство», «Документне забезпечення управлінської діяльності». Названі дисципліни забезпечують знання нормативних вимог щодо складання службових документів та всіх етапів циклу їх функціонування від створення до архівування.

Виконання технологічних функцій та типових задач з інформаційного забезпечення потреб користувачів формують такі навчальні дисципліни: «Аналітико-синтетична переробка інформації», «Методика інформаційної роботи», «Інформаційно-

аналітична діяльність», «Зв'язки з громадськістю», «Галузеві інформаційні ресурси», «Інформаційне забезпечення предметних областей».

Комп'ютерні технології у сфері інформаційної діяльності формуються такими навчальними дисциплінами: «Прикладна інформатика», «Системи управління базами даних», «Прикладне програмне забезпечення», «Прикладні інформаційні системи».

Професійні знання та вміння з організаторсько-управлінської складової забезпечуються навчальними дисциплінами: «Теорія і практика референтської та офісної діяльності», «Інформаційний менеджмент», «Маркетинг інформаційних продуктів і послуг», «Організація діяльності інформаційних установ».

Окреслене коло навчальних дисциплін має формувати основні фахові принципи роботи бакалавра інформаційної сфери, тому вони мають скласти нормативний блок підготовки за спеціалізацією «Документознавство та інформаційна діяльність» спеціальності «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа».

Вибіркові дисципліни слід визначати з погляду особливостей інформаційної структури тих регіонів, де здійснює свою діяльність навчальний заклад. Блок навчальних курсів за вибором студента найбільш мінливий і залежний від змін інформаційно-документних потреб суспільства, тому він не може бути визначений заздалегідь на тривалий термін і навряд чи буде сталим.

Розподіл навчальних дисциплін зі спеціалізації «Документознавство та інформаційна діяльність» на дисципліни фундаментальної та професійно-орієнтованої підготовки, з нашого погляду, є умовним.

Дисципліни блоку фундаментальної підготовки слід профілізувати до предметної сфери і вони стають теоретико-методологічною базою формування професійних компетенцій. Профілізація блоку фундаментальних дисциплін унеможливорює однаковість цього блоку навчальних дисциплін з аналогічним блоком зі спеціалізації «Бібліотечна справа», адже змістове наповнення навіть однакових за назвами навчальних дисциплін обох спеціалізацій має бути різним.

Блок професійно-орієнтованих дисциплін чітко спрямовується на підготовку бакалавра до виконання типових задач з предметної діяльності і поглиблює знання студентів з основних функцій і принципів інформаційної справи, які становлять зміст навчальних дисциплін блоку фундаментальних дисциплін.

Розгляд формування професійних компетенцій з погляду освітньо-кваліфікаційних рівнів підготовки дозволяє запропонувати формування основ документологічної, діловодної та організаторської складової в училищах (коледжах) на рівні засвоєння загальних теоретичних основ та посиленої підготовки з технології

діяльності в інформаційній сфері. Це дозволить продовжити поглиблену підготовку фахівців з інформаційної діяльності на рівні бакалаврату у ВНЗ за скороченим терміном навчання.

Магістерська підготовка з інформаційної справи може ґрунтуватися на формуванні професійних компетенцій з інформаційного забезпечення державних органів влади (спеціалізація «Інформаційні системи підтримки державних органів управління»), інформаційно-аналітичне забезпечення користувачів (спеціалізація «Інформаційна аналітика» або «Консолідована інформація» тощо), інформаційне забезпечення діяльності бізнес-структур (спеціалізація «Бізнес-інформресурси»), прикладне інформаційне забезпечення (спеціалізація «Документно-інформаційні системи»). Разом з тим, зауважимо, що поглиблена фахова підготовка з інформаційного забезпечення певної галузі потребує фахових знань з предметної області, що в межах підготовки за спеціальністю «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» здійснювати проблематично.

УДК 023.5:378.600.8

А. А. Соляник

**ЗМІСТ ІНВАРІАНТНОЇ ЧАСТИНИ ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНОЇ ПРОГРАМИ
ПІДГОТОВКИ БАКАЛАВРА ТА МАГІСТРА ЗІ
СПЕЦІАЛЬНОСТІ 029 «ІНФОРМАЦІЙНА, БІБЛІОТЕЧНА ТА АРХІВНА
СПРАВА»**

Євроінтеграційні вектори модернізації вищої освіти України спрямовують науково-педагогічну громадськість на розгортання продуктивної співпраці з центральними органами виконавчої влади у сфері освіти і науки, роботодавцями, навчальними закладами, представниками академічної науки щодо розробці методології та змісту освіти, розроблення системи стандартів освіти, впровадження найсучасніших педагогічних та інформаційних технологій. Нині відбувається формування організаційно-правових засад такої співпраці: затверджено «Положення про Науково-методичну раду Міністерства освіти і науки України», в структурі якої буде створено 5 секторів, зокрема й сектор вищої освіти, основними робочими органами якого стануть науково-методичні комісії та галузеві підкомісії. Ці структури будуть відповідати за організацію розроблення стандартів освіти, подання їх проектів на розгляд Науково-методичної ради (НМР) та остаточне затвердження Колегією Міністерства освіти та науки України [1; 2].

Участь профільних вищих навчальних закладів у розробленні стандартів освіти за новою інтегрованою спеціальністю 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» має відбуватися через делегованих до роботи у відповідній галузевій підкомісії НМР МОН України представників з колегіально обговореними та конвенціонально узгодженими переліками навчальних дисциплін, що складуть інваріантну частину освітніх стандартів підготовки інформаційних фахівців для усіх рівнів вищої освіти.

Предметна сфера діяльності майбутніх випускників спеціальності 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» — це генетично споріднені складові системи документальних комунікацій, предмет їх професійної праці — це документована інформація, що на основі аналітико-синтетичної обробки має перетворитися в упорядкований ресурс інформаційної підтримки функціонування будь-якої соціальної галузі. Зважаючи на це, зміст освітньо-професійної програми підготовки бакалавра має містити перелік обов'язкових для вивчення студентами усіх спеціалізацій («Бібліотечно-інформаційна діяльність», «Документно-інформаційна діяльність», «Інформаційно-аналітична діяльність» та ін.), що будуть навчатися в межах єдиної інтегрованої спеціальності 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа», фундаментальних навчальних дисциплін:

- «Загальне документознавство» (або «Документологія») — 1-й семестр навчання;
- «Аналітико-синтетична обробка документів» — 1-й семестр навчання;
- «Інформаційні системи та технології» — 1—2-й семестри навчання;
- «Соціальні комунікації» — 5-й семестр навчання;
- «Соціальна інформатика» — 6-й семестр навчання;
- «Інформаційне право» — 7-й семестр навчання;
- «Інформаційний менеджмент» — 8-й семестр навчання.

До інваріантої частини циклу дисциплін професійної та практичної підготовки освітньої програми підготовки бакалавра доцільно віднести такі навчальні дисципліни:

- «Бібліотекознавство» — 7—8 семестри навчання;
- «Бібліографознавство» — 6—7 семестри навчання;
- «Інформаційно-аналітична діяльність» — 5—6 семестри навчання;
- «Архівознавство» — 6—7 семестри навчання.

Варіативна частина освітньо-професійної програми підготовки бакалавра в галузі бібліотечно-інформаційної діяльності має передбачати вивчення студентами таких професійно орієнтованих дисциплін як «Книгознавство та історія книги», «Історія бібліотечної справи», «Бібліотечне фондознавство», «Бібліотечні ППС», «Організація і технологія бібліографічної діяльності», «Бібліотечно-інформаційний сервіс»,

«Автоматизовані інформаційно-бібліотечні системи», «Електронна бібліотека», «Бібліотечне краєзнавство» та ін.

Інваріантна частина освітньо-професійної програми підготовки магістра (обсягом 90 кредитів ECTS) зі спеціальності «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» має передбачати наявність таких обов'язкових для вивчення студентами усіх спеціалізацій фундаментальних навчальних дисциплін:

«Філософія інформації» — 1-й семестр навчання;

«Організація та методика науково-дослідницької роботи» — 1-й семестр навчання;

«Педагогіка вищої школи» — 2-й семестр навчання;

«Комунікації в науці» — 3-й семестр навчання;

До інваріантної частини циклу дисциплін професійної та практичної підготовки магістра варто віднести такі навчальні предмети:

«Методика викладання спецдисциплін» — 1-й семестр навчання;

«Теорія та методологія соціокультурного проектування» — 1-й семестр навчання;

«Інформаційна аналітика» — 2-й семестр навчання;

«Світові електронні ресурси» — 2-й семестр навчання;

«Контент-менеджмент та інженерія знань» — 3-й семестр навчання.

Узгоджуючи підходи до змісту та структури підготовки сучасних інформаційних фахівців, вітчизняним вишам варто спиратися на такі базові принципи її організації: міждисциплінарність змісту навчальних планів і програм; широкий профіль спеціалізацій підготовки фахівців; гуманізація освіти проти надмірної технологізації; фундаменталізація інваріантної частини навчальних планів та гнучкість їх варіативної складової.

Список використаної літератури

1. *Про вищу освіту* : Закон України від 01.07.2014 № 1556-VII. — Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> (дата звернення: 28.01.16). — Назва з екрана.

2. *Щодо розробки стандартів вищої освіти* : лист МОН України від 14.01.2016 № 1/9-14. — Режим доступу: <http://old.mon.gov.ua/ua/about-ministry/normative/4824> (дата звернення: 28.01.16). — Назва з екрана.

КОМП'ЮТЕРНО-ОРІЄНТОВАНЕ НАВЧАЛЬНЕ СЕРЕДОВИЩЕ ЯК ЗАСІБ МОДЕРНІЗАЦІЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Одним із головних пріоритетів України є прагнення побудувати орієнтоване на інтереси людей, відкрите для всіх і спрямоване на розвиток інформаційне суспільство, у якому кожен може створювати і накопичувати інформацію та знання, мати до них вільний доступ, користуватися й обмінюватися ними, щоб надати можливість кожній людині повною мірою реалізувати свій потенціал, сприяючи суспільному й особистому розвитку і підвищуючи якість життя [2].

Визначальним інструментом розвитку інформаційного суспільства є електронна освіта — цілеспрямований процес і досягнення результатів виховання та навчання засобами електронного навчання, — упровадження якої сприятиме створенню умов для оновлення форм, засобів, технологій і методів викладання дисциплін і розповсюдження знань; розширенню доступу до освіти усіх рівнів з урахуванням можливості побудови власної траєкторії навчання; розвиток у тих, хто навчається, навичок XXI століття.

Віртуальні бібліотеки, електронні книги, соціальні мережі, засоби миттєвого обміну повідомленнями, мобільні телефони та планшетні персональні комп'ютери створюють для сучасного студента нове інформаційне середовище, у якому він повинен вміти орієнтуватися і використовувати його для ефективного навчання, а не тільки для розваг.

Одним із найважливіших завдань ВНЗ, за таких умов, є забезпечити електронний контент гідної якості, що гармонійно інтегрується з інформаційно-освітнім середовищем навчального закладу, і навчити студентів вільно орієнтуватися в такому середовищі.

Відомі зарубіжні та вітчизняні вчені: С. Л. Атанасян, В. Ю. Биков, Ю. О. Жук, Н. М. Болубаш, В. В. Лапінський, О. П. Мещанинов та ін., дотримуються думки, що навчання в інформаційно-комунікаційному середовищі є абсолютно новою парадигмою освіти, яка спирається на функціональну ефективність ІКТ, формує культуру й формується на основі «особливої» культури навчання, яка характеризує як того, що вчать, так і того, що вчить [1, с. 129].

Тобто, інформаційно-освітнє середовище доцільно розглядати «не лише як провідник інформації, але і як активний початок, що впливає на його учасників» (Ю. А. Шрейдер). Кожен учасник освітнього процесу повинен активно

використовувати інформацію, ресурси, і, на основі результатів опрацювання й застосування даних, формувати та розвивати інформаційно-освітнє середовище.

Саме вищий навчальний заклад, як складова системи освіти, під час організації і безпосереднього здійснення навчально-пізнавального процесу, має на достатньому, для вирішення освітніх завдань, рівні використовувати можливості й потужності інформаційно-комунікаційних технологій, тобто, здійснювати електронне навчання (e-learning) та дистанційне навчання, що, у свою чергу, потребує створення і постійного розвитку *комп'ютерно-орієнтованого навчального середовища* закладу освіти.

Відповідно до «Положення про електронні освітні ресурси», використання у комп'ютерно-орієнтованому навчальному середовищі ВНЗ таких електронних освітніх ресурсів як електронна бібліотека, електронні методичні матеріали, електронний довідник, електронні дидактичні демонстраційні матеріали, дистанційні курси тощо, дозволять модернізувати освіту, сприятимуть змістовому наповненню освітнього простору та забезпечуватимуть рівний доступ учасників навчально-виховного процесу до якісних навчальних та методичних матеріалів, створених на основі інформаційно-комунікаційних технологій, незалежно від місця їх проживання та форми навчання [3].

Перспективним вбачається створення засобів і технологій єдиного інформаційно-освітнього середовища ВНЗ та наповнення його *комп'ютерно-орієнтованого навчального середовища* якісними інформаційними ресурсами навчального і наукового призначення із забезпеченням доступу до цих ресурсів.

Список використаної літератури

1. Галета Я. Інформаційно-освітнє середовище як засіб навчання / Я. Галета // *Наук. зап. [Кіровоград. держ. пед. ун-ту ім. Володимира Винниченка]. Серія : Педагогічні науки.* — 2012. — Вип. 106. — С. 128—134. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nz_p_2012_106_17 (дата звернення: 01.02.16). — Назва з екрана.

2. Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007—2015 роки Верховна Рада України ; Закон України від 09.01.2007 № 537-V — Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/537-16> (дата звернення: 01.02.16). — Назва з екрана.

3. Положення про електронні освітні ресурси : наказ Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 01.10.2012 р. № 1060 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1695-12> (дата звернення: 01.02.16). — Назва з екрана.

ОСНОВНІ СКЛАДОВІ КАТЕГОРІЇ ПОЗИЦІОНУВАННЯ

Позиціонування освітніх послуг є на сьогодні невід'ємною частиною управління навчальним закладом (НЗ) в умовах освітнього ринку. Однак, будучи новою категорією, позиціонування потребує ґрунтовного вивчення, зокрема необхідне з'ясування сутності основних його категорій, таких, як: стратегії, принципи, рівні та етапи реалізації тощо. Стосовно стратегій (або їх ще називають способами, або типами і навіть принципами) позиціонування думки дослідників різняться. Так, онлайн-енциклопедія з маркетингу та реклами [1] подає такі способи позиціонування: позиціонування проти товарної категорії; позиціонування «проблема—рішення»; асоціативний метод позиціонування; позиціонування проти конкурента; позиціонування за способом використання товару; позиціонування за типом цільової аудиторії; позиціонування по основній вигоді; позиціонування за відмітними характеристиками продукту. Згідно з іншою точкою зору, стратегіями позиціонування є позиціонування, засноване на відмінній якості товару (компанія позиціонує себе за будь-яким конкретним показником: розмір, кількість років функціонування тощо); засноване на вигодах від придбання товару або на рішеннях конкретної проблеми (продукт позиціонується як такий, що пропонує найбільші блага); засноване на особливому способі використання товару; орієнтоване на певну категорію споживачів; по відношенню до конкуруючого товару (продукт позиціонується як такий, що перевершує будь-який показник вказаного чи того, що мається на увазі, конкурента); засноване на розриві з певною категорією товарів (передбачає, що продукт подається як лідер у певній товарній категорії) [2; 3].

Основними рівнями реалізації стратегії позиціонування є: базовий рівень (включає створення основних атрибутів бренду на основі обраного позиціонування, що відображають його основну вигоду або цінність); стратегічний рівень (включає оформлення основних фірмових носіїв бренду з урахуванням його позиціонування); тактичний рівень (включає комунікації, що підтримують окремі іміджеві характеристики бренду або продуктові пропозиції) [4]. Виокремлюють також п'ять основних етапів розробки позиціонування: визначення конкурентоспроможного (вигідного) позиціонування з урахуванням цільових сегментів і цільових аудиторій (найбільш привабливі ті ринкові позиції, які комбінують привабливі ринкові сегменти з дійсними та потенційними перевагами компанії); формулювання доказів, аргументів, доказів, популярність яких робить будь оспорювання позиціонування нерозумним;

розробка елементів комплексу маркетингу з урахуванням обраного позиціонування, цільових сегментів і цільових аудиторій; розробка єдиної методики проведення збору та реєстрації інформації про думках представників цільових сегментів і цільових аудиторій про позиціонування і зміни у ставленні до конкурентних переваг і набору пріоритетних атрибутів; моніторинг позиціонування та внесення змін (коригування) [5].

Елементами позиціонування є: особливості продукту або компанії (виражене у вигоді, яку отримують клієнти); потреби / очікування цільового сегмента ринку; позиції конкурентів. Якою б не була стратегія позиціонування, вона повинна бути побудована на цих елементах. Нехтування будь-яким з них призведе до невдачі: вибране позиціонування бренду може збігтися із зайнятою позицією конкурента, не відповідати потребам цільового сегмента або не збігатися з реальними можливостями продукту / компанії [5].

Дослідниця у сфері менеджменту і маркетингу О. Г. Чупрякова [6], розкриваючи сутність стратегічного позиціонування, пропонує таку систему його принципів за впливом на споживачів: принцип несуперечності, який повинен бути дотриманий на початковому етапі реалізації програми стратегічного позиціонування; принцип соціального підтвердження й авторитету; принцип оборотності, який повинен бути дотриманий на другому етапі реалізації програми стратегічного позиціонування; принцип недостатності.

Слід відзначити, що специфіка позиціонування НЗ визначається характером їх діяльності і виявляється у використанні таких характеристик, як: статус НЗ, затребуваність одержаних знань, соціальна інфраструктура, бренд НЗ.

Список використаної літератури

1. *Онлайн-энциклопедия по маркетингу и рекламе [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://powerbranding.ru/teoriya-marketinga/> (дата обращения: 08.02.16). — Загл. с экрана.*

2. *Позиционирование товара на рынке [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://studopedia.org/1-6824.html> (дата обращения: 08.02.16). — Загл. с экрана.*

3. *Позиционирование товара на рынке [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://market-pages.ru/osnmark/21.html> (дата обращения: 08.02.16). — Загл. с экрана.*

4. *Позиционирование [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://brandlab.ru/positioning/> (дата обращения: 08.02.16). — Загл. с экрана.*

5. *Позиционирование* / [М. Полиенко] [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://marketopedia.ru/50-positioning.html> (дата обращения: 08.02.16). — Загл. с экрана.

6. Чупрякова А. Г. *Стратегическое позиционирование как залог успешности на рынке услуг* / А. Г. Чупрякова [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://cyberleninka.ru/article/n/strategicheskoe-pozitsionirovanie-kak-zalog-uspeshnosti-na-rynke-uslug> (дата обращения: 08.02.16). — Загл. с экрана.

УДК 004:378+002

В. О. Томчик

ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ЗАСОБИ УДОСКОНАЛЕННЯ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ДОКУМЕНТНО-ІНФОРМАЦІЙНОЇ СФЕРИ

Нові вимоги до системи освіти та широке впровадження інформаційно-телекомунікаційних технологій, банків даних інформаційного спрямування, мережі Інтернет, інформаційно-пошукових систем (ІПС), інформаційно-математичних моделей у практику управління документаційним виробництвом змінюють зміст професійної підготовки фахівців документаційного профілю. Підготовка майбутніх фахівців з документно-інформаційної сфери має передбачати не тільки навчання активному використанню інформаційних технологій (ІТ), але й вивченню методів і способів їх застосування в документаційному забезпеченні управлінської діяльності [1].

Розуміння викладачами того, що ІТ принципово змінюють процес підготовки документознавців, надають новий характер освіті, і тому їх застосування у процесі підготовки спеціалістів є обов'язковим для сучасного процесу навчання у ВНЗ. На сьогодні важливим завданням є модернізація програм підготовки фахівців з документознавства шляхом збільшення використання інформаційно-комп'ютерних технологій (ІКТ) у дисциплінах ВНЗ з метою формування у майбутніх фахівців професійних компетенцій.

Застосування комп'ютерної методології навчання сприяє інтеграції всіх видів навчальної роботи в підготовці документознавців до професійної діяльності в умовах інформаційного суспільства. ІТ у навчальному процесі істотно змінюють роль і місце викладача та студента в системі «*викладач — інформаційні технології навчання — студент*».

Телекомунікаційні засоби (електронна пошта, вебінари, телеконференції, у тому числі аудіо та відеоконференції) дозволяють студентам самотійно формувати свій

погляд на те, що діється у світі, усвідомлювати багато явищ та досліджувати їх з різних точок зору, і, нарешті, зрозуміти, що деякі проблеми можна вирішити тільки спільними зусиллями [3].

Переваги використання Інтернету в процесі підготовки до занять очевидні для будь-якого викладача, що має доступ до глобальної мережі. Інтернет — незамінне джерело для актуалізації матеріалів методичних посібників, підручників, пошуку додаткової інформації, інструмент, що дозволяє значно заощаджувати час і засоби при розробці навчальних матеріалів до занять.

Використання ІТ у навчанні висуває перед викладачами низку серйозних завдань:

- оволодіння новими ІТ навчання;
- вивчення впливу способів подання інформації на процес засвоєння навчального матеріалу;
- розробка ігрових елементів процесу навчання;
- застосування активних методів навчання;
- оволодіння методами графічного подання інформації та поєднання їх з друкованими матеріалами;
- розробка методичних рекомендацій, тестів, контрольних завдань, консультацій та ін.

Використання ІТ в процесі підготовки фахівців з документознавства та інформаційної діяльності дадуть можливість майбутнім фахівцям здійснювати:

- текстове опрацювання документів (підготовка документів, введення інформації та її коригування; форматування документів; автоматизоване редагування документів і текстів; (включення в текст стандартних фраз, композиція документів); друкування та тиражування документів);
- опрацювання даних у середовищі електронних таблиць (введення, редагування та форматування даних, виконання обчислень і використання функцій електронних таблиць, сортування та фільтрування даних, створення зведених таблиць, створення та редагування діаграм, підготовка документів до друкування);
- використання СУБД для зберігання даних та їх опрацювання (визначення структур даних і їх взаємозв'язку; створення БД; введення та контроль даних; реструктуризація даних; підтримання цілісності та відновлення даних; формування запитів на опрацювання; статичний аналіз на підставі інформації БД; вибіркове опрацювання даних; створення форм для введення; формування звітів і їх бібліотек);

– використання технологій опрацювання графіки (застосування апаратних засобів комп'ютерної графіки, створення графічних примітивів засобами растрової та векторної графіки, зберігання креслень у різних графічних форматах, використання середовища, режимів роботи, системи команд, даних і їх форматів певного засобу графіки для створення креслень і їх друкування);

– опрацювання даних у середовищі електронних таблиць;

– електронна пошта (забезпечення комунікацій між підприємствами, введення, ідентифікація повідомлень, редагування та компонування повідомлень у поштових скриньках, доступ до загальної бібліотеки повідомлень, вироблення підтвердження про доставляння повідомлення, безпаперові поштові стосунки);

– інформаційний пошук у середовищі операційної системи (переглядання каталогів документів; пошук за ключами й іменами документів; пошук за фразами та контекстними виразами; форматування результатів пошуку);

– використання комп'ютерних мереж.

Отже, використання інформаційних технологій дозволяє зробити навчання більш ефективним та індивідуалізованим. Сприйняття матеріалу при використанні комп'ютера поліпшується за рахунок дидактичних можливостей комп'ютера — таких, як наочність, підкреслювання, динаміка кольорового зображення. Особливість процесу навчання за допомогою комп'ютера викликає інтерес до навчання і сприяє активізації та зосередженню уваги студентів на предметі. Крім того, комп'ютер створює умови для переходу на більш високий рівень інтелектуальної праці. Специфічними дидактичними функціями комп'ютера є моделювання ситуацій, які недоступні в нормальних умовах, занурення в мовленнєве середовище, наявність постійного зворотного зв'язку, автоматизація контролю, формування позитивного ставлення до навчання. Технології навчання, що орієнтовані на застосування засобів інформаційних технологій, можуть значно полегшити і якісно поліпшити роботу викладача, підняти рівень знань та умінь студентів.

Список використаної літератури

1. Бездрабко В. Документознавство в Україні: інституціоналізація та сучасний розвиток / В. Бездрабко ; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. — Київ : Четверта хвиля, 2009. — 720 с.

2. Документознавство та інформаційна діяльність: наука, освіта, практика : матеріали наук. конф., 18 груд. 2002 р. / Держ. акад. керів. кадрів культури і мистецтв ; М. С. Слободяник (голов.ред.). — Київ : ДАКККіМ, 2003. — 100 с.

ІНТЕРАКТИВНІ МЕТОДИ — ВАЖЛИВИЙ ЧИННИК ОПТИМІЗАЦІЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ОФІСНИХ ПРАЦІВНИКІВ У ВИЩОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ

Актуальність дослідження обумовлена зростанням вимог до професійних якостей офісних працівників, затребуваність яких зростає на ринку праці в Україні. І це не випадково, адже сфера діяльності секретарів, помічників керівника, офіс-менеджерів, інформаційних менеджерів, діловодів, завідувачів канцелярій багатогранна: ділова комунікація, ділові наради, робота з документами, прийоми, підготовка та проведення корпоративних і представницьких заходів.

Названі види діяльності передбачають наявність у фахівців низки якостей: організаторських, комунікативних, креативних, етичних, що дають змогу продуктивно виконувати професійні завдання в межах кваліфікаційних вимог та сучасної ділової культури. Тому ефективними у цьому контексті є інтерактивні методи навчання. Заявленої теми торкались А. Сабатовська, К. Макаревич, О. Комар. Методологічні основи інтерактивного навчання висвітлили О. Пометун, Л. Галіцина, Р. Фальтус.

Інтерактивний (*з англ. inter — взаємний, akt — діяти*) — здатний до взаємних дій, діалогу. Інтерактивне навчання — це система організації навчально-пізнавальної діяльності студентів, яка передбачає створення таких умов, за яких кожний з них отримує шанс підвищити загальний та професійний рівень знань, умінь, навичок. Це взаємонавчання, співробітництво, де викладач і студент є рівнозначними суб'єктами навчального процесу. Інтерактивне навчання передбачає моделювання виробничих ситуацій, використовуючи рольові та ділові ігри, розв'язуючи навчальні проблеми різного рівня складності. Взаємодія в педагогічному процесі здійснюється у формі діалогу, що спонукає учасників до особистісного розвитку та сприяє удосконаленню навичок ділової комунікації, відзначає Л. Галіцина [1, с. 30].

У навчальному процесі кафедри документальних комунікацій та бібліотечної справи Рівненського державного гуманітарного університету використовуються інтерактивні методи навчання. Проілюструємо їх особливості на прикладі дисципліни «Культура офісної діяльності» (читається студентам 5 курсу спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність»). Інтерактивні методи використовуються на рівні лекцій, практичних занять, самостійної роботи студентів та підсумкової форми контролю (заліку). Включення інтерактивних методів в лекцію дозволить підвищити її сприймання та засвоєння навчального матеріалу. Зокрема,

такими є елементи діалогу — проблемні запитання. Вони можуть бути поставлені на початку лекції (що дозволяє концентрувати думку студента на ньому в межах заявленої теми), або під час викладення окремих питань. Обговорення відбувається в кінці заняття з метою повторення та первинної діагностики рівня засвоєння студентами викладеної теми. Їх специфіка полягає в тому, що пізнавальна активність студентів відбувається на основі розуміння суті проблеми та самостійного пошуку шляхів її вирішення, доведення власної думки. Так під час лекції «Культура офісної діяльності як іміджевий фактор організації» доцільним буде проблемне запитання: «Чому є актуальним в сучасному діловому світі України формування культури офісної діяльності?».

В методиці практичних заняттях ефективною формою їх проведення є ділова гра. Це спосіб моделювання виробничої ситуації майбутньої професійної діяльності студентів, де ролі і функції гравців віддзеркалюють виробничі стосунки певного підрозділу фірми. Ділова гра передбачає системне застосування теоретичних знань, умінь і навичок, тому ефективною буде у вивченні теми «Культура ділової комунікації». Мета заняття: формування у студентів практичних навичок з організаційно-методичних засад проведення семінару для керівників відділів компанії «Агровест» з теми «Інноваційні маркетингові підходи в організації продажів квітів».

Поширеною формою інтерактивного навчання є робота в малих групах (2—6 учасників). Це навчальне співробітництво, міжособистісне спілкування (слухання, розв'язання протиріч, вироблення спільного рішення) [3]. Воно є продуктивним у вивченні теми «Культура офісної гостинності». Мета заняття: формування у студентів практичних навичок щодо проведення ділового прийому групи бізнес-партнерів з використанням національних традицій. Кожна група пропонує свою програму.

Ефективним методом інтерактивного навчання є презентація студентами завдань самостійної роботи (вербальна та візуальна), а також залікова робота у формі публічного заходу (програма конкурсу «Студент року»).

Отже, інтерактивна технологія дозволяє оптимізувати навчальний процес і перетворити студентів на його активних учасників.

Список використаної літератури

1. *Ігри дорослих. Інтерактивні методи навчання / упоряд. Л. Галицина. — Київ : Ред. загальнопед. газ., 2005. — 128 с. — (Б-ка «Шк. світу»).*

2. *Фальтус Р. Приготуватися до роботи в групах / Р. Фальтус // Робота в групах : вибрані статті / пер. з польськ. — Варшава, 1994. — С. 7—14.*

3. Черненко О. В. Ділові ігри, бізнес-тренінги та майстер-класи в професійній підготовці майбутніх менеджерів / О. В. Черненко // *Вісн. Запорізького Нац. ун-ту. Педагогічні науки.* — 2013. — № 1. — С. 155—161

УДК 378, 808.51

М. Г. Якубовська

ЕФЕКТИВНІ ЗАСОБИ НАВЧАННЯ РИТОРИКИ (З ДОСВІДУ ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ МАЙБУТНІМ ФАХІВЦЯМ ІЗ ДОКУМЕНТОЗНАВСТВА ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ)

Вибір засобів навчання риторики визначається специфікою навчального предмета, його метою — навчання ефективного мовленнєвого спілкування. Ця мета дає змогу виділити такі функції засобів: створення умов для видозмінювання ситуацій спілкування, варіювання окремих компонентів мовленнєвої ситуації, демонстрація зразків мовленнєвих жанрів і зразків мовленнєвої поведінки, формування інструментальних знань тощо.

Для занять із риторики, на думку В. М. Мещерякова, правомірними є всі основні види засобів навчання: друковані, звукові, екранні, екранно-звукові. Однак пропорційність використання їх неоднакова. Так, першорядна роль належить відеофрагментам, відеофільмам, оскільки вони сприяють забезпеченню звуко-зорового синтезу, необхідного для спостереження за мовленнєвою поведінкою мовців; комп'ютерним програмам, що дають змогу моделювати і видозмінювати ситуації спілкування. Необхідність організації широкої мовленнєвої практики студентів дає підстави говорити про особливу роль роздавального-зображального матеріалу [1, с. 231].

Отже, відеоматеріали з риторики — це записані на магнітну відеоплівку матеріали, що реалізують можливості відеотехніки як інтегрального способу пред'явлення інформації, забезпечення звуко-зорового синтезу, надзвичайно важливого для навчання мовленнєвого спілкування [2]. Як свідчить практика, найбільш ефективними засобами для занять з риторики є екранно-звукові, зокрема ті, що мають певну жанрову форму: відеофільми і відеофрагменти, тобто матеріали, які підготовлені за певним сценарієм і мають композиційну цілісність, завершеність. Матеріалом для відеофільмів і відеофрагментів може слугувати готовий сюжет або спеціально відзнятий за допомогою відеокамери. Л. Є. Туміна радить при підготовці фільмів і фрагментів для занять із риторики враховувати специфіку відео: стоп-кадр, робочі паузи, прискорене перемотування тощо; особливості означених засобів дослідниця

вбачає у тому, що вони містять зразки спілкування, дають можливість спостерігати за мовленнєвою поведінкою тих, хто спілкується. Поряд з відеофільмами і відеофрагментами, для колективного аналізу й самоаналізу доцільно використовувати відеоматеріали, на яких зафіксовані виступи, інтерв'ю, діалоги студентів [3, с. 25].

Виділяємо такі дидактичні функції відеотексту, корисні для занять з риторики: 1) відтворення найрізноманітніших природних ситуацій; 2) опосередковане включення студента у відтворювані події, стимулювання певних емоцій, що сприяють кращому запам'ятовуванню навчального матеріалу; 3) репетиційно-маніпулятивні дидактичні можливості, що сприяють удосконаленню власної ораторської майстерності, формуванню навичок риторичного аналізу; 4) удосконалення загальної і мовленнєвої культури; 5) створення відчуття безпосереднього партнера; 6) залучення студентської аудиторії до надбань Національної культури.

Відеоматеріали урізноманітнюють та інтенсифікують процес навчання. Їх доцільно використати і як засіб наслідування (наприклад, правильно поставленого голосу, інтонування тексту, читання скоромовок).

Використання комп'ютерних технологій можливе на різних етапах процесу навчання риторики. Особливо важлива його роль під час формування риторичних умінь і навичок на практичних або лабораторних заняттях та при самостійному опрацюванні навчального матеріалу.

Серед інших засобів навчання ефективними вважаємо натуральні об'єкти, схеми, макети і моделі, друковані матеріали, дошки, проектори, прилади для запису і відтворення звуку, аудіовізуальні засоби, засоби обчислювальної техніки, засоби масової інформації тощо.

Широке використання нових технологій навчання та ефективність впровадження нових розробок, інтенсифікація навчального процесу, активізація діяльності учнів в значній мірі залежить від оволодіння викладачем навичками роботи з технічними засобами навчання, умінні визначити місце цих засобів на занятті, уміння досягати за їх допомогою головної мети процесу навчання.

Список використаної літератури

1. Мещеряков В. Н. Средства обучения риторике / В. Н. Мещеряков // Педагогическое речеведение : словарь-справочник ; под ред. Т. А. Ладыженской, А. К. Михальской ; сост. А. А. Князьков. — [2-е изд., испр. и доп.]. — Москва : Флинта, Наука, 1998. — С. 231.

2. Гуржій А. М. Засоби навчання : навч. посіб. / А. М. Гуржій, Ю. О. Жук, В. П. Волинський. — Київ, ІЗМН, 1997. — 208 с.

3. Тумина Л. Е. Видеоматериалы по риторике / Л. Е. Тумина // Педагогическое речеведение : словарь-справочник ; под ред. Т. А. Ладыженской и А. К. Михальской ; сост. А. А. Князьков. — [2-е изд., испр. и доп.]. — Москва : Флинта, Наука, 1998. — С. 25.

СЕКЦІЯ 5
СОЦІАЛЬНО-КОМУНІКАЦІЙНІ АСПЕКТИ
ІНФОРМАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

РОЗБУДОВА ЕЛЕКТРОННОЇ ВЗАЄМОДІЇ ДЛЯ ЕФЕКТИВНОГО ФУНКЦІОНУВАННЯ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Інформація як атрибут громадянського суспільства характеризує його комунікативну здатність. Взаємодія влади із громадськістю через інформаційні веб-ресурси є важливим інструментом налагодження партнерських відносин між ними, поліпшення діяльності самої влади. Це передбачає не тільки надання, а й обмін інформацією. Для реалізації такої взаємодії необхідний відповідний рівень інформаційних технологій. Впровадження нових інформаційних технологій є важливою умовою розвитку інформаційного суспільства та становлення електронної демократії, де кожен громадянин може мати вільний доступ, користуватися і обмінюватися інформацією та знаннями, використовувати інформаційні технології для розширення можливостей реалізації власного потенціалу, сприяти суспільному і особистісному розвитку, підвищувати якість життя та створювати умови для відкритого і прозорого державного управління.

Обмін інформацією між владою й громадськістю є важливим показником прозорості й відкритості діяльності влади, її демократизації. Це також є поштовхом для розвитку соціально-орієнтованої ринкової економіки й зміцнення суспільства. Оптимальне досягнення цих завдань можливе тільки на основі впровадження інформаційної системи електронного управління. Концепція електронної держави передбачає інтеграцію інформаційних ресурсів органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, забезпечення доступу до них будь-яких суб'єктів громадянського суспільства, а також створення підсистеми онлайн-послуг.

Однією із загальних тенденцій розвитку сучасного світового постіндустріального суспільства є його трансформація в інформаційне суспільство та суспільство знань на основі широкого запровадження інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) у всі сфери життєдіяльності особистості, суспільства та держави. Серед множини сучасних ІКТ, що визначають цей процес, особливе місце посідає технологія електронного урядування, ефективність упровадження якої залежить від багатьох чинників політичного, соціального, економічного, інформаційного, науково-методичного, організаційного, нормативно-правового характеру тощо.

Ключовими елементами електронної державної служби є розбудова електронної взаємодії на всіх рівнях як усередині установ, так і між ними. Організація взаємодії органів державної влади та органів місцевого самоврядування з організаціями

та громадянами в процесі надання електронних державних послуг повинна базуватись на широких можливостях мережі Інтернет. Переведення взаємодії органів державної влади та органів місцевого самоврядування з організаціями та громадянами в електронний вигляд дозволить скоротити час надання державної послуги та знизити витрати.

Загалом в Україні є досить серйозні наукові та практичні напрацювання щодо створення інфраструктури електронного урядування. Однак, до чинників, що стримують прискорений розвиток цієї сфери, належать насамперед проблеми міжвідомчої взаємодії (у тому числі пов'язані з відсутністю відповідних регламентів та нормативно-технічних документів), відсутність формалізованих типових рішень щодо надання органами виконавчої влади (як державної, так і місцевого самоврядування) послуг у дистанційному режимі. Суттєву роль у цьому відіграє й людський фактор, оскільки запровадження електронного урядування все більше буде витискувати чиновника як посередника між державою і громадянином, тим самим полегшуючи долю простої людини і унеможливаючи корупційні діяння серед надавачів державних послуг.

Основною вимогою з боку громадян та бізнесу до адміністративних послуг є їх доступність та прозорість, що ефективно забезпечується поетапним переведенням надання послуг в електронний форму. Одним з пріоритетів побудови інформаційного суспільства є інформатизація органів державної влади та органів місцевого самоврядування, яка має сприяти прозорості та відкритості влади, підвищенню ефективності праці чиновників, якісному наданню населенню країни різноманітних інформаційних послуг органами влади, демократизації виборчого процесу, інтеграції зі світовим інформаційним простором тощо.

Оскільки регіональні органи влади стають повноправними гравцями, ініціаторами та реалізаторами стратегій розвитку електронного урядування в Україні, необхідно передбачити конкретні заходи, які були б спрямовані на забезпечення взаємодії, інтеграції та спільного відпрацювання загальнодержавних планів та регіональних проєктів. На сучасному етапі розвитку України необхідна науково обгрунтована зміна парадигми інформаційного забезпечення всіх ешелонів державної влади, яка передбачає широке використання сучасних інформаційно-комунікаційних засобів, передусім Інтернету, на всіх рівнях державного управління, перехід усіх державних структур на електронний документообіг, доступ державних службовців до Інтернету, а також уможливлення інтерактивної участі громадян у процесі прийняття рішень.

Список використаної літератури

1. Голобуцький О. П. Електронний уряд / О. П. Голобуцький, О. Б. Шевчук.— Київ : Атлант UMS, 2002. — 173 с.
2. Дубов Д. В. Основи електронного урядування : навч. посіб. / Д. В. Дубов, С. В. Дубова. — Київ : Центр навч. літ., 2006. — 176 с.
3. Ємельяненко О. М. Теоретичні основи поняття «електронний уряд» / О. М. Ємельяненко // Актуальні проблеми політики : зб. наук. пр. — Одеса : Одес. нац. юрид.акад., 2007. — Вип. 32. — С. 291—297.
4. Клімушин П. С. Інформаційні представництва органів державної влади України / П. С. Клімушин, А. О. Серенок // Теорія та практика держ. управління : зб. наук. пр. — Харків : Вид-во ХарPI НАДУ «Магістр», 2007. — 412 с.
5. Серенок А. О. Принципи організації електронного уряду на місцевому і регіональному рівнях / А. О. Серенок // Актуальні проблеми розвитку управлінських систем: досвід, тенденції, перспективи. — Харків : Вид-во ХарPI НАДУ «Магістр», 2006. — С. 136—140.

УДК 002.2:82

О. В. Бережняк

ВИДАННЯ ЗАРУБІЖНОЇ ХУДОЖНЬОЇ ЛІТЕРАТУРИ В УКРАЇНІ У 2001— 2010 РР. (ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ БІБЛІОМЕТРИЧНОГО АНАЛІЗУ)

Важливу роль в процесі долучення українського читача до світової художньої культури відіграє документний потік (ДП) зарубіжної художньої літератури. Тому постає необхідність дослідження українського ДП зарубіжної художньої літератури з метою визначення притаманних йому закономірностей розвитку. Джерелом проведеного бібліометричного аналізу ДП зарубіжної художньої літератури є показник книг державної бібліографії України — «Літопис книг» за 2001—2010 роки.

Зарубіжна художня література у „Літописі книг” згрупована у спеціально виділеному підрозділі „Художня література окремими мовами”, що є складовою розділу „Художня література. Літературознавство”. За одиницю вимірювання було взято окреме видання, що отримало самостійний бібліографічний опис у бібліографічному показнику.

Першим параметром аналізу є загальна кількість публікацій зарубіжної художньої літератури та частка цього сегменту серед літературно-художніх видань. Виявлено, що за проаналізований період було видано 23749 назв видань (н. в.)

художньої літератури, з них 3730 н. в. зарубіжної художньої літератури, що становить 15,7 % від загальної кількості видань художньої літератури.

Мовна структура ДП зарубіжної художньої літератури показує, що за репрезентований період у ДП значно переважають російськомовні видання: російською мовою видано 2413 н. в., тобто 64,7 %. Крім того, негативною тенденцією є те, що дуже малий відсоток видань видається іноземними мовами (0,01 %) та мовами національних меншин (2,7 %).

Серед видань зарубіжної художньої літератури за проаналізовані 10 років найбільше публікувалося творів літератури Великобританії (903 н. в.), Росії (756 н. в.), США (741 н. в.), Франції (422 н. в.), Німеччини (301 н. в.).

Важливим параметром аналізу є жанрова структура видань зарубіжної художньої літератури. Найбільше видавалося творів прозового жанру, а саме 2841 н. в., що становить 76 % від загальної кількості видань зарубіжної художньої літератури. Другу позицію за кількістю видань посідають поетичні твори — 572 н. в. (15 %). Наступний показник — 256 н. в. (6,9 %) — це видання розважальної літератури. Видань драматичних творів було видано 61 назву, що становить 1,6 % ДП зарубіжної художньої літератури. Решту потоку становлять видання фольклорного, так званих „пограничних” жанрів, а також видання змішаних жанрів.

В ході бібліометричного аналізу за видавничо-територіальною ознакою було виявлено, що найбільшу кількість видань зарубіжної художньої літератури опубліковано видавництвами Харкова — 1579 н. в., що складає 42,3 %. Лідерами випуску зарубіжної художньої літератури є такі видавництва, як «Клуб сімейного дозвілля» (837 н. в. — 22,4 % від загальної кількості видань зарубіжної літератури) та «Фоліо» (659 н. в. — 17,6 %). Другу позицію за кількістю видань зарубіжної художньої літератури посідають видавництва Києва, якими було видано 846 н. в. зарубіжної художньої літератури, що становить 22,7 %.

Підсумовуючи вищевикладене, можна констатувати:

– за проаналізований період помітна тенденція до зростання кількості видань зарубіжної художньої літератури в Україні, проте частка даного сегменту у загальній кількості літературно-художніх видань фактично незмінна;

– у мовній структурі ДП зарубіжної художньої літератури переважають російськомовні видання — 66,5 % і лише 30,3 % складають україномовні видання. Отже, твори класичної світової літератури і сучасні твори зарубіжної художньої літератури публікуються переважно російською мовою і не перекладаються українською та мовами національних меншин.

– за національною ознакою у ДП зарубіжної художньої літератури превалюють твори літератури Великобританії — 24,2 %, а також твори російської літератури — 20,2 % та літератури США — 19,9 %;

– у жанровій структурі ДП зарубіжної художньої літератури превалюють твори прозового жанру — 70 %. Другу позицію займає поетичний жанр — 13,7 %. Третю позицію займає один з «пограничних» жанрів, до якого ми відносимо розважальну літературу, її було видано 6,1 %. В той же час творів таких традиційних жанрів, як драматичний та фольклорний, було видано лише 1,4 % та 0,7 % відповідно;

– випуск зарубіжної художньої літератури здійснювало 364 видавництва, з них 115 — видавничі осередки Києва. Однак найбільш потужним центром видання зарубіжної художньої літератури в Україні є Харків, де 33 видавництва випустили 1574 н. в., тобто 42,2 %;

– Лідерами випуску зарубіжної художньої літератури в Україні є такі видавництва, як «Клуб сімейного дозвілля» (22,4 % від загальної кількості видань зарубіжної художньої літератури) та «Фоліо» — 17,6 %.

УДК 364:070.41

Л. Ю. Бурківська, С. М. Григораш

СОЦІАЛЬНА ПРОБЛЕМАТИКА РЕГІОНАЛЬНОЇ ПРЕСИ

У сучасних умовах політичної та економічної нестабільності соціальні проблеми набувають особливої гостроти, а це вимагає пошуків механізмів злагоди різних громадсько-політичних сил в ім'я громадянського миру. Преса повинна не тільки висвітлювати проблеми незахищених верств населення, а також допомагати у їхньому вирішенні, що потребує гострої, активної позиції та дій.

До деяких аспектів дослідження видів інформації, зокрема соціальної, зверталися такі дослідники: Л. М. Калініна, І. І. Парфанович, О. В. Пархоменко, Л. М. Петренко, А. В. Соколов, Є. С. Цимбаленко.

Науковець Є. С. Цимбаленко зазначає, що в перекладі з латини «соціальний» означає суспільний, громадський; пов'язаний із життям і відносинами між людьми в суспільстві [1].

А. В. Соколов виокремлює такі види інформації: соціальну, біологічну та технічну [2], натомість Л. М. Калініна поділяє інформацію на біологічну (життєдіяльність окремо взятого живого організму) й соціальну (масову, яка адресована всім членам суспільства незалежно від їх становища й роду занять, і спеціальну) [3].

Дослідник О. В. Пархоменко стверджує, що соціальна інформація утворює систему різнорівневого знання, що характеризує політичні, економічні, культурологічні, соціальні та інші процеси, які відбуваються в суспільстві, соціальних інституціях, установах, підприємствах, загальноосвітніх навчальних закладах, а також — інтереси, прагнення, думки, цінності людей [4]. Оскільки соціальна складова інформації пов'язана із суспільно орієнтованими процесами функціонування соціальних інститутів держави та враховує як групові інтереси, так і інтереси окремо взятого індивіда, то вона тісно пов'язана з соціальними проблемами людства.

Л. М. Петренко визначає соціальні проблеми як незадоволені повністю чи частково потреби й інтереси територіальної громади та її окремих складових або невідповідність того, що має людина, до того, що їй необхідно [5].

Науковець І. І. Парфанович класифікує соціальні проблеми за сферами розповсюдження на такі: індивідуальні, сімейні (пов'язані з індивідом, включаючи його слабе фізичне здоров'я й безпорадність, пригноблення, зовнішню непривабливість, самотність, соціальну ізоляцію, а також різні організаційні проблеми); соціально-екологічні (охорона навколишнього середовища, забруднення великих промислових центрів, екологічні катастрофи); соціально-економічні (у процесі становлення держави, здійснення реформ в Україні 60 % населення опинилося за межею бідності); функціонування індивідів, груп (аспекти соціальних відхилень, наркоманії, алкоголізму тощо); структур влади (корупція) (від них, їх дії, програм залежить соціальна напруженість і стабільність у суспільстві, від їх режиму (тоталітарності, демократії або авторитарності) — соціальна активність населення) [6].

Дотримуючись зазначеної класифікації, виокремлюємо серед журналістських матеріалів в Івано-Франківському обласному тижневику «Репортер» (за період з вересня 2011 року до лютого 2012 року) ті, які присвячені соціальним проблемам, а саме:

1. Індивідуальні, сімейні, організаційні проблеми, напр.: *Один день інваліда* (№ 37, 2011); *Спорт об'єднав інвалідів* (№ 42, 2011); *Пенсії без даху* (№ 43, 2011); *Пільговики дратують водіїв* (№ 43, 2011); *Смуга перешкод для інвалідів* (№ 51, 2011); *Інвалідів знову запрограмують* (№ 8, 2012).

2. Проблематика дітей, напр.: *Знайдіть роботу сироті* (№ 35, 2011); *Оксанчин біль* (№ 35, 2011); *Книжка — для порятунку дитини* (№ 36, 2011); *Діти без даху* (№ 37, 2011); *Більшості дітей війни перестануть виплачувати відсуджені гроші* (№ 37, 2011); *Дітям — гарячу воду* (№ 38, 2011); *Прикро, але батьки не дуже цікавляться своїми*

дітьми (№ 42, 2011); Діти у садочках недоїдають (№ 51, 2011); Діти і гроші (№ 51, 2011).

3. Соціально-екологічні проблеми, напр.: Вивезення токсинів відновлено (№ 37, 2011); Селяни проти (№ 38, 2011); Коли сусід проблема (№ 38, 2011); Залиште воду риbam (№ 40, 2011); Куди подіти шприци, термометри та інші небезпечні медичні відходи (№ 47, 2011); Вода, електрика та гроші (№ 48, 2011).

4. Соціально-економічні проблеми, напр.: Злидні ходять по колу (№ 42, 2011); Бомжі підпалюють підвали (№ 42, 2011); Японці дали гроші на лікарні (№ 48, 2011); УПН зробила хоспісу подарунок (№ 51, 2011); До сиріт Миколай — завжди щедрий (№ 51, 2011); Сильні люди ламають стереотипи (№ 5, 2012); Безробіття (№ 8, 2012).

5. Проблеми наркоманії, алкоголізму, напр.: Алкоголіки лікуються самі (№ 37, 2011); Валятися п'яним не соромно, а йти до нарколога — так? (№ 40, 2011); Спиртні дискусії (№ 48, 2011); Пити чи не пити (№ 7, 2012).

6. Проблеми, пов'язані зі здоров'ям, напр.: У пасічній відкрили підстанцію швидкої (№ 40, 2011); Сам собі лікар (№ 42, 2011); Бережіть очі змалечку (№ 42, 2011); Найдивніші хвороби в світі (№ 44, 2011); Здорове харчування (№ 44, 2011); Зайва вага медикаментами не лікується (№ 4, 2012); Калуцина — лідер по онкології (№ 7, 2012).

7. Проблеми структур влади, напр.: Реакція на корупцію (№ 44, 2011); Корупція в Україні (№ 49, 2011).

Тижневик висвітлює деякі соціальні проблеми і в рекламі, у якій йдеться про матеріальну допомогу хворим дітям, про збір коштів на операції та ін. Проте, порівнюючи (за півріччя) з іншими видами інформації, досить мало публікацій, присвячених висвітленню соціальних проблем мешканців Івано-Франківської області.

Журналістам тижневика «Репортер» слід більше уваги приділяти тим видам інформації, які в малому обсязі представлені у виданні, використовуючи інформацію з різних інформаційних агентств, офіційних сайтів державних структур, редакційних і нерекдаційних джерел.

Список використаної літератури

1. Цимбаленко Є. С. Роль соціальної інформації в інформаційно-комунікаційній структурі [Електронний ресурс] / Є. С. Цимбаленко. — Режим доступу: www.nbuv.gov.ua/portal/Natural/vkhnu/Soc/tsymbalenko.pdf (дата звернення: 23.01.16). — Назва з екрана.

2. Соколов А. В. Общая теория социальной коммуникации : учеб. пособие [Електронний ресурс] / А. В. Соколов. — Санкт-Петербург : Изд-во Михайлова В. А.,

2002. — 461 с. — Режим доступу : <http://www.vuzlib.net/beta3/html/1/23490/> (дата звернення: 23.01.16). — Загл. с екрана.

3. Калініна Л. М. Соціальна інформація як субстрат інформаційної діяльності керівника загальноосвітнього навчального закладу / Л. М. Калініна // *Ін-т педагогіки АПН України* — 2008. — № 1. — С. 4—9.

4. Пархоменко О. В. Соціальна інформація як чинник інноваційного розвитку [Електронний ресурс] / О. В. Пархоменко // *Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності : зб. наук. пр. / Приазов. держ. техн. ун-т.* — Маріуполь, 2010. — Т. 1. — С. 16—20. — Режим доступу: <http://eir.pstu.edu/handle/123456789/715> (дата звернення: 23.01.16). — Назва з екрана.

5. Петренко Л. М. Система соціальної інформації в управлінні професійно-технічним навчальним закладом / Л. М. Петренко // *Комп'ютерно-інтегровані технології: освіта, наука, виробництво.* — 2011. — № 4. — С. 51—55.

6. Парфанович І. І. Соціальна діагностика : курс лекцій / І. І. Парфанович. — Тернопіль : ТДПУ, 2009. — 182 с.

УДК 008:316.77

О. Ю. Бучковська

КУЛЬТУРНА КОМУНІКАЦІЯ ЯК КОМПОНЕНТ КУЛЬТУРНОГО РОЗВИТКУ ЛЮДИНИ

Одним з механізмів існування і розвитку суспільства, який забезпечує можливість формування культурних зв'язків, управління спільною життєдіяльністю людей, накопичення та трансляцію досвіду є культурна комунікація, яка безперечно впливає на інституалізацію культурних змін.

Поняття «культура» є доволі широким і охоплює весь світ творчої діяльності і її продуктів. Багатоаспектність поняття «комунікація» дозволяє використовувати його для позначення і характеристики різноманітних історично-життєвих зв'язків та відносин, що виникають в культурному середовищі людини. У вітчизняній літературі культуру розглядають як історично-визначений рівень розвитку суспільства, що виражається в типах та формах організації життя та діяльності людей, а комунікація, як складне та багатогранне явище, являє собою необхідну умову та фундаментальну основу існування та динаміки людського суспільства. Цим пояснюється пильна увага соціально-гуманітарних, природничих та технічних наук до проблем культурної взаємодії та забезпечення культурних комунікаційних зв'язків як особливого виду

стосунків у суспільстві.

Культурна взаємодія людей є динамічним процесом, вплив якого як правило призводить його учасників до певних змін у поглядах, світосприйнятті, нарощуванні духовно-практичних здібностей в тому числі через численні матеріальні артефакти. При цьому культурна комунікація містить і духовний компонент, який полягає у тому, що завдяки міжособистісній взаємодії спільна діяльність набуває додаткового особистісного значення, пов'язаного із задоволенням культурних потреб. Культурна комунікація, як міжособистісна взаємодія, проявляється у прагненні людини бути особистістю, яка належить до певної культури, що асимілює цінності народу через самовиявлення їх у духовному досвіді людських контактів. Саме високий рівень культурного розвитку та освіченості людини забезпечують еволюційний характер духовно-культурного життя суспільства та збереження етнокультурних надбань.

Багатоаспектність поняття «комунікація» дозволяє умовно виділити одне з її значень — соціальне, що використовується для позначення і характеристики різноманітних зв'язків та відносин, що виникають у людському суспільстві. Тому філософи, соціологи, політологи, лінгвісти, психологи в тому чи іншому ступені звертаючись до комунікативної проблематики розглядають її безмежною та різноманітною як саме людське суспільство, або навіть оточуючий нас світ.

Комунікація забезпечує продукування, поширення і споживання культурних цінностей, їх зберігання і передачу, а культурне різноманіття, в свою чергу, мобілізує здібності освоєння нового знання та досвіду, особливо стосовно процесу зародження та продукування нових ідей. З погляду впливу на особистість, культурна комунікація є важливим фактором впливу на духовне самовизначення, оскільки людина набуває свого власного образу крізь призму спілкування, стверджує себе у світі, ведучи безперервний діалог як з іншими суб'єктами, так і сама з собою. Важливим чинником при цьому стає питання збереження власної Національної ідентичності та культурної самобутності. В основі культурної комунікації лежить усвідомлення різноманітності культурних проявів як окремої людини так і суспільства і світу, це є беззаперечна потреба людини у обміні культурними надбаннями на основі взаємного розуміння. Культуру, як і комунікацію, можна визначити як сукупність природних та штучних знаків (мов, символів, зображень), за допомогою яких відбувається збереження, накопичення та передача з покоління в покоління накопиченого людством досвіду, що в подальшому трансформується у нові ідеї, відкриття, вчинки, які формують соціальну пам'ять і впливають на майбутню організацію культур. Таке розуміння культури є найбільш функціональним з точки зору теми яка розглядається.

Вивчення проблеми культурної комунікації передбачає всебічне осмислення її можливостей в руслі нових викликів, пов'язаних з інтенсифікацією транскультурних обмінів, з якими стикаються держави в умовах глобалізації. Це обумовлює необхідність у проведенні наукових дискусій і міждисциплінарних досліджень, осмисленні передумов і наслідків міжкультурних конфліктів у сучасному світі; теоретичному обґрунтуванні нових форм взаємодії культур для вибудовування на цих підставах інноваційної концепції культурної політики нашої держави. На рівні повсякденності проблема культурного комунікації не може бути вирішена без громадського заохочення соціокультурних практик, які ґрунтуються на ідеях лояльності, толерантності і відкритості як плідної основи для реалізації здібностей учасників комунікації з усіх сфер людської діяльності і суспільних відносин.

Отже, культурна комунікація є ефективною зв'язуючою ланкою у суспільстві, а процеси соціалізації та індивідуалізації культурної комунікаційної взаємодії, сприятимуть створенню комфортних умов для внутрішнього розвитку й самовдосконалення, набуття певного досвіду і водночас розвитку творчого потенціалу особистості.

УДК 168.522:004.946

В. О. Волинець

МУЛЬТИМЕДІА ЯК ФЕНОМЕН КУЛЬТУРИ

Розкриваючи специфіку інформаційного суспільства, автори концепції постіндустріального суспільства у своїх працях іменують його товариством «третьої хвилі» і пов'язують із технологіями електронної культури. Характерною ознакою даного етапу розвитку людства є культ знання, ототожнення культури з кількістю і якістю інформації тощо. З цієї точки зору прогрес культури споріднений з накопиченням, створенням, освоєнням та поширенням інформації.

Саме епохою електронних перетворень обумовлене зростання соціальної і культурної ролі мультимедійних технологій, які формують особливу соціокультурну і технологічну можливість для створення насиченого інформаційного поля, що практично усюди оточує сучасну людину. Мультимедійні засоби і технології, даючи змогу одночасно використовувати різні форми подання інформації та її обробки, істотно впливають на сучасну культуру. Властивість інтерактивності, притаманна мультимедійному ресурсу, також є проявом складної взаємодії медіа в межах віртуального тривимірного простору.

Мультимедіа, виступаючи новою технологією культурного обміну, є відмінною характеристикою такої форми міжкультурної комунікації, як мережеве спілкування, що дає змогу поєднати різних людей з різним типом сприйняття різних видів інформації. Весь спектр інформаційно-комунікаційних технологій, у тому числі Інтернет, який особливо інтенсивно розвивається, стає все більш ефективним засобом для реалізації індивідуального творчого потенціалу та продуктивної колективної співпраці. Виникнення на основі спільних інтересів локальних і міжнародних співтовариств, завдяки такій безпосередній комунікації, а також свобода доступу до інформації в цілому підвищує динамізм культури.

Мультимедіа в Інтернеті стає масштабним соціокультурним явищем, що стимулює не лише власний розвиток, а й істотно впливає на всі сфери суспільного життя. Користувачі мережі отримують принципово нові комунікаційні можливості, і для багатьох з них Інтернет стає інструментом професійної самореалізації. Суб'єкти мультимедіа починають диференціюватися в залежності від статусу і ролей в мережі: це засновники Інтернету, модератори та, власне, користувачі — кожен з яких має свою портретну характеристику, мотивацію та інші відмінні ознаки. Статусний портрет користувачів мультимедіа (переважно молодь у віці від 18 до 27 років) дає змогу уточнити характер потреб та інтересів, динаміку популярності ресурсів і послуг, а також змушує розглядати Інтернет як особливий каталізатор глобальних змін і зрушень у соціумі, у соціально-психологічній сфері, у соціально-економічній і культурній атмосфері суспільства.

Молодіжна субкультура являє собою нове соціокультурне явище, пріоритетними ознаками якого виступають комунікація, форма самореалізації та креативні потреби. Як форма художньої творчості мультимедіа володіє новими засобами, специфічним проявом яких є: зберігання, обробка і представлення інформації в цифровій формі; транслявання різних видів інформації (текстової, звукової, графічної, анімаційної, відео тощо); інтерактивність (активна взаємодія ресурсу, програми, послуги і людини, їх взаємовплив і співтворчість); наявність гіпертексту. Саме інтерактивність як унікальна властивість мультимедіа, що принципово змінює сприйняття і взаємодію з об'єктом культури, стає багатовимірною, багаторівневою, в зв'язку з можливістю активно взаємодіяти з об'єктом сприйняття. Отже, мультимедіа — це форма взаємодії між різними художніми формами, між звуком, зображеннями і текстами. У цьому сенсі мультимедіа виступає не стільки продуктом «технологічної революції», скільки цифровим втіленням ідей, присутніх у різних видах мистецтва і діяльності. Мультимедіа також породжує нові форми художньої творчості (комп'ютерна графіка,

анімація тощо) і новий тип культури — мультимедійної, розвиток якої являє собою одну з найважливіших проблем інформаційного суспільства, що нині формується. При цьому критеріями оцінювання мультимедійного продукту як феномена сучасної культури є зміст, структура і навігація, сценарій, мультимедійна мова спілкування, інтерфейс, функціональність, форма, звуковий супровід, інтерактивність, ергономічність (юзабіліті), загальне враження.

Мультимедійні засоби і технології є досягненнями цивілізації, які потужно і неоднозначно впливають на людську культуру і її комунікації, вимагаючи ґрунтовного вивчення культурологами.

Список використаної літератури:

1. Кастельс М. *Информационная эпоха: Экономика, общество и культуры* : пер. с англ. / М. Кастельс ; под ред. О. И. Шкаратана. — Москва : ГУВШЭ, 2000. — 630 с.
2. Кирмайер М. *Мультимедиа* : пер. с нем. / М. Кирмайер. — Санкт-Петербург : ВНУ-Санкт-Петербург, 1994. — 192 с.
3. Скибб Л. Дж. *Оптимизация мультимедиа ПК* : пер. с англ. / Л. Дж. Скибб, Сюзен Хэйфмейстер, Анжела М. Чеснат. — Киев : НИПФ «ДиаСофт Лтд», 1997. — 352 с.

УДК 002.1:004.056.523

Д. В. Карпюк

ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ «ЕЛЕКТРОННИЙ ДОКУМЕНТ»: УКРАЇНСЬКИЙ ДОСВІД

Перехід до електронних засобів і технологій розпочався в тих сферах та сегментах суспільного життя, в яких швидкість і точність збору, обробки та передачі інформації є основними факторами успішної реалізації процесів базової діяльності. В результаті цих перетворень з'являються нові явища, такі, як документи на принципово нових носіях, що, в свою чергу, викликало появу поняття «електронний документ» (ЕД). Сферами застосування поняття «ЕД» є галузі людської діяльності, де реалізуються процеси створення, перетворення, зберігання, передачі інформації або здійснюються форми соціальної комунікації з використанням засобів електронно-обчислювальної техніки.

Питання трактування поняття ЕД в Україні однаково актуальне в юридичній, технічній та документознавчій галузях знань. Відповідні дефініції представлені у наукових працях О. А. Баранова, С. В. Дудченко, М. М. Дутова, Ю. С. Ковтанюка,

С. Г. Кулешова, Н. М. Кушнарєнко, Г. М. Швецової, М. Б. Проценко, П. М. Марченко, С. В. Собура, А. В. Чучковської.

Аналіз визначень поняття «ЕД», закріплених в українських нормативно-правових актах, дає змогу стверджувати, що ЕД в них розглядається з позиції використання інформаційно-комунікаційних технологій для їх створення, передавання, зберігання та відтворення або візуалізації як необхідної форми сприйняття людиною їх змісту. Разом з тим ЕД визначається як різновид документа у традиційному трактуванні, що має необхідні реквізити, які підтверджують його цілісність та статус. При цьому ЕД відрізняється лише формою представлення інформації та необхідністю її візуалізації.

У наведених визначеннях поняття «ЕД», які прийняті в інформатиці, чітко окреслено, що наявна програмна основа ЕД визначає формат, форму, тип носія та технічні характеристики апаратного забезпечення, необхідного для роботи з ЕД. Одиницею представлення ЕД в апаратно-програмному середовищі є комп'ютерний файл, з яким і здійснюються всі основні операції (копіювання, редагування, видалення). Проте, як показує досвід вивчення даного явища, ЕД може бути фрагментованим (бази даних), тобто фізично документ може зберігатися в декількох різних файлах.

Ключовим аспектом у визначенні ЕД в юридичній галузі є обов'язковість закріплення на електронних носіях відомостей про конкретні життєві обставини або події та явища, які в подальшому виступатимуть передумовами правових відносин. ЕД, на думку юристів, повинен обов'язково візуалізуватися, оскільки більшість документів, що утворюються внаслідок певних дій в інформаційних системах, є автоматично згенерованими. Значна увага у визначеннях також приділяється наявності у ЕД реквізитів, в тому числі й аналогу власноручного підпису, які забезпечують ідентифікацію ЕД та його незмінність.

Визначення поняття «ЕД» в документознавстві відбувається з врахуванням дефініції традиційного документа. Розкриваються особливості основних складових поняття документ, таких, як інформаційна складова та форма і спосіб фіксації інформації в контексті використання електронно-обчислювальної техніки. Визначення ЕД базується на описуванні його відмінностей від паперового документа, зумовлених використанням певних технологій для фіксації, забезпечення збереження та передачі інформації. На нашу думку, використання змістової аналогії з поняттям традиційного документа значно спрощує процес ідентифікації ЕД та його правової сутності.

За цією методикою сформовано власну дефініцію поняття «ЕД», що базується на визначенні Документа IV, значення якого використовується в бібліотечній,

бібліографічній, науково-інформаційній діяльності та архівній справі. ЕД, за цією дефініцією, можна визначити як запис цифрової інформації. Цифрова інформація — це сукупність дискретних даних, зрозумілих лише апаратно-програмним засобам та недоступних для сприйняття людиною. Проте попри недоступність до людського сприйняття цифрова інформація є своєрідним джерелом даних для комп'ютерної техніки, що спонукає інформаційну систему до дій відтворення інформації у вигляді, доступному для сприйняття людиною. Тому запис цифрової інформації доцільно ототожнити з поняттям «файл», який електронно-обчислювальна техніка не тільки зчитує, а й починає відтворювати самостійно без участі користувача. Ключовою особливістю для виділення ЕД з усієї сукупності цифрових файлів є можливість їх візуалізації або аудіалізації для подальшого сприйняття людиною.

Отже, на нашу думку, ЕД — це запис цифрової інформації, що трансформується в доступну для сприйняття людиною форму. Юридичний статус ЕД визначатиметься його цільовим призначенням і формою його візуалізації, яка повинна відповідати нормативно визначеним характеристикам відповідного виду документа та переліком відповідних реквізитів.

УДК 321:351(477)

О. В. Крет

ОСОБЛИВОСТІ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНОЇ СПІВПРАЦІ ДЕРЖАВНИХ СТРУКТУР УКРАЇНИ З ГРОМАДСЬКІСТЮ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОЦЕСУ ВПРОВАДЖЕННЯ ТРАНСПАРЕНТНОСТІ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ

Процес інституалізації транспарентності державної влади (перетворення транспарентності державної влади у стійке, повторювальне, організаційно і процедурно оформлене явище, що відтворюється й інтегрується у політичну систему суспільства з допомогою системи принципів — прозорості, відкритості, гласності, публічності та підзвітності влади, що здатні діяти у напрямі задоволення відповідної громадської потреби) в Україні виражається у створенні різних структурних та організаційних форм і механізмів забезпечення транспарентності державної влади.

У владних структурах України сьогодні формується система органів, що реалізують транспарентність державної влади. Це інформаційні та інформаційно-аналітичні управління і служби, управління зі зв'язків з громадськістю і прес-служби з відповідним апаратом.

Аналіз інформаційно-комунікаційної діяльності центральних органів влади України показує, що тут існують служби, здатні забезпечити взаємодію влади та громадськості на принципах транспарентності, формуються відповідні процедури, норми і правила забезпечення відкритості, прозорості, гласності, публічності і підзвітності влади.

Сутність, структура, функції і характер діяльності підрозділів, здатних забезпечувати транспарентність відповідних владних структур, часто залежать як від особливостей інституту влади, його територіальної приналежності, так і від керівників, що очолюють ці структури.

Основні ролі, що виконуються відповідними структурними підрозділами в інформаційно-комунікаційній сфері зводяться загалом до кількох основних позицій: поширення інформації про владні структури; роль групового фасилітатора; роль збирача (узагальнювача) інформації (тобто роль інформаційного ресурсу для владної установи); роль речника, посередника; роль технічного ресурсу; «іміджмейкерська» роль (всі види діяльності, що впливають на громадську думку; «інформаційний шлюз»; «голос установи»); роль систематизатора, аналітика, ланцюжка, що поєднує владну установу з суспільством тощо.

Серед пріоритетних та важливих напрямів інформаційно-комунікаційної діяльності також виділяються такі: взаємодія з регіонами задля отримання інформації про діяльність органів влади; вивчення громадської думки з наступним урахуванням її в проектах рішень; вплив через громадськість та ЗМІ на прийняття законів і нормативно-правових актів у Верховній Раді; забезпечення внутрішніх комунікацій; залучення громадськості до практичних заходів установи; налагодження добрих стосунків з мас-медіа; інформування широких верств населення про існування таких проблем, з якими пов'язана діяльність установи; реагування на критичні публікації та виступи у ЗМІ; робота зі зверненнями громадян; розвиток правової свідомості громадськості з питань роботи установи; розробка програми поліпшення іміджу установи на п'ять років; узгодження з центральними органами влади загальнонаціональної політики та напрямів діяльності щодо співпраці з громадськістю; участь у розробці та реалізації національних програм (наприклад, вступ до ЄС).

На жаль, на даний момент, загалом спроможність підрозділів центральних органів державної влади, що забезпечують зв'язки з громадськістю та ЗМІ, оцінюється як недостатня. Зокрема, це виявляється в наступному:

– основним напрямом роботи з громадськістю залишається інформування про діяльність і рішення органів виконавчої влади, тобто робота з громадськістю

здійснюється однобічно: інформація з установи потрапляє до громадськості, а отримання зворотного зв'язку та залучення громадськості до процесу прийняття рішень практично відсутні або існують у початковому, нерозвиненому стані;

– часто підпорядкованість підрозділів, які входять до управлінь аналітичної, інформаційної, організаційної роботи, внутрішньої політики або міжнародних зв'язків (тобто не за профілем роботи підрозділу зв'язків з громадськістю) не задовольняє потреб публічності;

– державні установи перманентно перебувають у процесі структурної реорганізації, зміни назв і визначення нового статусу інформаційних підрозділів;

– органи державної влади часто порушують інформаційне законодавство і не відповідають на інформаційні запити громадян.

Проте, підсумовуючи, варто констатувати, що позитивною тенденцією у створенні належного рівня інформаційно-комунікаційної діяльності державних структур України в напрямі забезпечення транспарентності державної влади є процес поступового формування процедур підготовки інформації владними установами для зовнішнього подання з врахуванням різних цільових аудиторій; критеріїв оцінки роботи підрозділів та роботи персоналу; принципів відбору працівників для роботи з громадськістю.

УДК 004.738.5

Р. М. Крет

ІНТЕРНЕТ ЯК ЗАСІБ МАСОВОЇ КОМУНІКАЦІЇ

На межі тисячоліть світ став свідком безпрецедентного за своєю величиною прискореного розвитку нових інформаційних і комунікаційних технологій та все більш широкого їх використання стосовно нових потреб суспільства. Одним із головних проявів таких потреб було виникнення глобальної мережі Інтернет, стрімкий розвиток якого знайшов своє місце у всіх сферах життя.

В якості об'єкта дослідження Інтернет як інформаційно-комунікативний феномен являє собою інтерес для спеціалістів різноманітного профілю, а саме: соціологів, філософів, політологів, психологів та багатьох інших. Якщо говорити конкретно про науковців, які розглядають Інтернет як засіб комунікації, то це Е. Дайсон, Л. Землянова, Х. Рейнольд, Є. Вартанова, Г. Почепцов та інші. Політологів цікавлять питання створення і функціонування електронного урядування, роль Інтернету у політичній комунікації суспільства, використання Інтернету у політичному

PR, взаємозв'язок Інтернету і демократії. Психологів у першу чергу цікавлять проблеми ідентичності в умовах анонімності Інтернет-діяльності, мотивація різноманітних груп користувачів, вплив досвіду використання Інтернету на повсякденну поведінку, проблеми Інтернет-залежності. Філософів цікавлять теоретичні питання взаємозв'язку Інтернету і глобалізації, Інтернету і інформаційного суспільства, співвідношення в Інтернеті балансу анонімності і безпеки суспільства. Соціологів у свою чергу цікавлять питання взаємозв'язку Інтернету і різноманітних соціальних підсистем суспільства (культури, політики, економіки і т.д.), місце Інтернету в суспільстві, його внутрішня структура. Таким чином, варто відзначити достатньо широкий спектр комунікативних проблем у вивченні Інтернету.

Із ростом інтернет-аудиторії, яка на сьогоднішній день по всій території України без урахування Криму зросла до 59% і складає 21,8 млн. користувачів, Інтернет стає засобом не тільки масової а й глобальної комунікації, котра перетнула національні кордони і об'єднала світові інформаційні ресурси в єдину систему. Такі результати дослідження, проведеного компанією Factum Group Ukraine [1]. Порівняно з 2014-м роком, де кількість інтернет-користувачів України складала 18,8 млн., найбільш активно почалося зростання користування Інтернетом серед аудиторії старшого віку. Кожен десятий українець у віці 65 років користується мережею Інтернет. Якщо брати до уваги Україну, то не дивлячись на значне відставання від розвинутих країн, розвиток українського сегменту мережі Інтернет відбувається швидкими темпами. Згідно даних WEBINDEX Україна займає 46 місце в рейтингу країн світу [2]. За даними Міжнародного союзу телекомунікацій до кінця 2015 кількість інтернет-користувачів у всьому світі становила 3,2 млрд. чоловік (враховуючи те, що все населення Землі становить 7,2 млрд.) [3].

З розвитком мережі Інтернет все більш значна частина комунікації як ділового так і особистого характеру здійснюється у віртуальному середовищі. В рамках глобальної мережі відбувається одночасна багатопланова взаємодія багатьох людей, що знаходяться в різних куточках планети. Вона передбачає спілкування в режимі реального часу, утворення товариств, громад, спільних соціальних дій, конференц-зв'язок на базі WEB, сеанси колективної роботи, електронну самопрезентацію через тексти та графічне зображення.

Таким чином, Інтернет не обмежується масовими, груповими і особистісними функціями масової комунікації, і не виконує тільки роль всесвітнього довідника. Багато науковців вважають всесвітню мережу саме як нове середовище проживання, яку активно освоюють люди. Правомірність використання терміну «населення Інтернету»

вже не викликає особливих сумнівів. Більше того, ми вважаємо, що його застосування для визначення груп Інтернет-користувачів дозволяє адекватно передати суть того, що відбувається в глобальній мережі — перетворення технічного посередника в життєве середовище. В даному випадку Інтернет є не просто важливим фрагментом соціальної реальності, але й може бути розглянутий як сукупність взаємодіючих індивідуальних і колективних ідентичностей.

Крім того, що Інтернет є засобом масової комунікації, він має й інші сторони, котрі виходять за дані рамки (наприклад, технічне середовище існування різноманітних прикладних технологій). Інтернет — дуже динамічне, цікаве, важливе і, в той же час, недостатньо вивчене явище, що робить його актуальним і привабливим об'єктом дослідження для вчених у різних галузях.

Список використаної літератури

1. *Кількість регулярних інтернет-користувачів в Україні зросла до 21,8 млн.* [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://gazeta.ua/articles/life/kilkist-regulyarnih-internetkoristuvachiv-v-ukrayini-zrosla-do-218-mln/633061> вільний (дата звернення: 22.01.2016). — Назва з екрана.

2. *Веб-індекс, мировий рейтинг* [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://thewebindex.org/data/?indicator=INDEX&country=ALL> свободний (дата обращения: 22.01.2016). — Загл. с екрана.

3. *Пользователи Интернета в мире* [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.bizhit.ru/index/polzovateli_interneta_v_mire/0-404 свободний (дата обращения: 22.01.2016). — Загл. с екрана.

УДК 659.1 (477)

О. М. Кукушкін

АНАЛІЗ СТАНУ РЕКЛАМНО-КОМУНІКАЦІЙНОГО РИНКУ УКРАЇНИ У 2013—2015 РОКАХ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЙОГО РОЗВИТКУ В 2016 РОЦІ

На сьогоднішній день в Україні відбувається структурна перебудова економіки, пов'язана із збільшенням частки інформаційного сектору в її структурі. Вітчизняний інформаційний сектор економіки динамічно розвивається, про що свідчить стан інформаційного ринку країни. Одним із його сегментів, який відображає процеси динамічного розвитку, є ринок рекламно-комунікаційної індустрії. Також даний ринок є індикатором стану вітчизняної економіки в ринкових умовах функціонування, що обумовлено двоїстим характером інформаційного ринку. Тому дослідження

вітчизняного рекламно-комунікаційного ринку є актуальним в контексті вивчення стану та тенденцій розвитку ринкової економіки України в цілому та її інформаційного сектору.

Під рекламно-комунікаційним ринком розуміється система економічних, організаційних і правових відносин щодо продажу і купівлі інформаційних продукції та послуг в сфері медіа реклами, маркетингових комунікацій та зв'язків з громадськістю. Суб'єктами, які формують даний ринок, є рекламодавці, рекламні, маркетингові та PR-агентства, виробники рекламоносіїв, засоби масової інформації, дизайнерські центри тощо.

Ринок рекламно-інформаційної індустрії як економічне явище виник в Україні у 1992 році. На даний час вітчизняний рекламно-комунікаційний ринок перебуває на етапі структурних змін, спрямованих на забезпечення його інтеграції в глобальний ринок. Основними сегментами, які сформувалися на сьогодні, є наступні: медіа-сегмент; сегмент немедійних маркетингових сервісів; сегмент зв'язків з громадськістю.

У зазначених сегментах впродовж останніх трьох років сформувалися структурні елементи, які відповідають чинній міжнародній класифікації та прийнятим у європейській практиці стандартам. Наприклад, у структурі медіа-сегменту виділяють наступні медіа-канали: телевізійна реклама, преса, радіо-реклама, зовнішня реклама, реклама в кінотеатрах та інтернет-реклама. Кожний із зазначених каналів формується окремими напрямками, зокрема, інтернет-реклама, згідно класифікації ІАВ (InteractiveAdvertisingBureau), включає: банерну рекламу, спонсорство, мобільну рекламу, цифрове відео та пошук.

Основними показниками, які характеризують стан ринку рекламно-комунікаційної індустрії, є обсяги ринку в цілому та його основних сегментів, а також їх питома вага у структурі ринку. Показники обсягів ринку за період з 2013 по 2015 рік та їх прогноз на 2016 рік були представлені фахівцями Всеукраїнської рекламної коаліції в результаті здійснених досліджень з використанням методу експертних оцінок (див. табл. 1).

АНАЛІЗ СТАНУ РЕКЛАМНО-КОМУНІКАЦІЙНОГО РИНКУ УКРАЇНИ У 2013—2015 РОКАХ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЙОГО РОЗВИТКУ У 2016 РОЦІ

(за даними Всеукраїнської рекламної коаліції)

Назва сегменту ринку	2013		2014		2015		2016 (прогноз)	
	млн. грн.	%	млн. грн.	%	млн. грн.	%	млн. грн.	%
МЕДІА-РИНОК	11367	80	9065	83	8941	83	10003	84
РИНОК МАРКЕТИНГОВИХ СЕРВІСІВ	2521	18	1672	15	1633	15	1702	14
РИНОК PR	290	2	246	2	246	2	250	2
ЗАГАЛЬНИЙ ОБСЯГ	14178	100	10983	100	10820	100	11955	100

Аналізуючи обсяг рекламно-комунікаційного ринку за період з 2013 по 2015 рік, можна відзначити зменшення його загального обсягу на 24 %, що свідчить про кризу на ринку. У структурі ринку спостерігаємо домінування частки медіа-сегменту, яка складає 80—83 %, зниження частки ринку немедійних маркетингових сервісів з 18 % у 2013 до 15 % у 2015 році та незмінну частку у 2 % ринку PR.

Основними факторами, що вплинули на спад вітчизняного рекламно-комунікаційного ринку та його основних сегментів у 2013—2015 роках, були: складна політична й соціальна ситуація в країні, яка призвела до кризового стану економіки; девальвація Національної валюти та інфляція; втрата ринків східних регіонів і Криму та скорочення інших регіональних ринків; зниження купівельної спроможності населення, що вплинуло на скорочення бюджетів на рекламно-маркетингові комунікації рекламодавців; зміни в податковому законодавстві України та жорстка фіскальна політика держави; корупція; вихід з ринку російського бізнесу.

Однак, незважаючи на складну ситуацію, яка склалася на вітчизняному ринку рекламно-комунікаційної індустрії у 2013—2015 роках, експерти Всеукраїнської

рекламної коаліції прогнозують у 2016 році зупинення спаду та стабілізацію на ринку, яка, як наслідок, може забезпечити 10 % його зростання в порівнянні з 2015 роком. При цьому, це можливе за таких умов: стабілізації політичної та економічної ситуації в країні; активного здійснення реформ, які стимулюватимуть економічне зростання та підвищать інвестиційну привабливість країни.

УДК 316.773.4

С. П. Мельник

ПРО ОСОБЛИВОСТІ МІФОЛОГІЧНОГО МАНІПУЛЮВАННЯ В АГІТАЦІЙНО-ПРОПАГАНДИСТСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ (НА ПРИКЛАДІ ВИКОРИСТАННЯ МІФООБРАЗІВ)

Агітаційно-пропагандистська діяльність є одним із самих специфічних і найбільш запитаних видів інформаційної діяльності. Вона є актуальною, оскільки завдяки їй через певні комунікативні стратегії можна вирішувати питання не тільки політичного характеру, але й соціального, економічного, культурного, юридичного тощо. На думку авторитетного українського вченого з теорії комунікації Г. Г. Почепцова, пропаганда є добре злагодженою комунікативною технологією [1, с. 393]. Це стало можливим завдяки дослідженням зарубіжних та вітчизняних дослідників (Дж. Еллюл, К. Джоунз, К. Копп, К. Лемін, Т. Шабутані, М. Бахтін, Ю. Лотман тощо) у галузі семіотики, семантики та прикладної комунікації, що стимулювало до розвитку комунікативних моделей впливу (наприклад, модель скривленого джерела та модель легітимізації джерела). Стосовно дослідження маніпулювання масовою свідомістю через мас-медіа було запропоновано пропагандистський аналіз (Г. Джоветт, В. О'Деннелл), який дозволяв виявляти продуктивність агітаційно-пропагандистської діяльності. Таким чином, агітаційно-пропагандистська діяльність вже давно засновується на науково-теоретичних засадах. Її ефективність визначається активним використанням інструментарію прикладної комунікації та різноманітних маніпулятивних технік. Однією з таких технік, за визначенням глави Ради директорів Незалежного Інституту комунікативістики професора І. М. Дзялошінського, є маніпуляція за допомогою актуалізації ментально-міфологічних конструктів і здійснення впливу на архетипи та мета-програми [2, с. 118—119]. Під час здійснення міфологічної комунікації (міфокомунікації) як метакомунікації, використання якої забезпечує успіх пропагандистської кампанії, міфологія стає практично єдиною формою організації

масової свідомості. У таких «екстремальних» ситуаціях люди починають повторювати більше примітивні форми мислення та поведінки, тому саме масова свідомість серед людей оперує насамперед категоріями міфологічної свідомості [3, с. 204].

Актуалізація ментально-міфологічних конструктів спрямована на фундаментальну верству колективної поведінки, діяльності, емоційного реагування на різні ситуації, що є властивими стійкій соціальній групі.

З іншого боку, процес впливу на масову свідомість за допомогою маніпуляції світоглядом із ще більшим ефектом можливий за допомогою метапрограми через те, що через цей особистісний конструкт людина будує для себе картину світу. Комунікатор за допомогою архетипічної метапрограми (наприклад, *Смерть, Життя, Страх, Любов, Ненависть* й. т. п., що функціонують на рівні людських інстинктів) не стільки вводить нову поведінку, скільки активує типи поведінки, вже властиві одержувачеві інформації [1, с. 42].

Як приклад маніпулювання за допомогою актуалізації ментально-міфологічних конструктів і впливу на архетипи й метапрограми в пропагандистській кампанії можна навести іконічний міфообраз тринадцятилітнього Жозефа Бара — легендарного героя Французької революції, що дуже активно використовувався в патріотичній агітаційно-пропагандистській діяльності як під час революційної пори, так і в наступних роках. Гравюри, репродукції картин (Жак-Луї Давід «Смерть Жозефа Бара», Ж. Ж. Веертс «Смерть Жозефа Бара» тощо) із зображенням подвигу Бара друкувалися й розсилалися в усі початкові школи Франції. У зображенні юного героя застосовувалися іконографічні принципи, які засновані на архетипі/міфологемі *Дитина* (Чудесне дитя) і *Добровільна жертва, Герой, Захисник, Вічний юнак*. Його культ пережив революційну епоху, випробувавши новий розквіт під час Третьої республіки та двох Світових війн. Зображення Бара можна було виявити на монументах (наприклад, на монументі містечка Палезо, у якому жив Жозеф), а також у нарисах і розповідях у французьких шкільних підручниках до середини ХХ сторіччя. У Парижі й досі існує вулиця, що носить ім'я Жозефа Бара. Є припущення, що образ Бара вплинув на створення образу Гавроша Віктора Гюго в романі «Знедолені».

Відносно створення й трансформації даного ментально-міфологічного конструкта *Героя* показовим є й те, що надалі за аналогією використовувалися іконічні зображення (знаки-образи) героя-підлітка або героя-юнака в Гітлерівській Німеччині з урахуванням Нац. менталітету німців («Квекс із Гітлерюгенду», «Вище голову, Йоханнесе!», «Руки вгору!», «Повітряні пси», «Орля», «Хлопчики» тощо). Використання міфологічних конструктів *Героя-Жертви* й *Захисника-героя*, що мають елементи архетипів *Героя* та

Захисника, стосовно менталітету підлітків у Радянському Союзі — ще більш є очевидним («Книга пошани Всесоюзної піонерської організації ім. В. І. Леніна», кінострічки «Це було на Донбасі», «Орля», «Вулиця молодшого сина», «П'ятірка відважних» тощо). При цьому, вживання ментально-міфологічних конструктів *Героя-Жертви* й *Захисника-героя* та архетипічних метапрограм *Любов до Батьківщини*, *Війна*, *Самопожертва*, що будуються на іконічному зображенні героя-підлітка, є майже ідентичним у фільмах Альфреда Вайденманна «JungeAdler» (1944 р.) та Едуарда Бочарова «Орлёнок» (1957 р.): тут співпадають як назви фільмів («Орля»), так нарративний зміст — участь підлітків у Другій світовій війні, їхня самопожертва в ім'я врятування та перемоги батьківщини у жорстокій боротьбі з безпощадним ворогом, а також в цих кінострічках застосуються одні самі архетипи/міфологеми: *Дитина*, *Добровільна жертва*, *Герой*, *Захисник*, *Вічний юнак*, *Змієборство*, *Пекло* тощо. З цього прикладу ми бачимо, що ментально-міфологічні конструкти та мета-програми *Захист*, *Війна* (у тому числі класова, расова й т.п.), *Любов до Батьківщини*, *Самопожертва* містили в собі єдиний для тоталітарного германського й радянського суспільства архетипічний механізм, загальне джерело колективного несвідомого, котрий визначав комунікативну поведінку всіх, але особливо — молоді, що була головним сегментом цього суспільства.

Підбиваючи підсумок з огляду на сказане, слід зазначити, що при використанні ментально-міфологічних конструктів *Героя*, і архетипічних метапрограм *Любов до Батьківщини*, *Війна*, *Самопожертва* в агітаційно-пропагандистській діяльності стосовно міфокомунікації, зникають реальні людські риси, і на сцені громадського життя з'являються «герої», які перемагають не просто політичних опонентів або суперників у конкурентній боротьбі, а «чудовиська» (класових «ворогів», «ворогів» народу та держави, «небезпечних» для націй осіб тощо). Для більш ефективного створення й закріплення необхідних міфообразів потрібно використовувати розробки таких наукових галузей гуманітарного напрямку, як комунікативістика, семіотика, культурологія, соціологія, психолінгвістика, психологія сприйняття тощо, що стимулює до розвитку маніпулятивних технік у прикладних комунікаціях (реклама, зв'язки з громадськістю, пропаганда). Вони можуть відрізнитися ще більш високою ефективністю впливу. Виходячи з переваг цільової аудиторії, своє основне завдання маніпулятори, як й сто років тому, розуміють як підбір міфологічного персонажа й вписування його «дій» у матрицю відповідних національно-патріотичних «героїчних» подвигів.

Список використаної літератури

1. Почепцов Г. Г. *Теория коммуникации* / Г. Г. Почепцов. — Москва : Рефл-бук, Киев : Ваклер, 2006. — 656 с.
2. Дзялошинский И. М. *Как нами манипулируют* / И. М. Дзялошинский // *Современная пресса: Теория и опыт исследования*. — Москва : Фак. журналистики МГУ им. М. В. Ломоносова, 2010. — С. 113—170.
3. Элиаде М. *Аспекты мифа* / М. Элиаде. — Москва : Академ. Проект, 2010. — 288 с.

УДК 378.1

А. Р. М'якота

ВІРТУАЛЬНИЙ ТУР ЯК ІННОВАЦІЙНИЙ МЕТОД ПРЕЗЕНТАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

Успіх будь-якого навчального закладу, його конкурентоспроможність, значення на ринку освітніх послуг визначається не лише якістю навчання та виховання. Імідж дозволяє передати самобутність навчального закладу, якість наданих ним освітніх послуг, ціннісні характеристики. Велике значення в практиці управління громадською думкою про ВНЗ відводиться провадженню презентаційної діяльності.

Метою нашого дослідження є обґрунтування віртуального туру як інноваційного методу презентаційної діяльності ВНЗ.

О. Почуєва визначає презентаційну діяльність ВНЗ як процес пошуку для навчального закладу ринкової позиції, продукту або послуги, яка буде суттєво відрізняти його від конкурентів. Будь-який ВНЗ має можливість презентувати себе, продемонструвати свою індивідуальність, що виявляється через певний стиль і набір якостей [1].

У 2015 р. нами було проведено опитування серед студентської молоді Рівненського державного гуманітарного університету. Завдання студентів полягало у тому, щоб розставити запропоновані фактори згідно з рейтингом, відповівши на запитання «Що, на Вашу думку, найбільше впливає на імідж ВНЗ?». Результати дослідження показали, що фактор «Проведення презентаційних заходів та комунікація із громадськістю» відіграє одну з найважливіших ролей у формуванні іміджу ВНЗ, оскільки студенти відвели йому другу позицію, поступившись лише фактору «Рівень викладачів та викладу дисциплін».

Віртуальні тури — це он-лайнні або оф-лайнні презентації, які дозволяють потенційним клієнтам оглядати будь-який об'єкт. Залежності від типу такого туру це можуть бути широкоформатні або циркулярні (на 360°) огляди, а також панорами об'єктів будь-якого розміру (експонати музеїв та картинних галерей, кімнати та інші приміщення готелів, вулиці та будівлі міст, алеї парків, види з висоти пташиного польоту тощо), які рухаються довільно [3].

Під час віртуальної подорожі «віртуальний турист» поглинається комп'ютером. Коли турист стає частиною культурного гіпертексту, він фізично входить в мультимедійну систему, тобто він реально є присутнім у віртуальній реальності і для нього віртуальність стає реальністю. Якщо традиційний туризм — це співпереживання на відстані, спостереження зі сторони, то віртуальний туризм дозволяє поглинутися в культурний простір подорожей, включаючи і фантазії, і дійсність. Віртуальна 3D сферична панорамна екскурсія є незвичайною подорожжю, що дозволяє яскраво відчувати ефект особистої присутності. При цьому можна, не відходячи від комп'ютерного столика, буквально заглянути в будь-яке приміщення, реально пройтись вулицями міста в далекій країні, оглянути визначні місця та багато іншого [2].

Провівши моніторинг веб-сайтів ВНЗ України, ми виявили лише один такий віртуальний 3D-тур, це — віртуальний тур Київським національним університетом культури і мистецтв (<http://knukim.edu.ua/tour/>). Перш за все у ньому представлена мапа, за допомогою якої ви можете розпочати свою віртуальну екскурсію. Обравши певний структурний підрозділ університету, ви матимете змогу «відвідати» їх за допомогою віртуальних об'єктів, створених з використанням фото- та відеоматеріалів, 3D-графіки та 3D-панорам. У ході користування цим туром ми також виявили, що він був створений на замовлення агентством об'ємних презентації «3DTOUR».

Оскільки формування схожого 3D-туру вимагає залучення великих фінансових витрат та кваліфікованих спеціалістів, ми провели моніторинг інтернет-ресурсів та віднайшли безкоштовне програмне забезпечення, завдяки якому можна створити віртуальний тур, використовуючи панорамні зображення. Під час роботи над туром знадобиться фотоапарат та штатив, щоб зробити необхідні фотознімки. Для обробки фото необхідно використовувати будь-який фоторедактор, щоб прибрати недоліки та підготувати фото для панорами. Також нам знадобляться такі програми, як PTGui (створення панорами) та Tourweaver (безпосереднє створення віртуального туру). Але запропонований шлях не гарантує якісного результату.

Отже, оскільки презентаційна діяльність сприяє формуванню позитивного іміджу ВНЗ і залученню абітурієнтів, слід звернути увагу на такий інноваційний

напря́м, як віртуальний тур, котрий зможе представити заклад на ринку освітніх послуг. Важливо також пам'ятати, що віртуальна екскурсія ніколи не компенсує реальної, тому на сьогодні залишається актуальним проведення так званих Днів відкритих дверей, мета яких не лише демонструвати ВНЗ, а й ознайомити абітурієнтів із правилами вступу, напрямами навчання тощо.

Список використаної літератури

1. Почуєва О. Презентаційна діяльність сучасного навчального закладу / О. Почуєва // *Нова пед. думка*. — 2013. — № 3. — С. 112—114.

2. Самохвал О. О. Віртуальна екскурсія як інноваційний метод лінгвокраїнознавчої підготовки майбутніх фахівців туристичної сфери / О. О. Самохвал, Н. В. Войнаровська // *Наук. зап. [Нац. ун-ту «Острозька академія»]. Серія : Філологічна*. — 2013. — Вип. 33. — С. 312—315.

3. Сучасний тлумачний словник української мови: 100 000 слів / за ред. В. В. Дубічинського. — Харків: ВД «ШКОЛА», 2009. — С. 151.

УДК 002.2-053.2(477)"185/191"(083.41)

О. В. Петренко

СТАТИСТИКА ДРУКУ ДИТЯЧОЇ КНИГИ В УКРАЇНІ У ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ XIX — НА ПОЧАТКУ XX СТ.

У часи глобальних соціокультурних трансформацій в інформаційно-культурному середовищі постає проблема ґрунтовного дослідження становлення і розвитку статистичного обліку за окремими галузевими напрямами, що вбачає здійснення якісного аналізу діяльності сучасних документно-інформаційних систем. Зокрема, існує нагальна потреба заповнити існуючі лакуни в статистиці друку дитячої книги з моменту її першого випуску на території України до початку державного обліку друкованої продукції.

Питаннями загальної бібліографії II половини XIX ст. — початку XX ст., в тому числі й статистики, опікувалися видатні українські науковці М. О. Максимович [1], М. Ф. Комаров [2], І. О. Левицький [3], Б. Д. Грінченко [4], А. І. Козаченко [5], О. І. Дей [6], М. А. Низовий [7] та багато інших. Проте, досі ще повноцінно не узагальнено статистичні відомості про випуск дитячих книг за означений період.

Зважаючи на те, що відомості про друк дитячої книги в дореволюційній Україні не виокремлено серед загальних бібліографічних списків, а наявні бібліографічні матеріали не завжди надають вичерпну інформацію про цільове призначення

zareestrowanih vidanyh, dlya dzheryelnoyi bazy statystychnoho obliku dityachoy knyhy nami vzyto vidomosti z systematychnykh katalogiv Natsionalnoyi biblioteky Ukrainy (NBU) dlya ditey i Natsionalnoyi parlament'skoy biblioteky Ukrainy (NPPBU).

Detalnyi bibliografichnyi poshuk vyayviv, sho u fondakh natsionalnykh bibliotek sumarno nalichuyetsya 145 dityachykh knyhy, nadrukovanih na terytorii Ukrainy z 1842 po 1917 roky. Bezperechne liderstvo za kilykistyu nayavnykh vidanyh належить НБУ для дітей —126 knyhy, z nykh: 92 — ukraїнською mовою i 34 — rosiyskoyu mовою. Znachno menше dityachykh knyhy zberigayetsya v NPPBU — liше 19, i vsi vony nadrukovani vyklyuchno ukraїнською mовою. Odnakovi primirnyky vidanyh, sho zberigayutsya v riznykh bibliotechnykh fondakh, skladayut duche neznachnu chastynu vid zagalnoyi kilykosti doslidzhuvaniy vidanyh — 3 knyhy iz 145.

Vidсутність u vypusknnykh daniy vidomostey pro tyrazhi tsiykh vidanyh unemozhlivlyuє zdійsнення povnoціnnoho statystychnoho obliku dityachykh knyhy tshogo periyodu. Sered doslidzhuvanoho knyzhkovoho masivu informatsiyu pro tyrazhi navedeno tilky v 3 knyzhkakh (nadrukovaniy u Kyєvi na poch. XX st.), yakі zberigayutsya v NBU dlya ditey.

Geografichnyi aspekt doslidzhenня dozvoliv vyznachyty p'ять osnovnykh osередkiv druкуvannya knyhy dlya ditey: Kyїв (64 knyhy), L'viv (28 knyhy), Odesa (13 knyhy), Katerinoslav (11 knyhy) ta Kharkiv (5 knyhy). V usiyh mistakh, okrim Katerinoslava, knyhy dlya ditey druкуvaly vidnosno systematychno protyagom usyoho zaznaченоgo periyodu. Stosovno Katerinoslava vyayvleno, sho v bibliotechnykh fondakh zberigayutsya liше vidannya 1916—1917 rokiv.

Poperedniy perelik varto buło b dopovnyty she odniyu pozyciyu — misto Chernigiv («Vydavnytstvo B. Hrinchenka»), odnak sered knyzhkovykh pam'yatok doslidzhuvanoho periyodu u fondі NPPBU zberigayetsya tilky odna dityacha knyzhечka (B. Hrinchenko «Sered kryzhanoho morya», 1899 r.).

Do reshty vydavnych osередkiv належали Gadyach (1 knyha), Zhytomir (1 knyha), Kolomyia (1 knyha), Poltava (6 knyhy), Fastiv (1 knyha) i Chernivci (5 knyhy). Na vidminu vid chotyr'ох osnovnykh vydavnych osередkiv (bez Katerinoslava), druk dityachykh knyhy v tsiykh mistakh prypadaє na pochatok XX stolittya.

Khronologichnyi oglyad dozvoliv vyayvity stalist' u tshyфровykh pokaznykakh za rokamy vypusku u II pol. XIX st. i vidnosnu dynamiku zrostanня kilykosti dityachykh vidanyh, pochynayuchi z 1903 roku.

Bibliografichnyi poshuk i deskryptyvnyi analiz zaznaченоyi u dityachykh knyzhках informatsiyi pro vydavtshiv (vydavnychi ta kul'turno-osvitni organizatsiyi) daє pidstavu

стверджувати, що найбільш сумлінними у наведенні вихідних відомостей були львівські видавці. Щодо антирейтинга з цього питання, то помилки в оформленні вихідних відомостей дитячих книг переважно допускали видавці різних видавничих осередків, окрім основних вищезгаданих. В цьому контексті варто також зазначити, що загалом за рівнем якості й повнотою наведення елементів видавничого оформлення саме львівські дитячі видання оформлено найкраще.

Проведений аналіз дозволив виявити основні тенденції та особливості друку дитячих книг в Україні у II половині XIX ст. — на початку XX ст., на основі чого сформульовано такі висновки:

– за хронологією випуску книг для дітей суттєве збільшення репертуару спостерігається в 10-х роках XX ст.;

– за мовною ознакою кількісно значно переважає масив дитячих книг, надрукованих українською мовою;

– за територіальною приналежністю визначено, що найбільше видань випущено в Києві, Львові, Одесі та Катеринославі;

– за кількістю випущених дитячих книг серед видавців слід виділити такі видавничі та культурно-освітні організації: «Український учитель», «Криниця», «Книгозбірня» (на чолі з Я. Самоменком), «Вернигора», «Зоря» — Київ; «Наукове Товариство імені Шевченка», «Українське Педагогічне Товариство» — Львів; «Українське Видавництво в Катеринославі» — Катеринослав; «Південно-Російське Товариство Друкованої справи» — Одеса.

Бібліографічні відомості про наявні в бібліотечних фондах дитячі книги, як джерельна база проведеного дослідження, дозволили систематизувати й вперше узагальнити статистичні відомості про випуск дитячих книг у II половині XIX ст. — початку XX ст. Підсумкові результати не можуть бути меншими, ніж в здійсненому автором аналізі, що необхідно враховувати в подальших дослідженнях статистики друку дитячої книги в Україні.

Список використаної літератури

1. Максимович М. А. Книжная старина южнорусская / М. А. Максимович // *Временникъ Общества Истори и Древней Истори* : Кн. 3. — Кіевлянинъ, 1850. — С. 117—138.

2. Комаров М. Ф. Бібліографічний покажчик нової української літератури (1798-1883) / зібрав [з передм.] М. Комаров. — Київ : Тип. Г.Т. Корчак-Новицькаго, 1883. — 74 с.

3. Українська бібліографія Австро-Угорщини за роки 1887—1900 / уложив на підставі автопсій Ів. Ем. Левицький. — У Львові : Накладом Наук. т-ва ім. Шевченка.

Т. I [Роки 1887—1889]. — 1909. — 290 с.

Т. II [Роки 1890—1891]. — 1910. — 262 с.

Т. III [Роки 1892—1893]. — 1911. — 290 с.

4. Вільхівський Б. (Грінченко Б. Д.). Замітки критичні. Нові українські книжки / Б. Вільхівський // Зоря. — 1889. — Ч. 2. — С. 33.

5. Козаченко А. Бібліографічна статистика (Спроба методології) / А. Козаченко ; Всеукр. акад. наук, Бібліогр. комісія, НКО УСРР, Укр. Кн. палата. — Київ : [б. в.], 1929. — 28 с.

6. Дей О. І. Книга і друкарство на Україні з 60-х років XIX ст. до Великого Жовтня / О. І. Дей // Книга і друкарство на Україні / О. І. Дей [та ін.] ; АН УРСР, Ін-т мистецтвознавства, фольклору та етнографії ім. М. Т. Рильського, Держ. публіч. б-ка, Вид-во «Наук. думка» ; за ред. П. М. Попова. — Київ : Наук. думка, 1965. — С. 128—209.

7. Низовий М. Українська статистика друку: основні етапи становлення та розвитку / М. Низовий. — Київ : [Кн. палата України], 2002. — 96 с.

Випуск дитячих книг в Україні у II половині XIX ст. — на початку XX ст. (за матеріалами про книги у фондах НБУ для дітей і НПБУ)

Міс- та мови	Київ		Львів		Одеса		Харків		Черні- Гів		Гадяч		Жито- мир		Катери- нослав		Коло- мия		Полтава		Фастів		Чернів- ці		Всьо- го назв
	ук р.	рос.	у к р.	ро с.	ук р.	ро с.	ук р.	ро с.	ук р.	ро с.	ук р.	ро с.	ук р.	ро с.	ук р.	ро с.	ук р.	ро с.	ук р.	ро с.	ук р.	ро с.	ук р.	ро с.	
1842	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
1864	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
1874	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
1876	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3
1877	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
1879	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
1882	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
1883	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
1885	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
1890	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
1893	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
1894	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
1896	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
1897	-	1*	-	-	1	-	-	1*	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
1899	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
1900	-	-	-	-	-	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3
1901	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
1902	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	2
1903	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4
1904	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
1905	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
1906	-	-	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	7
1907	1	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	4

ОРГАНІЗАЦІЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМ У ВІРТУАЛЬНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Сучасний розвиток ринку технологій сприяє досить швидкому розвитку форм функціонування віртуальних організацій. Їх виникнення спровоковане змінами у суспільстві, зокрема, в політичному, економічному, соціальному аспектах [1, с. 113].

Окремим аспектом виступає зміна в способах виконання певних завдань співробітниками фірм. Звичайно, значна їх частина переноситься у віртуальне середовище, що зумовлює перехід до перетворення інформації у віртуальну, електронну. В свою чергу, цей процес спонукає до навчання співробітників та їх перекваліфікації. Адже донедавна вважалося, що джерелом інвестицій є працівник. Нині ситуація змінюється докорінним способом, і джерелом інвестицій стає інформація.

Віртуальна організація створюється на потребу сьогоденних реалій, вона функціонує у мережі Інтернет — Екстранет, і виконує певну функцію чи завдання, що мають специфіку, досвід та можливості відповідні до поставлених перед ними завдань [2, с. 37].

Виконання завдань в такій організації може носити різний характер. Зокрема, це можуть бути: індивідуальне завдання, що визначає роботу певного співробітника у певному інформаційному напрямку; групові завдання, котрі допомагають у зборі матеріалу безпосередньо на місцях; компанії, що допомагають іншим, наприклад, віртуальні туристичні агенства.

Організація та керівництво кадровим потенціалом у віртуальних організаціях набирає нових обертів. Причиною цьому є віддаленість співробітників від своєї віртуальної організації (співробітник може проживати, наприклад, в Україні, а працювати у віртуальному кабінеті польської віртуальної фірми). Таким чином, кадровий потенціал організації зростає, продуктивність співробітників збільшується ефективність самої організації також збільшується [3, с. 529]. Таким чином, віртуальна організація з легкістю може витримати конкуренцію у своїй сфері.

Важливим аспектом також є можливість збереження електронних документів, котрі приходять на заміну паперовим. Використання електронних документів дозволяє більш ефективно проводити опрацювання, архівування та подальше їх використання.

Звичайно, співробітник віртуальної організації використовує у своїй роботі комп'ютер та користується засобами Інтернету. Досить часто також використовується електронна пошта, що дозволяє швидко розповсюджувати інформацію, причому, електронні листи розсилаються, за потреби, великій кількості користувачів даної інформації.

Зокрема, пересилання інформаційних продуктів засобами електронної пошти дозволяє керівництву [4, с. 212]:

- залучати велику кількість людей до ознайомлення з інформацією;
- моніторити та контролювати передачу інформації;
- використовуючи запитальники, вдосконалювати надання інформації тощо.

Корпоративні портали стали невід'ємною частиною сучасного електронного обміну інформацією. Спочатку вони виконували суто інформаційну функцію, згодом, із розвитком технологій, користувач має працювати з порталом для отримання певного результату. В сучасних умовах портал дозволяє працювати як самостійно, так і групою.

На порталах нагромаджується як необхідна для широкого кола користувачів, так і службова інформація. Звичайно, вона розмежовується адміністраторами.

Отже, використання віртуальних організацій у сучасному світі стає все більш затребуваним. Віртуальна інформація стає необхідним аспектом повсякденного життя людини.

Список використаної літератури

1. Буров Є. В. *Комп'ютерні мережі : підручник / Є. В. Буров.* — Львів : Магнолія 2006, 2010. — 262 с.
2. Грицунов О. В. *Інформаційні системи та технології : навч. посіб. / О. В. Грицунов.* — Харків : ХНАМГ, 2010. — 222 с.
3. Избачков Ю. С. *Информационные системы : учебник / Ю. С. Избачков.* — 2-е изд. — Санкт-Петербург : Питер, 2008. — 656 с.
4. Шаховська Н. Б. *Проектування інформаційних систем : навч. посіб. / Н. Б. Шаховська, В. В. Литвин ; за наук. ред. В. В. Пасічника.* — Львів : Магнолія 2006, 2011. — 380 с.

УДК 008:316.723

Ю. В. Трач

ДОСЛІДЖЕННЯ МОЛОДІЖНИХ СУБКУЛЬТУР ЯК ОДИН ІЗ ПРІОРИТЕТНИХ НАПРЯМІВ У КУЛЬТУРОЛОГІЇ

На межі ХХ—ХХІ ст. виявилися радикально нові тенденції в розвитку культури, пов'язані із збільшенням обсягів інформації, комп'ютерних та мережевих технологій її зберігання і передання, зростанням аудиторій і масштабів впливу телебачення, радіо, мобільних засобів зв'язку та Інтернету, а також розширенням діяльності внутрішньо-культурних утворень: хакерів, кракерів, кардерів, фішерів, фрікерів, спамерів, геймерів та ін.

Основою формування субкультури геймерів стала комп'ютерна гра, як одне з втілень «віртуальності». Геймерський рух охоплює сьогодні все нові соціальні групи і категорії осіб. Серед специфічних цінностей найбільше значення для геймерів мають перебування в

ігровому просторі і визнання у співтоваристві геймерів, отримання інформації без обмеження, освоєння нових комп'ютерних технологій та ін. Разом з тим, ігрова комп'ютерна культура при всій її зовнішній привабливості, завдяки видовищності та барвистості, і досить глибокому проникненню в молодіжне середовище виявляється неоднозначною за своїм впливом на суспільство. З одного боку, надмірна захопленість комп'ютерними іграми призводить до негативних наслідків, пов'язаних з погіршенням фізичного здоров'я та психологічним станом людини. З іншого боку, ігри — це джерело інформації; вони стимулюють освоєння нових комп'ютерних технологій, вивчення іноземних мов, дають змогу зняти емоційну напругу, сприяють розвитку логіки, тренують реакцію і т. д. Крім того, комп'ютерна гра, маючи ряд переваг перед традиційними методиками, починає активно використовуватися в освіті, про що свідчить тенденція до гейміфікації — використання ігрового мислення і динаміки ігор для залучення аудиторії і вирішення завдань, перетворення чогось на гру.

Субкультура хакерів, так само як і субкультура геймерів, чітко відображає перетворення, які відбуваються в сучасній культурі, і стає прикладом для наслідування серед молодого покоління. Хакери сприяють утворенню нових ціннісних орієнтацій молоді, активно ініціюють значні зміни в суспільстві, зокрема розробку та впровадження периферійних приладів і пристроїв моделювання та віртуальної присутності в цифровій системі. Крім того, хакери створили значну частину програмного забезпечення комп'ютерів, актуалізували кіберпростір, а нині активно протистоять комерціалізації та привласненню будь-якими державними органами високошвидкісних комунікаційних магістралей мережі, керуючись правом загальної доступності і безоплатності інформації.

Обидві ці субкультури (власне, як і інші молодіжні субкультури), виконуючи у суспільстві ряд важливих функцій (приналежність до групи, оновлення та передання знань, норм і цінностей і т. д.) є складними феноменами сучасного інформаційного суспільства і вимагають ґрунтовного вивчення. Проте в межах сучасної культурології дана тема залишається однією з малодосліджених. Це можна пояснити, з одного боку, тим, що культурологічна школа в Україні перебуває в процесі становлення, що природним чином позначається на кількості наукових праць з даної тематики, а з іншого — дуже складно провести чіткі межі між різними напрямками стосовно дослідження молодіжної проблематики.

Молодіжні субкультурні утворення є невід'ємною частиною повноцінного функціонування сучасної суспільної системи і знаменують собою перехід до суспільств постіндустріального типу, в межах яких можливий субкультурний плюралізм. Сучасний соціокультурний простір сприяє формуванню безлічі субкультурних утворень різної

функціонально-світоглядної спрямованості, що відображає загальну тенденцію переходу до нової системи взаємин.

Вивчення цих явищ є важливим для перспективного розвитку культурологічного знання про нову епоху, в якій техніка, інформація та канали її передання стають істотними механізмами трансформації суспільства та культури, породжуючи нові субкультурні утворення, ціннісні орієнтири та моделі поведіння. Дослідження тенденцій розвитку і характерних особливостей молодіжних субкультур, а також їх ролі в соціокультурному просторі сучасного суспільства сприятиме їх сприйняттю як транслятора цінностей постіндустріального суспільства.

Список використаної літератури

1. Андреева И. Н. *Молодежная субкультура: нормы и система ценностей* / И. Н. Андреева, Н. А. Голубкова, Л. Г. Новикова // *Культурология : хрестоматия для высш. школы / сост. А. И. Кравченко*. — Москва : Академ. проект, 2000. — С. 265—275.
2. Иванова В. А. *Природа, культура и технологии в XXI веке* / В. А. Иванова // *Социс*. — 2002. — № 4. — С. 136—139.
3. Ильченко О. *Пастка для геймера* / О. Ильченко. — Київ : Грані—Т, 2008. — 64 с.

УДК 002:001.12

Г. М. Швецова-Водка

ДИСКУСІЙНІ ПИТАННЯ ВИЗНАЧЕННЯ ФУНКЦІЙ ДОКУМЕНТА

Визначення функцій документа є одним з найважливіших питань теорії документа. Насамперед визначають функції, які притаманні документу у будь-якому значенні. Такі функції називають загальними функціями документа.

Детальний огляд різних концепцій щодо визначення функцій документа зробив Є. О. Плешкевич у монографії [1, с. 193—222]. Його висновок полягає в тому, що основною функцією документа є *комунікаційна*, як функція передачі інформації в часі та просторі. Інші функції документа визначаються тим, в якій документально-інформаційній системі функціонує документ. Зокрема, це функції: правова, управлінська, обліково-статистична, культурна, історичного джерела, гносеологічна.

У підручнику, призначеному для підготовки бакалаврів із спеціальності «Бібліотечно-інформаційна діяльність», функція документа визначається як його суспільна роль, соціальне призначення, мета, завдання. Пропонується виділяти такі загальні функції документа: 1. Функція пам'яті (*меморіальна*), яка пояснюється таким чином: «закріплення, збереження і передача в часі та просторі знань, соціального досвіду і культурних традицій»; 2. *Комунікативна* функція, «яка перетворює документ у засіб спілкування автора і читача,

обміну думками, вироблення колективних рішень»; 3. *Кумулятивна* функція — здатність документа накопичувати, концентрувати, збирати й впорядковувати інформацію з метою її збереження для сучасного та прийдешнього покоління; 4. *Інформаційна* функція, яка виявляється у здатності документа задовольняти потреби суспільства в інформації, слугувати джерелом знання; 5. *Правова* функція, яка трактується як здатність документа надавати інформацію, потрібну для доказу, підтвердження яких-небудь фактів і подій через їх закріплення в документах [2, с. 70]. У такому переліку відсутні функції пізнавальна та управлінська, які, як правило, завжди називають серед загальних функцій документа. Тракткування деяких з названих функцій відрізняється від інших джерел.

Ю. М. Столяров пропонує інші визначення функцій документа та їх послідовність. Найголовнішою, онтологічною, сутнісною функцією документа він вважає *інформаційну*, оскільки «винайдений був документ головним чином для отримання можливості зафіксувати потрібну інформацію і таким чином зберегти її в часі, а за потреби й передати в просторі» [3, с. 68]. Інші функції документа Ю. М. Столяров вважає «феноменологічними», тобто такими, в яких виявляється головна функція. Серед них *меморіальна* — функція пам'яті, тобто фіксування фактів, ідей, дій, почуттів, думок і *комунікаційна*, як можливість передати інформацію в суспільстві. Крім того, у відповідності із призначенням документ, на думку Ю. М. Столярова, виконує функції: *прагматичну*, *когнітивну*, *упізнання*, *соціалізаційну*, *самоосвітню*, *управлінську*, *правову*, *науково-допоміжну*.

Інший порядок перерахування і дещо інше трактування пропонує М. С. Ларьков. Функцію документа він трактує як його цільове призначення, соціально вироблений спосіб його використання і зазначає, що функції документа визначені його суспільно-практичними цілями й завданнями. Перш за все, як головну функцію документа М. С. Ларьков виділяє *комунікаційну*, яка полягає в тому, що документ забезпечує збереження і передачу (трансляцію) інформації в соціальному просторі і часі. У такому трактуванні комунікаційна функція охоплює і меморіальну, і комунікативну, і інформаційну функції з попередніх переліків. Другою загальною функцією документа, за М. С. Ларьковим, є *регулятивна*, яка тісно пов'язана з комунікаційною і полягає у комунікаційному впливі на реципієнтів, на їх ціннісні орієнтації та поведінку. Спеціальними чи прикладними тут названо функції управлінську, правову, обліку (статистичну), функцію історичного джерела, пізнавальну (когнітивну), освітню (навчально-виховну), політичну, ідеологічну, художньо-естетичну, дозвілєву (релаксаційну), товарну [4, с. 48—55].

Наведені визначення загальних функцій документа показують, що єдності думок поки що не досягнуто. Разом з тим вагомих аргументів, які б заперечували існування функцій, визначених нами [5, с. 83—97], не висловлено. Тому вважаємо обґрунтованим такий перелік

загальних функцій документа: соціально-комунікаційно-інформаційна, фіксації інформації, збереження інформації, пізнавальна, свідчення, меморіальна, культурна, управлінська.

Список використаної літератури

1. Плешкевич Е. А. *Документальный подход в библиотековедении и библиографоведении: этапы формирования и направления развития* / Е. А. Плешкевич ; Рос. гос. б-ка, НИО библиотековедения. — Москва : Пашков дом, 2012. — 307 с.
2. Гордукалова Г. Ф. *Документоведение. Ч. 1. Общее документоведение : учебник* / Г. Ф. Гордукалова, Т. В. Захарчук, Е. А. Плешкевич ; науч. ред. Г. В. Михеева. — Санкт-Петербург : Профессия, 2013. — 319 с.
3. Столяров Ю. Н. *Документология : учеб. пособие* / Ю. Н. Столяров ; М-во культуры Рос. Федерации, Моск. гос. ун-т культуры и искусств, Орлов. гос. ин-т искусств и культуры. — Орёл : Горизонт, 2013. — 369 с. : ил.
4. Ларьков Н. С. *Документоведение : учебник* / Н. С. Ларьков. — Изд. 3-е, переработ. и доп. — Москва : Проспект, 2016. — 412 с.
5. Швецова-Водка Г. М. *Загальна теорія документа і книги* / Г. М. Швецова-Водка. — Київ : Знання, 2014. — 405 с. : іл.

УДК 81'253+811.92+316.77

І. М. Шлапак

НАУКОВО-ТЕХНІЧНИЙ ПЕРЕКЛАД ЯК РІЗНОВИД МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

Сучасні євроінтеграційні процеси актуалізують міжкультурні комунікації (МКК) у їх поліфункціональній значущості, проте обмін інформацією, особливо у науково-технічній площині в умовах економічної кризи, набуває особливого значення. У цьому аспекті науково-технічний переклад доцільно розглядати як різновид міжкультурної комунікації. Ця проблема вже порушувалася в працях Дж. Остіна, Г. Матвєєвої, Ф. Бацевича, П. Донця, В. Богданова, Я. Рецкера, Л. Бархударова та ін., однак і сьогодні вона залишається актуальною.

Сам термін «міжкультурна комунікація» свідчить про зіставлення культур і мов, що актуалізує перекладацьку діяльність, адже перекладач виступає каналом, яким рухається інформація від автора оригіналу до його кінцевого «споживача».

Умовою адекватного перекладу є правильна інтерпретація вихідного повідомлення. За А. Федоровим, адекватний переклад має відповідати оригіналу за функцією (повноцінність передачі) і за вибором засобів перекладачем (повноцінність мови й стилю) [1]. Отже, переклад можна трактувати як різновид МКК.

Вимога комунікативно-прагматичної еквівалентності є найголовнішою з вимог, що висуваються до науково-технічного перекладу як акту передачі інформації та комунікативного ефекту початкового тексту. В цьому аспекті ученими-мовознавцями був зроблений висновок про ієрархію рівнів еквівалентності, згідно з яким прагматичний рівень (комунікативна інтенція, комунікативний ефект, установка на адресата) керує іншими рівнями, є частиною еквівалентності взагалі і нашаровується на інші рівні.

Характерною особливістю ланок комунікативного ланцюжка процесу перекладу є їх двох'ярусний характер: акти первинної і вторинної комунікації утворюють два яруси (вторинна комунікація нашаровується на первинну). У ланках цієї комунікативної схеми виникають різні типи прагматичних відносин (між знаковими сукупностями (текстами) або їх елементами і комунікантами). При цьому відносини у певних ланках первинної комунікації відтворюються / модифікуються у вторинній комунікації.

Функціональні параметри тексту далеко не рівнозначні з погляду потенційної можливості їх передачі у перекладі. О. Каде підкреслював, що тексти можуть заміщатися текстами мови перекладу при збереженні незмінним «раціонального інформаційного змісту» [2, с. 26], а саме цей аспект є головним у перекладі науково-технічної літератури, проте тут можливі комунікативні невдачі, які частіше за все спостерігаються у двох аспектах: у неадекватній передачі нетекстових комунікативних факторів і мовних девіаціях. У першому випадку, перекладач іншомовного тексту прагне виконати переклад більш образною мовою, ніж цього потребує сам текст. У другому — комунікативні непорозуміння пов'язані із мовними девіаціями, які виступають складовими категорії комунікативних девіацій. «Мовні девіації ґрунтуються на конфлікті між когнітивним і мовним, тобто гнучким, мінливим способом мислення і формалізованим, узуалізованим способом його вираження засобами ідіоетнічної мови» [3, с. 214]. Важливим чинником таких непорозумінь, мовних девіацій у міжкультурній комунікації є активні запозичення в царині термінології, найважливішого фактору у науково-технічному перекладі. Шляхи розв'язання міжкультурних непорозумінь, що становлять ключову галузь теорії міжкультурної комунікації допомагають вирішувати проблему подолання труднощів у перекладі.

Могутнім стимулом для активізації досліджень у царині МКК у її перекладацькому аспекті слугують потреби суспільства у науково-технічній інформації і нові досягнення мовознавства в таких сферах, як лінгвістика тексту, комунікативна лінгвістика, соціо- і психолінгвістика, прагмалінгвістика. Разом з тим необхідно визнати, що практика науково-технічного перекладу у галузі МКК вимагає свого теоретичного осмислення. Ученими-мовознавцями зроблені лише перші кроки в пізнанні цього виду перекладу. Як і раніше, ведуться суперечки навколо таких фундаментальних проблем, як, наприклад, розмежування перекладу й різних видів квазіперекладацької діяльності, які хвилювали учених-перекладачів ще в 40—50-і

роки ХХ ст. і які залишаються актуальними і сьогодні, проте у центрі уваги сучасних лінгвістів — питання еквівалентність перекладу, його типи, процедури і стратегія перекладу, переклад як комунікативний акт, прагматика перекладу.

При цьому далеко не завжди вдається виявити взаємозв'язок між цими аспектами перекладу і їх відношення до названої вище традиційної проблематики. Семантичні розбіжності, які існують між мовами, не створюють непереборного бар'єру для міжмовної комунікації. Виразні можливості системи будь-якої мови обмежені, але це не є перешкодою для пізнавальної діяльності людей, тому що пізнання, які стимулюються завданнями, що ставить перед людиною практика, здійснюються не на базі закріпленої системи мови, а на базі нескінченної багатообразної, гнучкої і рухомої мови, що використовує засоби мовної системи і володіє безмежними можливостями комбінування її одиниць.

Список використаної літератури:

1. Федоров А. В. *Основы общей теории перевода*. / А. В. Федоров. — Москва : Высш. школа, 1983. — 345 с.

2. Kade O. *Zu einigen Grundpositionen bei der theoretischen Erklärung der Sprachmittlung als menschlicher Tätigkeit* / O. Kade // *Übersetzungswissenschaftliche Beiträge*. — Leipzig, 1977. — [N] 1.

3. Бацевич Ф. С. *Основы коммуникативной лингвистики* / Ф. С. Бацевич. — Львів : ЛНУ, 2004. — 342 с.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

Анісімова Ольга Миколаївна — завідувач кафедри інформаційних систем управління Донецького національного університету (м. Вінниця), доктор економічних наук, професор

Артюхова Лідія Василівна — викладач вищої категорії циклової комісії бібліотечних дисциплін та діловодства Тульчинського училища культури

Бабенко Жанна Валентинівна — викладач кафедри документальних комунікацій і бібліотечної справи Рівненського державного гуманітарного університету

Бережна Ксенія Сергіївна — аспірантка Харківської державної академії культури

Бержняк Олена Володимирівна — викладач кафедри документальних комунікацій і бібліотечної справи Рівненського державного гуманітарного університету

Біловус Галина Григорівна — доцент кафедри бібліотекознавства і бібліографії Львівського національного університету імені Івана Франка, кандидат філологічних наук

Білоус Юлія Володимирівна — студентка V курсу спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність» (ОКР «Спеціаліст») Навчально-наукового Гуманітарного інституту Національного авіаційного університету.

Бордюк Володимир Миколайович — доцент кафедри документальних комунікацій і бібліотечної справи Рівненського державного гуманітарного університету, кандидат педагогічних наук

Бричник Юлія Вікторівна — студентка V курсу спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність» (ОКР «магістр») Рівненського державного гуманітарного університету

Бурківська Лілія Юліанівна — доцент кафедри документознавства та інформаційної діяльності Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу, кандидат філологічних наук

Бучковська Олена Юріївна — викладач кафедри документальних комунікацій і бібліотечної справи Рівненського державного гуманітарного університету, кандидат культурології

Ватковська Марина Григорівна — проректор з науково-педагогічної роботи Дніпропетровського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти, кандидат філософських наук, доцент

Волинець Вікторія Олексіївна — аспірантка Київського національного університету культури і мистецтв

Гаврилюк Лілія Борисівна — студентка V курсу спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність» (ОКР «Спеціаліст») Донецького національного університету (м. Вінниця)

Гадомська Олеся Петрівна — викладач Дубенського коледжу культури і мистецтв Рівненського державного гуманітарного університету, голова циклової комісії викладачів спеціальностей «Бібліотечна справа» та «Діловодство»

Глазунова Людмила Володимирівна — заступник директора з наукової роботи Харківської державної наукової бібліотеки імені В. Г. Короленка, кандидат наук із соціальних комунікацій

Грабар Наталя Григорівна — доцент кафедри культурних універсалій Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка, головний бібліограф Наукової бібліотеки Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка, кандидат наук із соціальних комунікацій

Григораш Світлана Михайлівна — доцент кафедри документознавства та інформаційної діяльності Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу, кандидат філологічних наук

Демчина Любов Іванівна — доцент кафедри документознавства та інформаційної діяльності Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу, кандидат наук із соціальних комунікацій

Дербеньова Лідія Вікторівна — завідувач кафедри документознавства та інформаційної діяльності Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу, доктор філологічних наук, професор

Дікунова Олена Анатоліївна — завідувач інформаційно-бібліографічного відділу Наукової бібліотеки Криворізького педагогічного інституту

Жук Вікторія Михайлівна — доцент кафедри документальних комунікацій і бібліотечної справи Рівненського державного гуманітарного університету, кандидат педагогічних наук

Зацерківна Марина Олексіївна — аспірантка Київського національного університету культури і мистецтв

Зозуля Світлана Миколаївна — учений секретар Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського, кандидат історичних наук

Карнаух Ірина Анатоліївна — головний бібліотекар Харківської державної наукової бібліотеки імені В. Г. Короленка

Карпенко Олена Олексіївна — доцент кафедри документознавства та української мови Національного аерокосмічного університету імені М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут», кандидат педагогічних наук

Карпюк Дмитро Віталійович — викладач кафедри документальних комунікацій і бібліотечної справи Рівненського державного гуманітарного університету

Кондратюк Марія Миколаївна — викладач кафедри документальних комунікацій і бібліотечної справи Рівненського державного гуманітарного університету

Костенко Марина Степанівна — викладач кафедри документальних комунікацій і бібліотечної справи Рівненського державного гуманітарного університету

Крет Ольга Віталіївна — доцент кафедри документальних комунікацій і бібліотечної справи Рівненського державного гуманітарного університету, кандидат політичних наук

Крет Роман Михайлович — доцент кафедри документальних комунікацій і бібліотечної справи Рівненського державного гуманітарного університету, кандидат політичних наук

Кукушкін Олег Миколайович — викладач кафедри документальних комунікацій і бібліотечної справи Рівненського державного гуманітарного університету

Кухаренко Анжеліка Леонідівна — доцент кафедри культурних універсалій Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка

Литвинська Світлана Віталіївна — доцент кафедри історії та документознавства Навчально-наукового Гуманітарного інституту Національного авіаційного університету, кандидат філологічних наук

Мар'їна Олена Юрїївна — доцент кафедри бібліографознавства та інформаційно-бібліографічної діяльності Харківської державної академії культури, кандидат наук із соціальних комунікацій

Матвєєва Олена Володимирівна — завідувач сектору «Електронна бібліотека» Науково-технічної бібліотеки Дніпропетровського національного університету залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна

Матвійчук Оксана Євгенівна — доцент кафедри методики суспільно-гуманітарної освіти та виховання Київського університету імені Бориса Грінченка, кандидат педагогічних наук

Мельник Світлана Михайлівна — доцент кафедри документознавства та інформаційної діяльності Одеського національного політехнічного університету, кандидат філологічних наук

Мельник Сергій Петрович — доцент кафедри документознавства та інформаційної діяльності Одеського національного політехнічного університету, кандидат наук із соціальних комунікацій

Мірошниченко Андрій Анатолійович — доцент кафедри управління інформаційно-освітніми проектами комунального вищого навчального закладу «Дніпропетровській обласний інститут післядипломної педагогічної освіти», кандидат філософських наук

Моторна Ніна Іванівна — викладач вищої категорії бібліотечних дисциплін та діловодства Тульчинського училища культури

М'якота Альона Романівна — студентка V курсу спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність» (ОКР «магістр») Рівненського державного гуманітарного університету

Нефедов Костянтин Юрійович — доцент кафедри документознавства та української мови Національного аерокосмічного університету імені М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут», кандидат історичних наук

Николишин Світлана Миколаївна — викладач-методист Тереховлянського вищого училища культури

Парафійник Надія Іванівна — доцент кафедри документознавства та української мови Національного аерокосмічного університету імені М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут», кандидат філософських наук

Пасічник Людмила Петрівна — доцент кафедри документальних комунікацій і бібліотечної справи Рівненського державного гуманітарного університету, кандидат історичних наук

Пересунько Світлана Савівна — викладач першої категорії циклової комісії бібліотечних дисциплін та діловодства Тульчинського училища культури

Петренко Оксана Валеріївна — старший науковий співробітник Книжкової палати України, відділ державної стандартизації

Поліщук Наталія Леонідівна — студентка V курсу спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність» (ОКР «Спеціаліст») Донецького національного університету (м. Вінниця)

Польова Тетяна Володимирівна — доцент кафедри економічного аналізу та статистики Харківського державного університету харчування та торгівлі, кандидат економічних наук

Попчук Наталія Миколаївна — студентка V курсу спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність» (ОКР «магістр») Рівненського державного гуманітарного університету

Попчук Олена Володимирівна — старший викладач кафедри документальних комунікацій і бібліотечної справи Рівненського державного гуманітарного університету

Постельжук Олена Миколаївна — завідувач кафедри документознавства та інформаційної діяльності, доцент ВНЗ «Відкритий міжнародний університет розвитку людини "Україна"», Дубенська філія, кандидат наук із соціальних комунікацій

Прігунов Олексій Володимирович — доцент кафедри інформаційних систем управління Донецького національного університету (м. Вінниця)

Промська Олександра Леонідівна — заступник директора з наукової роботи та автоматизації Комунального закладу «Рівненська обласна універсальна наукова бібліотека» Рівненської обласної ради, кандидат історичних наук

Рабчун Ірина Вікторівна — студентка 3 курсу спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність» Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова

Рабчун Оксана Станіславівна — завідувач відділу Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського, кандидат історичних наук

Рибачук Наталія Володимирівна — заступник директора з питань інформатизації Волинської державної обласної універсальної наукової бібліотеки імені Олени Пчілки

Сілкова Галина Василівна — завідувач кафедри документальних комунікацій і бібліотечної справи Рівненського державного гуманітарного університету, кандидат педагогічних наук, доцент

Смолій Світлана Іванівна — викладач вищої категорії бібліотечних дисциплін та діловодства Тульчинського училища культури

Соколовська Тетяна Борисівна — провідний бібліотекар Наукової бібліотеки Харківського національного технічного університету сільського господарства імені П. Василенка

Соляник Алла Анатоліївна — завідувач кафедри документознавства та книгознавства Харківської державної академії культури, доктор педагогічних наук, професор

Степко Олександр Михайлович — доцент кафедри міжнародних відносин Факультету журналістики і міжнародних відносин Київського національного університету культури і мистецтв, кандидат політичних наук

Сумарук Наталя Юріївна — студентка V курсу спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність» (ОКР «Спеціаліст») Донецького національного університету (м. Вінниця)

Татакі Олена Олегівна — старший викладач кафедри документознавства та інформаційної діяльності Одеського національного політехнічного університету

Ткаченко Оксана Олексіївна — здобувач Київського національного університету культури і мистецтв

Товт Ірина Семенівна — доцент кафедри інновацій та інформаційної діяльності в освіті Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова, кандидат історичних наук

Томчик Валентина Олексіївна — викладач вищої категорії бібліотечних дисциплін та діловодства Тульчинського училища культури

Трач Юлія Василівна — доцент кафедри комп'ютерних наук Київського національного університету культури і мистецтв, кандидат педагогічних наук

Трачук Людмила Федорівна — доцент кафедри документальних комунікацій і бібліотечної справи Рівненського державного гуманітарного університету, кандидат історичних наук

Черніговець Тетяна Іванівна — доцент кафедри документальних комунікацій і бібліотечної справи Рівненського державного гуманітарного університету, кандидат педагогічних наук

Чорній Валентина Іванівна — викладач першої категорії бібліотечних дисциплін та діловодства Тульчинського училища культури

Швецова-Водка Галина Миколаївна — професор кафедри документальних комунікацій і бібліотечної справи Рівненського державного гуманітарного університету, доктор історичних наук

Шилюк Олег Іванович — заступник директора з питань інформаційних технологій Наукової бібліотеки Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, кандидат історичних наук

Шитікова Тетяна Миколаївна — завідувач відділу обслуговування науковою літературою Науково-технічної бібліотеки Дніпропетровського національного університету залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна

Шлапак Ірина Мячеславівна — викладач кафедри документознавства та інформаційної діяльності Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу

Шпортко Олександр Володимирович — доцент кафедри економічної кібернетики Рівненського державного гуманітарного університету, кандидат технічних наук

Щебивок Наталія Вікторівна — студентка V курсу спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність» (ОКР «Спеціаліст») Донецького національного університету (м. Вінниця)

Щербіна Ольга Сергіївна — доцент кафедри інформаційних систем управління Донецького національного університету (м. Вінниця), кандидат економічних наук

Юнаковська Вікторія Вікторівна — головний бібліотекар відділу обслуговування науковою літературою Науково-технічної бібліотеки Дніпропетровського національного університету залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна

Якубенко Ярослав Анатолійович — завідувач відділу книгозберігання Наукової бібліотеки Київського національного університету культури і мистецтв, здобувач кафедри книгознавства і бібліотекознавства

Якубовська Марія Георгіївна — доцент кафедри документознавства та інформаційної діяльності Одеського національного політехнічного університету, кандидат філологічних наук

Яцечко-Блаженко Тетяна Володимирівна — старший викладач кафедри документознавства і музейної справи Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки (м. Луцьк)

ЗМІСТ

<i>ПЕРЕДНЄ СЛОВО</i>	3
<i>СЕКЦІЯ 1 ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ФАКТОР ТРАНСФОРМАЦІЇ ПРОЦЕСІВ ДІЯЛЬНОСТІ ІНФОРМАЦІЙНИХ УСТАНОВ</i>	5
Бабенко Ж. В. Трансформація процесів інформаційної діяльності у сучасному інформаційно-комунікаційному середовищі	6
Бережна К. С. Організаційна структура публічних бібліотек України в умовах інформатизації.....	9
Біловус Г. Г. Краєзнавчий довідково-бібліографічний апарат: традиції та інновації (за матеріалами фахової періодики 2000—2014 рр.)	11
Мар’їна О. Ю. Віртуалізація інформаційних продуктів бібліотек.....	14
Моторна Н. І. Просування інформаційних продуктів та послуг у сучасному інформаційно-комунікаційному просторі.....	16
Николишин С. М. Масова робота бібліотеки у сучасному інформаційно-комунікаційному середовищі	21
Пасічник Л. П. Бібліографічний облік і пошук промислових каталогів	23
Пересунько С. С. Бібліотека як складова інформаційно-комунікаційного простору	25
Промська О. Л. Електронні біографічні ресурси Рівненської обласної універсальної наукової бібліотеки	27
Степко О. М. Використання інформаційних технологій бібліотекою ООН імені Дага Хаммаршельда.....	29
Трачук Л. Ф. Користувачі як співтворці електронних бібліотек: зарубіжний досвід.....	32
Шитикова Т. Н., Матвеева Е. В., Юнаковская В. В. Университетская библиотека: новый этап в информационном обслуживании пользователей	33
<i>СЕКЦІЯ 2 РОЗВИТОК ІНФОРМАЦІЙНИХ РЕСУРСІВ БІБЛІОТЕК В УМОВАХ ВЕБ-СЕРЕДОВИЩА</i>	37
Костенко М. С. Сайти обласних універсальних наукових бібліотек Західного регіону України в системі засобів інформаційного забезпечення культури і мистецтва	38
Нефедов К. Ю. Електронні бази даних античних текстів як інформаційний ресурс	40
Польова Т. В. Автоматизовані технології отримання наукової інформації	42
Постельжук О. М. Веб-сайт Дубенської центральної районної бібліотеки у віртуальному інформаційному просторі	44
Рибачук Н. В. Шляхи використання інформаційних ресурсів Волинської державної обласної універсальної наукової бібліотеки ім. Олени Пчілки в умовах розвитку веб-середовища.....	46
Смолій С. І. Інтернет-технології як чинник трансформації процесів інформаційної роботи.....	48
Соколовська Т. Б. Трансформаційні процеси в інформаційному середовищі бібліотеки	52
Чорній В. І. Шляхи підвищення ефективності використання інформаційних ресурсів бібліотечних установ в умовах розвитку веб-середовища	54
Шилюк О. І. Вплив веб-середовища на розвиток інформаційного потенціалу бібліотеки	56

Яцечко-Блаженко Т. В. Польські інформаційні ресурси з пошуку генеалогічної інформації.....	58
<i>СЕКЦІЯ 3 УПРАВЛІННЯ ДОКУМЕНТАЦІЄЮ У СУЧАСНОМУ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНОМУ ПРОСТОРИ.....</i>	
Бричник Ю. В., Шпортько О. В. Автоматизація постановки на контроль періодично виконуваних документів.....	62
Литвинська С. В., Білоус Ю. В. Функціонування автоматизованої системи діловодства Верховного Суду України	64
Прігунов О. В., Щєбивок Н. В. Зберігання документів у сучасному інформаційно-комунікаційному просторі.....	66
Щєрбіна О. С., Гаврилюк Л. Б. Автоматизація управління документованою інформацією.....	68
Щєрбіна О. С., Поліщук Н. Л. Вплив інформаційних ресурсів на забезпечення розвитку і безпеки підприємства.....	70
<i>СЕКЦІЯ 4 ФАХОВА ПІДГОТОВКА ІНФОРМАЦІЙНИХ ТА БІБЛІОТЕЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ В УМОВАХ ЗМІН ІНФОРМАЦІЙНОЇ СФЕРИ СУСПІЛЬСТВА</i>	
Артюхова Л. В. Інноваційна діяльність у сучасних освітніх закладах культури: досвід, проблеми, перспективи	74
Артюхова Л. В. Реформування фахової підготовки інформаційних та бібліотечних працівників в умовах змін інформаційної сфери суспільства (з досвіду роботи викладачів циклової комісії бібліотечних дисциплін та діловодства Тульчинського училища культури).....	77
Бордюк В. М. Ефективність тренінгу офісного працівника.....	79
Ватковська М. Г. Дистанційна освіта в сучасному інформаційному просторі.....	83
Гадомська О. П. Інформаційні технології як засоби удосконалення підготовки фахівців документно-інформаційної сфери	85
Глазунова Л. В. Дистанційний курс «електронна бібліографія»: можливості професійного розвитку бібліотекарів-бібліографів України.....	87
Грабар Н. Г. Формування творчого потенціалу бібліотечних фахівців у інформаційно-комунікаційну добу.....	89
Демчина Л. І. Світовий досвід документологічної підготовки як компоненти бібліотечно-інформаційної освіти.....	92
Дєрбєньова Л. В. Документна лінгвістика у документно-інформаційній комунікації.....	95
Дікунова О. А. Інформаційно-технологічна підготовка у системі професійного розвитку фахівців бібліотеки вищого навчального закладу	97
Жук В. М. Роль дисципліни «паблік рілейшнз і бібліотека» в підготовці бібліотечних фахівців у Рівненському державному гуманітарному університеті	99
Заєрківна М. О. Маркетинговий консалтинг: сутність та загальна характеристика	101
Зозуля С. М. Формування професійних компетентностей бібліотечних працівників у контексті модернізації науково-інформаційної діяльності книгозбірень	103
Карнаух І. А. Бібліотечні працівники на дистанційних курсах Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» «куратор змісту».....	106
Карpenko O. O. Libraries as learning organizations for improving the effectiveness of the library management.....	109

Кондратюк М. М. Підвищення інформаційно-технологічної компетенції викладача дисциплін документно-комунікаційного циклу.....	111
Кухаренко А. Л. Бібліотека вищого навчального закладу — генератор світоглядних цінностей студентської молоді	113
Матвійчук О. Є. Підготовка та підвищення кваліфікації фахівців бібліотечної сфери в Київському університеті імені Бориса Грінченка	115
Мельник С. М. Этическая составляющая профессиональной деятельности современного специалиста-документоведа.....	117
Мірошниченко А. А. Особливості віддаленого доступу до знань.....	120
Парафійник Н. І. Інформаційно-аналітичні практики як складова фахової підготовки інформаційних та бібліотечних спеціалістів	122
Польова Т. В. Сучасні принципи формування інформаційного забезпечення наукових досліджень	124
Попчук О. В. Поєднання теоретичного та практичного аспектів у формуванні професійної культури майбутніх документознавців	126
Попчук Н. М. Електронна база даних щодо якості освіти у вищому навчальному закладі	128
Сілкова Г. В. Інформаційна, бібліотечна та архівна справа: нова спеціальність чи модифікація існуючих професійних компетенцій?.....	130
Соляник А. А. Зміст інваріантної частини освітньо-професійної програми підготовки бакалавра та магістра зі спеціальності 029 «інформаційна, бібліотечна та архівна справа»	133
Татакі О. О. Комп'ютерно-орієнтоване навчальне середовище як засіб модернізації вищої освіти	136
Ткаченко О. О. Основні складові категорії позиціонування.....	138
Томчик В. О. Інформаційні технології як засоби удосконалення підготовки фахівців документно-інформаційної сфери.....	140
Черніговець Т. І. Інтерактивні методи — важливий чинник оптимізації професійної підготовки офісних працівників у вищому навчальному закладі	143
Якубовська М. Г. Ефективні засоби навчання риторики (з досвіду викладання дисципліни майбутнім фахівцям із документознавства та інформаційної діяльності).....	145
СЕКЦІЯ 5 СОЦІАЛЬНО-КОМУНІКАЦІЙНІ АСПЕКТИ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	148
Анісімова О. М., Сумарук Н. Ю. Розбудова електронної взаємодії для ефективного функціонування органів місцевого самоврядування	149
Бережняк О. В. Видання зарубіжної художньої літератури в Україні у 2001—2010 рр. (за результатами бібліометричного аналізу)	151
Бурківська Л. Ю., Григораш С. М. Соціальна проблематика регіональної преси	153
Бучковська О. Ю. Культурна комунікація як компонент культурного розвитку людини	156
Волинець В. О. Мультимедіа як феномен культури.....	158
Карпюк Д. В. Визначення поняття «електронний документ»: український досвід.....	160
Крет О. В. Особливості інформаційно-комунікаційної співпраці державних структур України з громадськістю щодо забезпечення процесу впровадження транспарентності державної влади	162

Крет Р. М. Інтернет як засіб масової комунікації	164
Кукушкін О. М. Аналіз стану рекламно-комунікаційного ринку України у 2013—2015 роках та перспективи його розвитку в 2016 році	166
Мельник С. П. Про особливості міфологічного маніпулювання в агітаційно-пропагандистській діяльності (на прикладі використання міфообразів).....	169
М'якота А. Р. Віртуальний тур як інноваційний метод презентаційної діяльності вищого навчального закладу.....	172
Петренко О. В. Статистика друку дитячої книги в Україні у другій половині XIX — на початку XX ст.....	174
Рабчун І. В., Рабчун О. С., Товт І. С. Організація інформаційних систем у віртуальному середовищі	180
Трач Ю. В. Дослідження молодіжних субкультур як один із пріоритетних напрямів у культурології.....	181
Швецова-Водка Г. М. Дискусійні питання визначення функцій документа.....	183
Шлапак І. М. Науково-технічний переклад як різновид міжкультурної комунікації.....	185
ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ	188

Наукове видання

**ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ДОКУМЕНТАЛЬНО-ІНФОРМАЦІЙНИХ
СИСТЕМ У СУЧАСНОМУ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНОМУ
СЕРЕДОВИЩІ**

Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції

(м. Рівне, 10 лютого 2016 р.)

Редакційна колегія:

Г. В. Сілкова, Ж. В. Бабенко, М. С. Костенко, Р. М. Крет

Загальна редакція М. С. Костенко

Науковий консультант Г. М. Швецова-Водка

Відповідальна за випуск: Г. В. Сілкова

Підписано до друку 22.03.16

Формат 60x84/16

Умов. др. арк. 10,7. Тираж 100 прим.

Редакційно-видавничий відділ

Рівненського державного гуманітарного університету

33028, м. Рівне, вул. С. Бандери, 12